

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ КРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**СТРАТЕГІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В МОВНІЙ
ОСВІТІ СУЧАСНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
XI-ї Міжнародної наукової конференції

**24 квітня 2025 р.
КИЇВ**

Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів [Електронний ресурс]: зб. матеріалів X Міжнар. наук. конф., м. Київ (24 квітня 2025 р.). — К.: КНЕУ, 2025. — 349

У збірнику представлені матеріали презентаційних доповідей учасників Міжнародної наукової конференції, у яких значну увагу приділено лінгвістичному компоненту міжкультурних комунікацій, дотриманню європейських стандартів у мовній підготовці фахівців нового покоління, що передбачає широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій та усвідомлення міждисциплінарної важливості міжкультурної комунікативної компетентності у програмі інноваційного розвитку закладів вищої школи.

The collection of the articles highlights theoretical and practical issues in the sphere of intercultural communications and outlines modern transformational trends within national and European language teaching strategies and standards. Special emphasis is put on the research dealing with linguistic modelling of intercultural communication in modern globalized world where the academic process is viewed as a multidisciplinary entity in higher education.

Редакційна колегія

Голова – М.М. Гавриш – к.філол.н., доц. (Київ, КНЕУ); члени: Н.М. Александрова – к.пед.н., доц. (Київ, КНЕУ); Ю.М. Друзь – завідувач кафедри, к.пед.н., доц. (Київ, КНЕУ); О.В. Капустіна – к.пед.н., доц. (Київ, КНЕУ); Л.С. Козловська – завідувачка кафедри, к.філол.н., доц. (Київ, КНЕУ); Ю.М. Мендрух – к.пед.н., доц. (Київ, КНЕУ); О.В. Подвойська – в.о. завідувача кафедри, к.філол.н., доц. (Київ, КНЕУ); Л.О. Случайна – к.політ.н., доц. (Київ, КНЕУ); О.С. Тітова – завідувачка кафедри, к.ekon.наук, доц. (Київ, КНЕУ); Т.М. Фурсенко – к.пед.н. (Київ, КНЕУ); О.Л. Шевченко – к.філол.н., доц. (Київ, КНЕУ); Е.І. Щукіна – завідувачка кафедри, к.пед.н., доц. (Київ, КНЕУ).

Технічний супровід

М.Г. Алейнікова, ст. викл.

Загальну редакцію здійснено із збереженням авторського стилю

*Адреса редакційної колегії: 03680, м. Київ, Берестейський проспект, 54/1,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
тел. 371-61-74*

Секція 1
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

<i>Гавриш М.М.</i>	Аспект мужності і безпеки в німецькомовній картині світу (на прикладі одиниць фразеологічного фонду)	6
<i>Ковтун В.С.</i>	Мовна і мовленнєва економія та частотність як лінгвістичні й дидактичні засади навчання іноземної (німецької) мови на базі інтерактивних комп'ютерних практикумів	10
<i>Korol O.Y.</i>	Intercultural Communication Competence Assessment	15
<i>Лаврінець О.Я.</i>	Новітні англізми-назви взуття в сучасній українській мові: перспективи граматичного освоєння	19
<i>Максименко О.О.</i> <i>Редько С.П.</i>	До питання міжкультурної складової ступеня бакалавра в університетах Великої Британії: практика університету Саутгемптона	22
<i>Риб'як Р.М.</i> <i>Ступницька Г.І.</i>	Жанр англійської новели в теоретичній проекції	25
<i>Синиця І.А.</i>	Питомі та чужі терміни українських граматик другої половини ХІХ ст. як відображення міжкультурної компетентності автора	29
<i>Скіра Ю.Ю.</i> <i>Сирко І.М.</i>	Художня теорія творчості Томаса Стернза Еліота	34
<i>Слободзян Р.Д.</i> <i>Андрійко В.І.</i> <i>Березинська Н.О.</i>	Англомовні запозичення в українській економічній терміносистемі	39

Секція 2
МОВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

<i>Андрійко В.І.</i> <i>Потапенко С.І.</i>	Образи України в новорічному привітанні президента України Володимира Зеленського напередодні 2025 року	47
<i>Yana Arustamyan</i>	Multiculturalism as an Educational Factor in the Context of Teaching English	52
<i>Бобрівник С.Л.</i> <i>Теплюк І.А.</i>	Особливості використання біноміалів в англомовному політичному дискурсі	59
<i>Nataliia Vasylyshyna</i>	Topical Issue Referred to University Learners' Skills of Foreign Language Professional Competence in the Era of Digitalization	66
<i>Коломійцева А.О.</i> <i>Ільїна О.М.</i> <i>Бергер Л.С.</i>	Вища школа – територія розвитку професійної комунікації	70
<i>Овчіннікова О.І.</i> <i>Бергер Л.С.</i>	Акцентизм як проблема і виклик сучасної англійської мови (аналіз періодичної преси)	73
<i>Палесіка І.В.</i>	How to Practice Effective Interpersonal Communication	77
<i>Прокопчук Л.В.</i> <i>Примак О.М.</i>	Комунікативна граматики як засіб формування адекватних мовленнєвих навичок з фахової іноземної мови	79
<i>Сініцина Н.М.</i> <i>Капустіна О.В.</i>	Фразеологізми в економічній англійській мові — ключ до розуміння медіапростору	83
<i>Товстенко В.Р.</i>	Копірайтинг як особливий літературний стиль	87

Секція 3
ТРЕНДИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

<i>Березинська Н.О. Слободзян Р.Д.</i>	Доброочесність використання штучного інтелекту (Chat GPT) у навчальному процесі	90
<i>Василенко І.О. Червінська Л.М.</i>	Формування глобального освітнього простору: роль інтеграції	93
<i>Кумейко Т.А. Лісняк Н.І.</i>	Мотиваційний лист як репрезентант особистості	99
<i>Мельник Г.М.</i>	Глобалізація та інтернаціоналізація вищої освіти: адаптація до міжкультурного освітнього середовища	104
<i>Терещенко С.І.</i>	Новітня лексика освітнього дискурсу	109
<i>Тинний В.І. Бергер Л.С.</i>	Відтворення національно-культурної специфіки в перекладі у ракурсі міжкультурної комунікації	115

Секція 4
**ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СТРАТЕГІЙ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ
В НАЦІОНАЛЬНІЙ ОСВІТІ**

<i>Александрова Н.М. Давиденко Т.В.</i>	Enhancing Critical Thinking and Problem-Solving Skills in the Process of Mastering English	122
<i>Воробйова Ж.Ю.</i>	Особливості реформування і модернізації освітньо-наукового комплексу ірландської республіки за часів приєднання до ЄС. досвід для України	130
<i>Гавриш О.О.</i>	Розвиток навичок усного монологічного мовлення на заняттях з іноземної мови в онлайн-форматі	136
<i>Копил Г.О.</i>	Методична адаптація викладання іноземних мов в ЗВО до умов воєнного стану	142
<i>Краснопольська Н.Л. Ярошевич І.А.</i>	Роль термінології у формуванні мовно-професійної компетентності фахівців юридичного профілю	148
<i>Круківський В.І. Шевченко О.Л. Саєнко С.Г. Турчанінова В.Є.</i>	Переклад як педагогічний інструмент вивчення/викладання іноземних мов: сучасне бачення	154
<i>Лещенко Л.П.</i>	Пресодидактика та пресолінгвістика у вивченні іноземної мови	186
<i>Маркова О.В. Шматок Т.Г.</i>	Фідбек як ефективний інструмент формувального оцінювання навчальних досягнень студентів закладів вищої освіти	192
<i>Подвойська О.В.</i>	Мультимедійність як компонент заняття з вивчення іноземної мови	201
<i>Примак О.М. Прокопчук Л.В.</i>	Написання текстів в галузі туризму	207
<i>Приходько Н.Г.</i>	Рефлексивний підхід у навчальному процесі	212
<i>Сажко Л.А.</i>	Використання технології «кластер» у формуванні німецькомовної читацької компетентності студентів мовних спеціальностей	215
<i>Сапожникова О.М.</i>	Метод <i>Scaffolding</i> як інструмент мовної підготовки студентів	225
<i>Чеботарьова Л.М.</i>	A Set of New Approaches to Teaching Business English	227
<i>Шум О.В.</i>	Іншомовна підготовка: способи самостійної роботи над вимовою	230
<i>Шукіна Е.І.</i>	Використання проектної методики як ефективний засіб навчання професійного усного мовлення майбутніх фахівців з економіки	233

СТУДЕНТСЬКИЙ ВЕБІНАР		
V. Budzynska <i>Scientific Adviser</i> <i>S. Bobrivnyk</i>	Cross-cultural leadership traits: how management styles adapt to cultural contexts	236
V. Gatsenko	The Impact of Migration on Intercultural Trends in the European Union	238
Зінченко О.	Die Südkoreanische Geschäftskultur	244
Копильчук С.	Die Bedeutung der Sprache in der Interkulturellen Kommunikation	249
Y. Riabchych <i>Scientific Adviser</i> <i>S. Bobrivnyk</i>	Intercultural Competence within Multicultural Education Frameworks	253
MASTER'S PROJECT WORK National Cultural Policies in Globalized World: Cultural Uniqueness vs Cultural Unification Scientific Adviser – L. Sluchaina, Assoc. Prof., PhD in Political Science		
O. Bardeha	Societal Collaboration: Shaping Business Intercultural Relations Framework in the Netherlands	256
K. Bohuslavska M. Haponova	The Role of Cultural Identity Markers as Instruments of Italian Cultural Diplomacy	261
A. Demianenko S. Udovichenko	Cultural Policies in Germany: chance for change in 2020s	267
N. Dzhaman	Hungarian Accent: from European Integration and Values towards National Traditions and Conservatism	274
I. Herasymenko A. Kovalenko	Conceptualization of Cultural Identity in Modern Greece	279
D. Hermash O. Motornyi	Switzerland's National Cultural Policy in the Age of Globalization: Preserving Multilingualism and Regional Identity	287
A. Klymenko V. Shevchuk	Exploring the German Language Through Social Trends	291
A. Kolesnyk Yu. Tsvyntarna O. Itsenko	Spain's Cultural Diplomacy: Balancing Tradition and Global Impact	296
I. Koropenko I. Koropenko A. Savchenko	Ambiguities and Challenges of Modern Cultural Policies in France	304
M. Kostenko	The Paradox of Cultural Identity in Canada: Trends in Early 2020s	309
V. Kovbasiuk O. Dolinskiy	Trust, Community, and <i>Hygge</i> Culture as Cornerstones of Danish Welfare	314
D. Kurshyn	Identification of Minorities in China: Official Policies	320
Yu. Lykhota	China's Cultural Policy in the Age of Globalization: through Tradition to Modernization	325
O. Onanchenko O. Stateshna	The Role of British Creative Industries in Strengthening the Country's Cultural Profile Worldwide	329
I. Pisotsky	Two Languages, One Nation: The Role of Bilingualism in Belgium's Cultural Environment	332
A. Solodaiev	Indigenous People in New Zealand and the State: National Lessons of Multiculturalism	338
L. Sluchaina	Shaping a Sense of National and Civic Identities in the Process of Intercultural Training at a Modern University	342

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Гавриш М.М.

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

АСПЕКТ МУЖНОСТІ І БЕЗПЕКИ В НІМЕЦЬКОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ (НА ПРИКЛАДІ ОДИНИЦЬ ФРАЗЕОЛОГІЧНОГО ФОНДУ)

Анотація. Матеріал присвячений лінгвокультурологічному аналізу фразеологізмів німецької мови, комунікативне призначення яких полягає у піднятті духу співрозмовника, його орієнтації на активні дії у складних ситуаціях. Представлено перелік німецькомовних іменникових лексем, результатом метафоричної трансформації яких у поєднанні з дієсловами стали фразеологічні одиниці, які слугують зазначеній вище меті. Такі знання та усвідомлення особливостей мовного світоотракування іншими етносами сприяють уникненню непорозумінь і конфліктів в актах міжкультурної комунікації.

Ключові слова: мовна картина світу, міжкультурна комунікація, фразеологічна одиниця / фразеологізм, фразеологічна семантика, етноспільнота, лінгвокультурологія.

Summary. The article is based on principles of cultural-analytical linguistics and examines German phraseological units whose communicative purpose is to improve the mood of the interlocutor and to induce him to act actively in difficult situations. The article presents a list of German noun lexemes from which phraseologies have emerged through a metaphorical transformation in combination with verbs, which serve the above-mentioned purpose. Such knowledge of the particularities of the linguistic worldview of other ethnic communities helps to avoid misunderstandings and conflicts in intercultural communication.

Key words: Linguistic worldview, intercultural communication, phraseological unity / phraseologism, phraseological semantics, ethnic community, linguocultural studies.

Аксіомою мовознавчих студій є твердження про те, що усі мови відображають об'єктивні реалії навколишнього світу та суб'єктивні людські відчуття / дії по-різному. Це національно і історично марковане сприйняття дійсності безпосередньо відбивається у мовній картині світу кожного етносу. Проблематика мовних картин світу як «дзеркала» національної ідентичності етнічної спільноти стає все більш актуальною та важливою з огляду на зростання значущості міжкультурної комунікації як одного з визначальних процесів в сучасному світовому суспільстві. Підґрунтям для уникнення непорозумінь і конфліктів в актах міжкультурного спілкування та їх успішних кінцевих результатів є саме знання та усвідомлення особливостей мовного світоотракування співрозмовником — представником іншого етносу.

В контексті проникнення в специфіку мовної картини світу суттєва роль належить розумінню словесного оформлення та значення фразеологічних одиниць (далі ФО), адже це мовні знаки з цілісною семантикою, яка є результатом метафоричних та метонімічних переосмислень компонентного складу, які базуються на певних культурно обумовлених традиціях, асоціаціях, уявленнях відповідної етно-спільноти. Тому автор повністю поділяє думку про те, фразеологічний фонд – це «*національно маркована частина лексикону кожної мови*» [1, с. 339].

Інший аспект, який спонукав до пропонованої лінгвістичної розвідки, – це складна і насичена численними проблемами та конфліктами ситуація в сьогоdnішньому світі, і насамперед війна росії проти України, яка принесла українському народу страшні страждання та втрати. За таких умов люди потребують всебічної підтримки і це наштовхнуло нас до думки, з'ясувати, якими ж мовними засобами, насамперед фразеологізмами, носії німецької мови в скрутні часи підіймали свій дух, вселяли в себе мужність і впевненість, щоб подолати страх і песимізм.

Отже, пропонований нижче матеріал базується на засадах нині *важливого й актуального* лінгвокультурологічного підходу і має на *меті* ідентифікувати формально-семантичні ознаки / властивості німецьких ФО, які зорієнтовані на духовну підтримку людини, формування у неї оптимістичного погляду на майбутнє, відчуття впевненості і безпеки. *Предметом* аналізу стали десять поширених у німецькій мові фразеологізмів з зазначеними комунікативними характеристиками; ці одиниці ідентифіковані автором в інтернет-джерелі Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache (Цифровий словник німецької мови) [2].

За *формально-граматичним* критерієм досліджувані ФО можна поділити на дві під групи: а) фразеологізми, які зазвичай вживаються у формі наказового способу, та б) фразеологізми, які мають форму короткого розповідного речення, або з використанням яких утворюються розповідні речення. ФО першої підгрупи – це звертання до співрозмовника / співрозмовників з метою підбадьорити його / їх, це свого роду заохочувальне звернення / заохочувальний заклик не падати духом та боротися з труднощами:

- *Kopf hoch!* (дослівно: Голову вверх!) – не втрачати мужності, не заглиблюватися в свій смуток і поганий настрій;

- *Lass den Kopf nicht hängen!* (дослівно: Не вішай голови!) – не втрачати надії, не зневірюватись, не здаватися. Аналогічний фразеологізм та аналогічний фразеологічний образ, і навіть дещо розширений, маємо і в українській мові: *не вішати голови (носа)*;

- *Halte die Ohren steif!* (дослівно: Тримай вуха твердо/жорстко!) – (незважаючи на несприятливі обставини) не втрачати мужності і впевненості, триматися;

- *Ruhig Blut!* (дослівно: Спокійна кров!) – не хвилюватись, зберігати спокій;

- *Abwarten und Tee trinken!* (дослівно: Чекаємо і п'ємо чай!) – порада як собі, так і іншим: зберігати терпіння/витримку і подивитися, як буде розвиватися ситуація; залишатися оптимістом і сподіватися, що складні обставини незабаром минуть;

- *Immer mit der Ruhe!* (дослівно: Завжди зі спокоєм!) – не допускати непотрібного стресу, діяти спокійно й розсудливо: в спокої – сила.

Отже, можна констатувати, що для заохочувальних висловів з метою підбадьорення і підтримки партнерів по комунікації, які знаходяться в скрутних ситуаціях, носії німецької мови переосмислили у фразотворчих процесах насамперед лексеми, пов'язані з частинами тіла людини, їхнім положенням та функціонуванням – *Kopf, Ohren, Blut*.

Друга підгрупа ФО, як вказано вище, це вирази, на базі яких можна утворювати розповідні (чи й питальні) речення:

- *Unkraut vergeht nicht* (дослівно: бур'яни не зникають) – це заспокійливе і певною мірою дещо іронічне висловлювання про власну стійкість і силу духу; так німці говорять про себе, коли вони вистояли в складних, болючих і життєво небезпечних ситуаціях. Тут маємо справу з креативним переосмисленням природного явища: боротьба з бур'янами коштує людям багато зусиль і часу, але вони з'являються знову і знову. Ця фактична безперспективність знищення бур'янів слала для представників німецькомовної спільноти «образом» для того, щоб підкреслити свою силу волі, витривалість і стійкість.

- *Aus dem Schneider sein* (дослівно: більше не бути кравцем) – коли німці характеризують людину цим висловом, то це означає, що вона успішно подолала надзвичайно складну (особисту, професійну, фінансову, правову тощо) життєву ситуацію, що вона справилася з найважчими випробуваннями і труднощами. Ця одиниця, як і попередня, є також переконливим прикладом національно-культурного характеру мовних картин світу, а фразотворче переосмислення слова «кравець» пов'язане з грою в карти і відбулося в часи, коли ця професія вважалася не дуже достойною: кравцем тоді називали також гравця в карти з найменшою кількістю балів.

- *Festen Boden unter den Füßen gewinnen* (дослівно: досягти твердого ґрунту під ногами) – створити надійну (інтелектуальну, економічну тощо) основу. Ця семантика стала логічним результатом метафоричного переосмислення прямого значення виразу.

- *Licht am Ende des Tunnels sehen* (дослівно: бачити світло в кінці тунелю) – ця ФО поширена і в українській мові та вживається для позначення гарних перспектив, обнадійливого розвитку подій, адже світло у переносному сенсі – це впевненість, надія та оптимізм.

Коротко підсумовуючи, можна вказати на досить розмаїтий перелік німецькомовних іменникових лексем, фразотворча трансформація яких у поєднанні з дієсловами слугує підбадьоренню партнера по комунікації, закликає його не падати духом та не втрачати оптимізму і мужності. Це, крім згаданих вище позначень органів тіла людини, і слова з самих різноманітних сфер – Tee, Unkraut, Ruhe, fester Boden, Schneider та Licht. Представлені фразеологізми – це, звичайно, лише незначна частина з корпусу тих німецькомовних ФО, які націлені на висловлення позитивних емоцій, покращення настрою співрозмовника та надання йому поштовху до активних дій. Вони вибрані як приклад для того, щоб довести що кожна мова – це *неповторна* проєкція етноспільноти на її власне національне становлення, її цінності та традиції, а тому *лінгвокультурологічне* вивчення фразеологізмів, яке допомагає міжкультурному порозумінню, є і залишатиметься актуальним напрямом сучасних наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: підручник // 2-ге вид., випр. і доп. – Київ: ВЦ «Академія», 2006. – 463 с.
2. DWDS: Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache: Der deutsche Wortschatz von 1600 bis heute. URL: <https://www.dwds.de> (дата звернення 29.01.2025).

Ковтун В.С.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

МОВНА І МОВЛЕННЄВА ЕКОНОМІЯ ТА ЧАСТОТНІСТЬ ЯК ЛІНГВІСТИЧНІ Й ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ (НІМЕЦЬКОЇ) МОВИ НА БАЗІ ІНТЕРАКТИВНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРАКТИКУМІВ

Анотація. Сталій розвиток міжкультурної комунікації спонукає до оптимізації теорії та практики навчання та вивчення іноземних мов. Врахування принципу мовної та мовленнєвої економії у сполученні з досягненням достатньої частотності вживання лексики та граматичних структур, що вивчаються, у навчальних матеріалах сприяють такій оптимізації. Як приклад наводяться інтерактивні практикуми автора.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, вивчення іноземних мов, принцип мовної та мовленнєвої економії, частотність, оптимізація, інтерактивний практикум.

Summary. The sustainable development of multicultural communication demands an optimisation of the theoretical and practical principles of teaching and learning foreign languages. The consideration of the principle of linguistic economy as well as a sufficiently frequent use of the words and grammatical structures to be learned in the teaching materials support the above-mentioned optimisation. The author's computer-aided interactive textbooks are mentioned as an example.

Key words: Multicultural communication, teaching and learning foreign languages, principle of linguistic economy, sufficiently frequent use, optimisation, computer-aided interactive textbooks.

1. До теоретичних та прикладних проблеми розвитку міжкультурної комунікації в ракурсі навчання та вивчення іноземних мов є створення необхідного навчального матеріалу, адекватного комунікативним потребам осіб, що навчаються.

2. Стале розширення та поглиблення знань людства про оточуюче середовище має своїм наслідком плинність мовних (лексичних та граматичних) засобів будь-якої сучасної мови за рахунок появи нових так й відходу з активного вжитку таких, що поступово втратили свою актуальність.

3. Актуальний словниковий склад будь-якої мови має відповідати комунікативним потребам носіїв цієї мови, що й обумовлює його осучаснення у вигляді кількісних та якісних змін.

4. Збагачення попередньо набутих та набуття суто нових цивілізаційних знань та їх зберігання через вербалізацію викликає арифметичний приріст (розширення) словникового складу будь якої сучасної мови, але не заперечує принцип мовної та мовленнєвої економії (хоча поповнює наявний лексикон новими ЛО – мовна та мовленнєва економія в екстраполяції на словниковий склад не має розумітися виключно через кількісне зменшення лексикону).

5. Семантично єдність словникового складу, який постійно розвивається, зберігається завдяки збереженню та/або логічній зміні (плину) актуального значення корінних сем «нових слів» та семантичної цілісності сукупної сфери комунікації, в якій виникає потреба в створенні нового слова-знака для позначення нового поняття/явища/речі/дії тощо.

6. На відміну від словникового будь-якої складу мови, її граматичні норми мови змінюються з часом значно повільніше. Таку консервативність процесу осучаснення граматичних норм ілюстративніше пояснити та зрозуміти через порівняння змін у граматиці мови зі змінами скелету людини від пращурів до теперішнього стану, розуміючи граматику є «кістяк /остов/» мови.

7. Таким чином, збагачення словникового складу будь-якої сучасної мови завдяки появі нової лексики та поступовому осучасненню граматичних норм є незаперечним відображенням дії принципу мовної та мовленнєвої економії в розвитку мови. Одне нове слово-знак для позначення нового поняття/явища/речі/дії тощо замінює багатослівне пояснення цього нового поняття/явища/речі/дії за допомогою наявної раніше, але для сьогодення застаріваючої, лексики.

8. Автор цих тез дотримується думки, що *мовна та мовленнєва економія за суттю є втіленням прагнення людини до максимально раціонального способу досягнення поставленої перед нею когнітивної та комунікативної мети у будь-яких сферах її діяльності шляхом обов'язкових, достатніх для цього, інвестицій в розумову діяльність.*

9. *Раціоналізація досягнення мовцем його актуальної на час мовлення комунікативної мети є втіленням принципу мовної та мовленнєвої економії.*

Це саме є нагальним як для викладання так й для вивчення іноземних мов.

10. В розвиток тез 7–8, імплементація принципу економії в навчальний процес може реалізуватися через раціональну організацію навчальних матеріалів /інструментів/ та дій, що обов’язково тягне за собою **необхідність забезпечення достатньої** (в розумінні тези 7–8) **частотності вживання /тренування/ лексики та граматичних алгоритмів мови, що вивчається, в матеріалах /інструментах/, які пропонуються для вивчення обраної іноземної мови.**

11. Опанування іноземної мови будь-якою особою апріорі означає, що згадана особа перед цим вже достатньою мірою (в розумінні принципу мовної та мовленнєвої економії) володіє своєю рідною мовою відповідно до своїх комунікативних викликів, що не виключає володіння (на відповідному рівні) ще якоюсь іноземною мовою. Раціональне залучення набутих попередньо знань, вмінь та навичок (**в тому разі інструментальних**) в процес вивчення нової мови знов таки веде до **економії розумової діяльності** (в розумінні тез 7–8). При цьому мається на увазі доцільне залучення до цього процесу порівняльного аналізу мовних засобів рідної мови та мови що вивчається.

12. Тому вбачається ефективним максимальне дотримання у навчальній діяльності філософського принципу пізнання **«від конкретного /відомого/ до абстрактного /нового, невідомого/»** що на практиці втілено в комп’ютерних інтерактивних практикумах автора цих тез (ІІІ) [1–4].

13. Реалізація дихотомії «сталість та змінність» у згаданих ІІІ з вивчення німецької мови економіки уможлиблюється завдяки достатній частотності вживання мовних (лексично та граматичних) явищ з поступовим заглибленням в їх семантику та синтаксис, що також є втіленням філософського принципу пізнання **«від конкретного (відомого) до абстрактного (нового, невідомого)»**.

14. Викладене в тезах 1-12 є комплексним засадничим підходом, втіленим у вищеназвані ІІІ для оптимізації процесу опанування німецької мови економіки, починаючи з початкового й по просунутий етап включно).

15. В згаданих ІІІ особі, що навчається, забезпечується достатня частотність активного та пасивного тренування передбачених необхідних мовних та мовленнєвих явищ (за умови усвідомленого, системного та послідовного виконання лексичних (ЛТВ) та комплексних тренувальних вправ (КТВ) цих ІІІ).

16. Представлені у попередньому викладі засади є наскрізним як для ІІ у цілому, так й для подання усіх комунікативних тем та ЛТВ й КТВ, що їх складають. Висока частотність варіативного тренування ЛО та граматичних явищ в ІІ забезпечує особі, що навчається, набуття достатньо якісних знань та навичок. Реалізоване в ІІ програмно-технологічне та дидактичне розмаїття навчальних дій сприяє студентові ще й в розвитку його самостійного абстрагуванню (аналізу та формуванню власних узагальнюючих висновків/алгоритмів/правил) щодо загального та відмінного в опрацьованому навчальному матеріалі з доречною опорою на аналогічні або подібні явища рідної мови. Прикладом цьому можуть бути: а) зв'язуючи алгоритми утворення та відмінювання родових означених і неозначених артиклів та вказівних і присвійних займенників, б) співставлення часових форм між собою, так й співставлення відображення часових форм рідної (української) та іноземної (німецької) мов між собою тощо.

17. Ключовою складовою навчальної діяльності є реалістичне та об'єктивне поетапне /проміжне/ та підсумовуюче оцінювання навчальних здобутків. Завдяки розмаїтій та наскрізній інтерактивності, при виконанні вправ ІІ особа що навчається, постійно отримує проміжну уяву про якість набутих нею знань, вмінь та навичок. Це виключно важливо за умов дистанційного /самостійного/ опрацювання навчального матеріалу. ІІ готують таку особу для презентації здобутого на *очних контрольних заходах в присутності викладача для уможливлення та забезпечення реалістичності та об'єктивності оцінки наявних здобутків.*

Висновки: дотримання принципу мовної та мовленнєвої економії з паралельним забезпеченням достатньої частотності вживання мовних та мовленнєвих явищ мови, що вивчається, розуміються автором як засадниче підґрунтя як навчальних посібників так й процесу навчання іноземної мови у цілому. За такого підходу якісне опрацювання навчального матеріалу, забезпечене поточною можливістю самооцінки студентом досягнутого ним рівня, готує цього студента до презентації здобутків під час очного контролю /заліках, іспитах тощо/ за присутності викладача для уможливлення та забезпечення реалістичності та об'єктивності оцінки набутих знань, вмінь та навичок.

Практичним прикладом втіленням названого комплексного підходу є авторські інтерактивні комп'ютерні практикуми для вивчення/навчання німецької мови економіки і організоване на їх базі аудиторне та самостійне (дистанційне) вивчення німецької мови.

Список згаданих інтерактивних комп'ютерних практикумів

1. Ковтун В.С. Комп'ютерна програма «Німецька мова для економістів. Інтерактивний практикум. Початковий курс». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір №20883 від 12.06.2007 р. Державного департаменту інтелектуальної власності МОН України. (Німецька мова для економістів. Початковий курс – Ковтун – IEFG201. Вхід у систему Moodle виключно з особистого кабінету на сайті КНЕУ <https://kneu.edu.ua>).
2. Ковтун В.С. Комп'ютерна програма «Німецька мова для економістів. Інтерактивний практикум. Частина II». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір №45888 від 03.10.2012р., видане Державною службою інтелектуальної власності України. (Німецька мова для економістів. Поглиблений курс – Ковтун – IEFG401. Вхід у систему Moodle виключно з особистого кабінету на сайті КНЕУ <https://kneu.edu.ua>).
3. Ковтун В.С. Комп'ютерна програма «Навчальний посібник - комп'ютерна навчальна програма «Німецька мова економіки для дистанційного навчання. Інтерактивний практикум I». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір №53441 від 31.01.2014 р., видане Державною службою інтелектуальної власності України.
4. Ковтун В.С. Навчальний посібник – комп'ютерна навчальна програма для дистанційного вивчення німецької мови «Німецька мова для майбутніх економістів. Інтерактивний практикум II. Поглиблення повсякденного спілкування підприємця». Інтерактивна навчальна комп'ютерна програма. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №59260 від 15. 04. 2015 р., видане Державною службою інтелектуальної власності України.

INTERCULTURAL COMMUNICATION COMPETENCE ASSESSMENT

Summary. *In an increasingly globalized economic landscape, intercultural communication competence (ICC) has emerged as a crucial skill for students in economics and business disciplines. This article explores the assessment of ICC within a dedicated course at the tertiary level, focusing on learners at economy universities. It examines the goals, challenges, and effective practices of ICC assessment while proposing forward-thinking strategies to enhance inclusivity, relevance, and impact. By aligning assessment with institutional objectives and real-world demands, educators can better prepare students for the intercultural complexities of global economic engagement. This paper builds on our own experience gathered in a setting where we taught the online ICC to two groups of Master's degree students. That experience has made us face various challenges and raise questions on how such a course should be designed and assessed.*

Key words: *Intercultural communicative competence, formative and summative assessment, self-awareness, scaffolded assignments.*

Анотація. *В умовах глобалізації економіки міжкультурна комунікативна компетентність (МКК) стала невід'ємним вмінням студентів у вищих навчальних закладах. У цій статті досліджується оцінювання МКК в рамках спеціального курсу на рівні вищої освіти, зосередженого на студентах економічних факультетів. У ній розглядаються цілі, виклики та ефективні практики оцінювання МКК, а також пропонуються перспективні стратегії для підвищення інклюзивності, релевантності та впливу. Узгоджуючи оцінювання як з інституційними цілями, так і з реальними потребами, викладачі можуть краще підготувати студентів до міжкультурних складнощів глобальної економічної взаємодії. Ця стаття ґрунтується на нашому власному досвіді, отриманому під час викладання онлайн-курсу з МКК для двох груп студентів магістратури. Цей досвід змусив нас зіткнутися з різними проблемами і поставив кілька запитань про те, як слід розробляти і оцінювати такий курс.*

Ключові слова: *міжкультурна комунікативна компетентність, формуюче та підсумкове оцінювання, самооцінювання, самоусвідомлення, скафолдинг.*

Introduction. Communication across cultures is essential for graduates working in international economic environments. Whether managing cross-border teams, negotiating with foreign partners, or interpreting diverse consumer behavior, intercultural competence is key. Designers of ICC courses now embed into economics programs to build students' understanding of cultural differences and improve their interaction skills. However, while the importance of such training is evident, the assessment of ICC remains complex. Among those who have made a compelling exploration in this field by presenting various ways, modes, or strategies for assessing the learners' intercultural communicative competence are [1] M. Byram, 1997, 2020; [3] D. K. Deardorff [3], 2006. This article addresses the core questions: What is important to assess? How can assessment reflect real-world needs? Moreover, how can it be inclusive, meaningful, and future-ready?

Problem statement. Assessment should reflect the multifaceted nature of ICC, encompassing knowledge (e.g., cultural dimensions), skills (e.g., active listening), and attitudes (e.g., openness, curiosity). The goal is to evaluate what students know and how they apply this understanding in authentic, culturally diverse contexts. Well-designed assessments should reinforce the course's learning outcomes and contribute to students' long-term professional development. Assessing intercultural growth is inherently challenging. Competence is not always observable, and cultural behaviors can be interpreted differently depending on the context. Persistent issues are subjectivity, bias, and the difficulty of standardizing personal development. Furthermore, diverse classrooms introduce additional complexity in ensuring fairness across cultural backgrounds.

Findings. A blend of formative (mind-map activities, break-out activities) and summative assessments is essential to address the above-mentioned challenges. Reflective journals, cultural self-assessments, peer evaluations, and case study analyses allow students to demonstrate growth over time. Simulations, role-plays, and real-world scenarios can assess their ability to apply ICC in practice. Rubrics with clear, culturally sensitive criteria help ensure transparency and consistency. Teachers measure progress in ICC over time through scaffolded tasks [5]. Scaffolding assignments help students master the intended learning outcomes of the assignment by breaking up the cognitive tasks so that they are smaller and more manageable. They recognize learning as a process where students can master one skill or achievement before the next. Pre- and post-course self-assessments can highlight changes in perception and behavior. Digital portfolios or reflective blogs allow students to document their learning journey. Ongoing feedback helps guide improvement and fosters metacognitive awareness of intercultural growth [4]. The tool helps students look at themselves and their intercultural competence and recognize their strong points as well as areas that need further development. They need to have a quiet 20 or 30 minutes, sit back, and reflect on the list of I-statements describing observable behavior. Students must think of themselves in the context of the people surrounding them, people who are close or not close, and people from different socio-cultural, regional, socio-economic, or linguistic backgrounds.

Besides, it is reasonable to ask students to think of intercultural encounters they had or had or any situation involving others. Students are encouraged to recall how they felt, what they knew, and what they did, and mark the appropriate box next to each statement. Teachers can suggest that students use the tool on their own or try it out with colleagues or peers in a team. When they have finished, it is time to reflect on the steps they can take to help their development. One can return to the tool at any time and go through it or parts of it to find out what has changed. Effective feedback is timely, constructive, and culturally aware. It should encourage students to reflect on their assumptions, recognize growth areas, and consider alternative perspectives. Peer feedback, when structured, can also deepen intercultural insights and promote empathy. The teacher's role is to focus students on ambiguity tolerance, openness to contacts, flexibility in behavior, emotional stability, motivation to perform, and empathy.

Technology has the potential to bridge gaps and foster empathy and understanding among individuals from different backgrounds. Technology can enhance empathy and understanding in several ways: Online education platforms provide access to various courses and learning materials [4]. These platforms can educate and raise awareness by offering content on cultural diversity, social issues, and perspectives from different communities, promoting empathy and understanding. While technology offers these opportunities, it is essential to approach their use with care and ensure inclusive, ethical, and responsible implementation. Technology alone cannot replace genuine human interaction and understanding, but it can serve as a valuable tool to complement and enhance empathy-building efforts.

Conclusion. Fostering intercultural communicative competence (ICC) requires a holistic and sustained approach to assessment and reflection. A strategic blend of formative and summative tools — such as reflective journals, self-assessments, and simulations — empowers students to track their growth and apply their learning in meaningful, real-world contexts. Culturally sensitive rubrics and scaffolded tasks ensure that progress is measured relatively and clearly over time. Integrating reflective tools invites learners to engage deeply with their own experiences, assumptions, and emotional responses, helping them recognize strengths and areas for development.

Equally important is timely, empathetic, and structured feedback from peers and educators, which fosters metacognitive awareness and encourages openness to diverse perspectives. When implemented ethically and inclusively, technology can further support this journey by broadening access to intercultural experiences and educational resources. Developing ICC is a dynamic, lifelong process that thrives on intentional reflection, supportive guidance, and a commitment to understanding others. We prepare students to navigate and contribute positively to an increasingly interconnected world by equipping them with the tools and mindset for ongoing intercultural growth.

Recommendations. It is important to prepare assessment tools with cultural awareness in mind. Tasks should be accessible and relevant to students from diverse backgrounds. Avoiding ethnocentric assumptions, using inclusive language, and allowing choice in assignments support equity. Educators must recognize cultural influences on communication styles and performance while teaching and assessing intercultural communicative competence.

References

1. Byram's model of intercultural communicative competence https://www.researchgate.net/figure/Byrams-Model-of-Intercultural-Communicative-Competence_fig1_36 (retrieved on 5.04.2025).
2. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence Revisited https://www.google.com.ua/books/edition/_/K-SVzQEACAAJ?hl=&sa=X&ved=2ahUKEwui1KPqj8GMAxVDQ_EDHbrSH3gQ7_IDegQIEhAC (retrieved on 5.04.2025).
3. D.K. Deardoff and M. Tatebayashi Current Perspectives on Intercultural and Global Competence <https://payhip.com/b/6QzH5> (retrieved 5.04.2025)
4. What shows that I am interculturally competent? <https://www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/ICCTool2014/ICToolGB.pdf> (retrieved 5.03.2025).
5. Скафолдинг у системі методів багатомовної освіти // Український педагогічний журнал 2023, №2 <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/665> (retrieved 7.04.2025).

НОВІТНІ АНГЛІЗМИ-НАЗВИ ВЗУТТЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: ПЕРСПЕКТИВИ ГРАМАТИЧНОГО ОСВОЄННЯ

Унаслідок динамічних процесів у сучасній модній індустрії та контактів української мови з іншими мовами в першій чверті ХХІ століття групу іменникових назв видів взуття і його моделей суттєво поповнили нові лексеми переважно іншомовного походження (*біркенштоки, ботильйони, брогі / броги, велінгтони, вібрами, дезерти, дербі, клогі / клоги, конверси, лабутени, лофери, монкі / монки, мюлі, оксфорди, слайдери, слінгбеки, сліпони, снікери, угі / уги, хайтони, хіліси, челсі* тощо). Левову частку таких запозичень становлять англізми, фонетико-графічне та граматичне освоєння яких триває й досі. Чужомовні лексеми, чинники, способи їхньої адаптації та специфіку вноормування в сучасній українській мові досліджували О. Стишов, В. Фурса, К. Городенська, Н. Клименко, Є. Карпіловська, Л. Кислюк, І. Коробова, М. Баган, Г. Куцак та ін. Проте особливості та перспектива граматичного освоєння новітніх англійських номенів взуття в сучасній українській мові ще не були предметом розгляду лінгвістів. Виявити закономірності інтеграції англзмів, зокрема особливості їхньої граматичної адаптації, – одне з важливих та актуальних питань функціонування іншомовної лексики в сучасній українській мові. Початком граматичної адаптації англзмів на позначення видів взуття і його моделей є поява закінчення *-и* як формального показника словозміни та значення парної множини (генетично пов'язаної з історичною двоїною), що ґрунтується на позначенні симетричних об'єктів, розташованих з обох боків осі симетрії [5, с. 178]. У мові-донорі значення множини виражає флексія *-s*, що в українській мові транспонована до кореневої морфеми або усічена, напр.: *мунбутси* (англ. moon boots), *сноубутси* (англ. snow boots), сленг *крокси* (від назви амер. компанії «Crocs»), *снікери* (англ. sneakers); *велінгтони* (англ. wellingtons), *дезерти* (англ. desert boots – deserts), *кріпери* (англ. creepers), *лофери* (англ. loafers), *оксфорди* (англ. oxford shoes – oxfords), *слінгбеки*

(англ. slingbacks), *сліпери* (англ. sleepers), *сліпони* (англ. slip-ons), *тонсайдери* (англ. top-siders) тощо.

У деяких номенах взуття поява флексії *-и* зумовлена граматичними особливостями української мови, оскільки в англійській твірні іменники з огляду на належність до власних назв не мають значення множини і його формального показника, напр.: *гріндери* (від назви британ. компанії «Grinders»), *джордани* (від назви моделі кросівок «Air Jordan»), *конверси* (від назви амер. компанії «Converse»), *мартенси* (від назви британ. компанії «Dr. Martens»), *тимберленди* (від назви амер. марки «Timberland»), *хіліси* (від назви амер. компанії «Heelys») тощо. Запозичення без нарощення флексії *-и*, що зумовлює появу невідмінюваних іменників, які у функційно-категорійній граматиці зараховано до «нульової відміни» [2, с. 214], зокрема *дербі* (англ. derby shoes), *челсі* (англ. Chelsea), репрезентує непоширене в українській мові граматичне освоєння англізмів. Твірна основа цих номенів взуття, на відміну від попередніх, закінчується на голосну фонему. Номени взуття, що тільки-но входять до лексичної системи української мови, здебільшого не зафіксовано в друкованих і/або електронних словниках української літературної мови, а в сучасному узуальному мовленні їх уживано тільки у формі множини, що репрезентують тексти 18-ої версії «Генерального регіонально анотованого корпусу української мови» (далі – ГРАК-18), напр.: *А вирушаючи в круїз – вибрати замшеві класичні дезерти; ...скільки ви готові віддати за легендарні «конверси» неповторного Сергія Жадана; Для таких погодних умов ідеально підійдуть мокасини або тонсайдери* [10]. Кілька новітніх лексем подано в електронних словниках української мови або як іменники pluralia tantum, напр.: відмінювані *броги*, *крокси*, *кріпери*, *лофери*, *сліпони* [6], *велінгтони*, *лофери*, *хіліси* [7], одиничний випадок – невідмінюваний *угі* [6] / *уггі* [6; 7], або як іменники з неуніфікованою граматичною характеристикою (іменник із числовою парою / іменник pluralia tantum), напр.: *оксфорди* – *оксфорд* [7], *оксфорди* [6], яка спричинена суб'єктивними чинниками. Граматична адаптація більшості новітніх англійських назв взуття, припускаємо, відбуватиметься за зразком лексеми *мокасини*, яка спочатку мала статус множинного іменника з неповною відмінково-числовою парадигмою [1; 4], а нині – іменника з граматичним значенням однини і

множини та повною відмінково-числовою парадигмою [3; 6; 8], що його уналежнено до II відміни твердої групи. Взуттєва пара становить розчленовану сукупність симетричних предметів, у якій кожен із них зберігає самостійність і функційну роздільність, а отже, іменник на позначення пари взуття виражає значення розчленованої множини, напр.: *мокасини* – *мокасин*.

Маркером тривання граматичного освоєння іншомовних лексем є фонетико-графічна варіантність англійських номенів взуття, напр.: *броги* / *брогі* (англ. brogues), *клоги* / *клогі* (англ. clog), *монки* / *монкі* (англ. monks), *уги* / *угі* (від назви американського бренду «Ugg»), написання яких не суперечить орфографічним нормам сучасної української літературної мови, сформульованим в «Українському правописі» 2019 року [9, с. 159]. В українській мові як мові флективного типу перспективу граматичного освоєння мають відмінювані номени взуття (*броги*, *клоги*, *монки*, *уги*), домінантне функціювання яких над невідмінюваними назвами взуття (*брогі*, *клогі*, *монкі*, *угі*) в сучасній мовній практиці репрезентують тексти ГРАКу-18. Зауважимо, що у «Великому електронному словникові сучасної української мови» [6], джерельною базою якого є ГРАК, зафіксовано як відмінюваний (*броги*), так і невідмінюваний (*угі*) іменники, що зумовлено, на нашу думку, вподобаннями укладачів.

Отже, новітні англійські номени взуття можуть бути граматично освоєні в українській мові переважно як відмінювані іменники з граматичним значенням однини і множини та повною відмінково-числовою парадигмою. Визначальним критерієм завершення граматичної адаптації назв взуття слугуватиме кодифікація їхньої форми однини у граматичних довідниках і більшості словників, насамперед друкованих, сучасної української мови, чому сприятиме активне вживання нових лексем у мовній практиці.

Список використаних джерел

1. Білодід, І. К. (ред.). (1970–1980). Словник української мови: в 11 т. Київ: Наукова думка. <https://sum.in.ua/s/gholjfy> (дата звернення: 10.04.2025).
2. Городенська, К. Г. (2017). Основні парадигми іменників нульової відміни. *Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія* (с. 214–217). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
3. Електронний граматичний словник української літературної мови. Словозміна. (2003–2025). <http://www.mova.info/grmasl.aspx> (дата звернення: 10.04.2025).

4. Жайворонок, В. В. (ред.). (2016). Словник української мови. Київ: Просвіта.
5. Загнітко, А. П. (2017). Категорія числа іменника. *Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія* (с. 161–187). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
6. Рисін, А., Старко, В. (2005–2025). Великий електронний словник української мови. <https://vesum.nlp.net.ua/> (дата звернення: 10.04.2025).
7. Словник УА. Портал української мови та культури. (2005–2025). <https://slovnyk.ua/> (дата звернення: 10.04.2025).
8. Словник української мови: у 20 т. (2010–). Київ: Наукова думка. <https://sum20ua.com/> (дата звернення: 10.04.2025).
9. Український правопис. (2019). Київ: Наукова думка.
10. Шведова М., Р. фон Вальденфельс, Яригін С., Рисін А., Старко В., Ніколаєнко Т. та ін. (2017–2025). Генеральний регіонально анотований корпус української мови. Київ – Львів – Єна. <http://uacorpus.org/> (дата звернення: 10.04.2025).

Максименко О.О.

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов факультету фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Редько С.П.

старший викладач кафедри філології та перекладу

Київського національного університету технологій та дизайну

ДО ПИТАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ СКЛАДОВОЇ СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ: ПРАКТИКА УНІВЕРСИТЕТУ САУТГЕМПТОНА

Глобалізованість комунікацій у сучасному світі вимагає від кожного їх учасника практично на усіх рівнях професійних кваліфікацій бути готовим до контактів. Університети, приймаючи виклики сьогодення, активно впроваджують різноманітні формати опанування іноземних мов. Окрім того окремої уваги заслуговують курси, що забезпечують підготовку до комунікації у глобалізованому світі. Університети Великої Британії, усвідомлюючи новітні виклики, активно працюють над підвищенням власної конкурентності через випередження та розширення можливостей для самовизначення студентів бакалаврського рівня. Беручи до уваги особливості діючих у країні ступенів (включають систему профілюючий-непрофілюючий, з відзнакою) та їхню структуру (з можливістю навчання чи роботи у країні або за кордоном) провідними підходами до організації навчання в Університеті Саутгемптона визнаються міждисциплінарний та індивідуалізація навчання студента. Якщо індивідуалізація втілюється через

«налаштування власного ступеня», вибірковість модулів, то міждисциплінарність поглиблює індивідуалізацію через вибіркові модулі поза межами профілюючого напряму ступеня бакалавра. У цьому випадку вибіркові модулі з іноземних мов також є у переліку пропонованих. Метою міждисциплінарних модулів є розширення загальних знань та трансферних умінь. Особливості їх оцінювання враховують розподіл годин, специфіку опанування та реалізацію передбачених завдань. Вибірковий модуль «Міжкультурна комунікація в сучасному глобалізованому світі» доступний для вибору широкому переліку напрямів спеціалізації (2 семестр, 7,5 ЄКТС, загальна кількість годин 150, з них викладання 24, індивідуальне навчання 126).

Навчальний план модуля передбачає перелік питань, серед яких:

- що таке культура і як вона пов'язана зі спілкуванням і мовою;
- як міжкультурну компетентність і міжкультурну обізнаність можна розвинути на практиці та через рефлексію і діалог;
- які дослідження в цій галузі говорять нам про ефективні та проблемні практики міжкультурної комунікації;
- роль мови, зокрема англійської, у міжкультурній комунікації;
- як глобалізація поширює та реконтекстуалізує культурні значення та практики;
- наслідки Інтернету для міжкультурної комунікації та соціальної ідентифікації;
- роль і сфери стереотипів і проблеми, які їх супроводжують у все більш глобалізованому світі;
- фактори, що впливають на роботу та навчання в багатомовних та мультикультурних групах;
- відмінності між кроскультурною комунікацією, транскультурною комунікацією та міжкультурною комунікацією, і чому це має значення в обговоренні культури та комунікації;
- соціальна динаміка комунікації та представлення культури в засобах масової інформації (наприклад, мас-медіа, популярна культура та соціальні мережі).

Цілі та завдання модуля полягають у набутті переліку знань та навичок, а саме:

1. Предметні інтелектуальні та дослідницькі навички

- демонструвати розуміння культури та спілкування за допомогою різних форм спілкування (наприклад, розмовна та письмова);
- працювати та навчатися усвідомлено та ефективно в міжкультурних ситуаціях;
- розуміти, як звести до мінімуму непорозуміння та непорозуміння під час міжкультурної взаємодії;
- вирішувати практичні питання, пов'язані з культурою та спілкуванням з міжкультурною обізнаністю.

2. Знання та розуміння

- розвивати самосвідомість та обізнаність про інших, щоб зрозуміти вплив культурного походження та ідентичності на міжкультурне спілкування;
- міркувати над тим, як «культура» розуміється, інтерпретується та обговорюється в міжособистісних стосунках і в більш широких соціальних практиках;
- усвідомлювати, як можна адаптувати комунікативні взаємодії та керувати ними для покращення міжкультурної комунікації;
- демонструвати критичне усвідомлення, емпатію та міжкультурну обізнаність у вирішенні питань культури та спілкування;

3. Трансферні та загальні навички

- розробляти та підтримувати особисту бібліографію;
- презентувати ідеї про культуру та спілкування за допомогою різних форм спілкування (наприклад, розмовна та письмова);
- обирати та використовувати низку довідкових ресурсів;
- використовувати інформаційні технології належним чином під час презентації своєї роботи та взаємодії з модулем онлайн.

Навчальні методи охоплюють лекції, семінари, інтерактивні дискусії та завдання; традиційні та інноваційні форми роботи; наділення ступенем свободи та відповідальності. Виходячи з особливостей модуля, передбачено портфолійне оцінювання. Таким чином, міжкультурна складова у курсі на здобуття ступеня

бакалавра присутня не тільки при опануванні іноземних мов, а також представлена окремим вибіркоким модулем на основі міждисциплінарності та індивідуалізації навчання. Широкий тематичний перелік питань передбачає опанування теоретичного та практичного матеріалу, що дозволяє реалізувати передбачені цілі та завдання, розширюючи майбутні можливості студента у сучасному світі.

Риб'як Р.М.

магістрант факультету української та іноземної філології

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Ступницька Г.І.

кандидат філологічних наук, доцент

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ЖАНР АНГЛІЙСЬКОЇ НОВЕЛИ В ТЕОРЕТИЧНІЙ ПРОЕКЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена розгляду жанру новели – одного з найпопулярніших видів малої прози. Розглянуто основні риси новелістичного жанру. Окреслено жанрові та стильові інновації англійської новели. Зроблено спробу аналізу основних західних досліджень новели, вказано на найбільш об'єктивні з них. Наголошено на потребі напрацювання комплексного підходу до вивчення усіх визначальних аспектів досліджуваного літературного феномена.

Ключові слова: англійська література, жанр, новела.

Summary. The article deals with the genre of the short story – one of the most popular types of short prose. The main features of the short story genre are considered. The genre-and-style innovations of the English short story are outlined. An attempt is made to analyze the main scientific studies of the short story, and the most objective of them are indicated. The need to develop a comprehensive approach to studying all the defining aspects of this literary phenomenon is emphasized.

Key words: English literature, genre, short story.

Постановка проблеми. Новела – один із найпопулярніших жанрів у сучасній англійській літературі. Ця популярність обґрунтована цілою низкою причин: гнучкістю, лаконічністю, жанровою рухливістю, можливістю оперативного освоєння нових тем та художніх прийомів. Важливо також і те, що новела є доволі відкритим жанром, що надає їй великі можливості для експериментів із формою.

За спостереженнями літературознавців, новела завжди набирає особливої популярності на зламі епох. У ці періоди часто спостерігаються ситуації духовної кризи, коли відкидаються і руйнуються соціальні, ідеологічні та художні стереотипи, міфологеми, табу та кліше. Новела ж «виявляється чи не єдиним із прозових жанрів, що сміливо оголошує концепцію особистості, яка реалізується блискавично, але результативно» [3, с. 56]. Новела активніше, ніж інші жанри,

«вбирає найтонші вібрації і нові досягнення художньої свідомості тієї чи іншої епохи, вловлює зміни у концепції людини і світу» [4, с. 95].

Як вагома складова англійської літератури, сучасна новела успадкувала певні структурні та концептуальні «зрушення» у світі художнього слова, акцентуючи на творчому переосмисленні естетики та прийомів постмодернізму. Пошуки методів відновлення художньої виразності привели новелу до утвердження власних поетологічних орієнтирів. У художній практиці сучасних новелістів відбиваються відчуття вичерпаності існуючих моделей світу, спустошеності, неадекватності духу часу, необхідності пошуку нових способів вираження думок і емоцій.

Сучасна новела, що розвивається в період деканонізації всіх стійких понять, прагне до іронічного переосмислення цінностей, до розмитості жорстких бінарних опозицій. У новелістичному жанрі переважає інтертекстуальність, яка переосмислює всю історію людської культури. Багаторівнева організація тексту, розрахована на елітарного та масового читача одночасно, поєднує в собі розважальність та надерудованість. Принципова асистематичність, незавершеність, нелінійність та відкритість конструкції припускають у межах одного новелістичного тексту постійні зміни та заміщення художніх домінант.

Жанрові та стильові інновації англійської новели народжувалися на підготовленому ґрунті, адже мали потужне генетичне підживлення, пов'язане як з ближньою, так і з історично віддаленою традиціями.

Саме тому, визначаючи характер сучасної англійської новели, слід звертати посилену увагу на її дослідження в історичному, діяхронічному контексті. Це є обов'язковою умовою для художньої ідентифікації поетологічного розвитку цього жанру, що відрізняється посиленням внутрішнім динамізмом.

Жанр новели є цікавим для дослідників у силу різноманітних чинників. Учені виокремлюють три найважливіші причини такого інтересу: перша пов'язана з широким побутуванням новели у різних країнах протягом тривалого історичного часу, на різних етапах історико-літературного процесу; друга обумовлена малим форматом жанру, що робить новелістичну літературу доступною для огляду і дає можливість представити в мініатюрі на її матеріалі всесвітній історико-літературний процес. Третьою причиною є можливість окреслення досить точних

критеріїв опису жанру завдяки сюжетній концентрованості, композиційній суворості та високій структурованості новели [див. про це: 6, с. 101].

Незважаючи на доволі велику кількість робіт, присвячених новелістичному жанрові, його вивчення продовжує залишатися актуальним, оскільки «кожен виток розвитку малої прози демонструє нові підходи та шляхи вирішення проблем, пов'язаних із особливостями художнього поступу сучасної літератури» [4, с. 88]. Зазначений жанр упродовж довгого часу зберігає статус одного з провідних в ієрархічній системі літератури Великобританії, відтак вивчення його залишається актуальним як з позицій виявлення його специфічних особливостей, так і з погляду з'ясування змін художньої парадигми у літературному процесі загалом.

Аналіз останніх джерел чи публікацій. Історія дослідження англійської новели в рамках англійської та світової літератур заслуговує особливої уваги. У 60-ті роки XX століття в літературознавстві домінувало уявлення про неї як про порівняно молодий жанр, вартий уваги лише в контексті вивчення літератури нового часу. Таке бачення, на нашу думку, було зумовлене незначною кількістю існуючих на той час наукових розвідок, присвячених цьому різновиду малої прози. Вивчення англійської новели переважно обмежувалися її дослідженням у межах якогось одного періоду, узагальненням шляхів розвитку жанру, описом типологічних відмінностей між психологічною, ексцентричною, сатиричною, гумористичною та нарисовою новелами, формуванню внутрішньожанрових різновидів новели в англійській літературі (новела-нарис, готична новела, соціально-побутова новела, психологічна новела, детективна новела, новела-пародія та ін.), аналізу найбільш репрезентативних зразків вікторіанської новелістики, окресленням творчості таких великих прозаїків, як, наприклад, Р. Кіплінг, Д.Г. Лоуренс, Дж. Джойс, А. Коппард, К. Менсфілд, С. Хілл, Дж. Фаулз чи Гр. Грін. Ці та інші наукові праці в основному спрямовані на вивчення художньої своєрідності англійської новели в контексті тієї епохи, в яку вона була створена, та на основі художнього методу конкретного автора.

Серед західних досліджень жанру англійської новели найбільш об'єктивними видаються ті, які відстоюють тезу про безперервну традицію жанру, оскільки саме такий підхід забезпечує можливість детального аналізу та виявлення не лише

специфічних властивостей новели на кожному з етапів розвитку, а й визначення її взаємозв'язків з іншими жанрами. Важливими у цьому контексті є праці Т. Бічкрофта «Скромне мистецтво. Огляд англійської новели» та С. Фергюсон «Відмінні властивості новели: форма та зміст», у яких детально аналізується давня і тривала традиція новелістики. На противагу їм, У. Аллен у дослідженні «Новела англійською» наполягає на тому, що новела виникла в англійській літературі лише наприкінці XIX століття.

Важливість врахування історичного аспекту при виявленні специфіки новели як сучасної жанрової форми акцентується у фундаментальній праці з теорії англійської новели середини 90-х XX століття «Модерністська новела. Теорія та практика», а також у найновішому на даний момент дослідженні колективу зарубіжних літературознавців «Теорія новели: крізь проекцію XXI століття».

Слід зазначити, що більшість англومовних робіт, присвячених особливостям англійської новели, часто акцентують на різноманітних літературних впливах і зіставленнях цього жанру з французькою, американською та ін. малою прозою.

Так, наприклад, у праці Х. Орела «Щодо питань малої прози» запропоновано узагальнююче дослідження жанру на матеріалі творчості письменників-вікторіанців, зосереджено увагу на формуванні манери і стилю оповіді англійських авторів. У вже згаданій вище науковій праці У. Аллена «Новела англійською» детально простежено розвиток не лише суто англійської, але й загалом англومовної новели XIX і XX століть.

Низка праць присвячена питанням терміносфери. Її неоднозначність вважаємо наслідком великої кількості спроб окреслення новелістичного жанру. Зарубіжні та вітчизняні літературознавці – дослідники малої прози, продовжують наполягати на використанні паралельних понять та термінологічних визначень, між якими часто важко провести чітку межу. Слід зауважити, що перші дослідження, присвячені цій проблемі, з'явилися ще на початку XX століття (Grabo, Albright, Canby) і продовжують з'являтися і сьогодні (Scott, Shaw, Pratt, Right). Проте більшість вітчизняних і зарубіжних літературознавців і досі відзначає двозначність термінів, що окреслюють новелу як жанр в англійській літературі.

Висновки. У підсумку зазначимо, що широка варіативність у визначенні жанру новели та її характерних ознак в англійському та вітчизняному літературознавстві, зумовлені цим фактом труднощі, а також суперечливість думок і трактувань щодо генези жанру зумовлюють нагальну потребу у напрацюванні комплексного підходу до вивчення усіх найвизначальніших аспектів досліджуваного літературного феномену.

Список використаних джерел

1. Торкут Н.М. Англійська ренесансна новела: термінологічний міф та історико-літературна реальність. Режим доступу: <https://shakespeare.znu.edu.ua/4211-2/>.
2. Allen W. The Short Story in English. Oxford: Clarendon press, 1981. – 413 p.
3. Beacroft O. A Survey of the Short Story in English. – London, New York: Oxford university press, 2008. – 186 p.
4. Bonh T. The Narrative Models: Techniques of the Short Story. – Cambridge: Brewer, 2012. – 132 p.
5. Byatt A.S. Old Tales, New Forms // On Histories and Stories. Selected essays. Harvard: Harvard Fergusson S. Defining the Short Story: Impressionism and Form // Modern Fiction Studies. XXVIII. West Lafayette: Proquest Academic Research Library, 1982. – P. 13–24.
6. The Modernist Short Story. A Study in Theory and practice. Cambridge: Cambridge University Press, 1994. – 241 p.

Синиця І.А.

доктор філологічних наук, старший науковий співробітник
Інституту української мови НАН України

ПИТОМІ ТА ЧУЖІ ТЕРМІНИ УКРАЇНСЬКИХ ГРАМАТИК ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТ. ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АВТОРА

***Анотація.** Розвідка присвячена питанню випрацювання української мовознавчої термінології у граматиках II-ої пол. XIX ст. Автор здійснює спробу інтерпретувати терміни іноземного походження в аспекті міжкультурної комунікації.*

***Ключові слова:** термін, граматика, міжкультурна компетентність, мовна особистість.*

***Summary.** The research is devoted to the issue of the development of Ukrainian linguistic terminology in grammars of the second half of the 19th century. The author attempts to interpret terms of foreign origin in the aspect of intercultural communication.*

***Key words:** term, grammar, intercultural competence, linguistic personality.*

Постановка проблеми. Граматики є одним із базових джерел, до яких звертаються як фахівці, так і ті, хто робить перші кроки на шляху знайомства з тією чи тією мовою, пізнаючи її сутність і лексико-граматичні багатства. Саме граматики є першими книгами, де мовці потрапляють у лінгвістичний

термінопростір мови. Такими є і граматики української мови, що стали для мовознавців невичерпним матеріалом різноспрямованих розвідок, а для пересічних мовців – дороговказом до правильного опанування мови як єдиного засобу спілкування. **Метою** цієї розвідки є аналіз та інтерпретування «своїх» і «чужих» термінів, вживаних в українських граматиках ХІХ ст., як показників міжкультурної компетентності їхніх авторів.

Сьогодні, коли питання національної самобутності українців, доведення національної самостійності й ідентичності набуло всеосяжного характеру, мовознавці також роблять вагомий внесок у його висвітлення, зокрема у дослідженні історії української мови в цілому, а також історії формування української наукової мови й історії творення терміносистеми лінгвістики зокрема.

Аналіз останніх досліджень. Історія українського термінознавства, за спостереженнями більшості дослідників, бере свій відлік з другої половини ХІХ ст., проте вже зараз можемо констатувати вагомий теоретичний і практичний доробок у цій галузі лінгвістики. Водночас йде паралельне осмислення, узагальнення і систематизування зібраних даних, зреалізоване у дослідженнях Л. Симоненко, І. Вихованця, К. Городенської, Т. Панько, Л. Полюги, А. Крижанівської, А. Коваль, В. Іващенко, І. Казимирової, І. Кочан, Г. Наконечної, Н. Непийводи, Л. Туровської та ін. Заразом термінознавці визнають формування двох взаємодоповнювальних напрямків наукових пошуків: теоретичного і прикладного термінознавства, з переважанням практичного термінознавства [2, с. 94; 7, с. 213]. У межах теоретичного розвивається й історичне термінознавство, де виокремлюють історіографічний та історико-термінологічний напрями [1]. Також запропоновано розрізняти серед історико-термінологічних праць такі, а) що вивчають окремі терміни і формують історико-терміне термінознавство, так і праці, б) у яких увага зосереджена на історії терміносистем в різних наукових галузях і які визначають розвиток історико-термінологічного термінознавства [6].

Українські граматики ХVІ – ХІХ ст. неодноразово ставали матеріалом дослідження як у численних працях з історії української мови й мовознавства (М. Возняк, М. Жовтобрюх, М. Максимович, В. Німчук, Ю. Шевельов та ін.), так і

в працях із вивчення історії української граматичної термінології (Т. Баймут, І. Огієнко, Н. Москаленко, О. Горда, О. Заневич, І. Казимирова, І. Козелко, Р. Коца, Ю. Чернобров, І. Ярошевич, Д. Якимович-Чапран та ін.). Водночас і сьогодні в умовах поліпарадигмового вивчення мови вони отримують нові горизонти свого осмислення.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи термінологійне наповнення тексту граматик, науковці звертають увагу на вживання авторами терміноназв різного походження. Так, «Граматика руского языка» (М. Осадца, 1862, 1864), «Граматика руского языка для школъ середнихъ» (О. Огоновський, 1889), «Хрестоматія староруска для высшихъ клясъ гимназіяльныхъ» (О. Огоновскій, 1881), «Руска граматика» (С. Смаль-Стоцький і Ф. Гартнер, 1893, 1907, 1914, 1928) містять чимало термінів не лише іншомовного походження, а й термінів переважно у латинському чи німецькому написанні. Водночас термінологійний апарат таких праць, як «Мала граматика языка руского» (Г. Шашкевич, 1865), «Методична граматика языка мало-руского» (П. Дячан, 1865), «Граматика языка руского для оужитку въ школахъ людовыхъ въ Галичині» (О. Партицький, 1873), «Методична граматика рускої мови для IV кляси шкіл 5- і 6-клясових» (В. Коцовський та І. Огоновський, 1894, 1920, 1923), «Граматика для шкіл народних» (О. Попович, 1894) та ін., складений з термінів, написаних кирилицею, переважно питомих. Тобто термінологійний простір граматик української мови окресленого періоду утворюють питомі та запозичені терміни, що відображає насамперед процес пошуку і випрацювання авторами граматик мовознавчої термінології засобами рідної мови.

Проаналізуймо спосіб уведення термінів, наприклад, у граматиці М. Осадци. Зокрема термінопоняття «основа» автор представив термінним лексико-семантичним варіантом *пень* (Stamm), вживаючи який послідовно вказує і його німецький відповідник. Дослідник розрізняє два функційні різновиди основи, які фіксують дефініції терміна *пень*: а) словозмінну основу: «При склонении каждого имени оуважати належить на пень (Stamm) и падежеве оконченъе (Casusendung). Пень есть таа часть слова, до котрой додае са падежеве оконченъе» [5, с. 55];

б) словотвірну основу: «§286. <...> Пень (Stamm) есть таа часть слова, до котрой додае са наростокъ; сотвори-тель, радѡ-сть, кади-ло, пень: соткори-, радо-, кади-; <...> Отъ пна належить розличити корѣнь» [5, с. 162].

Схожий спосіб введення М. Осадца застосовує також до інших термінів і терміносполук, як-от: Звѣкословіє (Laútlehre), Словообразованье (Wortbildungslehre), Видословіє (Formenlehre), Словосочиненье (Wortftigungslehre, Syntax) [5, с. 1], падежеве окѡнченье (Casusendung) [5, с. 55], спосо́бъ (modus) [5, с. 102], О бѣквѣ звязковоѣй (Bindevocal) [5, с. 113], корѣнь (Wurzel) [5, с. 162] та ін. Отже, під час першого використання спостерігаємо послідовне паралельне вживання терміна українською мовою і його чужомовного відповідника, поданого латиницею у дужках.

У «Додатку граматичному» до «Хрестоматії...» О. Огоновський подає чужомовні терміни як кирилицею, так і латиницею, не пропонуючи відповідники рідною мовою, наприклад: *деклінація именъ, Substantiva* [4, с. 431], *nominativus sing.* [4, с. 432], *деклінація адъєктивна* [4, с. 442], *имперфектъ* [4, с. 450] та ін. Водночас автор уживає прийняті у той період питомі граматичні терміни, як-от: *пень* [4, с. 431, 433], *наростокъ* [4, с. 433], лише інколи наводячи чужомовний відповідник: *приложники (adiectiva)* [4, с. 435].

Автори граматик української мови уживали питомі та чужі терміни, уводячи їх до своїх праць подібними способами. Наявність чужомовних термінів, написаних кирилицею і латиницею, свідчить як про володіння іноземними мовами науки (латинською, німецькою), так і про фаховий рівень підготовки українських філологів цього періоду, обізнаних з граматичними працями західних славістів, за багатьма з яких вони вчилися, зокрема за працями Й. Добровського, П. Шафарика, В. Караджича, В. Ягича та ін.

Перші граматики української мови були створені і видані на західноукраїнських землях, де навчання як у школах, так і в університетах відбувалося латинською, німецькою, польською мовами, через посередництво яких і на підґрунті яких учні пізнавали довкілля і виформовувався зокрема і їхній науковий світогляд. У цій розвідці особливо хочемо згадати вплив Ф. Міклошича,

видатного австрійського філолога, який упродовж 1849–1886 рр. був професором слов'янських мов у Віденському університеті. За словами І. Франка, «...майже для кожного слов'янського говору Міклошичеві ученики, йдучи протертою ним дорогою, поклали перші підвалини наукового дослідження мови і наукового її трактування по школах. Досить буде згадати, що наша Галицька Русь мала цілий ряд добрих філологів з його школи, як ось Ом. Огоновського, Осадцю, Дячана, Онишкевича, Желехівського. Відень зробився за Міклошича уперше центром слов'янських студій для цілої Австрії» [8, с. 8]. Саме під час його занять, а також через листування з ним [3] відбувалося усвідомлення українськими студентами – майбутніми ученими-граматистами, викладачами – особливої тогочасної соціолінгвальної ситуації, занурення у всеслов'янські проблеми національної окремішності та самобутності народів, мов, культур, здатність коректно й відповідно до ситуації використовувати під час різноманітних міжкультурних контактів отримані фахові знання, адаптуючи їх до конкретного мовно-культурного матеріалу.

Усе це сприяло формуванню їх міжкультурної компетентності, що частково відображено в тогочасній терміносистемі українських граматик.

Висновки. Проаналізовані джерела продемонстрували використання як питомих слів-термінів, що засвідчують пошуки граматистів потрібних для опису «народних» слів, так і чужомовних термінів. Зорієнтованість авторів перших граматик на пересічних мовців, переважно школярів, змушувала їх добирати слова, будувати речення так, щоб інформацію було сприйнято й усвідомлено. Згодом поширення теоретичних знань набуло таких виявів, що замкненість граматик тільки на дидактичному аспекті могла спричинити замкненість наукової думки в межах науково-педагогічної спільноти країни. Доступ до результатів європейської думки, який багато українських науковців отримали під час навчання за кордоном, дав змогу ввести чужомовні терміни замість питомих. Випрацювання української мовознавчої термінології – складний процес взаємодії «свого» і «чужого», який прослідковуємо від перших українських граматик до сьогодення, який охоплює усі галузі науки, виявляючи прагнення українців до створення й унормування питомої термінології.

Список використаних джерел

1. Іващенко В.Л. Періодизація історії становлення української наукової термінології на тлі термінологічної діяльності в Україні: традиційні виміри // Термінологічний вісник. – 2015. – № 3(1). – С. 5–17.
2. Кочан І.М. Українське термінознавство сьогодні // Studia philologica. – 2017. – № 9. – С. 93–101.
3. Листування українських славістів з Францом Міклошичем / Відп. ред. Я. Д. Ісаєвич. – Київ: Наукова думка, 1993. 399 с.
4. Огоновскій О. Хрестоматія староруска для высшихъ клясъ гимназіальныхъ (Текстъ зъ поясненіями, додаткомъ граматичным и словарцемъ выдавъ д-ръ Омелянъ Огоновскій). – У Львовѣ, Накладомъ фонду краєвого, 1881. – 496 с.
5. Осадца М. Граматика руского языка. – Во Львовѣ: Въ печатни Инститѹта Ставропигійского, 1862. – 288 с.
6. Синиця І.А. Історія термінів *афікс* і *префікс* в українській мові // Українська мова. – 2024. – № 4(92). – С. 34–51. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2024.04.034>.
7. Туровська Л.В. Українське термінознавство: від зародження до сьогодення // Одеський лінгвістичний вісник. Спеціальний випуск. – 2017. – С. 211–214.
8. Франко І.Я. Поступ славістики на Віденськім університеті // Франко І.Я. Зібрання творів у 50-ти томах. Т. 31. – Київ: Наукова думка, 1979. – С. 7 – 10.

Скіра Ю.Ю.

магістрант факультету української та іноземної філології

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Сирко І.М.

кандидат філологічних наук, доцент

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ХУДОЖНЯ ТЕОРІЯ ТВОРЧОСТІ ТОМАСА СТЕРНЗА ЕЛІОТА

Анотація. Стаття присвячена розгляду художньої теорії творчості Т. С. Еліота – одного з найвидатніших американських та англійських поетів, літературних критиків і теоретиків культури ХХ століття. Розглянуто основні риси новаторства Еліота. Окреслено ідейно-естетичні позиції автора. Проаналізовано центральні проблеми творчості митця. Наголошено на тому, що дослідження творчого методу поета є одним із перспективних завдань сучасного літературознавства.

Ключові слова: література ХХ століття, Т. С. Еліот, творчість, новаторство.

Abstract. The article deals with the artistic theory of the work of T.S. Eliot – one of the most prominent American and English poets, literary critics and culture theorists of the 20th century. The main features of Eliot's innovation are considered. The author's ideological-and-aesthetic positions are outlined. The central problems of the poet's creative work are analyzed. It is emphasized that the study of Eliot's creative method is one of the main tasks of modern literary studies.

Key words: 20th century literature, T. S. Eliot, creativity, innovation.

Постановка проблеми. Т.С. Еліот відомий не тільки як геніальний поет ХХ століття, який одержав Нобелівську премію за пріоритетне новаторство у становленні сучасної поезії, але і як талановитий літературний критик і теоретик

культури. Увесь творчий доробок митця спроектований на традицію як динамічну єдність загальнолюдської культури. Зростаючим інтересом до творчості Еліота в Україні, намаганням з'ясувати її художню теорію зумовлена актуальність нашої наукової розвідки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Причини зростаючої зацікавленості науковців творчістю Т. С. Еліота різноманітні. Найголовніша з них полягає в тому, що він виявився великим новатором поезії, найбільш революційним поетом свого часу. Творчість Еліота смілива і рішуча, у ній помітні масштабність і напруженість людського життя. У своїх віршах митець зосереджувався на глобальних катастрофічних процесах, що впливали на долю його сучасників, з разючою силою передавав трагічність їх наслідків.

Упродовж усього творчого шляху митець розмірковував над таємницями поетичного образу, звертався до досвіду європейських поетів різних епох, намагався визначити закономірності поетичної майстерності. Міцним фундаментом, на якому зводилася поезія Еліота, стала його критична творчість (Еліот – автор понад 400 літературно-критичних робіт) [див.: 6, с. 109].

На особливу увагу заслуговує програмне есе автора «Традиція та індивідуальний таланти». У ньому Еліот визначив коло ідейно-естетичних проблем, які зберігали для нього значущість протягом усього творчого життя, виклав своє розуміння традиції, намітив основи своєї теорії *деперсоналізованої поезії*. Отже, не варто зважувати первинність поезії чи літературно-критичної діяльності автора: важливо усвідомити, що шукання Еліота-теоретика, критика та поета завжди перетиналися, а тому відокремлювати їх одне від одного нема жодного сенсу.

Літературна теорія Еліота виросла з протидії суб'єктивізму і психологізму пізньо-вікторіанської та георганської критики. Вимога історичного осмислення як літературної традиції, так і окремо взятого твору – одне з основних положень еліотівської теорії. Безсумнівна заслуга поета у тому, що, усвідомивши початок нового літературного етапу, він одночасно зрозумів важливість і гостроту проблеми стосунків з попередниками.

У час повсюдного повалення традицій він виступив за їх збереження та розвиток, що вигідно вирізняло його серед багатьох запопадливих

експериментаторів. Ідейно-естетичні позиції Еліота визначені його епохою, у переломному характері якої він зумів помітити виразні катастрофічні тенденції. Захист Еліотом неокласицизму, прихильність традиції, вимоги деперсоналізації поезії – всі ці принципи є певною мірою проявом його ідеологічної програми у сфері естетики.

У рамках поетичної теорії його погляд, що цурався штампів буржуазної свідомості, виявився по-своєму плідним. Вплив Еліота як теоретика у тому, що він потіснив *чистий ліризм* і відновив думку як значущий елемент у поезії. Еліот гостріше за інших в Англії відчув, що і вибір поетичних тем, і їх словесне інструментування, і поетичний синтаксис, і ритміка повинні бути пов'язані з відходом від романтичного стилю. Тим самим він зрозумів і висловив тенденцію, що об'єктивно намітилася у розвитку європейської поезії та мистецтва в цілому [див.: 5, с. 51].

Песиміст і певною мірою містик, Еліот у своїй поезії ніколи (за винятком ранніх віршів) не скаржився на долю, не вчив і не проповідував. Про серйозні речі він висловлювався мінорно, використовував елементи пародії, самопародії, іронічного самозречення, демонструючи тим самим свою художню віртуозність. Так з'явилися у його віршах специфічні суміші картинок, ліричні одкровення, архаїчні слова, сучасна знижена лексика, фрагменти вуличних пісеньок, пряма мова, іноземні слова [див.: 5, с. 38].

Вірші Еліота мають зазвичай оповідний характер і віддалено нагадують драматичні монологи. Долаючи бар'єри між повсякденним життям і реальністю мистецтва, емоціями звичайними та естетичними, Еліот цілком солідарний з адептами *чистої поезії*, які стверджували, що поезія не пов'язана з практичними інтересами людини. Її мета – приносити естетичну насолоду.

Розуміння ролі поезії у суспільстві логічно впливало, на думку митця, з концепції творчої свідомості. Поет у художній системі Еліота здатен долати стереотипне осмислення дійсності, умовності, абстракції, що замінює справжнє переживання. Йому відкривається індивідуальний характер світу, приховані зв'язки, непомічені буденною свідомістю.

Це нове сприйняття дійсності стає доступним для читача, руйнуючи його традиційний світогляд. Як зазначає Еліот, «Поезія може допомогти зламати загальноприйняті способи сприйняття та оцінки, які безперервно формуються, і допомогти людям наново поглянути на світ» [4, с. 81]. Проте соціальне значення поезії цим обмежується. Відтворюючи своє переживання як об'єктивного корелята, Еліотів поет поєднує думку і емоцію в єдиний комплекс.

Таким чином, він змушує читача усвідомити невизначене за своєю природою почуття: «вона (поезія) може робити трохи зрозумілішими для нас ті глибокі та безіменні почуття, які становлять основу нашого буття» [4, с. 40]. За твердженням Еліота, поезія робить мову нації життєвою, здатною виражати найтонші відтінки думки та почуття, наближає мову до реальності. Зі зникненням поетичного мистецтва в людини зникне здатність виражати свою індивідуальність.

Центральні проблеми творчості Еліота – трагізм існування людини, криза духу, що породжується антигуманною цивілізацією. Художній світ його творів позначився зневірою у суспільний прогрес та моральні якості людей. Митець часто і багато писав про відчуження людини у світі, що вироджується, а ключовими образами його поезії стали *безплідна земля і порожні люди*.

Глибокий песимізм взаємодіяв у творах Еліота з іронією, яка згодом переростала в сатиру. Прогнозуючи можливість загибелі європейської культури, Еліот шукав і знаходив опору в християнській релігії та вірі, що могли протистояти розпачу та бездуховності. Щоправда, таке розуміння прийшло до поета не відразу: «У міру того, як перед Еліотом прояснялася його істина, поезія його міняла обличчя» [6, с. 69].

Відчай, бездуховність, відсутність співчуття і християнської любові, сумніви і пафос смирення поет зображував не у стилі експресіонізму, а в більш стриманих, внутрішньо напружених формах. Розробляючи їх, Еліот вдавався до новацій, проте не захоплювався експериментом заради експерименту. Знайдені ним форми засвідчують потужну емоційну силу поета, його здатність відмінно передавати складну суперечливість світу, в якому він жив.

Невіра у прогрес, ідеалістичне розуміння часу спотворило уявлення Еліота про історизм. Він одним із перших став підміняти принцип історизму традиції ідеєю її перегляду.

Найбільш повно ця думка розвинена у праці «Призначення поезії та призначення критики» (1933), де поет вказав на бажаність перегляду літературної спадщини не менше одного разу на сторіччя. Цей перегляд повинен був супроводжуватися переоцінкою митців у зв'язку з перспективою, що змінюється в часі.

Перебудова диктується, на думку Еліота, зміною підходу та вимог до мистецтва зі зміною поколінь. Історизм – найважливіше завоювання романтизму і критичного реалізму – виявився відтисненим новим критерієм оцінки, а саме «зміною горизонту естетичного досвіду» [5, с. 90].

Слід вказати на те, що художній світ Еліота насичений внутрішніми переживаннями та подіями. Письменник був прихильником релігійності у поезії, тому у його творах можна зустріти велику кількість різноманітних віршованих засобів (алітерації, алюзії, метафори, епітети тощо), які він використовував для кращої передачі власної думки, для вираження свого ставлення до певних ситуацій та творення образів.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що творчість Т.С. Еліота склала цілу епоху в історії світової літератури ХХ століття. Позитивна тенденція її включення в контекст української культурної свідомості загалом не ліквідовує дефіциту еліотологічних студій. З огляду на це, дослідження своєрідності творчого методу поета залишається одним із перспективних завдань сучасного літературознавства.

Список використаних джерел

1. Денисова Т.Н. Літературний процес ХХ сторіччя. Від нонконформізму до постмодернізму // Вікно в світ. – 1999. – №5. – С. 59-70.
2. Михед Т. Синдром Еліота, або Модерніст проти модернізму // Вікно в світ. Література Великої Британії та Ірландії. – 2001. – № 3. – С. 72-80.
3. Павличко С.Д. Лабіринти Томаса Стернза Еліота // Зарубіжна література. – 16 (128). – 1999. – С. 3-6.
4. Cuddy L.A. Eliot and the poetic of Evolution. Sub / Version of Classicism, Culture and Progress. – Lewinsberg; L., 2000. – 184 p.
5. Gordon L. T.S. Eliot: An Imperfect Life. – New York-London: W.W. Norton & Company, 2000.– 721 p.

6. Jain M.P. T.S. Eliot and American Philosophy. The Harvard Years. – Cambridge UP. Cambridge, 1999. – 135 p.

Слободзян Р.Д.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Андрійко В.І.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Березинська Н.О.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

АНГЛОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОСІСТЕМІ

Анотація. У статті розглядаються запозичення з англійської мови, які становлять значний шар у словниковому складі сучасної української мови і пов'язані з фінансово-економічною й торгівельною діяльністю суспільства. Виділяються причини масштабної термінологічної світової експансії англійської мови в кінці XX ст. та на початку XXI ст., а також групи слів, які мають суто термінологічні значення. Розглянуто англіцизми за ступенем новизни та звернено увагу на те, що окремі негативні тенденції і впливи загалом не порушують стабільності сучасної лексичної системи української мови. Нові іношомовні входження переважно збагачують номінативні та зображально-виражальні засоби і є важливими елементами новітньої комунікації.

Ключові слова: термін, економічна термінологія, запозичення, англіцизм, лінгвальні й позалінгвальні причини

Abstract. The article deals with the borrowings from the English language, which constitute a significant layer in the vocabulary of the modern Ukrainian language and are related to the financial, economic and trade activities of society. The reasons for the large-scale terminological global expansion of the English language in the late twentieth century and early twenty-first century, as well as groups of words that have purely terminological meanings, are highlighted. The article analyzes anglicisms by the degree of novelty and emphasizes that some negative trends and influences do not generally violate the stability of the modern lexical system of the Ukrainian language. New foreign language entries mainly enrich the nominative and figurative-expressive means and are important elements of modern communication.

Key words: term, economic terminology, borrowing, anglicism, lingual and extralingual reasons of borrowing.

В сучасному глобалізованому світі англійська мова вже стала мовою-джерелом численних лексичних запозичень зі статусом не лише мови-лідера та латини XXI сторіччя, а й мови спеціального призначення (ESL).

Англійська мова, безумовно, виконує роль основного засобу глобалізації як універсальна мова міжкультурних і міжнаціональних контактів і взаємодії в різних галузях діяльності: бізнес, наука, культура, виробництво, авіація тощо. Саме тому

сьогодні англійську за значущістю можна впевнено порівнювати з латинською мовою епохи середньовіччя й французькою XVIII століття [11, с. 4–18].

Традиційно виділяють лінгвальні й позалінгвальні причини панівного становища англійської мови.

Серед позалінгвальних причин необхідно виділити, по-перше, історичну спадщину Британської імперії XIX ст. та політичне й економічне домінування США в XX-XXI ст. [8]. Англійська мова, при цьому, є офіційною державною мовою лише в шести країнах і використовується як одна з державних мов у сімдесяти п'яти країнах [11].

Б. Качру до все більшого кола користувачів англійською відносить у своїй класифікації не носіїв англійської мови, а людей, які використовують її як іноземну. Саме це і є третьою важливою причиною світової експансії англійської мови: виникають різні регіональні варіанти англійської в країнах, де її використовують переважно як мову спеціального призначення [9, с. 11–30]. За Г. Уїддоусоном зазначимо, що основна причина поширення й активного вивчення англійської мови – це власне її спеціальне призначення. Автор наголошує на тому, що набуття повноправного членства у світовому професійному співтоваристві потребує знання певного регістру англійської мови. Незалежно від походження та мовної приналежності мільйони людей з усього світу вивчають англійську мову спеціального призначення (ESL), бо ця компетенція уможливлює науковий обмін та власні внески в розвиток світової науки [11, с. 144].

Саме ці причини спричинили масштабну термінологічну експансію англійської мови в різних національних мовах, і, безумовно, українська мова не стала винятком. Запозичення іншомовної лексики в українську мову були об'єктом уваги як зарубіжних (Е. Хауген, У. Вайнрайх, Д. Лотте, А. Фірс, Р. Коунер, Г. Уїддоусон), так і українських науковців (О. Стишов, В. Симонок, М. Навальна, С. Федорець, О. Лисенко, Л. Архипенко, А. Олійник, В. Пілецький, С. Стецюк) та інших. Процес запозичування в українську мову й формування певного англомовного контенту має назву «англізація» і є найбільш знаковим і актуальним явищем у розвитку сучасного соціуму. На думку В. Пілецького, «англіцизм», як і будь-яке інше запозичене слово, доречний, якщо він позначає поняття, що з різних

причин ще не назване засобами української мови або в ній відсутній рівновартісний відповідник, за наявності ж у мові питомих або запозичених термінів, що прижилися в мові, англізми сприяють «вимиванню» власне мовних термінів» [4, с. 52].

Кінець XX ст. та початок XXI ст. характеризується прискореним поповнюванням українського лексикону економічними англіцизмами. В українську мову потрапляє велика кількість економічних, фінансових, комерційних, торгових термінів з англійської мови: лізинг, бартер, дилер, дистриб'ютор, мерчандайзер, промоушен, тощо. Галуззю, на частку якої припадає найбільша кількість англіцизмів, звичайно ж, стає економіка й пов'язана з нею економічна комунікація. Це зумовлено розвитком міжнародних економічних зв'язків, глобалізацією економіки, запозиченням західних передових технологій і підвищенням ролі англійської мови як засобу міжнаціонального спілкування. Здобуття Україною незалежності, міжкультурна комунікація стали причиною запозичення численних економічних термінів й орієнтиром на західну економіку та використання інтернаціональної термінології. З огляду на суспільну актуальність явища, позначувані цими термінами, й самі терміни опиняються поза межами професійного мовлення й широко використовуються в повсякденному спілкуванні [1]. Наприклад, в системі фінансово-економічної і комерційної лексики зустрічаються слова, що належать до загальноживаних: долар, економіка, експорт, імпорт, тощо. Слід зазначити, що еволюція соціально-економічних орієнтирів спричинила своєрідне переосмислення низки назв, засвоєних іще за радянської доби, що мали негативну конотацію, показовими прикладами можуть слугувати, приміром, агент, бізнес або бос.

Серед причин запозичення іншомовних слів, зокрема й економічних термінів з англійської мови, Л. Архипенко виділяє такі:

1) *потреба в найменуванні нових понять і явищ*: інфляція, бізнес, приватизація;

2) *спеціалізація понять*: маркетинг (англ. marketing – «ринок»), менеджмент, аудит (англ. audit – «ревізія»), лізинг (англ. leasing – «оренда з подальшим викупом»);

3) *сформовані системи інтернаціональних термінів на основі англійської мови*: лендінг (англ. landing – «плата за розвантаження товару»), ролловер (англ. rollover – «відновлення терміну кредиту»);

4) *мода на іншомовне слово, престижність запозичення*: наприклад, офіс (англ. office – «контора»), аудитор (англ. auditor – «ревізор»), франчайзинг (англ. franchising – вид відносин між ринковими суб'єктами) [2, с. 19].

Традиційно до слів, які мають суто термінологічні значення, науковці відносять:

1. *Назви цінних паперів*: банкнота, ваучер, депозитний сертифікат, патент, субсидія.

2. *Платіжні документи*: тайм-чартер, тайм-шит, чек.

3. *Назви грошей*: бакс (монета США у післявоєнні роки), долар, євро, пенні, пенс, фунт стерлінгів.

4. *Адміністративно-економічний курс*: девальвація, демонополізація, економікс, інжиніринг, конверсія, концесія, ноу-хау, приватизація, пул, ревальвація.

5. *Назви біржових операцій*: демпінг, дисконт, інвестиція, канцелінг, кліринг, реінвестиція, спот, спред, форвард, ф'ючерсна угода.

6. *Назви банківських операцій*: дебіт-нота, лізинг-трансфер, ліквідність, кеп, крос-лістинг, овердрафт, рендж-форвард, фіксинг.

7. *Операції купівлі-продажу*: бюджет, дефіцит, дисконт, експорт, імпорт, колл, ліміт, маркетинг, опціон, оферт, офшор, пут, факторинг.

8. *Назви доходів, збитків, позик, страхування, оренди, угод, розрахунків*: дуополія, дуопсонія, інвестиція, картель, квота, концерн, лендліз, овердрафт, реновація, хай ринг, хеджирування.

9. *Назви грошового стягнення або заохочення (винагороди)*: демередж, диспач, ембарго, нотифікація.

10. *Назви місць торгівлі*: антитраст, маркет, олігополія, олігопсонія, шоп.

11. *Назви осіб, що займаються фінансово-економічною діяльністю*: андерайтер, аутсайдер, брокер, дисконтер, дилер, інвестор, камбіст, маклер, менеджер, рейдер, ріелтор.

12. *Назви одиниць виміру*: ваги: фунт, центал, об'єму рідини: барель, бутель, галон, пінта, довжини: дюйм, ліга, миля, фут, ярд; кількості: дюжина. Таким чином, лексика запозичується в основному задля того, щоб дати назви новим об'єктам і поняттям, які не мають назв у лексичному складі цих мов. З огляду на стійку тенденцію до прискорення процесу англізації економічної галузі в українській мові на початку третього тисячоліття О. Стишов звертає увагу на значну кількість запозичень-англіцизмів на зразок: стартап / старт-ап (англ. start-up – запускати) – новостворена або з короткою історією фірма чи компанія, яка перебуває у стані розвитку і займається перспективними дослідженнями; лінкідж (англ. linkage) – дозвіл біржі своїм клієнтам продавати і купувати в неї контракти з подальшою їх купівлею-продажем на іншій біржі; фандрейзинг (англ. fundraising) – процес залучення грошових коштів та інших ресурсів організацією (переважно некомерційною) з метою реалізації як певного соціального проекту, так і серії проектів, об'єднаних однією спільною ідеєю; сублізинг (англ. sub-lease) – вид піднайму предмета лізингу, згідно з яким лізингоодержувач за договором лізингу передає третім особам (лізингоодержувачам за договором сублізингу) у користування за плату на погоджений строк, відповідно до умов договору сублізингу, предмет лізингу, отриманий раніше від лізингодавця за договором лізингу; біткоїни – віртуальні гроші тощо [6, с. 71]. Поданий матеріал засвідчує, що нові іншомовні входження переважно збагачують номінативні та зображально-виражальні засоби і є важливими елементами новітньої комунікації

За ступенем новизни Л. Архипенко розрізняє англіцизми таким чином:

1) *абсолютні неологізми*: авераж (англ. average – «біржова операція»), брейк-івен (англ. break-even – «точка беззбитковості»);

2) *слова з відносною новизною, затребувані суспільством у зв'язку з комунікативною актуальністю*: сток (англ. stock – «запас», «зберігати на складі»), кешбек (англ. cash-back – «відстрочена знижка»), дисконт (англ. discount – «знижка»);

3) *неологізми, які характеризують реалії сучасного життя*: бізнес (англ. business), демпінг (англ. dumping), брокер (англ. broker), кліринг (англ. clearing) [2, с. 24].

Складнощі перекладу й розуміння неологізмів пов'язані зі стрімким розвитком науки й техніки в сучасному світі. На жаль, словники не встигають оновлюватися настільки ж стрімко, як з'являються нові слова в мові різних галузей знань. Неологізми – це нормальне явище в будь-якій мові, тому відсутність слова у словнику не повинна бути перешкодою під час перекладу.

Про те, що англізми міцно закріпилися на українському ґрунті, свідчить їх підпорядкування українській граматиці, адже іншомовне слово не тільки граматично вживається в лексичне оточення, а й пристосовується до українського слововживання. У сучасних умовах стрімкого науково-технічного прогресу спостерігається залучення наукових термінів у повсякденне мовлення.

У багатьох іншомовних економічних понять в українській мові є еквіваленти: імпорт (import – «ввезення»), інфляція (inflation – «знецінення грошей»), ліміт (limit – «обмеження»). Замість слова «провайдер» можна вживати, і на практиці широко використовується слово «постачальник», замість «девелопер» – «забудовник». Необхідно, зокрема, обґрунтовано й доцільно трансформувати іншомовні лексико-семантичні одиниці у відповідний вокабуляр української мови, а також розумно адаптувати їх у контексті конкретної тематики. Ці слова були запозичені українською мовою саме в зазначеній формі, а похідні від них слова орендний, орендодавець, банківський, дилерський, дилерство, іпотечний є українськими, адже утворені за допомогою питомих українських словотвірних засобів. Зважаючи на суспільну актуальність позначуваних цими термінами предметів і явищ, вони виходять за межі професійної сфери. Як зазначає Г. Онуфрієнко, «номінуючи численні витвори національного інтелекту в науково-технічному просторі, гібридні терміни переконливо й наочно відбивають прогресивну тенденцію до інтернаціоналізації, але в умовах збереження національних особливостей термінологічного фонду» [3, с. 72]. В свою чергу орієнтація представників великої частини європейських співтовариств на пріоритетне оперування англійськими професійними запозиченнями може сьогодні розглядатися як ключова специфіка сучасної мовної ситуації. Проте варто наголосити, що питання доцільності іншомовних запозичень викликає дискусії і на термінологічних конференціях. Однак, реальності сьогодення такі: більшість нових економічних термінів іншомовного

походження настільки відомі, що не викликають заперечення у більшості фахівців, адже вони дозволяють заповнити лексичні лакуни й збагатити професійну мову економістів новими лексичними одиницями.

Про це оптимістично зауважив П. Селігей «нема підстав хвилюватися: запозичення не позбавляють нашу термінологію своєрідності, адже вони впорядковуються нормами української мови, швидко пристосовуються до її словотвірної та морфологічної систем, не порушуючи їхньої стабільності» [5, 16]. Однак не можна забувати, що не всі запозичені лексеми підпорядковано нормам мови-реципієнта.

Таким чином, спираючись на викладене вище, зазначимо, що одним із практичних завдань, незмінно актуальних для філологів, є турбота про культуру української мови як невід'ємну частину національної ідентичності і культури та пропагування й захист мовно-культурних норм.

Список використаних джерел

1. Архипенко Л.М., Мельник П.В. Іншомовна неолексика в економічному дискурсі. Scientific developments of European countries the area of philological researches: collective monograph. Part 1. Wloclawek, Poland. 2020. С. 15–32.
2. Архипенко Л.М. Про причини запозичування й функційні вияви новітніх англізмів в українській мові. Philological Sciences and Translation Studies: European Potential: conference proceedings (November 3–4, 2022. Riga, the Republic of Latvia). Riga, Latvia: Baltija Publishing. 344 p. pp. 11–16. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-261-6-1>.
3. Онуфрієнко Г. Продуктивний іменник термінологічної деривації. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2004. № 503. С. 71–74.
4. Пілецький В. Мовна самобутність терміна. Українська термінологія і сучасність: збірник наукових праць. 2009. Вип. VIII. С. 49–54.
5. Селігей П. О. Що нам робити із запозиченнями? / П. О. Селігей // Укр. мова. – 2007. – № 3. – С. 3–15; № 4. – С. 16–32.
6. Стишов О.А. Нові іншомовні слова в українськомовних ЗМІ початку ХХІ ст. Studia philologica. Випуск 9, 2017. С. 66–75.
7. Crystal, D. English as a Global Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. 212 с.
8. Firth, A. The lingua franca factor [Електронний ресурс]. Intercultural Pragmatics, 2009. № 6 (2). Режим доступу: https://www.academia.edu/200739/The_Lingua_Franca_Factor_Alan_Firth_2009.
9. Kachru, B.B. Standards, codification and sociolinguistic realism: the English language in the outer circle. English in the World: Teaching and Learning the Language and

Literatures: Ed. Randolph Quirk and Henry G. Widdowson. Cambridge: Cambridge University Press, 1985. С. 11-30.

10. Kowner R., Rosenhouse J. The Hegemony of English and Determinants of Borrowing from Its Vocabulary / R. Kowner, // Globally Speaking: Motives for Adopting English Vocabulary in Other Languages. Multilingual Matters 140, 2008. С. 4-18.

11. Widdowson H.G. EIL, ESL, EFL: global issues and local interests. World Englishes, 1997. № 16 (1). С. 135-146.

Словники

12. Загородній А., Вознюк Г. Фінансово-економічний словник. Третє видання, доповнене та перероблене. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 844 с.

13. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок: українсько-англійсько-російський тлумачний словник / Л. Алексеєнко та ін. Київ: Максимум, 2000. 529 с.

14. Словник іншомовних слів за ред. С.М. Морозова, Л.М. Шкарапути. – К.: Інформ. фонд НАН України, 2000. – 662 с.

15. Сухарський В.С. Економічний словник-довідник / В. С. Сухарський. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2002. – 608 с.

16. СІС: Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. К.: Гол. ред. Укр. Рад. Енциклопедії, 1985.

17. Фінансовий словник / А. Г. Завгородній, Л. Г. Вознюк, Т. С. Смовженко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 587 с.

Секція 2

МОВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Андрійко В.І.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Потапенко С.І.

доктор філологічних наук, професор кафедри англійської філології

і філософії мови Київського національного лінгвістичного університету

ОБРАЗИ УКРАЇНИ В НОВОРІЧНОМУ ПРИВІТАННІ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО НАПЕРЕДОДНІ 2025 РОКУ

Новорічні звернення Президента України Зеленського займають особливе місце у його воєнному дискурсі, адже не лише підбивають підсумки року, а й виокремлюють його стрижневі характеристики. Згідно зі зверненнями, 2022-й був роком українців, що почався 24 лютого [2]; 2023-й – роком єдності й окремішності [1]; 2024-й постає як рік України-матері [3]: він розгортається у сув'язі з ефектами єдності й окремішності, що домінували у році попередньому. Образ «Україна-мати», що відкриває звернення за кілька хвилин до початку 2025-го року, створено мультимодально: на тлі однойменного монументу Президент проголошує: *За мною – «Україна-мати»*. Поєднання візуального ряду з назвою пам'ятника, посилення на який також завершує виступ, визначає головну ідею тексту: образ України на тлі ідей єдності і протистояння ворогові.

Творення образу України проходить упродовж новорічного привітання три основні етапи, які визначають поділ тексту на відповідні секції: 1) зображення держави в окремих ракурсах з позиції минулого задля створення її кумулятивного образу; 2) використання останнього в кульмінаційній секції привітання для демонстрації нашої сили ворогові, українцям, які перебувають на тимчасово окупованих територіях і за кордоном, а також міжнародній спільноті; 3) висвітлення окремих іпостасей України, націлених у майбутнє, передусім у рік прийдешній. У диференціальній секції, пов'язаній з минулим, Україна послідовно зображається в семи окремих ракурсах: сім'ї, могутньої людини, воїнів, громадян, підлітків, інженерів, мови.

Сімейна іпостась, виокремлена через відсилання до пам'ятника УКРАЇНА – МАТИ, пов'язує образ держави з найближчою для кожного з нас людиною, викликаючи відповідні почуття: *За мною – «Україна-мати»*.

Більш загальна риса України, створена через метафору могутньої людини, підсилює образ матері дієсловами, які позначають три різновиди дій: фізичні (*Україна, яка твердо стоїть на ногах*), поведінкові й розумові (*Не схиляє голови, дивиться вперед, вірить у своє майбутнє й перемогу*).

Україна-воїн акцентується мультимодально через співвіднесення кінцевої частини наступного висловлення (*щит і меч*) з відповідною зброєю у руках статуї, на тлі якої промовляє Президент: *Україна, яка здатна досягти справедливого миру, маючи щит і меч*.

Україна-держава – найбільш очікуваний ракурс – відтворена іменниками *держава* та *громадяни* у висловленні *Я звертаюся сьогодні до всіх, хто цінує Україну, береже свою державу, каже з любов'ю про неї. Людям, для яких бути громадянами України – гордість*. Ставлення громадян до Батьківщини додатково передане дієсловами *цінує* й *береже*, а також іменником *гордість*.

Надалі українці-громадяни диференціюються в різних ракурсах низкою одиниць: іменником *українці* у висловленнях *А для мене гордість – бути Президентом таких людей, українців та українок* та *На рідну землю з полону повернулося 189 українців*; прикметником *українські* у твердженні *Українські хлопчики та дівчатка, які перемагають цю війну*; топонімом *Україна* в уривку *Пишаюся, коли весь рік, зустрічаючись із ними <інженерами>, чую: вони щасливі, що потрібні Україні. І що Україна знову будує своє, свої ракети*.

Наведені приклади передають єднання українців, водночас диференціюючи їх за заняттям (воїни, інженери), віком і гендером (хлопчики та дівчата), щоб показати, що витoki нашої могутності – у простих людях.

Сила української мови як зброї підкріплена назвами наших ракет: *Змушує ворога вчитися українську. «Паляниця», «Пекло», «Рута». Змушує тремтіти від слів «Нептун» і «Сапсан»*. У цитованому уривку назва мови акумулює в собі різноманітні іпостасі України, що доводять нашу незламність у першій частині тексту: матерів, дужих людей, воїнів, простих громадян, підлітків, інженерів.

Кумулятивний образ України, сформований у першій частині привітання, посилюється описом досягнень спортсменів, зображених як уособлення нашої національної могутності: *І те, що ми такі, доводили не раз. Наші спортсмени. Олександр Хижняк, наш Танк. Ольга Харлан, Ярослава Магучіх, усі наші олімпійці та паралімпійці <...>. Ми тримали удари й давали здачі разом з Олександром Усиком. Усе це – про дещо більше, аніж тільки спорт. Це про наш характер. Про те, ким ми є і на що здатні.* Наведений уривок синтезує дві протидії, військову і спортивну, таким чином посилюючи кумулятивний образ України.

Створений у першій частині виступу накопичувальний образ-ефект необхідний для того, щоб у кульмінаційній частині виступу продемонструвати могутність України ворогу, всьому світу, тим співгромадянам, які опинилися на тимчасово окупованих територіях і за кордоном.

Накопичувальний ефект, спрямований проти ворога, досягається сполученням прикметника *українські* з назвами ракет і дронів, які інтерпретуються як наші силові, а не риторичні, аргументи: *Усе це – наші ракети. Українські. «Гор», «Вампір», «Колібрі», «КАМІК», «Лютий», Heavy Shot, Fire Point. Усе це – наші дрони. Українські. І все це – наші аргументи, аргументи для справедливого миру.*

Повага міжнародної спільноти до всіх українців, які характеризувалися у першій частині промови, відображена в уривку про відвідання нашим Президентом Парижа: *Повна зала Нотр-Дам-де-Парі аплодує». І це були оплески вам. Усім нашим людям. Ось так звучить повага до України.*

Апеляція до співгромадян, які опинилися на тимчасово окупованих територіях, досягається поєднанням двох ефектів: кумулятивного, створеного вище, і єдності через взаємодію одиниць *українські, Україна, українці* з займенником *наш* і прислівником *разом* у наступному уривку: *І будемо боротися за всіх, кого Росія загнала в окупацію, та не змогла окупувати їхні українські серця у нашому Криму, на Донбасі, в Мелітополі, в Маріуполі – всюди, де чекають Україну. І куди одного дня Україна повернеться, щоб бути разом. І єдине, що розділятиме українців, – це щед्रो накритий стіл.*

Особливе місце в цій частині привітання займає концепт «стіл» як символ дому, домашнього затишку та гостинності.

У наведеному уривку, зверненому до українців на тимчасово окупованій території, та в наступній частині, призначеній для наших співгромадян за кордоном, він постає символом святкування возз'єднання всіх українців і зустрічі прийдешнього року, у якому це може трапитися: *Я знаю: за цим столом будуть усі наші люди. Ті, хто зараз за кордоном, але зберегли Україну в собі. Тож сьогодні в першу хвилину нового року у Варшаві, Нью-Йорку чи Буенос-Айресі лунатиме «Ще не вмерла...». В Берліні, Празі чи Токіо сьогодні скажуть: «Слава Україні!» і світ відповість: «Героям слава!». Бо Україна не наодинці. Бо з нами – наші друзі. І з перших хвилин цієї війни Америка була з Україною. І я вірю, що Америка буде з Україною і в перші хвилини миру.*

Центральним виразом наведеного уривка є вітання «Слава Україні!»: перед ним наша держава зображена як цінність для співгромадян за кордоном виразом *зберегли Україну в собі*. Водночас через звернення до них Президент апелює до інших держав, демонструючи, що Україна є частиною світу низкою висловлень: *Бо Україна не наодинці; Бо з нами – наші друзі; Америка була з Україною; Америка буде з Україною.*

Третя – диференціальна частина привітання – спирається на кумулятивний образ для акцентування іпостасей України, пов'язаних з майбутнім загалом і з прийдешнім роком зокрема, а саме: скорботність, могутня людина, держава, наприкінці повертаючись до образу України-матері.

Скорботна Україна зображена висловленнями, які передають сум щодо загиблих через опис почуттів матері, дружини, дитини: *І сьогодні серце України всіяне шрамами. Це імена наших полеглих героїв. Бачиш очі матері, дружини, дитини воїна, який віддав життя за Україну і чуєш від них: «Будь ласка, нехай це все буде не даремно».* Ефект суму також досягається в наведеному уривку через зображення нашої держави як людини висловом *сьогодні серце України всіяне шрамами*.

Могутність України-людини в ракурсі завдань на наступний рік передається дієсловами *боротися, поважати, стоїть і вистойть*, прикметником *сильний* і конструкцією *шлях до миру сильної України*: *І щодня в наступному році я, усі ми маємо боротися за Україну, яка буде достатньо сильною. Бо тільки таку Україну*

поважають і чують. Як на полі бою, так і за столом переговорів. Дякую всім, завдяки кому Україна стоїть і вистойть. Подолає свій шлях до миру, сильної України. І до України європейської. У цій частині виступу майбутнє України як держави асоціюється з вступом до ЄС: *І це вже не просто слова – це реальність, яка настала в червні цього року з відкриттям переговорів про вступ України до ЄС. І це історичний результат. Цей шлях уже безповоротний. І Україна буде у Євросоюзі.* <...> *Нехай 2025-й стане нашим роком, роком України.* Останнє висловлення наведеного уривку (*Нехай 2025-й стане нашим роком, роком України*) корелює з початком новорічного привітання 2022-го року: *Цей рік почався 24 лютого <...>. Це був наш рік. Рік України. Рік українців* [2]. Проте прийом обрамленості об'єднує не лише три новорічні привітання Президента воєнного часу, а й текст 2024-го року, який закінчується висловом *За кожним із нас – «Україна-мати»*, повертаючи адресата до мультимодального образу, активованого на початку виступу. Отже, новорічне привітання Президента України Володимира Зеленського напередодні 2025-го року спирається на дві головні групи образів-ефектів: ракурсні, пов'язані з зображенням України в різних іпостасях, і кумулятивний, який синтезує окремі вияви для представлення держави перед ворогом, українцями, що опинилися на тимчасово окупованих територіях і за кордоном, та перед зарубіжжям. Своєю чергою, ракурсні образи утворюють два різновиди: звернені в минуле, у пережиті роки війни, та спрямовані в майбутнє, передусім у рік прийдешній.

Список використаних джерел

1. Андрійко В.І., Потапенко С.І. (2024). Ефекти єдності й окремішності в новорічному привітанні Президента Зеленського напередодні 2024 року. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів: зб. матеріалів X Міжнародної наук. конф., м. Київ (25 квітня 2024 р.)*. К.: КНЕУ, 2024. – С. 6–9. – [Електронний ресурс]: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/31b395b7-b259-4365-930d-163062e01107/content>
2. Зеленський В.О. (2022). *Новорічне привітання Президента України Володимира Зеленського*. [Електронний ресурс]. Доступ: <https://www.president.gov.ua/news/novorichne-privitannya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelens-80197>
3. Зеленський В.О. (2024). *Новорічне привітання Президента України Володимира Зеленського*. [Електронний ресурс]. Доступ: <https://www.president.gov.ua/news/novorichne-privitannya-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelens-95297>

MULTICULTURALISM AS AN EDUCATIONAL FACTOR IN THE CONTEXT OF TEACHING ENGLISH

Summary. *In the era of globalization, intercultural communication has become a cornerstone of social, economic, and political interactions. As borders blur and societies become increasingly interconnected, the ability to communicate across cultures is essential. Linguistic modeling, which involves the systematic study of language use in intercultural contexts, provides a framework for understanding and facilitating effective communication. The article explores the role of linguistic modeling in intercultural communication, with a focus on multiculturalism and its trends in the context of globalization. It also examines the implications of teaching English to Uzbek students, a case study that highlights the intersection of language, culture, and globalization.*

Key words: *intercultural communication, multiculturalism, communication gap, EFL, language and culture integration.*

Linguistic modeling seeks to analyze how language functions in diverse cultural settings. It examines the ways in which language shapes and is shaped by cultural norms, values, and practices. In a globalized world, linguistic modeling helps bridge communication gaps by identifying commonalities and differences in language use across cultures. For instance, E. Hall's distinction between high-context and low-context cultures provides a useful framework for understanding how communication styles vary.¹ Moreover, «modeling of natural language and speech became the issues of particular importance. It encourages researchers to develop a variety of linguistic models that could solve practical problems of linguistics, namely, information retrieval, machine translation, natural language understanding, knowledge extraction and localization from text, etc.»²

High-context cultures, such as those in Central Asia, rely heavily on implicit communication and shared cultural knowledge, while low-context cultures, such as the United States, prioritize explicit and direct communication. By modeling these differences, educators and communicators can develop strategies to foster mutual understanding.

Globalization has intensified the need for linguistic modeling, as it has led to increased contact between people from different linguistic and cultural backgrounds.

¹ Hall E. T. (1976) *Beyond Culture*. Anchor Books.

² Lukach M.O. (2013) Types of linguistic models and their application to solving of linguistic tasks
<https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/3229/17770englisharticlelukach.pdf>.

English, as the lingua franca of globalization, plays a pivotal role in this process. However, the spread of English is not without challenges. While it facilitates communication, it also raises concerns about linguistic imperialism and the erosion of local languages and cultures.³ Linguistic modeling can help address these challenges by promoting a balanced approach to language learning that respects cultural diversity and multiculturalism.

Multiculturalism, the coexistence of diverse cultural groups within a society, is a defining feature of globalization. It reflects the increasing mobility of people, ideas, and goods across borders. However, multiculturalism is not without its tensions. As A. Appadurai notes, globalization creates «scapes» – ethnoscapescapes, mediascapescapes, technoscapescapes, finanscapescapes, and ideoscapescapes – that shape how cultures interact and evolve.⁴ These scapes highlight the fluid and dynamic nature of cultural identities in a globalized world. A. Appadurai's five dimensions of global cultural flow provide a useful framework for understanding the complexities of multiculturalism in a globalized world. Ethnoscapescapes refer to the shifting landscape of people, including tourists, immigrants, refugees, and exiles, who constitute the ever-changing world we live in. Mediascapescapes encompass the distribution of electronic capabilities to produce and disseminate information, including newspapers, magazines, television stations, and film production studios. Technoscapescapes refer to the global configuration of technology and the fact that technology moves at high speeds across various kinds of previously impervious boundaries. Finanscapescapes involve the rapid flow of money and capital across national borders, often with profound implications for local economies and cultures. Finally, ideoscapescapes are closely linked to images of the state and the ideological movements that seek to capture state power or transform it. These scapes are not independent of each other; they interact in complex ways, shaping the cultural dynamics of multicultural societies.

For instance, the flow of people (ethnoscapescapes) is often facilitated by advancements in transportation technology (technoscapescapes), while the media (mediascapescapes) plays a crucial role in shaping perceptions of different cultural groups and influencing the flow

³ Phillipson R. (1992) *Linguistic Imperialism*. Oxford University Press.

⁴ Appadurai A. (1996) *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. University of Minnesota Press.

of ideas (ideoscapes). The interplay of these scapes can lead to both cultural hybridization and cultural conflict, as different groups negotiate their identities and interests in the context of globalization.

One trend in multiculturalism is the rise of hybrid identities, where individuals navigate multiple cultural frameworks. For example, Uzbek students learning English may develop a hybrid identity that incorporates elements of both their native culture and the global culture associated with English. This process, known as «glocalization», involves adapting global influences to local contexts.⁵ Linguistic modeling can help educators understand and support this process by creating learning environments that value students' cultural backgrounds while fostering their ability to communicate in a globalized world.

Uzbekistan, a country with a rich cultural heritage and a rapidly globalizing economy, provides a compelling case study for examining the role of linguistic modeling in intercultural communication. As English becomes increasingly important for education, business, and diplomacy, Uzbek students are under growing pressure to master the language. However, teaching English in Uzbekistan is not merely a matter of imparting linguistic skills; it also involves navigating cultural differences and fostering intercultural competence.

One challenge in teaching English to Uzbek students is the difference between Uzbek, a Turkic language, and English, a Germanic language. These differences extend beyond grammar and vocabulary to include cultural concepts and communication styles.

For example, Uzbek culture places a strong emphasis on respect and hierarchy, which is reflected in the use of formal language and honorifics. In contrast, English often favors informality and egalitarianism. Linguistic modeling can help teachers address these differences by incorporating cultural awareness into their lessons.

Another challenge is the risk of cultural alienation. As Uzbek students learn English, they may feel torn between their native culture and the global culture associated with English. To mitigate this risk, educators can adopt a culturally responsive approach to teaching. This approach emphasizes the importance of valuing students' cultural

⁵ Robertson R. (1995) *Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity* // *Global Modernities*, edited by M. Featherstone, S. Lash, and R. Robertson. Sage Publications.

backgrounds and integrating them into the learning process.⁶ For example, teachers can use materials that reflect Uzbek culture or encourage students to share their experiences and perspectives in class.

Cross-cultural competence, the ability to effectively communicate and interact with people from different cultural backgrounds, is an essential skill in today's globalized world. For the learners of English as a foreign language (EFL), developing this competence goes beyond mastering grammar and vocabulary; it involves understanding cultural nuances, perspectives, and communication styles. In the classroom, teachers can use a variety of activities to foster cross-cultural competence. These activities should encourage students to explore their own culture, learn about other cultures, and reflect on cultural differences and similarities.

Following activities can be suggested to develop cross-cultural competence in EFL classroom.

Cultural exchange projects

A cultural exchange activity can open up the world to students, giving them a chance for new experiences and to meet other students from different backgrounds. With technology, virtual exchanges are an excellent way for students to experience other cultures right from their classrooms.⁷ Cultural exchange projects allow students to share their own cultural backgrounds while learning about others. Cultural presentations and Pen pal programs are usually enjoyed by both teachers and students as they are not too much time assuming, but give excellent results in developing cultural competence:

✓ **Cultural presentations.** The students are assigned to prepare presentations about their native culture, covering topics such as traditions, festivals, food, and social norms. This helps students appreciate diversity and builds confidence in sharing their own heritage. This activity perfectly works in a multicultural classroom and students also practice translational skills trying to find solutions to representing culturally-specific vocabulary in English.

✓ **Pen pal programs.** The students are given a task to find a friend or a pen pal from another country and share their educational experience / traditions / food habits, etc.

⁶ Gay G. (2010) Culturally Responsive Teaching: Theory, Research, and Practice. Teachers College Press

⁷ Weeks C. (2023) How to Prepare Students for a Successful Cultural Exchange Activity

<https://www.participatelearning.com/blog/how-to-prepare-students-for-a-successful-cultural-exchange-activity/>.

Nowadays with the development of communicative tools such a task is not a problem at all. Students can write letters or emails to their peers, discussing their daily lives, hobbies, and cultural practices as well. This activity promotes not only authentic communication and cultural awareness, but also help students develop their writing skills and knowledge about formal and informal letters.

Role-playing and simulations. Roleplay and simulations are forms of experiential learning that allow students to explore concepts, practice skills, relate to others, see multiple perspectives, and engage in various modes of learning in the classroom. With a *role-play*, students assume different characters and act out scenarios, typically without any scripts. These spontaneous scenarios can be situated in reality or ones they are unfamiliar with. Students must use creativity and critical thinking to further get “into” their role. Depending on the context and setup, role play may take days to or even an entire semester to complete. A *simulation* is a form of role play, but more structured. In simulations, scenarios are much more complex and more situated in real life. Also, students may assume other characters, or play themselves. There might be more formal «game rules» to follow and fewer decisions to make. Once the scenario is created by the instructor, the simulation typically takes a day to complete.⁸ Role-playing activities help students practice navigating cross-cultural interactions in a safe environment through active usage of linguistic models learned at the lesson. Here are several activities that can be used in a classroom.

✓ **Cross-cultural scenarios.** The teacher is to create scenarios where students must interact with someone from a different culture. For instance, a student might role-play ordering food in a foreign restaurant or resolving a misunderstanding with a classmate from another culture. Previously, the students are given the task to collect information about the culture, which they are going to represent. This helps students develop empathy and problem-solving skills.

✓ **Cultural dilemmas.** Students are acknowledged with cultural dilemmas, such as differences in punctuality, personal space, or communication styles. Demonstrating short videos with such situations is a good support for this activity. After that, the students are

⁸ <https://academictchnologies.it.miami.edu/explore-technologies/technology-summaries/role-play-and-simulations/index.html>.

asked to discuss how they would handle the situation and what they might learn from it, using the samples of grammar constructions or linguistic clichés appropriate for such cases.

Multicultural literature and Media. Using literature and media from diverse cultures can broaden students' perspectives and deepen their understanding of global issues. Moreover, «in addition to reading different texts and refiguring the grounds on which knowledge is produced, border pedagogy takes up the important tasks of establishing conditions for dominant and subordinate texts to be read differently».⁹ Scholars also insist that literary text have more positive impact on learners through its accessibility: «to promote multiculturalism and promises a hope to change the framework of our current educational institutions to all students, male or female, gifted or impoverished, major ethnics or minorities, without any exceptions will have an equal chance to achieve academic support in a school. For multicultural education endorsement, reading materials embedded in a classroom should be able to represent the diverse member of that said classroom».¹⁰ The students are usually offered to read the texts reflecting English culture, behaviour, and way of life. However, the objectives of such activities are extended beyond ordinary reading and retelling the text. The students should be focused on certain situations described in the text, which reflect culturally-specific behaviour and may differ from the national culture of students. Another activity is to watch films of documentaries that depict life in other cultures. Afterward, a discussion about the cultural practices, values, and challenges portrayed in the media can be facilitated. At the same time the teacher should always be ready to give additional explanation to some issues, which are beyond the linguistic issues and unclear for students.

Cultural comparison activities. Comparison can be the supplemented activity efficiently adding reading literature or watching films as it develops critical thinking skills as well. The teacher can encourage students to compare and contrast their own culture with others that may help them recognize both differences and similarities. Venn

⁹ Mohammadzadeh B. (2009) Incorporating multicultural literature in English language teaching // *Procedia Social and Behavioral Sciences*. V. 1. – p. 26.

¹⁰ Mandarani V., Munir A. (2021) Incorporating Multicultural Literature in EFL Classroom // *Indonesian Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics*. Vol. 6(1). – p. 2.

diagrams and cultural surveys can be used to visualize the results of comparison. For example, the teacher can have students create Venn diagrams to compare aspects of their culture with another culture, such as holidays, family structures, greeting formulas or communication styles. To practice writing activities, cultural surveys can be employed. The students can be given a task to interview classmates or people from different cultures about specific topics, such as greetings, gestures, or dining etiquette. Further they can then present their findings to the class or write an essay summarizing their findings. The presentation can also be followed by debates or discussion, which help to practice making questions and reasoning skills taking into consideration cultural specificity of debates and appropriateness of questions. In general, linguistic modeling plays a crucial role in facilitating intercultural communication. By analyzing how language functions in diverse cultural contexts, it provides a framework for understanding and addressing the challenges of multiculturalism. Meanwhile, developing cross-cultural competence in an EFL classroom is a multifaceted process that requires intentional and engaging activities. By incorporating cultural exchange projects, role-playing, multicultural literature, cultural comparison, and other interactive activities, teachers can help students build the skills and awareness needed to navigate a globalized world. These activities not only enhance language learning but also foster empathy, respect, and appreciation for cultural diversity. In the context of teaching English to Uzbek students, such activities can help bridge cultural gaps and prepare students for meaningful intercultural communication in their personal and professional lives. Teaching English to Uzbek students illustrates the complexities of this process, as it involves not only imparting linguistic skills but also fostering intercultural competence and respecting cultural diversity. As globalization continues to reshape the world, linguistic modeling will remain an essential tool for promoting mutual understanding and cooperation across cultures.

References

1. Appadurai A. (1996) *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. University of Minnesota Press.
2. Gay G. (2010) *Culturally Responsive Teaching: Theory, Research, and Practice*. Teachers College Press.
3. Hall E. T. (1976) *Beyond Culture*. Anchor Books.
4. Lukach M.O. (2013) Types of linguistic models and their application to solving of linguistic tasks <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/3229/17770englisharticlelukach.pdf> .

5. Mandarani V., Munir A. (2021) Incorporating Multicultural Literature in EFL Classroom // Indonesian Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics. Vol. 6(1). P.1-12.
6. Mohammadzadeh B. (2009) Incorporating multicultural literature in English language teaching // Procedia Social and Behavioral Sciences. V. 1. P. 23–27.
7. Phillipson R. (1992) Linguistic Imperialism. Oxford University Press.
8. Robertson R. (1995) Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity // Global Modernities, edited by M. Featherstone, S. Lash, and R. Robertson. Sage Publications.
9. Weeks C. (2023) How to Prepare Students for a Successful Cultural Exchange Activity <https://www.participatelearning.com/blog/how-to-prepare-students-for-a-successful-cultural-exchange-activity/>.
10. <https://academictechnologies.it.miami.edu/explore-technologies/technology-summaries/role-play-and-simulations/index.html>.

Бобрівник С.Л.

старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Теплюк І.А.

старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БІНОМІАЛІВ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. Стаття аналізує значення біноміалів – фіксованих словосполучень, з'єднаних сполучниками, у політичному дискурсі. Розглянуто їхню роль у формулюванні контрастів, спрощенні складних питань, зверненні до цінностей, викликанні емоцій та формуванні майбутніх перспектив. Використання біноміалів дозволяє політикам робити мову доступнішою, підкреслювати ідеологічні позиції та впливати на громадську думку. Дослідження акцентує увагу на їхній значущості як інструменту стратегічного мовного впливу для формування політичних наративів.

Ключові слова: біноміали, політичний дискурс, риторика, формулювання контрастів, емоційна реакція, стилістичні фігури, контекст, стратегічні засоби.

Abstract. The article analyses the significance of binomials – fixed word combinations connected by conjunctions – in political discourse. It examines their role in framing contrasts, simplifying complex issues, appealing to values, evoking emotions, and shaping future visions. The use of binomials allows politicians to make their language more accessible, emphasize ideological positions, and influence public opinion. The study highlights their effectiveness as a strategic linguistic tool for shaping political narratives.

Key words: binomial expressions, political discourse, rhetoric, framing, emotional response, figures of speech, context, strategic tools.

Біноміали – це пари слів, іншими словами словоутворення, які зазвичай з'єднані сполучниками, такими як «і» та «або», і часто зустрічаються разом у фіксованих виразах. Враховуючи той факт, що ці пари слів здебільшого є мовноспецифічними, а іноді з певним глибоким ідіоматичним змістом, вони

можуть значно впливати на значення та переконливу функцію мови, особливо в політичному дискурсі.

Політичні ідеології часто виражаються через стратегічне використання мови. Біноміали, як фіксовані вирази, можуть представляти та посилювати ідеологічні позиції.

Сполучення концептів у біноміалах може приховано схвалювати певні політичні цінності чи позиції, часто через повторення та загальновизнані сприйняття. Тому лінгвістичні особливості біноміалів в такому дискурсі допомагають не лише створювати риторику, яка резонує з публікою, апелює до емоцій та спрощує складні питання, а також узагальнювати контрастні ідеї, підкріплювати цінності або викликати емоційну реакцію у аудиторії.

Оскільки механізм вербального впливу базується на взаємодії слова та значення, то політики, виголошуючи свої промови, прагнуть точності визначення, інтенсифікуючи свої цілі стилістичними фігурами та засобами увиразнення мовлення [1]. Досліджуючи промови деяких відомих політиків США (зокрема, Б. Обама, Д. Трампа та ін.) з'ясувалось, що вони прагнуть говорити публічно більш прямолінійно, використовуючи біноміальні сполучення переважно в прямому значенні, а не ідіоматично.

Метою даної статті є спроба дослідити роль і функції біноміалів в жанрі політичних промов відомих американських політичних діячів, тобто їх значення для вирішення проблеми реалізації політики поміж текстом і контекстом.

Варто зазначити, що біноміал, як лінгвістичне явище, є недостатньо дослідженою сферою і не отримало тієї уваги, на яку заслуговує. П. Хатібзаде і М. Самері, досліджуючи цю проблему у своїй статті, стверджують, що з моменту виникнення лінгвістичного явища біноміалів їх класифікували наступним чином, а саме: незворотні біноміали, «зрощення», «сполучувані лексичні пари» та дублети [5]. І. Хрін у своєму дослідженні класифікує їх за критеріями лексичного значення і приналежності до певної частини мови, а саме: синонімічні, антонімічні і безсполучникові біноміали [2]. Однак відмінність у класифікаціях — це питання маркування, а спільною рисою всіх визначень є те, що біноміали розглядаються лінгвістами як «послідовність двох слів одного класу лексичних форм, розміщених

на однаковому рівні синтаксичної ієрархії і зазвичай пов'язаних між собою певним лексичним зв'язком» [4]. Такі словосполучення зазвичай є фіксованими виразами, що означає, що їхній порядок залишатиметься постійним, і зміна послідовності може призвести до втрати значення чи прийнятності. Наприклад, фрази типу «*laws and regulations*», «*peace and security*» або «*bread and butter*» є поширеними та загальновідомими біноміалами. Біноміали зазвичай є соціально та культурно вкоріненими, і їх використання є поширеним як у повсякденній мові, так і в офіційному дискурсі.

У політичному дискурсі біноміали виступають потужними інструментами для вираження ідеологічних світоглядів, переконання аудиторії та спрощення складних проблем. Варто зазначити, що політичний дискурс є стратегічним питанням і часто формується прагненням впливати на громадську думку, обґрунтовувати політичні рішення та маніпулювати довірою виборців. Лінгвістичні особливості висловлювань політиків можуть підвищити ефективність комунікації, і біноміали є важливою складовою цієї риторики. Розглянемо, яку функцію біноміали виконують у політичному дискурсі. Наведемо приклади декількох основних способів їх використання:

1. Фреймування контрастів. Біноміали часто створюють дихотомії чи контрасти між двома протилежними ідеями, допомагаючи політикам сформулювати питання як вибір між «або/або». Структуруючи політичні дебати навколо двоїстих протиставлень, політики можуть впливати на сприйняття питання громадськістю і звужувати діапазон прийнятних думок. Наприклад: *war and peace* (цей класичний біноміал підкреслює різкий контраст між конфліктом і дипломатією, формулюючи політичний вибір як рішення між насильницьким залученням або мирним шляхом); *left and right* (використовується для позначення ідеологічних крайнощів, спрощує політичний спектр і заохочує поляризацію, а також є зручним способом категоризувати політичні партії та рухи). В переможній промові Барака Обами, як кандидата на посаду президента США від Демократичної партії, звучить *black and white*: «I've ... watched tensions fade as *black and white* and Latino fought together for good jobs and good schools» [5]. Формулювання контрастів за допомогою біноміалів також може бути через вираження противаги, як було

представлено у промові новообраного президента Д. Трампа у 2016 році: «We will seek *common ground, not hostility; partnership, not conflict*» [6]. У цих випадках сила біноміала полягає в його здатності робити складні питання простішими і більш зрозумілими, зводячи нюанси теми до чіткого вибору між двома варіантами. Як зазначає Ферклаф [3], фреймування через мовні вибори впливає на те, як публіка сприймає соціальні проблеми та політичні дії.

2. Апелювання до спільних цінностей. Біноміали також використовуються для підкреслення основних цінностей і переконань, які знаходять відгук у виборців. Ці вирази часто апелюють до широко прийнятих норм або ідеалів, підкріплюючи зв'язок політика з тим, що є важливим для громадськості. Наприклад: *law and order* (використовується для важливості підтримки соціальної стабільності, дотримання правил і апелює до виборців, стурбованих злочинністю та безпекою; часто асоціюється з консервативними або правими платформами); *freedom and democracy, security and freedom* (поширені біноміали у риторичі ліберальних та демократичних політиків для вираження основоположних цінностей особистої свободи і політичної участі, які є пріоритетними для суспільства). У промові щодо Іраку Барак Обама використовує одразу два біноміали *intelligence and diplomacy* та *liberty and democracy*, щоб наголосити на перспективному і збалансованому підході до глобальної стратегії, підкреслюючи взаємодію військової сили, дипломатії та спільних ідеалів. Політик апелює до логіки та цінностей, що робить його промову переконливим аргументом для вдумливого лідерства: «Such a strategy would join ... *intelligence and diplomacy*. It would support strong allies that freely shared our ideals of *liberty and democracy*; open markets and the rule of law» [6].

У своїй промові Д. Трамп закликає як до колективного прогресу, так і до індивідуального розширення можливостей: «Working together, we will begin the urgent task of *rebuilding* our nation and *renewing* the American Dream» [6]. Словосполучення *rebuilding and renewing* містить подвійну обіцянку відновити силу і стабільність нації, і водночас забезпечити всім громадянам можливість досягти процвітання і самореалізації, відповідно до основних ідеалів американської мрії. Такі поєднання перетворюють складні дебати щодо громадянських прав, національної безпеки та компромісів між ними на доступне поняття. У цьому

контексті біноміали допомагають побудувати більш чіткий наратив у політичній риторичі.

3. Спрощення складних понять. Політика часто має справу зі складними проблемами, які важко вербалізувати. Біноміали пропонують спосіб спрощення таких складнощів до фраз, що легко запам'ятовуються і є зрозумілими для аудиторії. Наприклад, *growth and stability* може бути використаний для формулювання економічної політики, яка поєднує розширення з належним фінансовим управлінням.

Поєднуючи ці терміни, промовець підкреслює, що обидві цілі можуть бути досягнуті одночасно. В дану категорію можна додати фразу *growth and renewal*, яка поєднує в собі теми прогресу та відновлення, і апелює як до надії на майбутнє, так і до поваги до минулого, що робить її переконливим закликом до дії в часи змін або викликів. Наприклад, Д. Трамп проголошував: «We will embark upon a project of national *growth and renewal*» [6].

Зазначимо, що у Б. Обами в промовах присутні такі біноміали, як *terrorism and nuclear proliferation* (вказує на зв'язок між нестабільністю та зброєю масового знищення.), *poverty and genocide* (кожен концепт в ньому представляє питання, яке глибоко резонує з почуттям моралі та справедливості аудиторії і апелює до спільних цінностей, таких як емпатія та відповідальність), *climate change and disease* (демонструє, як погіршення стану довкілля може загострити кризу громадського здоров'я): «... I will *rebuild* our military to meet future conflicts, but I will also *renew* the tough, direct diplomacy that can prevent Iran from obtaining nuclear weapons and curb Russian aggression. I will build new partnerships to defeat the threats of the 21st century: *terrorism and nuclear proliferation, poverty and genocide, climate change and disease*» [6]. Дані біноміали є потужними риторичними інструментами, які спрощують складні глобальні проблеми, викликають емоційні реакції та підсилюють бачення оратора щодо лідерства. Вони підкреслюють нагальність, взаємопов'язаність і спільну відповідальність, що робить їх невід'ємною частиною ефективної політичної комунікації. Об'єднуючи два важливих питання разом, політики підкреслюють масштаб і серйозність глобальних проблем, створюючи відчуття нагальності дій.

4. Конструювання бачення майбутнього. Політики використовують біноміали для проєкції бачення майбутнього, допомагаючи їм комунікувати свої прагнення і обіцянки. Структура біноміала робить це бачення збалансованим, досяжним і гармонійним. Наприклад: *jobs and opportunity* (часто використовується в політичних кампаніях для підкреслення обіцянок щодо економічного зростання та підвищення мобільності); *hope and aspiration* (використаний у множині у передвиборчій кампанії Барака Обами у 2008 році, втілює бачення кращого майбутнього і надихає багатьох виборців обіцянкою оновлення і перетворень: «... because you chose to listen not to your doubts or your fears, but to your *greatest hopes and highest aspirations*, tonight we mark ... a journey that will bring a new and better day to America.» [6]). Таку ж конотацію має і *destiny and dream* в промові Д. Траппа: «... America will no longer settle for anything less than the best. We must reclaim our country's *destiny and dream* big and bold and daring. ...» [6]. У таких випадках біноміал не лише формулює повідомлення, а створює відчуття оптимізму та заклик до дії, що робить його потужним інструментом для політичних лідерів, які прагнуть надихнути на зміни.

5. Апелювання до емоцій. Біноміали також є ефективним інструментом для виклику емоційних реакцій у аудиторії. Поєднуючи слова з сильними емоційними конотаціями політики можуть викликати відчуття терміновості, страху чи надії, що посилює їхню переконливість. Наприклад: *fear and uncertainty* (часто використовується для маніпулювання громадським настроєм у часи кризи, може бути використаний для мобілізації підтримки рішучих дій або надзвичайних заходів; апелює до природного страху людей перед нестабільністю та невідомим); *peace and prosperity* (біноміал, що апелює до бажання як безпеки, так і економічного добробуту, часто використовується в контексті відновлення після конфліктів або економічних планів розвитку). У Б. Обами в програмній промові щодо Іраку зустрічаємо біноміал *security and prosperity*, який має таку ж конотацію, що і біноміал *peace and prosperity*: «The whole world of the future, Marshall said, hangs on a proper judgment. To make that judgment, he asked the American people to examine distant events that directly affected their *security and prosperity*. He closed by asking: «What is needed? What can best be done? What must be done?» [6]. У зверненні до

американського народу щодо коронавірусу Д. Трамп використовує *health and wellbeing*, намагаючись викликати довіру, співпереживання та почуття єдності у електорату: «... I have decided to take several strong but necessary actions to protect the *health and wellbeing* of all Americans» [6]. Такі емоційно заряджені біноміали допомагають політикам встановлювати зв'язок з виборцями на інтуїтивному рівні, спонукаючи до дій радше на основі почуттів, а не лише логіки. Враховуючи вищевикладені аргументи, можна зробити висновок, що біноміали є ключовою рисою політичного дискурсу, виконуючи різноманітні риторичні, ідеологічні та переконливі функції. Вони дозволяють політичним лідерам спрощувати складні аргументи, представляти ідеологічні позиції та взаємодіяти емоційно з публікою. Використовуючи біноміали у виступах, ЗМІ та виборчих кампаніях, політики намагаються вплинути на громадську думку. Як доведено в цій статті, біноміали є не просто лінгвістичними цікавинками, а потужними інструментами стратегічної комунікації політичних діячів та їх ідей. Роль зазначеного лінгвістичного явища у формуванні політичного дискурсу підкреслює важливість використання емоційно забарвленої мови у створенні політичних реальностей та впливу риторики на демократичні процеси.

Список використаних джерел

1. Лосєва І.В. Львів, 2016. [PDF] Мовностилістичні особливості політичної полеміки кандидатів у президенти США (на матеріалі інтернет-дискурсу). Міністерство освіти і науки України.
2. Хрін І.В. Біноміали в англійській мові та специфіка їх вживання. – *Science and Education a New Dimension. Philology*, VIII (71), Issue: 240, 2020 Nov. www.seanewdim.com. P. 31–33.
3. Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. Longman.
4. Malkiel, Yakov. (1959). Studies in irreversible binomials. *Lingua* 8. P. 113–160.
5. Parisa Khatibzadeh, Motahareh Sameri. Translation of Binomials in Political Speeches and Reports; A Contrastive Study of English and Persian (http://www.skase.sk/Volumes/JTI07/pdf_doc/02.pdf).
6. <https://www.americanrhetoric.com/speeches>.

TOPICAL ISSUE REFERRED TO UNIVERSITY LEARNERS' SKILLS OF FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL COMPETENCE IN THE ERA OF DIGITALIZATION

Summary. *The actuality of the presented research might be proved with the arguments below that in a society characterized by constant communication through conversations, tweets, and live streams, the ability to comprehend one another is essential; foreign languages serve as the quintessential tool for social interaction. Proficiency in foreign languages represents a vital global competency for the 21st century, significantly impacting our professional endeavors and our roles as both local and global citizens. Reports from 2017, including «America's Languages: Investing in Language Education for the 21st Century», «Not Lost in Translation: The Growing Importance of Foreign Language Skills in the U.S. Job Market», and «The National K-12 Foreign Language Enrollment Survey», have witnessed the actuality of this issue. The acquisition of knowledge is empowering, and the skills associated with foreign languages, along with cultural insights, enable learners and speakers to appreciate diverse cultures and analyze global issues from various viewpoints. These skills yield both personal and professional advantages and promote the cultivation of a mindset and values associated with global citizenship. Foreign language proficiency is not only a social, informational, and professional asset but, more importantly, a global competency that nurtures a global perspective and the core values of global citizenship in an interconnected world.*

Key words: foreign language, skills, knowledge, language competencies, university learners, digitalization, education, digital competencies, intercultural interaction.

Анотація. *Актуальність даного дослідження підтверджується тим, що суспільстві, яке характеризується постійним спілкуванням через розмови, твіти та прямі трансляції, здатність розуміти один одного є важливою. Іноземні мови виступають основним інструментом соціальної взаємодії. Володіння іноземними мовами є життєво важливою глобальною компетентністю студентів 21-го століття, яка суттєво впливає професійні зусилля та роль як місцевих, так і глобальних громадян. Звіти за 2017 рік, у тому числі «Мови Америки: інвестиції в мовну освіту для 21-го століття», «Не втрачено в перекладі: зростаюча важливість навичок іноземних мов на ринку праці в США» та «Національне опитування щодо включення іноземних мов до вищої школи» свідчать про актуальність даного питання. Здобуття знань розширює можливості, а навички, пов'язані з іноземними мовами, разом із уявленнями про культуру дають можливість студентам і носіям цінувати різні культури та аналізувати глобальні проблеми з різних точок зору. Ці навички надають особисті та професійні переваги та сприяють розвитку мислення та цінностей, пов'язаних із глобальним громадянством. Володіння іноземною мовою – це не лише соціальна, інформаційна та професійна перевага, але, що більш важливо, глобальна компетенція, яка виховує глобальну перспективу та основні цінності глобального громадянства у взаємопов'язаному світі.*

Ключові слова: іноземна мова, уміння, знання, мовні компетенції, студенти ВНЗ, цифровізація, освіта, цифрові компетенції, міжкультурна взаємодія.

Acquiring knowledge is a source of strength, and proficiency in foreign languages, along with an understanding of diverse cultures, enhances our capabilities on personal, professional, and global levels. Mastery of foreign languages and cultural awareness are vital social competencies for individuals navigating their personal lives, engaging as

professionals in an interconnected marketplace, and fulfilling their roles as global citizens in an increasingly globalized environment.

Transformative changes in the knowledge economy of the 21st century, along with the development of a networked society and the urgent digitization prompted by quarantine measures, have necessitated significant revisions to the interdisciplinary and cross-sectoral skill requirements for university graduates entering the workforce.

This situation calls for a reassessment of interdisciplinary strategies concerning the acquisition, education, and application of comprehensive professional competencies in foreign languages. The COVID-19 pandemic has accelerated digitalization efforts within higher education, driven by the imperative to swiftly implement comprehensive measures aimed at converting educational environments into interdisciplinary digital, remote, and hybrid formats. The resulting functional objectives to address this challenge in the educational sector are identified as follows:

1) to modify existing educational frameworks for digital, remote, and hybrid delivery;

2) to enhance the ICT competencies and digital literacy of all stakeholders involved in the educational process;

3) to activate complex interdisciplinary skill sets that may have been previously dormant or underutilized within the educational context (Anthony P., Smith N., Strohl J., 2021).

Foreign language skills significantly influence both our personal and professional spheres, promoting the cultivation of a global citizenship mindset and associated values, while also enhancing creativity and problem-solving abilities. These skills represent a fundamental competency for the 21st century, encompassing social, global, and informational dimensions (Wolf, A., 2022). In an increasingly globalized and interconnected environment, the ability to communicate effectively with speakers of other languages is crucial. Individuals proficient in foreign languages can access a wider array of educational resources and information, leading to a more comprehensive skill set and a well-rounded perspective. In an era marked by misinformation, including fake news and alternative facts prevalent in media and social platforms, the capacity to engage with international news sources in their original languages underscores the critical importance

of foreign language proficiency as a key competency of our time. Foreign language skills serve as personal, professional, informational, and, by extension, social and global competencies. While achieving fluency is a commendable objective, even possessing basic communication skills can distinguish a foreign language learner in a competitive job market.

The European E-competence Framework Guideline (European Commission, 2020), tailored to align with the European Professional Competence Framework, encompasses various soft skills pertinent to digital competence requirements for vocational activities in foreign language education. These skills include service orientation, meticulousness, strategic learning, leadership, social influence, cognitive creativity, flexibility, coordination, time management, and human resources management (Carnevale A., Smith, N., 2024).

The UNESCO ICT Competence Framework (UNESCO, 2018), designed specifically for pre-service foreign language teachers, incorporates essential soft skills related to digital competence requirements. These skills consist of collaboration, teamwork, problem-solving, reasoning, and ideation.

The Digital Competence 2020 framework (European Commission, 2020), aimed at the general public, identifies key soft skills necessary for effective digital citizenship. These skills include communication and collaboration, creativity and adaptability, learning and innovation, trustworthiness, emotional intelligence, and complex problem-solving (Barack, L., 2024).

Key digital competencies, effective for the implementation of foreign language acquisition activities, were quantified as follows:

- 1) for oral speech activities the dominant digital competencies are information and data literacy, communication and collaboration;*
- 2) for written speech activities the dominant digital competences are communication and collaboration, digital content creation, safety;*
- 3) for audial activities the dominant digital competences are Information and data literacy, communication and collaboration, digital content creation;*
- 4) for vocabulary acquisition activities the dominant digital competences are communication and collaboration and digital content creation;*

5) *for stylistic acquisition activities the dominant digital competences are Communication and collaboration, digital content creation, problem-solving* (King, M., 2021).

Foreign language proficiency and an understanding of diverse cultures offer significant cognitive, social, and cultural advantages. Research indicates that learning a foreign language is associated with enhanced performance on standardized assessments, and regular engagement with a second language may delay the onset of dementia. The social advantages encompass the capacity to communicate effectively with individuals both locally and internationally. Culturally, this proficiency allows for a deeper appreciation of literature, music, films, and popular media in their original languages. Furthermore, multilingualism has been correlated with increased creativity and improved problem-solving abilities. For individuals with foreign language skills, studying and traveling abroad can become more accessible and enriching experiences. The global pandemic has necessitated emergency e-learning strategies and has catalyzed a significant transformation in the digital economy, which has informed the extensive modeling of interoperability among various competency principles. These principles are derived from essential marketable soft skills and the anticipated digital literacy requirements for foreign language education within established digital literacy frameworks.

A thorough analysis of the dimensions of digital competence relevant to foreign language education, as outlined in current frameworks, has revealed the interconnectedness of soft skills and digital communication abilities across different timeframes and stages of language acquisition among students enrolled in European and Oriental Languages programs, as well as those undergoing early career training.

Overall, the implementation of Foreign Languages Education within the context of emergency online learning necessitates that all participants possess at least medium to advanced levels of digital literacy. The concepts of digital domain, digital communication, and digital literacy are recognized as interoperable elements across various e-competence frameworks, highlighting the interdisciplinary nature of foreign language education during the period of Covid-19 emergency e-learning measures.

References

1. Anthony P., Smith N., Strohl J. (2021). Recovery: Job Growth and Education Requirements Through 2020 (Washington, DC: Georgetown Center on Education and the Workforce, June 2013).
https://cew-7632.kxcdn.com/wpcontent/uploads/2014/11/Recovery2020.FR_.Web_.pdf.
2. Barack, L. (2024). Higher education in the 21st century: Meeting real world demands, Economist Intelligence Unit Research Report sponsored by Academic Partners. The Economist, March 2024.
3. Carnevale A., Smith, N. (2024). Editorial, Human Resource Development International, Vol. 16, No. 5, 491-501. Nov. 18, 2024.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13678868.2013.821>.
4. King, M. (2021). Why Higher Ed and Business Need to Work Together, Harvard Business Review, July 17, 2021. <https://hbr.org/2015/07/why-higher-ed-and-business-need-to-work-together>.
5. Wolf, A. (2022). Vocational qualifications in Europe: the emergence of common assessment themes. In L. Bash and A. Green (eds) Youth, Education and Work: World Yearbook on Education. London: Kogan Page.

Коломійцева А.О.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Ільїна О.М.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Бергер Л.С.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ВИЩА ШКОЛА – ТЕРИТОРІЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. Вища школа розглядається як середовище формування професійної комунікації в умовах глобалізації. Акцентовано увагу на розвитку комунікативних навичок через інтерактив, міжкультурну взаємодію, цифрову мовну підготовку, участь у студентських організаціях і практику. Підкреслено роль викладача та значення комунікативної компетентності для професійної реалізації випускників.

Ключові слова: вища школа, професійна комунікація, глобалізація, міжкультурна взаємодія, інтерактивне навчання, мовна підготовка, практичний досвід.

Summary. Higher education is considered as an environment for the formation of professional communication in the context of globalisation. Attention is focused on the development of communication skills through interactive, intercultural interaction, digital language training, participation in student organisations and practice. The role of the teacher and the importance of communicative competence for the professional realisation of graduates are emphasised.

Key words: higher education, professional communication, globalisation, intercultural interaction, interactive learning, language training, practical experience.

Постановка проблеми. Сучасний світ вимагає від фахівців не лише глибоких знань, але й умінь ефективно спілкуватися та працювати в команді. Вища школа відіграє ключову роль у формуванні цих навичок, особливо в умовах глобалізації, коли фахівцям доводиться взаємодіяти з колегами з різних культур.

Виникає потреба з'ясувати, чому вища школа є ідеальним середовищем для розвитку професійної комунікації, які методи використовуються для цього та які переваги отримують студенти, що опанували комунікацію [2].

Аналіз останніх джерел. Вища школа є не лише місцем здобуття знань, а й простором для соціалізації, де студенти навчаються будувати відносини і вирішувати конфлікти. Професійна комунікація охоплює вміння слухати, аргументувати, вести переговори, працювати в команді. В університеті студенти здобувають перший досвід участі у наукових конференціях, презентаціях проектів, групових обговореннях та інших формах комунікації, що є важливою частиною їхньої майбутньої професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтерактивні методи навчання, такі як лекції, семінари, тренінги, активізують залучення студентів до навчального процесу [1]. Наприклад, групові проекти вимагають розподілу обов'язків, координації дій, знаходження компромісів. Викладачі використовують кейс-методи для аналізу реальних ситуацій і прийняття рішень.

Таблиця 1. Опис та переваги інтерактивного методу навчання

Метод	Опис	Переваги
Дебати	Обговорення протилежних точок зору	Розвиває критичне мислення
Кейс-метод	Аналіз реальних ситуацій	Навчає приймати рішення
Групові проекти	Спільна робота над завданням	Розвиває командну взаємодію

Міжкультурна взаємодія є важливим аспектом професійної комунікації. Університети з різноманітним складом студентів сприяють обміну досвідом і повазі до культурних відмінностей, що важливо для роботи в міжнародних командах на глобалізованому ринку праці.

Цифрова комунікація активно розвивається у вищій школі, дозволяючи студентам брати участь у вебінарах та конференціях. Вміння ефективно використовувати цифрові інструменти стає необхідною частиною комунікаційних навичок сучасного фахівця [3]. Роль викладачів у розвитку комунікації визначна. Вони не лише передають знання, але й навчають критично мислити, аргументувати та презентувати ідеї. Під час семінарів викладачі організовують дискусії, де студенти вчаться відстоювати свою точку зору та враховувати думки інших.

Таблиця 2. Навички міжкультурної комунікації

Навичка	Опис	Приклад
Вміння слухати	Активне сприйняття інформації	Участь у міжкультурних дискусіях
Емпатія	Розуміння почуттів інших	Робота в міжнародній команді
Адаптивність	Здатність до змін	Вирішення конфліктів у різних культурах

Крім інтерактивних методів, важливими для розвитку професійної комунікації є студентські організації, мовна підготовка та практичний досвід. Студентські організації сприяють розвитку лідерських якостей і вмінь працювати в команді. Мовна підготовка, зокрема вивчення іноземних мов, відкриває можливості для міжнародної співпраці. Практичний досвід, здобутий під час стажувань чи реальних проектів, допомагає застосовувати знання на практиці, навчаючи вести переговори та працювати в команді [3].

Висновок. Вища школа є унікальним середовищем для розвитку професійної комунікації, поєднуючи теоретичну підготовку з практичними можливостями. Фахівці, які ефективно спілкуються, мають перевагу на ринку праці, адже вони легко знаходять спільну мову з колегами, клієнтами та партнерами.

Професійна комунікація – це мистецтво, яке потребує постійного вдосконалення. Вища школа надає студентам інструменти для розвитку й удосконалення комунікаційних навичок протягом навчання, сприяючи їхньому кар’єрному й особистісному зростанню.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.У. Методика як наука. – Хмельницький: Вид-во ХГКП, 2001. – 30 с.
2. Гуревич Р. С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: Монографія / За ред. С.У. Гончаренка. – К.: Вища шк., 1998. – 229 с.
3. Зязюн І.А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І.А. Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – С. 11–57.
4. Коваленко О.Е. Методологічні основи технології навчання: теоретико-методичний та практичний аспект викладання дисциплін електроенергетичного циклу. – Харків: Основа, 1996. – 184 с.

Овчіннікова О.І.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Бергер Л.С.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

АКЦЕНТИЗМ ЯК ПРОБЛЕМА І ВИКЛИК СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (АНАЛІЗ ПЕРІОДИЧНОЇ ПРЕСИ)

***Анотація.** Стаття присвячена питанню акцентизму як однієї з форм лінгвістичної дискримінації. Наведені приклади з періодичних британських видань, які ілюструють упереджене ставлення до регіональних акцентів англійської мови. Автори концентрують увагу на культурній унікальності і соціальному значенні мов і діалектів. Було зроблено висновок, що в багатокультурній і багатомовній Британії рішенням є розумне пристосування.*

***Ключові слова:** лінгвістична дискримінація, акцентизм, глотофобія, культура мовлення.*

***Summary.** The article is devoted to the issue of accentism as one of the linguistic discrimination forms. Examples from British periodicals are given illustrating a biased attitude towards regional accents of the English language. The authors focus on the cultural uniqueness and social significance of languages and dialects. It was concluded that in multicultural and multilingual Britain the solution is a reasonable reconciliation.*

***Key words:** linguistic discrimination, accentism, glotophobia, speech culture.*

Те, як ми говоримо, нерозривно пов'язане з тим, ким ми є, з нашим почуттям ідентичності. Якщо ми представляємо себе у суспільстві (наприклад, звідки ми родом, якій наш соціальний клас, наша раса та етнічна приналежність), ми усвідомлюємо, що наша мова і наш акцент відіграють важливу роль у цьому представленні

Британські лінгвісти проводять багато досліджень щодо проблеми зміни способу мовлення [1, 2, 3].

Рух до сприйняття «стандарту» може означати зміну елементів нашої розмовної мови, які пов'язують нас з певним регіональним, соціальним або расовим походженням. Це в свою чергу може означати стирання цих аспектів нашої ідентичності – принаймні в нашій мові.

Говоріння з «невірним» акцентом може викликати серйозні проблеми. Це може не тільки спровокувати критику та образи як у робочому середовищі, також і проблеми в повсякденному спілкуванні.

Питання щодо орфоепічної норми британського варіанту англійської мови ніколи не втрачав своєї актуальності через існування у Великій Британії безлічі регіональних та соціально-маркірованих варіантів вимови. Для позначення орфоепічної норми, тобто дотримування правил вимови голосних та приголосних звуків, звукосполучень, норми наголошування, у науковій літературі в різні часи використовувались різні терміни, такі як Received Pronunciation (RP), Queen's English, BBC English, General British English, Standard Southern British English (SSBE), виникнення яких частково зумовлено змінами, які відбуваються у стандартах вимови. Standard Southern British English – SSBE – сьогодні вважається як стандартний, нейтральний акцент, що є сучасним оновленим варіантом Received Pronunciation. Акцент RP у певних ситуаціях може змусити її носіїв виділятися як надто шикарний, іноді призводячи до того, що люди пристосовують свій власний акцент, щоб вписатися в інше оточення [5].

Але зміна способу мовлення не обов'язково є вирішенням. Коли люди з акцентом робітничого класу починають говорити більш «шикарно», це часто сприймається як неавтентичне і нещире.

Приклад – Вікторія Бекхем, акцент якої в одному з відео став об'єктом критики [6]. Однак, як вам скаже будь-який лінгвіст, RP – це все-таки акцент. І, як і всі акценти, його використання може дати нам уявлення про те, ким ця людина є, а не ким намагається бути.

Звідси випливає, що акцент є у кожного. Якщо нам це не подобається, максимум, що ми можемо зробити, це змінити акцент на інший. Але ми не можемо просто вирішити, або навчитися його не мати.

«Безакцентована» мова — це мова еліти, влади. Це версія мови, яка використовується людьми, які традиційно мали владу у будь-якому суспільстві, будь то соціальна влада, політична влада чи расова влада. Це спосіб говорити, який не піддається сумніву. Це спосіб говорити, який може дозволити людям займати певний статус.

Акцентизм — дискримінація когось через акцент — має довгу історію у Великій Британії, де вважається культура мови є простим способом визначити соціальний статус людини. Тих, хто розмовляє з акцентом робітничого класу часто критикують і заохочують говорити «правильно». Це дозволяють собі люди, які досягли визнання або успіху у засобах масової інформації або політиці.

У всіх нас різноманітні акценти. Ми можемо говорити по-іншому в залежності від певних факторів: з ким ми розмовляємо, наш емоційний стан, формальність ситуації і тема розмови. Але наші акценти також можуть змінюватися протягом нашого життя, залежно від способів мовлення, з якими ми стикаємося, залежно від того, де ми живемо та з ким розмовляємо.

Навіть королева Єлизавета II відчувала необхідність зміни акценту в залежності від ситуації протягом усього свого життя, що відповідало змінам, які відбувалися у стандартній південній англійській мові. Колишній прем'єр-міністр Великої Британії Ріші Сунак розповів, як у дитинстві його батьки вирішили, що індійське походження не повинне бути перешкодою для нього та його братів і сестер. Батьки робили все можливе, щоб їх діти були прийняті у британському співтоваристві.

За його словами, одним із способів, яким його мати це зробила, було те, що вона записала їх на додаткові уроки театрального мистецтва. З чим це пов'язано? Щоб переконатися, що вони «не говорили з акцентом», а натомість змогли «говорити правильно» [3].

Важко критикувати пані Сунак за те, що вона намагалася робити те, що найкраще для її дітей.

Вона усвідомлювала, з якою несправедливістю можуть стикатися її діти, і тому робила все можливе, щоб їм вдалося уникнути складних ситуацій у майбутньому.

Батьки завжди мають робити те, що дозволить їх дітям досягти успіху у житті. Для когось це і означає зміну акцентів. «Але чи не було б кращим варіантом для нас, колективно, кинути виклик тому, що робить це необхідним? Безсумнівно, ми повинні працювати над тим, щоб змінити спосіб слухання, а не змушувати інших змінювати те, як вони говорять» [4].

Мова в Англії міцно пов'язана з суспільною, або соціальною мобільністю людей змінювати місце проживання, роботи, навчання. Це і приводить до поширеного суспільного контакту між мовами, діалектами, акцентами. Підвищення загального рівня освіти та грамотності, емпатії до людей різних культур, свідчать про зміни ,які відбуваються в орфоепічній нормі сучасної англійської мови, і стають невід'ємними складовими у практиці викладання англійської мови. Намагаючись не допустити впливу акцентів, ми повинні прийняти мовне розмаїття, подолати глотофобію (дискримінацію за акцентом людини) і прийняти той факт, що акценти завжди будуть змінюватися.

Список використаних джерел

1. Amanda Cole Are Scottish accents really more aggressive? A linguist explains <https://theconversation.com/topics/accentism-121121>
2. Most people still think barristers need to sound posh, our research shows – but accent discrimination serves no one <https://theconversation.com/most-people-still-think-barristers-need-to-sound-posh-our-research-shows-but-accent-discrimination-serves-no-one-216032>
3. Don't blame parents for wanting their children to speak differently – blame society <https://theconversation.com/dont-blame-parents-for-wanting-their-children-to-speak-differently-blame-society-223050>
4. Cockney and Queen's English have all but disappeared among young people – here's what's replaced them <https://theconversation.com/cockney-and-queens-english-have-all-but-disappeared-among-young-people-heres-whats-replaced-them-215478>
5. Posh Spice <https://theconversation.com/posh-spice-sounds-posher-but-changing-your-working-class-accent-isnt-a-ticket-out-of-discrimination-189401>
6. Victoria Beckham leaves fans baffled by her upper-class accent in Instagram <https://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-11133919/Victoria-Beckham-leaves-fans-baffled-posh-accent-Instagram-makeup-tutorial-video.html>

HOW TO PRACTICE EFFECTIVE INTERPERSONAL COMMUNICATION

Interpersonal communication is the way in which two or more people share thoughts, ideas, and emotions using both verbal and nonverbal cues. Most often, interpersonal communication looks like two people having a face-to-face conversation, but it can also occur in larger groups, through facial expressions and gestures.

Effective communication impacts every area of our lives. It influences how we share and receive information, discuss ideas, and solve conflicts. This, in turn, fuels appropriate problem-solving, engagement, and forward momentum, which is critical for business success.

Four skills a person must have to exercise effective interpersonal communication:

- ✓ Verbal: This refers to what you say, as well as how you say it. How you use your words, tone, and any other audible sounds to communicate reflects your level of verbal skill.
- ✓ Listening: Hearing is an automatic response for many, but listening is a skill that requires careful intention. Those with good listening skills can draw more meaningful connections.
- ✓ Written: How well you communicate using emails, text messages, direct messages on digital platforms, and even emojis defines your written communication skill level.
- ✓ Nonverbal: Body language, posture, shoulder shrugs, and gestures are all forms of nonverbal communication. How these cues are used can either increase or decrease message clarity.

There are five ways interpersonal communication effects businesses.

1. It Increases Employee Productivity: a 2020 study by RingCentral examined the impact that feelings of connectedness had on employee productivity. Researchers found that companies with a corporate culture that embraced interpersonal communication and connection experienced significant advantages in employee productivity. Of the 4,000

surveyed, 50% cited that frequent employee communication helped them feel more connected with their company and that, as a result, they were more productive.

2. It Builds Trust: practicing verbal and nonverbal interpersonal communication allows employees to feel safe being vulnerable. This is because when one's guard is down and open for receiving, information and ideas can be both shared and understood more easily. Without this trust and ability to be vulnerable, employees are more likely to draw their own conclusions and avoid asking questions.

3. It Increases Retention and Attracts A-Player Candidates: when employees are heard, trusted, and valued, personal investment in their role is higher, and they're more likely to stay. For job-seekers, compassion and positive company culture are two of the factors they evaluate a company on before applying.

4. It Improves Employee Engagement and Investment: communicating openly and honestly, inviting collaboration, and welcoming input are all elements of demonstrating care for an employee. When employees feel cared for by their employer, their overall well-being is higher, and they become more engaged and invested in their work.

5. It Saves the Company Money: poor interpersonal communication can wreak havoc on a business – from reduced productivity and poor cultural atmosphere to disengagement.

All of these can be costly for a company to battle, with employee turnover perhaps being the most expensive. According to Teambuilding.com, companies spend an average of one billion dollars yearly recovering from employee turnover.

Here are a few ways to improve your interpersonal communication:

Be adaptable: Having the ability to consider new ideas, methods, and tools is essential for keeping a business successful. Adaptive leaders inspire innovation while creating a culture of psychological safety for others.

Collaborate: Research shows that more collaborative teams are 25% more productive. Collaboration not only helps mitigate failures but can boost turnover rates by 50%.

Show initiative: Speaking up, asking questions, going the extra mile – all of these demonstrate assertive communication. This is effective for reducing misunderstandings, fostering openness, and even mitigating work burnout. Practice good listening: Active

listening means being able to read between the lines, pick up on nonverbal cues, and position your response accordingly. Have empathy: 68% of CEOs admit they feel that showing empathy will reduce the respect that they receive. Yet, connecting with the feelings of others is critical for building positive interpersonal relationships. Remain open-minded: When people feel their input is valued, they are more likely to share it, and there are more growth opportunities. Welcome feedback: Encouraging feedback is important for exercising conflict resolution skills and facilitating new ideas. Yet, only 28% of employees receive meaningful feedback each week.

References

1. Quentin J. Schultze, D.M. Badzinsky. An Essential Guide to Interpersonal Communication. Baker Academic, 2015.
2. B. Goleman. Emotional Intelligence: For a Better Life, Success at Work, and Happier Relationships. Kindle Edition, 2019.

Прокопчук Л.В.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Примак О.М.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

КОМУНІКАТИВНА ГРАМАТИКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АДЕКВАТНИХ МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК З ФАХОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

***Анотація.** В статті наголошується на необхідності вибіркового підходу до граматичного матеріалу в викладанні фахової німецької мови при врахуванні як мовної системи рідної мови так і цілі фахового навчання.*

***Ключові слова:** мовна взаємодія, комунікативна граматики, іноземна фахова мова, комунікативні наміри, мінімальна граматики.*

***Summary.** The article emphasises the need for a selective approach to grammatical material in the teaching of professional German, taking into account both the native language system and the purpose of professional learning.*

***Key words:** language interaction, communicative grammar, foreign professional language, communicative intentions, minimal grammar.*

Мова має вивчатись здебільшого в практиці мовлення, ніж за рахунок правил. Пройшло багато часу, як це бачення проблеми Камю знайшло своє втілення в житті. На кожному етапі вивчення іноземної мови ведуться дискусія про граматику та її значення: то її роблять центром викладання, то виключають за рамки практики мови. Кожна методика, кожний підхід визначає цінність граматики кожного разу по

новому. Яку граматику і скільки граматики потребує людина, яка навчається іноземній мові? Який граматичний матеріал вона засвоїла протягом вивчення іноземної мови? На якому етапі вивчення вона зупинилась. Як сьогодні вивчається і викладається граматика?

Граматика сприймається студентами частіше як неприємна необхідність. Особливо важкою для вивчення вважається граматика німецької мови. Роль граматики в процесі вивчення іноземної мови еволюціонувала багато разі протягом всієї її історії, від переоцінювання до її знецінення.

Перекладацький метод викладання німецької граматики був запозичений з методики викладання старовинних мов (грецької та латині) та з часом спроектований на заняття з сучасної іноземної мови. Урок за перекладацьким методом складається з 3 фаз: 1) введення з презентацією граматичного матеріалу; 2) фаза тренування- побудова структур з граматичним матеріалом; 3) фаза застосування: читання та письмо та переклад як застосування мови. При такому підході на передньому плані стоїть вивчення граматичних правил від прикладів до утворення коректних речень.

Аудіолінгвальний або аудіовізуальний підхід з'явився під впливом біхевіоризму і структуралізму в США в 40-х роках минулого століття. При використанні цього методу вивчення іноземної мови розглядалось як природний процес через постійне говоріння. Ознаками такого підходу в навчанні іноземній мові були: перевага усної роботи над письмовими вправами, ситуативність вивчення, автентичність мовних зразків, натреновування мовних зразків через наслідування та постійний повтор, одномовність заняття та виключення вжитку рідної мови, розвиток граматичних навичок через підвищення рівня складності граматики за рахунок введення більш складних мовних зразків. Програвання діалогів з мовними зразками та заучування на пам'ять також відрізняло цей метод. С появою комунікативно спрямованої дидактики в 70-х роках минулого століття спостерігалось два напрямки функціонально-прагматичний і яскраво виражений педагогічний підходи.

З тих пір як комунікативний підхід набув популярності, граматику почали вважати інструментом для здійснення мовної активності. Граматичні структури

вводяться з поясненням про їх утворення, але і демонструється комунікативний контекст, в якому вони застосовуються [3].

Мета полягає в тому, що б навчити студентів тому, як вжити граматичну структуру в мові. (В ситуаціях коли щось пропонуєш або купуєш, коли підсумовуєш результати діяльності). Як підкреслюють Кьонінг та Функ, граматики не є самоціллю, але засобом досягнення мети, інструментом для продукування мовленнєвих намірів. Важливо звернути увагу студентів на наміри висловлювання, на те, для яких комунікативних цілей використовується та чи інша граматика. Вони мають бути обізнаними про існуючі альтернативи, спричинені мовним використанням і вживанням. Особливою задачею комунікативного підходу є навчити змістовно говорити і діяти в ненадуманих але реальних ситуаціях мовної взаємодії.

Співвідношення з реальністю має стояти при роботі над граматикою при вивченні іноземної фахової мови на передньому плані [2]. Потрібно охопити і систематизувати граматичні структури та дієслівні форми настільки, наскільки вони:

- невід'ємні при подоланні певної задачі (необхідні знання при обробці письмового тексту, при подоланні труднощів комунікативного характеру в професійній мовній взаємодії);
- при обставинах, коли в професійному житті зіштовхуєшся з високим ступенем відповідальності;
- в багато повторювальних контекстах.

Розрізняють між комунікативною (Mitteilungsgrammatik) та пасивною (Verstehensgrammatik) граматику. Під комунікативною граматику розуміють структури, які студенти мають власне самостійно продукувати. Говорячи про пасивну граматику, мають на увазі структури, які студент має лише розуміти, але самостійно не може продукувати. Мова йде про продуктивну та рецептивну граматику. Обмеження в часі заняття з іноземної мови обумовлює необхідність вибіркового підходу до граматичного матеріалу, коли визначаються певні граматичні розділи. При цьому мають бути відібрані такі граматичні явища, котрі

найчастіше зустрічаються і всебічно застосовуються у мовній взаємодії конкретного фаху.

Після аналізу мовного корпусу фахової мови, з'ясовують які граматичні явища мають бути відібрані через їх частотність вживання в мовній взаємодії (див. Таблиця 1) і інтенсивно натреновані на базі навчального матеріалу.

Таблиця 1: Дані дослідження частотності вживання займенників в письмовій комунікації [1]

Possessivpronomen	Frequenz	Personalpronomen	Frequenz
Ihr (Höflichkeitsform)	58	Wir	64
unser	40	Sie	58
mein	9	Ihnen	18
		uns	9

Таким чином дослідження виявило, що найчастіше форма ввічливості Sie вживається в давальному та знахідних відмінках. В письмовій комунікації в туристичній галузі найрозповсюдженішими комбінаціями виявились für Sie, bei Ihnen, an Sie, von Ihnen, bei uns, für uns. Для вивчення фахової іноземної мови в галузі туризму слід визначити змісти комунікативної граматики для всіх форм взаємодії як письмового спілкування так і усного висловлювання.

Висновки. Вивчення правил власної мови та звичайно попередні навички вивчення англійської можуть позитивно вплинути на володіння німецькою граматикою, іноді призводять до інтерференції мов. Рефлексія на подібність, мовні паралелі між рідною та німецькою сприятимуть усвідомленню нової граматичної системи.

При роботі над граматичним матеріалом вивчення мови має бути пов'язано з конкретними фаховими вимогами і типовими комунікативними ситуаціями. Потреби, знання та передумови, тих хто вивчає німецьку як фахову, має бути тією основою, на якій мають бути відібрані частково граматичні теми та представленні сегменти речової поведінки студентів.

Список використаних джерел

1. Blazevic N. Mitteilungsgrammatik im Unterricht Deutsch als Fremdsprache im Tourismus / Tourism und Hospitality Management. Vol. 11, №2, pp. 68–78, 2005.
2. Gnutzmann C., Könings F.G. Perspektiven des Grammatikunterrichts. – Tübingen, 2004.
3. Kohn C.H. Fremdsprachen berufsorientiert lernen und lehren / Kommunikative Anforderungen der Arbeitswelt und Konzepte für den Unterricht und die Lehrerbildung, am Beispiel des Deutschen als Fremdsprache. – Friedrich-Schiller-Universität Jena, 2007.

Сініцина Н.М.

старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Капустіна О.В.

доцент, кандидат педагогічних наук

доцент кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В ЕКОНОМІЧНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ – КЛЮЧ ДО РОЗУМІННЯ МЕДІАПРОСТОРУ

Анотація. У статті розглядається важливість оволодіння фразеологізмами в економічній англійській мові для студентів та спеціалістів економічних галузей. Підкреслюється, що знання стандартних економічних термінів недостатньо для повного розуміння думки автора, викладеної у текстах засобів масової інформації. Проаналізовано різні типи фразеологічних одиниць – від стандартизованих словосполучень до ідіом, значення яких не можна безпосередньо вивести зі слів, що складають їх. Також розглянуто класифікації ідіом за прозорістю їх значень та способи використання специфічних виразів у медіатекстах. Стаття підкреслює, що володіння фразеологією є ключовим для повноцінного сприйняття та аналізу економічної інформації в англомовному медіапросторі.

Ключові слова: фразеологізми, економічна англійська мова, медіапростір, класифікація ідіом, економічна термінологія, мовне сприйняття.

Summary. The article examines the importance of mastering idioms in economic English for students and professionals in the economic field. It emphasises the fact that knowledge of standard economic terminology alone is insufficient for complete understanding of the author's viewpoint presented in media texts. Various types of phraseological units are analysed – from standardised collocations to idioms whose meanings cannot be directly inferred from their constituent words. The article also discusses classifications of idioms based on their transparency and the ways specific expressions are used in media discourse. It highlights the fact that a comprehensive command of phraseology is essential for fully perceiving and analysing economic information in the English-speaking media space.

Key words: idioms, economic English, media space, idiom classification, economic terminology, language comprehension.

Вивчення іноземної мови студентами економічної вишу неможливе без вмінь та навичок читання та розуміння іноземної преси, газет, журналів та інших засобів масової інформації. Звичайно, студенти вивчають економічні терміни як важливі складові економічної грамотності. Але знання стандартних термінів може бути недостатнім для повного розуміння думки автора та його ставлення до висвітленої інформації.

За висловом Роджера Фаулера [1], провідного дослідника англійської мови, зокрема мови засобів масової інформації «...each particular form of linguistic expression in a text – wording, syntactic options, etc., has its reason. There are always different ways of saying the same thing, and they are not random, accidental alternatives».

Автори цієї статті вже писали про класифікацію фразеологічних одиниць, які можна розкласифікувати на ті, які легко зрозуміти, бо це стандартизовані словосполучення, де їх складові зберігають свою семантичну незалежність (buy low, sell high, cash flow, time is money, to make ends meet, liquid assets), фразеологічні єдності, значення яких не є сумою значень їх компонентів, але базуються на них (off the record, cost-benefit analysis, money talks,) та фразеологічні зрощення, значення яких не можна вивести зі значень їх компонентів (golden parachute, going public, pay through the nose, piggy bank, to cost an arm and leg) [2].

За іншою класифікацією ці групи ідіом називаються транспарентними, напівтранспарентними та нетранспарентними [3, 4].

Окрім цієї загальновизнаної класифікації, автори різних публікацій, зокрема статей у широко розповсюдженому журналі Economist, вживають слова та словосполучення в їх неосновному або специфічному для певної теми значенні, утворюючи таким чином okazionalnі метафори або експресивні звороти. Це надає додаткового змісту та емоційного забарвлення медіатекстам.

Деякі з цих виразів є фразеологічними одиницями, інші – okazionalnіми словосполученнями, які надають тексту додаткового змісту [5, 6].

Наприклад, підзаголовок статті «Ireland's government has an unusual problem – too much money» [7] підкреслює та додатково висвітлює зміст статті: «A tax windfall has added to already overflowing coffers» де «windfall» – це неочікувано або випадково отримані гроші, «coffers» – це гроші, які організація повинна витратити. В статті також використовується слово «pot», яке в неофіційному стилі означає «багато грошей». «Lack of slack in the economy», що характерно для сучасної економіки Ірландії, означає, що вона працює дуже активно без періодів уповільнення. І на закінчення статті, підводячи підсумки, автор використовує дієслово «to splash» – розбризкувати —у відношенні грошей, які країні треба використати для рівноваги економіки.

І на закінчення статті, підводячи підсумки, автор використовує дієслово «to splash» – «розбризкувати» – у відношенні грошей, які Ірландії треба використати для рівноваги економіки. За допомогою незвичайного використання певних слів зниженого неофіційного стилю, автор статті висвітлює ситуацію в Ірландії з

деякою часткою іронії, підкреслюючи специфічність проблеми «надмірного» надходження коштів.

Стаття «How to pay for the poor world to go green?» [8] має підзаголовок – «Rich countries need not reinvent the wheel», що означає: краще скористатися перевіреними методами та інструментами для покращення екологічної ситуації.

У цій статті знаходимо інший ідіоматичний вираз, що характеризує поведінку багатьох країн у відношенні покращення ситуації з навколишнім середовищем. Ці країни «dragged their feet» (затягували з прийняттям рішення). Наприкінці статті автори радять багатим країнам діяти активніше, щоб отримати «much bigger bang for their buck» (більшу віддачу від витрачених коштів). Тут спостерігаємо вживання слів зниженого стилю: «to go with a bang» означає «бути успішним» в розмовному стилі. В даному прикладі мова йшла про отримання фінансової вигоди.

Деякі ідіоматичні вирази були використані в статті «The Biggest losers from Trumponomics» [9], такі як «to slap a 60% tariff on somebody», тобто нанести удар у виді 60% тарифу.

Замість нейтрального «to introduce», використовується дієслово «to splash» – «розбризкувати» – у відношенні грошей, які країні треба використати для рівноваги економіки. В тій же статті знаходимо словосполучення «economic pain», це метафора, що означає економічні негаразди, страждання.

Ще один ідіоматичний вираз, що знаходимо у статті, характеризує можливі дії майбутньої адміністрації США: «it will throw yet more sand in the gears of China's export machine», тобто США буде створювати штучні перепони для іншої країни.

Наведені приклади, що характеризують стиль багатьох публікацій в популярному економічному журналі, який висвітлює актуальні проблеми економіки, стиль життя та проблеми, що існують у сучасному світі, і який має широке коло читачів з усіх країн, демонструють необхідність привертання уваги студентів до тонкощів та особливостей, що характерні для, здавалось би, чисто економічних статей.

Фразеологізми та метафоричні звороти в економічній англійській мові є потужними засобами передавання не лише інформації, а й прихованих конотацій, іронії та оцінних суджень. Для повноцінного оволодіння фаховими навичками

студентам економічних спеціальностей доцільно розширювати свій лексичний запас за допомогою інтеграції фразеології у навчальний процес. Такий підхід допомагає глибше розуміти тексти провідних економічних видань і брати активну участь у професійному спілкуванні англійською мовою.

Список використаних джерел

1. Fowler, R. *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. – London: New York: Routledge, 1991. – 254 p.
2. Раєвська Н. М. *English Lexicology* / Н. М. Раєвська. – Київ : Вища школа, 1971. – 335 с.
3. Makkai A. *Idiom Structure in English* / Adam Makkai. – The Hague : Mouton, 1972. – 371 p.
4. Fernando, C. *Idioms and Idiomacity*. / Chitra Fernando. — Oxford University Press, 1996. — p. 265.
5. Сініцина Н.М., Капустіна О.В. Роль фразеологізмів у сучасному діловому дискурсі // Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 21 березня 2017 р.) – Київ: КНЕУ, 2017. – С. 182–186.
6. Сініцина Н.М. Ідіоматичні вирази — невід’ємний елемент мови економічних текстів / Н.М. Сініцина // Досвід організації та активізації навчального процесу на основі впровадження інноваційних технологій: зб. матеріалів наук.-метод. конф., 5–8 лютого 2008 р.: у 2-х т. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»; редкол.: А.М. Колот (голова) [та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2008. – Т. 1. – С. 408–409.
7. Ireland’s government has an unusual problem: too much money // *The Economist*. – 2024. – 31 жовтня. – URL: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2024/10/31/irelands-government-has-an-unusual-problem-too-much-money> (дата звернення: 08.01.2025).
8. How to pay for the poor world to go green // *The Economist*. – 2024. – 14 листопада. – URL: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2024/11/14/how-to-pay-for-the-poor-world-to-go-green> (дата звернення: 08.01.2025).
9. China, Europe, Mexico: the biggest losers from Trumponomics // *The Economist*. – 2024. – 14 листопада. – URL: <https://www.economist.com/finance-and-economics/2024/11/14/china-europe-mexico-the-biggest-losers-from-trumponomics> (дата звернення: 08.01.2025).

КОПІРАЙТИНГ ЯК ОСОБЛИВИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ СТИЛЬ

Анотація. У статті проаналізовано різновиди реклами, виділено види усної реклами. Описано короткі оперативні повідомлення про товари та послуги – крики вулиць. Наведено приклади збірань тогочасної реклами - «Крики Рима» та «Крики Парижа», що вийшли друком у XIII-XIV ст. Наведено приклади назв з літопису «Повість врем'яних літ». Зазначено, що батьком американської реклами називають великого вченого Бенджаміна Франкліна, а перша журнальна реклама виникла в липні 1844 року в «Посланець Півдня». Визначено мету копірайтингу. Доведено, що слово має магічне значення, це зброя для маркетолога; зазначено, що слово продає краще за менеджера; воно є символом та основним носієм інформації в рекламному тексті.

Ключові слова: рекламний текст, маркетинг, копірайтинг, слоган, мовний стиль.

Summary. The article analyzes the types of advertising, identifies types of oral advertising. Describes short operational messages about goods and services - street cries. Examples of collections of contemporary advertising - «Cries of Rome» and «Cries of Paris», published in the 13th-14th centuries. Examples of titles from the chronicle «The Tale of Bygone Years» are given. It is noted that the father of American advertising is called the great scientist Benjamin Franklin, and the first magazine advertisement appeared in July 1844 in «The Messenger of the South». The purpose of copywriting is determined. It is proved that the word has a magical meaning, it is a weapon for a marketer; it is noted that the word sells better than a manager; it is a symbol and the main carrier of information in the advertising text.

Key words: advertising text, marketing, copywriting, slogan, language style.

Постановка проблеми. Слово є основним носієм інформації в рекламному тексті. Воно повинно бути зброєю в руках копірайтера. Тому важливо, щоб фахівці написання рекламних текстів уміло маніпулювали словом, використовували всі художні засоби для досягнення своєї мети.

Аналіз останніх джерел чи публікацій. Багато фахівців намагалися створити універсальні покрокові «формули успіху», незалежно від того, на яку цільову аудиторію розрахований рекламний текст [1, с. 87; 2, с. 307; 3, с. 144].

Але навіть при широкому використанні Інтернету в усіх сферах бізнесу, «копірайтинг» досі залишається малодослідженим у науковому плані.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рекламна діяльність бере свій початок ще з часів появи цивілізації. Її першим різновидом вважають усну рекламу. Існували три види усної реклами:

- крики вулиць — це короткі оперативні повідомлення про товари та послуги.

Для кожного товару були свої слова, інтонація та мелодія крику. Прикладами збірань тогочасної реклами є «Крики Рима» та «Крики Парижа», що вийшли

друком у XIII-XIV ст. 1608 року побачили світ і «Крики Лондона» [1, с. 74]. Деякі «крики» були подані у формі вірша. У нарисі Йозефа Майнцера «Молочниця» (1841) (четвертий том зб. «Французи, намальовані ним самим») описано криків торговців;

- тексти стаціонарних закличних виголошували самі продавці, запрошуючи клієнтів відвідувати їх крамниці. Вони відрізнялися від криків тим, що доповнювалися жестами. Інколи закличні хапали людей за рукава і намагалися силою зтягнути до магазину;

- ярмарковий фольклор поєднував крики вулиць та тексти стаціонарних закличних. Згодом крики набували більшої пишності, що й спричинило появу «дутої» реклами, тобто брехливої [2, с. 245].

Оповісники вигукували похвалу товару або ж оголошували анонси подій. В окремих країнах до них ставилися дуже серйозно. Так, в Англії оповісника затверджував графський намісник. Отже, спочатку існувала лише усна форма реклами. Це були виклики зазивальників у місцях постійних пропозицій товарів та послуг або зазиви розносників, посередників у наданні різних послуг, а також бродячих ремісників. Вони користувалися словами, мімікою та жестами. *Глашатай, оповісник, зазивала, геральд, бирич, повісник, закличний, гукальник* - назви осіб за професією, які поширювали усну рекламу. Батьком американської реклами називають великого вченого Бенджаміна Франкліна, який у 1729 році почав видавати «The Pennsylvania Gazette» («Пенсильванська газета»), яка на той час досягла найбільших тиражів і найбільшого обсягу рекламних публікацій серед газет колоніальної Америки.

Наступний етап розвитку копірайтингу – поява кольорових журналів у XVIII столітті. Потенційних споживачів цієї продукції приваблювали яскраві ілюстрації і короткі змістовні підписи під ними – перші слогани. Перша журнальна реклама з'явилась у липні 1844 року в Southern Messenger («Посланець Півдня»), редактором якого недовгий час був Едгар Алан По [1, с. 46].

Після того, як у середині XV століття німецький винахідник Йоганн Гутенберг створив друкарський верстат, копірайтинг набув більш вираженого характеру. З'явилася перша примітивна друкована піар-продукція: рекламні оголошення в

газетах, буклети. Мета будь-якого копірайтингу – викликати в потенційного клієнта послідовність емоцій, відчуттів і переживань, що в результаті призведуть до бажання стати споживачем певної продукції. Нове відгалуження копірайтингу з'явилося на початку ХХ століття завдяки винаходу радіо, яке згодом стало потужною зброєю реклами. На вимогу часу з'явилися агентства, які надавали послуги зі створення рекламних текстів. Відомі імена перших видатних копірайтерів: Раймонд Рубікам (1882–1978), Девід Огілві (1911–1999), Роберт Блай (народ. 1926), Вільям Бернбах (1911-1982).

Вважається, що саме слово «копірайтинг» з'явилося в США наприкінці вісімдесятих років минулого століття [2, с. 146]. В одному з рекламних агентств вперше було введено посаду копірайтера, фахівця зі створення слоганів. А слоган в рекламному тексті потрібен для того, щоб ще раз привернути увагу споживача, скласти позитивну думку про імідж рекламованої компанії, послугу або продукт.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, копірайтинг – це про переконання за допомогою слів, це мистецтво написання текстів, мистецтво рекламувати словами. Реклама формує яскравий, чіткий образ через систему спеціальних мовних засобів.

Список використаних джерел

1. Білоконенко Л. А. Основи рекламознавства: практикум. – Кривий Ріг: КДПУ, 2020. – 112 с.
2. Каплунов Д. Бізнес-копірайтинг. Як писати тексти, щоб залучати клієнтів. – Київ. Видавництво: Наш формат. – 2024. – 336 с.
3. Фісун Ю., Борисенко О., & Соболева А. Smm-копірайтинг як дієвий інструмент привернення уваги споживачів до контенту. Київський економічний науковий журнал (3). Київ. 2023. С. 143–149. <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-3-21>.

ТРЕНДИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Березинська Н.О.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Слободзян Р.Д.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ДОБРОЧЕСНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (CHAT GPT) У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У тезах розглядаються доброчесність, прозорість алгоритмів та відповідальність за використання ШІ - інструментів (Chat GPT).

Ключові слова: штучний інтелект, ШІ-інструменти, академічне середовище, доброчесність, прозорість, навчальний процес, вища школа, стратегія доброчесності.

Summary. The paper considers integrity, transparency of algorithms and responsibility for the use of artificial intelligence tools.

Key words: artificial intelligence(tools), academic environment, honesty, transparence, educational process, high school, integrity strategy.

Насамперед слід зазначити, що термін ШІ (штучний інтелект) може використовуватись як організована сукупність інформаційних технологій із застосуванням складних комплексних завдань шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи.

Як відомо, впровадження ШІ в сучасну освіту означає персоналізацію навчального процесу та автоматизацію завдань для студентів [1]. Задля підвищення ефективності застосування ШІ в освітньому процесі можна розглядати генерування текстів, зображень, тестових питань, анотацій, презентацій тощо, а також аналіз успішності студентів та стратегій її покращення.

Важливим чинником є те, що викладачі повинні пам'ятати про необхідність критичного оцінювання згенерованих продуктів ШІ, а також про принципи академічної доброчесності при користуванні ними.

Сьогодні існує ряд викликів щодо етичних аспектів використання ШІ у вищій школі, адже студенти часто використовують Chat GPT для автоматичного написання есе, дипломних робіт тощо без розуміння матеріалу. В цьому полягає недоброчесність використання ШІ.

Повинна бути прозорість алгоритмів та відповідальність за використання ІІІ, а студенти мають бути включені у процес навчання з усвідомленням мети всіх заходів, пов'язаних з навчанням та оцінюванням [2].

Результати опитування Стенфордського університету свідчать про активне використання студентами Chat GPT для допомоги з генерацією ідей для майбутніх есе та отримання миттєвого автоматичного зворотного зв'язку для самостійного написання робіт. У такому контексті використання ІІІ-інструментів не слід засуджувати, а заохочувати. Очевидно, що використання студентами Chat GPT для генерації готових рефератів чи домашніх робіт, є неприпустимим.

Тому перший виклик, який постає перед освітньою спільнотою, полягає в донесенні студентам етичних норм використання ІІІ в навчальному процесі [3].

ІІІ – інструменти можуть бути корисними тоді, коли вони допомагають з генерацією ідей, первинним збором інформації та покращенням написаного. Проте це не означає, що в навчанні та в майбутній кар'єрі можна повністю покладатися на ці інструменти та видавати їхню роботу за свою.

Для того, щоб навчальний процес відповідав реальності, викладачам варто пояснити студентам можливості обмеження Chat GPT. Chat GPT може відповідати на запитання та допомагати у генерації ідей, але він не є надійним джерелом інформації і не може замінити критичне мислення та самостійний аналіз. Викладачі мають навчитися відрізняти роботи студентів від штучно згенерованих відповідей ІІІ-застосунків. Тому студентам варто розвивати критичне мислення та фактчекінг при опрацюванні відповідей Chat GPT, а викладачам важливо критично ставитись до результатів робіт студентів.

Не слід вірити в міфи, що існують застосунки, які здатні ідентифікувати текст Chat GPT. Західні університети закуповують подібні програми, але всерйоз на них розраховувати не можна [4]. Тому потрібно адаптуватися до появи подібних програм та впроваджувати нові формати навчання. Варто зауважити, що роль викладача у процесі навчання залишається незмінною.

У сфері вищої освіти за розпорядженням Кабінету Міністрів України слід створювати спеціалізовані освітні програми штучного інтелекту в межах галузі «Інформаційні технології». Доцільним буде також включення питань ІІІ до інших

освітніх програм з різних спеціальностей, а також створення міждисциплінарних, у тому числі спільних, магістерських і докторських програм [1].

Варто зазначити, що слід звертати увагу на етичні аспекти використання ІІІ у вищій школі. Необхідно дотримуватись академічної доброчесності, яка полягає в тому, що студенти повинні самостійно виконувати завдання, а не покладатись на ІІІ. Не повинно бути місця плагіату та академічному шахрайству за допомогою ІІІ - інструментів у навчальному процесі, наприклад, зміна текстів для уникнення перевірки на унікальність.

Таким чином, студенти і викладачі мають брати до уваги стратегії забезпечення доброчесності, які полягають у:

- впровадженні політики щодо використання ІІІ в академічному середовищі;
- навчанні студентів етичному використанню та розвитку цифрової грамотності;
- використанні інструментів для перевірки на плагіат та аналізу джерел інформації.

Що стосується балансу між користю та викликами, то ІІІ має доповнювати навчальний процес, а не замінювати реальне навчання та розвиток студентів. В навчальному процесі викладачі мають відігравати ключову роль у формуванні критичного підходу до використання ІІІ.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку сфери штучного інтелекту в Україні: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р., No1556-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%80#TEXT> (дата звернення: 15.09.2024 р.).
2. Clara J., Walker S. Hobson J. Can detect contract cheating using existing assessment data? Applying crime prevention theory to an academic integrity issue. International Journal for Educational Integrity, 2017. No13(1).
3. Примаченко І. Штучний інтелект в освіті: можливості, виклики та перші кроки великої адаптації, 04.08.2023, онлайн-університет, Prometheus.
4. Рекомендації щодо використання штучного інтелекту у навчанні, викладанні та дослідженнях. URL: <https://www.oxsico.com/wp-content/uploads/2023/06/A-guidelines-for-universities-UA-v1.03.pdf> (дата звернення: 17.02.2024 р.).

Василенко І.О.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету маркетингу
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Червінська Л.М.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету маркетингу
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: РОЛЬ ІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. Предметом розгляду статті є питання інтеграції як ключового чинника у формуванні глобального освітнього простору, оскільки інтеграція сприяє обміну знаннями, культурному взаємозбагаченню та підвищенню якості освіти через міжнародну співпрацю. У сучасній освіті дедалі більше уваги приділяється цілісному (холістичному) та інтегрованому навчанню, яке виходить за межі традиційного предметного підходу. Воно орієнтоване на комплексний розвиток особистості, взаємозв'язок різних галузей знань і практичне застосування навчального матеріалу. Розглядається поняття метаконцепції в освітньому процесі як ключового стратегічного орієнтиру, який визначає напрями розвитку навчання, адаптує його до глобальних викликів і сприяє цілісному формуванню особистості.

Ключові слова: інтеграція, інтегроване навчання, холістичне навчання, мета концепція, епістема.

Summary. The subject of the article is the issue of integration as a key factor in the formation of a global educational space, since integration contributes to the exchange of knowledge, cultural mutual enrichment and improving the quality of education through international cooperation. In modern education, more and more attention is paid to holistic and integrated learning, which goes beyond the traditional subject approach. It is focused on the comprehensive development of the personality, the interconnection of different branches of knowledge and the practical application of educational material. Meta concept in the educational process is considered as a key strategic reference point that determines the directions of development of education, adapts it to global challenges and contributes to the holistic formation of the personality.

Key words: integration, integrated learning, holistic learning, meta concept, episteme.

У сучасному світі, де знання, технології та культурні впливи стрімко поширюються, освіта має адаптуватись до нових викликів. Адаптація відбувається через процес інтеграції, як ключового елементу глобальної освіти задля створення єдиного освітнього простору, оскільки саме інтеграція сприяє об'єднанню знань, методів та освітніх стандартів на міжнародному рівні, оскільки глобальна освіта – це не просто об'єднання знань, а можливість створити більш справедливий, інноваційний та відкритий світ через навчання.

Постановка проблеми. Досліджуючи вплив інтеграції на якість освіти, можемо зазначити, що інтеграційні процеси позитивно впливають на рівень підготовки спеціалістів, оскільки дають можливість адаптуватись до міжнародного ринку праці, активізувати наукову співпрацю через обмін досвідом та спільні дослідження. Проте, треба зазначити, що також існують певні виклики щодо

збереження національних традицій через ризик уніфікації освіти, що може нівелювати унікальні освітні моделі. Також треба враховувати, що не всі країни мають рівні можливості інтегруватися в глобальну освіту через нерівномірність доступу до освітніх ресурсів.

Отже, хоча інтеграція освіти є невід’ємним елементом глобалізації, водночас важливо створити та зберігати баланс між глобальними стандартами та національною освітньою ідентичністю.

Аналіз останніх джерел чи публікацій. Сучасні публікації зосереджуються на інтеграції як ключовому чиннику у формуванні глобального освітнього простору та висвітлюють такі аспекти, як створення міжнародних освітніх програм (Erasmus+); уніфікація (гармонізація) освітніх стандартів; впровадження цифрових технологій; інтеграція культурних контекстів; розвиток спільних дослідницьких ініціатив. Проблематика сфери вищої освіти, пов’язаної з питанням інтеграційних процесів, широко висвітлена в роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників, серед яких можна зазначити О. Дашковську, Т. Засєкіну, В. Погребняка, Ю. Козловського, Н. Антонова, С. Архангельського, О. Мариновську, Т. Пушкарьову, О. Топузова, Ханса де Віта (*Hans de Wit*), Марка Варшауера (*Mark Warschauer*), Джейн Найт (*Jane Knight*), Бренду Горлі (*Brenda Gourley*), Річарда Міддлхерста (*Richard Middlehurst*) та багато інших науковців, які досліджують питання глобалізації та її впливу на сучасний освітній процес. В своїх роботах вони підкреслюють важливість відкритості та доступності освіти в умовах глобальних змін, піднімають питання актуальності міжнародної співпраці та інтеграції в освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтеграція в освіті – це процес поєднання різних компонентів навчання (змісту, методів, технологій, дисциплін) для створення цілісної, взаємопов’язаної системи, яка забезпечує глибше розуміння знань та розвиток компетентностей здобувачів освіти, сприяє більш ефективному навчанню, гармонійному розвитку особистості та підготовці до сучасного глобалізованого світу. Можна виокремити наступні напрями інтеграції в глобальній освіті: гармонізацію освітніх стандартів через використання міжнародних кваліфікаційних рамок (наприклад, Болонський процес у Європі),

визнання дипломів та сертифікатів у різних країнах; міжнародні програми обміну студентами та викладачами (Erasmus+, Fulbright, DAAD); дистанційне навчання (використання таких платформ, як Coursera, edX, Udemy); культурну інтеграцію та багатомовність як основу комунікації у глобальному просторі.

Інтеграція базується на поняттях цілісності (холістичному баченні) та економіки. Холістичний підхід (від грец. *holos* – «цілісний») базується на тому, що освіта має бути багатовимірною та враховувати всі аспекти людського розвитку аспектів – академічного, культурного, соціального, економічного та екологічного – у взаємозв'язку. Це дає змогу створити ефективну, інклюзивну та стійку глобальну освітню систему.

Холістичне бачення інтеграції – це загальна філософська перспектива, в той час як економіка підкреслює саме технологічну сторону інтеграції. Тому, коли ми говоримо про освіту, ми маємо говорити про різноманітність цілісності в освіті. Наприклад, цілісність освіти як процесу навчання та соціалізації, або цілісність школи як соціальної інституції, або цілісність природи, суспільства та окремої людини. Інтеграція також означає поєднання наукових та етичних аспектів отримання знань. Отже, навчання є цілісним, якщо воно поєднує теоретичні знання, практичний досвід, соціально-емоційний розвиток та навички критичного мислення [1]. В цьому аспекті треба розглядати інтегруючі принципи, а саме – тема, опис, проблемне питання та проекти.

В свою чергу кожний принцип має підкласифікацію. Наприклад, тема розбивається на місця, події, концепції (*friendship, harmony, time, creativity*), узагальнення (*history repeats itself*), явища (*war, economic shifts*), фізичні або юридичні особи (*students, businesses*). Запит є специфічним питанням, відповіддю на яке є опис того, яким щось було раніш і яким воно скоріш за все стане. Проблемне питання складається з двох аспектів – загальна проблема *Will the world financial markets fall?* та власно локальне питання *How could our university be made more personal?* Що стосується проектів, вони вимагають представлення конкретного продукту, як вербального, так і невербального. Звичайно, не всі інтегруючі принципи є однаково дієвими, тому всі передбачають мотивацію та креатив. Наприклад, *a project to implement, an issue to debate, a problem to solve, an*

inquiry to carry out. Що стосується тем для обговорення, треба визнати, що вони є досить статичними для того, щоб студентам цікаво було говорити. Має бути якась ідея, якийсь намір за межами усного чи письмового дискурсу. Звичайно, можна організувати заняття навколо однієї епістеми (*episteme* від грец. – «знання»), однак цілісний підхід до процесу навчання вимагає цілісного вивчення проблеми з метою досягнення цілісного бачення вирішення певних глобальних проблем.

Попри певні виклики, з якими стикається освітній процес внаслідок холістичної інтеграції, а саме: стандартизацією навчальних програм, цифровим розривом між країнами, складністю у балансуванні між традиційними освітніми моделями та глобальними трендами, цей процес відкриває багато можливостей. Так, між освітніми установами відбувається розвиток міжнародних партнерств; з'являється можливість використання штучного інтелекту та аналітики даних для персоналізації навчання; відбувається формування гібридних моделей освіти, що поєднують очне та онлайн-навчання [2].

В якості стратегічного напрямку холістичне навчання використовує метаконцепцію (від грец. *meta* – «понад, через» і *conceptio* – «поняття»), оскільки вона забезпечує цілісне бачення навчального процесу та сприяє формуванню міждисциплінарних підходів. Метаконцепція створює основу холістичного підходу, оскільки вона допомагає вибудовувати структуру навчання та визначати його ключові принципи.

Отже, якщо розглядати холістичний підхід, як таку модель навчання, що представляє освіту як багатовимірний процес, де знання, емоційний інтелект, соціальні навички та фізичний розвиток взаємодіють, то метаконцепція пропонує загальну ідею або принцип, що об'єднує різні дисципліни та аспекти освіти в єдину систему, забезпечуючи глибоке розуміння світу.

Основними характеристиками метаконцепції в освіті є інтегративність – дозволяє об'єднувати різні дисципліни в єдину систему, що сприяє комплексному розумінню складних глобальних проблем; гнучкість – дозволяє адаптувати освітні програми під сучасні виклики та потреби суспільства; універсальність – застосовується на всіх рівнях освіти; системність – забезпечує узгодженість і логічний взаємозв'язок між теоретичними основами та практикою навчання;

мотивація до навчання – формує зв'язок між теоретичними знаннями та реальними викликами світу [3]. Робота в аудиторії показує, що коли вона організована навколо метаконцепції, наприклад, *conflict* або *crisis*, інтеграція відбувається легко та природньо, проте, коли заняття організоване навколо однієї епістемі, навіть такі узагальнюючі слова-теми як *home* або *mother* можуть не спрацювати як об'єднуючий принцип, оскільки не є інструментом пізнання. Так, *friendship* є епістемою, в той час як *balance* є метаконцепцією. Дружба є проявом балансу, проте баланс стосується не тільки людських відносин. Отже, метаконцепція може бути застосована в усіх сферах знань. Наприклад, розробка навчальних програм потребує впровадження великих концептуальних тем (метаконцепцій), що охоплюють кілька предметів. Так, метаконцепція «Сталий розвиток» об'єднує природничі науки (екологія, біологія), соціальні дисципліни (економіка, політика) та етику [4].

В процесі навчання відбувається дослідження впливу людської діяльності на природу, вивчаються економічні аспекти ресурсозбереження, аналізуються політичні стратегії сталого розвитку. При цьому успішно використовуються такі методи навчання, як проектний підхід, кейс-методи, інтегровані заняття.

Таким чином, різноманітні принципи та види цілісного або інтегрованого навчання дають можливість пізнавати світ цілісно, що допомагає майбутньому фахівцю бачити інтегрований світ із всіма його загрозами та викликами.

Проте, існують певні виклики впровадження метаконцепції внаслідок складності уніфікації підходів у різних країнах; необхідності підготовки викладачів, які володіють міждисциплінарним підходом; потребі у нових методах оцінювання, що відображають системне мислення.

Висновки з проведеного дослідження. Інтегроване (холістичне) навчання – це стратегія майбутнього, яка допомагає розвивати критичне мислення, адаптивність, практичні навички, сприяє глибшому розумінню світу через взаємозв'язок дисциплін. Цей підхід базується на принципі цілісності знань, що допомагає студентам і учням не лише запам'ятовувати факти, а й розуміти їхній зв'язок у ширшому контексті.

Основна ідея холістичного підходу до навчання полягає в тому, що воно повинно включати не лише академічні знання, а й соціальні, емоційні, моральні та фізичні аспекти розвитку особистості.

Таким чином, метаконцепція є стрижнем холістичного навчання, визначаючи його стратегічну спрямованість, а холістичний підхід забезпечує її практичну реалізацію через комплексний розвиток особистості, інтеграцію знань і формування глобального світогляду.

Узагальнюючи, можна зазначити, що інтеграція знань дозволяє не лише здобувати освіту, але й розвивати глобальне мислення, що особливо важливо для адаптивності до змін у сучасному світі. Освіта XXI століття має бути не просто передачею знань, а інструментом створення інноваційного, критично мислячого та відповідального суспільства.

Список використаних джерел

1. Арцишевська М.Р., Арцишевський Р.А. Інтеграція змісту освіти. Волинський національний ун-т ім. Лесі Українки. Науково-методичний центр світоглядної освіти молоді. Луцьк: Вежа, 2007. 311 с.
2. Герасютенко В.С. Інтеграція як перспективний дидактичний принцип. Інновації науки XXI століття: зб. тез доповідей XXXVI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Вінниця, 18 листоп. 2019 року. Вінниця, 2019. Ч. 13. С. 26–30.
3. Дашковська О., Погребняк В. Підсумки та перспективи модернізації системи вищої освіти в Україні. Освітня аналітика України. 2022. № 2 (18). С. 35–44.
4. Козловський Ю.М. Методика науково-педагогічного дослідження: навч. посіб. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2018. 191 с.
5. Пушкарьова Т.О., Топузов О.М. Інтегративнодіяльнісна педагогіка: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2019. 304 с.
6. Яновський А.О. Організація пошуково-дослідницької діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: навч.-метод. посібник. Одеса: Південноукраїнський державний педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського, 2009. 156 с.

Кумейко Т.А.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри бізнес-лінгвістики
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Лісняк Н.І.

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-лінгвістики
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

МОТИВАЦІЙНИЙ ЛИСТ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. У статті розглянуто та проаналізовано мотиваційний лист для вступників магістерського рівня вищої освіти. Зазначено переваги й недоліки в укладанні тексту згаданого документа. Автори запропонували покрокову інструкцію написання мотиваційного листа, наводячи приклади певних словесних конструкцій.

Ключові слова: адресат, адресант, діловий лист, документ, комунікант, комунікат, комунікація, мотиваційний лист, текст.

Summary. The article considers and analyses the motivation letter for Master's degree applicants. The authors point out the advantages and disadvantages of writing this document. Step-by-step instructions for writing a motivation letter with examples of certain word constructions will help to applicants write a convincing motivation letter.

Key words: addressee, addressee, business letter, document, communicator, communicant, communication, motivational letter, text.

Сьогодні, де конкуренція за освітні, професійні чи кар'єрні можливості постійно зростає, мотиваційний лист є ключовим у відборі кандидатів. Актуальність дослідження мотиваційного листа зумовлена необхідністю глибшого розуміння його функцій, структури та впливу на ухвалення рішень у сфері не лише HR, а й освіти. В умовах глобалізації та зростання академічної доброчесності та мобільності грамотне написання мотиваційного листа стає важливим інструментом соціальної комунікації, що вимагає вивчення як з лінгвістичної, так і з комунікативно-прагматичної точки зору. Оскільки лист є прикладом персоналізованої комунікації, то заслуговує на системний аналіз й осмислення.

Науковці констатують, що встановлення міцних перспективних і результативних офіційних, службових, ділових, партнерських взаємин між закладами, підприємствами, установами, державами, а також приватними особами багато в чому визначають уміння та навички правильно оформляти, складати ті чи інші документи [1].

Предметом сьогоднішніх рефлексій є мотиваційний лист як документ для вступу до магістратури. Проведення неодноразових вишколів для студентів спонукало нас до фіксації алгоритму написання цього документа.

Мотиваційний лист є першим і значущим кроком у комунікації. Він є писемною формою спілкування між вступником, майбутнім магістрантом, та навчальним закладом. Цікавим є те, що адресант має можливість поділитися своїми думками, спостереженнями й мріями з установою, яка вже має досвід підготовки спеціаліста.

Відому цитату «У вас не буде другого шансу, щоб справити перше враження» можна використати не тільки для співбесіди чи переговорів, а й для репрезентування особистості через текст». Сьогодні мотиваційний лист є актуальним документом: його подають для вступу в заклади вищої освіти, а також він є важливим для міжнародних освітніх програм обміну студентів, викладачів і молодих науковців (наприклад, програм Erasmus+, Fulbright Program, Chevening Scholarships, DAAD, Global UGRAD тощо).

Особливості укладання ділових листів досліджували Н. Бабич, С. Бирик, Г. Сютя, С. Шевчук та інші, вирізняючи мовні аспекти тих чи інших документів. Мотиваційний лист не був предметом спеціальних досліджень. Але ЗМІ, різні освітні платформи пропонували свої правила створення таких документів. Чітких вказівок для вишів МОН не надало, натомість рекомендувало закладам вищої освіти розробити свої інструкції щодо написання текстів мотиваційних листів.

Проаналізувавши приписи різних університетів, ми узагальнили й запропонували певні важливі кроки для того, щоб написати «помітний» мотиваційний лист.

Такий лист важливий для позицій, де ключову роль відіграє мотивація та довгострокові відносини, де потрібно зрозуміти, чому вступник обрав саме цю сферу діяльності, усвідомити, як він бачить свій розвиток у спеціальності в певному навчальному закладі. Фахівці визначають, що мотиваційний лист – це документ, адресований обраному університету, у якому вступник пояснює, чому він вважає себе найкращим кандидатом з-поміж інших [2]. Мотиваційний лист – це своєрідні перемовини з університетом щодо вступу [3].

Мотиваційний лист – викладена претендентом письмово у довільній формі інформація про його зацікавленість у вступі на обрану освітню програму, власні досягнення, чесноти та певні очікування.

Зауважте, що виш прописує вимоги до мотиваційного листа в правилах прийому. Розгляд мотиваційних листів здійснює приймальна комісія. На кожну обрану спеціальність абітурієнт готує мотиваційний лист. Відомо, що при однакових конкурсних балах вступників члени приймальної комісії аналізують мотиваційні листи.

Більшість документів має обрамлення, яке пропонуємо називати *етикетною рамкою*. Такий термін, на нашу скромну думку, відображає повагу до адресата. До етикетної рамки відносимо адресацію (*Голові Приймальної комісії Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана / професорові Лук'яненку Д.Г.*) і звертання до адресата (*Шановна приймальна комісіє! Вельмишановний Дмитре Григоровичу!*) та завершальне слово адресанта (*З повагою Іван Іваненко, Зі щирістю – Оксана Петренко; З повагою Ваша майбутня магістрантка та ін.*). Звертаючись до ректора закладу вищої освіти, пам'ятаймо, коли в тексті вжито поряд кілька іменників чоловічого роду у формі давального відмінка однини, то для уникнення одноманітних відмінкових закінчень потрібно спочатку використовувати закінчення *-ові, -еві (-єві)*, а тоді – *-у (-ю)* [3], напр.:

*Голові Приймальної комісії
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана
професорові Лук'яненку Д.Г
Максименка Бориса Петровича
м. Київ, вул. Хрещатик, 26, кв. 1
e-mail: maksim22@gmail.com
моб. т.: +3809610210122*

Щоб написати тіло мотиваційного листа, необхідно зробити такі три кроки: перший: збирання – розбирання; другий: написання – виструнчування; третій: повернення – визнання.

Крок перший: збирання – розбирання: досліджуйте університет; заглиблюйтеся в освітню програму; ознайомлюйтеся з відгуками студентів; цікавтеся працевлаштуванням випускників; розбирайтеся в собі: висвітлюйте

досягнення, конкретизуючи й деталізуючи; переконуйте, чому між вами й університетом повинна бути співпраця. Звертайте увагу, пости мають відповідати спеціальності, напр.: *відстоював інтереси факультету в мовному конкурсі; брав участь у міжнародній програмі «Горизонт 2025»*. Свої досягнення конкретизуйте: замініть *маю лідерські здібності* на *організував / організувала волонтерський рух факультету МЕІМ «Студенти зі ЗСУ»*; *неодноразово брав участь у конференціях* на *брав участь у конференції «Інноваційні ідеї та креативні проєкти в цифровій екосистемі» з доповіддю «Розвиток цифрового бренду: проблеми та перспективи»*. У цій же частині зосередьтеся на меті листа, щоб переконати членів приймальної комісії, що ви найкращий кандидат, якому варто віддати перевагу. У такий спосіб ви як комунікант налагоджуєте ефективне спілкування й усвідомлюєте, чого від вас очікує університет як комунікат; що ви хочете здобути під час навчання; як правильно розповісти про власні унікальні якості.

Крок другий: написання – виструнчування має таку структуру: етикетну рамку, гачок, причину, висновок. Їх укладайте відповідно до вимог університету. Гачок – це перше речення відкритого листа, яке має зачепити увагу приймальної комісії.

Заглиблення в освітню програму допоможе Вам сформулювати 2-3 причини для навчання саме за цією освітньою програмою.

Зауважмо, що мотиваційний лист – це офіційний документ; це автопортрет; це чіткість і стрункість; це грамотність і стилістична єдність.

На думку експертів, ви маєте показати свої переваги, що хочете зробити з набутими знаннями й пояснити, чому університет має зарахувати вас на навчання. Конкретика відіграє важливу роль. Амбітність зараз має набагато більше шансів на успіх, навіть якщо ваші плани на 5 років зміняться. Мотиваційний лист завершуйте підсумком у 2-3 речення: висловлюйте готовність навчатися й переконуйте в правильності вибору освітньої програми. Напр.: *Здобуті знання з обраної програми допоможуть мені глибше пізнати історію краю, виділити специфіку регіону, усвідомити його самобутність, що й стане в подальшому фундаментом для розвитку успішного туристичного бізнесу*.

Крок третій: повернення – визнання. Обов'язково перечитайте мотиваційний лист, відповівши собі на запитання: *А я тут є? Ви б мене взяли? Хто ж я насправді? Чи варто сповідатися перед чужими?* Дотримуйтеся золоті середини. Не порушуйте заповіді мотиваційного листа: *не кради!* Пам'ятайте, що чат GPT, різноманітні скопійовані шаблони з інтернет-джерел одразу впадають в око – члени приймальної комісії швидко виявлять плагіат. Такий документ або просто проігнорують, або зможуть відмовити в подальшому розгляді вашої справи. Мотиваційний лист повинен бути індивідуальним, описувати лише ваші досягнення, успіхи й цілі. У листі здебільшого звертають увагу на мотивацію до вступу, логічну послідовність викладу, аргументованість, мовне та технічне оформлення. Отже, мотиваційний лист – це своєрідна реклама. Його автор зобов'язаний прорекламувати себе й зацікавити цим адресата. Укладач повинен справляти враження освіченої людини з великим потенціалом, у якій би був зацікавлений заклад вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Бибик Світлана, Сюта Галина. Ділові документи та правові папери. Харків: Фоліо, 2012. 494 с.
2. Кречетова Діана. Як написати мотиваційний лист при вступі? Лайфаки і поради. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/05/17/248669/> (дата звернення 09.04.2025).
3. Стадний Єгор. Чому студенти списують: Єгор Стадний про мотиваційні листи, плагіат та академічну доброчесність. URL: <https://osvitoria.media/experience/chomu-studenty-spysuyut-yegor-stadnyj-pro-motyvatsijni-lysty-plagiat-ta-akademichnu-dobrochesnist/> (дата звернення 09.04.2025).
4. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019.
5. Motivation Letter: Definition, Samples, Template, Format and More. URL: <https://theworldgrad.com/study-resources/motivation-letter-definition-samples-template-format-and-more/> (дата звернення 09.04.2025).

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: АДАПТАЦІЯ ДО МІЖКУЛЬТУРНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. В статті розглядається роль адаптивності в умовах глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти. Проаналізовано можливості та виклики для розвитку адаптивності в міжкультурному освітньому середовищі. Підкреслено важливість вміння адаптуватися для успішної роботи в глобалізованому, багатокультурному світі та підготовки до міжнародної кар'єри. Зроблено відповідні висновки.

Ключові слова: глобалізація, інтернаціоналізація, вища освіта, адаптивність, адаптація, міжкультурне освітнє середовище, міжкультурна комунікація.

Summary. The article discusses the role of adaptability in the context of globalisation and the internationalisation of higher education. It analyses the opportunities and challenges for developing adaptability in a multicultural educational environment. The importance of adapting for successful work in a globalized, multicultural world and preparation for an international career is emphasized. Relevant conclusions are drawn.

Key words: globalisation, internationalisation, higher education, adaptability, adaptation, multicultural educational environment, intercultural communication.

У сучасному світі, де інформаційні технології, транспорт та комунікації спрощують міжнародні зв'язки, вища освіта переживає значну трансформацію. Відкриття кордонів, розвиток міжнародних партнерств і зростання мобільності студентів і викладачів змінюють саму сутність освітнього процесу. У цьому контексті адаптивність стає важливою навичкою як для викладачів, так і для студентів, оскільки сприяє успішному існуванню у мультикультурному академічному середовищі. Розглянемо, як глобалізація та інтернаціоналізація вищої освіти сприяють розвитку цієї важливої навички.

Глобалізація в освіті – це процес інтеграції освітніх систем і створення міжнародних зв'язків між університетами, студентами, викладачами та науковими установами. «Характерними ознаками глобалізації вищої освіти є стратегія інтернаціоналізації; транснаціональна освіта; забезпечення міжнародної якості освіти; підприємницькі підходи до функціонування освіти; регіональна і міжрегіональна співпраця; інформаційна і телекомунікаційна технологія та віртуальні навчальні заклади; поява нових освітніх посередників – провайдерів освіти, проблеми рівноправності та доступності освіти; децентралізація систем професійної освіти, розвиток недержавного сектору, розширення способів набуття знань, формування глобального мислення» [1, с. 205].

Глобалізація вищої освіти відображає загальні тенденції глобалізації економіки та соціальних процесів, які не лише зумовлюють розвиток освітніх можливостей, а й змінюють вимоги до освітнього процесу. Глобалізація вносить істотні зміни в освітні практики та підходи до навчання. Студенти і викладачі мають більше можливостей для участі в міжнародних освітніх програмах, що стимулює розвиток навичок адаптації в умовах міжкультурної взаємодії. Глобалізація також сприяє доступу до міжнародних ресурсів, зокрема онлайн-курсів, відкриваючи нові можливості для студентів та викладачів у різних частинах світу. Така мобільність дозволяє розвивати адаптивність як у професійному, так і в особистісному плані, допомагаючи студентам легше адаптуватися до змінюваних умов навчання та роботи.

Інтернаціоналізація вищої освіти – це процес інтеграції міжнародних аспектів у навчання, науку та управління університетами. Інтернаціоналізація є важливим етапом у розвитку глобалізації вищої освіти і є однією з операційних цілей розвитку вищої освіти в Україні до 2031 року. Інтернаціоналізація науково-освітнього процесу передбачає: «узгодження освітніх програм вітчизняних та іноземних закладів вищої освіти; реалізацію спільних освітніх програм подвійних дипломів; інтегрування викладачів у міжнародну діяльність: участь у міжнародних проєктах, конференціях, співробітництво з фаховими спільнотами, стажування та викладання в іноземних закладах освіти тощо; розширення практики участі іноземних викладачів у освітньому процесі українських закладів вищої освіти, опанування новітніх інтерактивних, індивідуалізованих, командних і проєктних освітніх технологій спільного вироблення нових знань; розширення діапазону співпраці із закордонними партнерами для створення міжнародних дослідницьких груп, укладення двосторонніх і багатосторонніх договорів із закордонними науковими інституціями та закладами вищої освіти; стимулювання участі ЗВО у міжнародних грантових програмах; розширення представництва академічних стартап-клубів, бізнес інкубаторів, центрів університетів у партнерських програмах стейкхолдерів на міжнародних краудфандингових платформах; розвиток мереж науково-дослідних лабораторій та центрів у партнерстві з бізнесом та комерціалізація

інтелектуальної власності; заохочення ЗВО до проведення міжнародних освітніх, наукових і культурних заходів» [2, с. 53].

Глобалізація та інтернаціоналізація вищої освіти є одночасними процесами. Як зазначає Ентоні Меннінг (Anthony Manning), глобалізація вплинула на процеси викладання і дослідження, і навпаки: викладання і дослідження прискорили процес глобалізації. Автор описав інтернаціоналізацію як один з основних аспектів глобалізації: це процес інтеграції міжнародних компонентів у вищі навчальні заклади, який передбачає інтеграцію зростаючої кількості глобальних міжкультурних компонентів з основними університетськими функціями і видами діяльності [3].

Адаптація в міжкультурному освітньому просторі тісно пов'язана з процесами глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти, які змінюють саму структуру і зміст освіти. Провідний фахівець Інституту міжнародної освіти (США) Бренда Дж. Еллінгбо (Brenda J. Ellingboe) вважає, що для того, щоб інтернаціоналізація була повністю ефективною, університети (весь персонал, студенти, навчальні програми та діяльність) повинні бути в курсі глобальних культурних змін і бути готовими адаптуватися до цих змін [4]. Університети, які активно інтегрують міжнародні аспекти у свої програми, дають можливість студентам і викладачам занурюватися у середовище, що стимулює міжкультурне розуміння та адаптацію. Наприклад, участь у міжнародних дослідницьких проєктах, навчання за кордоном чи робота в міжнародних командах дозволяють студентам і викладачам розвивати гнучкість у підходах до навчання, викладання, оцінювання та міжособистісної взаємодії.

Міжнародні партнерства передбачають програми академічної мобільності учасників освітнього процесу. А мобільність передбачає взаємодію з людьми з різних культур, що вимагає від учасників володіння міжкультурною компетентністю – здатністю ефективно спілкуватися та співпрацювати [5]. Це також включає вміння розуміти культурні норми, усвідомлювати особливості невербальної комунікації, адаптувати свій стиль спілкування з метою уникнення непорозумінь. Крім того, глибоке занурення в іншу культуру сприяє розвитку культурної чутливості та емпатії (здатності розуміти, оцінювати та поважати

культурні відмінності), що сприяє розвитку толерантності та відкритості до нових ідей. Учасники програми обміну часто змінюють свої уявлення про різні культури, стають більш чутливими до міжкультурних відмінностей і менш схильними до стереотипів і упереджень. Навчання або робота в іншій країні також вимагає від студентів і викладачів здатності до адаптації, гнучкості і самостійності в організації свого часу, пристосуванні до нових умов життя і навчання, знаходженні способів подолання мовних та культурних бар'єрів. Здобутий досвід навчання/роботи в глобальному середовищі є дуже важливим для розвитку професійних навичок, таких як ведення міжнародних проєктів та переговорів, координування міжкультурних команд, адаптація до нових робочих умов, розвиток лідерських якостей тощо. Це дасть можливість працювати в міжнародних організаціях або в умовах глобалізованого ринку праці. У 2017 році Інститут міжнародної освіти (ІЕ) у США провів дослідження навичок 21-го століття, якими володіють люди, що навчалися за кордоном, і як ці навички впливають на їхнє працевлаштування після закінчення навчання. Дослідження показало, що студенти вважають, що їхній досвід навчання за кордоном вплинув на три внутрішньо-особистісні компетенції (здатність ефективно регулювати свої емоції, думки та поведінку в різних ситуаціях): міжкультурні навички; гнучкість і адаптивність; самосвідомість [6]. Мобільність також створює можливості для проведення спільних міжкультурних досліджень, що полегшує обмін ідеями та розробку дослідницьких проєктів, які включають різні культурні підходи. Це сприяє не лише академічному розвитку, але й більш глибокому розумінню міжкультурної взаємодії.

Слід також відмітити роль міжнародних партнерств та академічних обмінів в процесі адаптації до міжкультурного освітнього простору. Учасники стикаються з новими підходами до наукової роботи, що вимагає від них швидкої адаптації. Це також дозволяє краще зрозуміти, як різні країни та культури впливають на освітні практики та створює основу для більш ефективного міжнародного співробітництва. Участь у міжнародних академічних програмах часто включає дослідження таких глобальних питань, як: сталий розвиток, зміна клімату, міжнародна безпека та соціальна нерівність. Учасники таких програм дізнаються про те, як різні культури і країни підходять до вирішення цих проблем, що дає можливість розвивати

навички критичного мислення та адаптувати свої стратегії вирішення проблем з урахуванням культурних і соціальних контекстів. В рамках міжнародних партнерств університети часто розробляють спільні курси та програми, що дає змогу навчатися/викладати у багатокультурному середовищі. Це сприяє розвитку адаптивності у студентів, оскільки вони навчаються адаптувати свої знання та навички до міжнародних стандартів.

Беручи до уваги вище сказане, слід підкреслити, що адаптація в умовах глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти є двостороннім процесом. З одного боку, учасникам освітнього процесу потрібно швидко адаптуватися до нових освітніх та культурних реалій, які виникають у глобалізованому світі. З іншого боку, навчальні заклади, які інтегрують міжнародні елементи в свою діяльність, повинні розробляти програми, які передбачають необхідність адаптації учасників до нових умов, сприяють розвитку міжкультурної компетентності і дають можливість отримати освіту, яка відповідає вимогам глобального ринку праці. Глобалізація та інтернаціоналізація вищої освіти створюють можливості для поглиблення знань та досвіду у міжнародному контексті. Проте, у процесі адаптації до міжкультурного освітнього середовища учасники навчального процесу можуть стикається з певними викликами. Одним з основних бар'єрів є культурні стереотипи та упередження, які можна подолати шляхом використання культурно-чутливих навчальних стратегій, таких як: відкриті дискусії, інтерактивні заняття та міжкультурні тренінги.

Іншим викликом є мовний бар'єр. Застосування сучасних технологій та методів підтримки (використання візуальних матеріалів, перекладів та допоміжних платформ для онлайн-навчання) допоможе вирішити цю проблему та забезпечити рівний доступ до навчальних можливостей. Крім цього, глобалізація та інтернаціоналізація вищої освіти вимагає від учасників освітнього процесу високої адаптивності та гнучкості. Студенти повинні навчитися працювати в умовах різних культур, що дозволить їм ефективно адаптуватися до змін, а також підготуватися до майбутньої кар'єри в глобальному середовищі. Викладачі, у свою чергу, повинні бути готовими до впровадження нових педагогічних методик та міжкультурного підходу у навчальний процес. Таким чином, адаптація в межах глобалізації та

інтернаціоналізації є важливим аспектом розвитку сучасної вищої освіти, що забезпечує підготовку студентів і викладачів до успішної роботи в глобалізованому, багатокультурному просторі.

Список використаних джерел

1. Головань, М.С. Аналіз тенденцій розвитку вищої освіти в умовах глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства [Текст] / М.С. Головань // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія Педагогіка і психологія: зб. статей. – Ялта: РВВ КГУ, 2011. – Вип. 31. – Ч.1. – С. 203–211. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/57193/2/Holovan_globalization;jsessionid=334510C03D3984108FA3B70772314B81.
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021—2031 роки – Київ. 2002. С. 53. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>.
3. Manning, K. (1999). Internationalising universities: A strategic framework, S. McCughey, S. Grey, and W. Purcell, International business dynamics of the new millennium. Sydney: University of NSW, Australian Centre for International Business.
4. Ellingboe B. J. (1998). Divisional strategies to internationalize a campus portrait: Results, resistance and recommendations from a case study at US universities, in: Reforming the higher education curriculum: Internationalizing the campus, eds. Mestenhauser J.A., Ellingboe B.J., American Council of Education/Oryx Press, pp.198–228.
5. Deardorff, D. K. (2006). The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization. Journal of Studies in International Education, 10(3), 241-266. URL: <https://www.mccc.edu/~lyncha/documents/DeardorffidentificationandassessmentofinterculturalcompetenceasanoutcomeofInternationalizat.pdf>.
6. Farrugia, C., & Sanger, J. (2017). Gaining an Employment Edge: The Impact of Study Abroad on 21st Century Skills & Career Prospects in the United States. URL: <https://www.iie.org/wp-content/uploads/2022/12/Gaining-an-Employment-Edge-The-Impact-of-Study-Abroad.pdf>.

Терещенко С.І.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри бізнес-лінгвістики

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

НОВІТНЯ ЛЕКСИКА ОСВІТНЬОГО ДИСКУРСУ

Анотація. Висвітлено питання оновлення лексикону освітньої сфери. Установлено актуалізовані групи лексики досліджуваного дискурсу, продуктивні способи їх поповнення. Наголошено на інтеграційних зв'язках освітньої сфери з іншими галузями знань, зокрема сферою комп'ютерних технологій, відзначено розширення її терміноапарату.

Ключові слова: освітній дискурс, лексикон, метафоризація, пряме запозичення, термінологічне словосполучення.

Summary. The article highlights the issues of updating the lexicon of the educational sphere. The actualized groups of vocabulary of the studied discourse and productive ways of their replenishment are

identified. The integration links of the educational sphere with other branches of knowledge, in particular the field of computer technology, are emphasized, and the expansion of its terminology is noted.

Key words: lexicon, educational discourse, metaphorisation, direct borrowing, terminological phrase.

Постановка проблеми. Сучасна освіта – це постійно оновлювана парадигма, яка трансформується під впливом новітніх викликів часу, що актуалізує дослідження динаміки її лексикону, зокрема встановлення й характеристики нових слів у визначених лексико-тематичних групах, з'ясування шляхів та способів їх засвоєння. Аналіз новітньої лексики освітньої сфери важливий не лише в контексті фіксації інноваційної динаміки лексичної системи української літературної мови, але й з погляду визначення сутності та особливостей самої освіти в умовах динамічної трансформації світу.

Аналіз останніх досліджень. Питання якісних і кількісних змін лексикону української мови постійно перебуває в колі уваги лінгвістів. Так, основні номінативно-аксіологічні тенденції розвитку лексико-фразеологічного складу української мови під впливом глобалізації розглядає О. Тараненко, функціонально-прагматичний аналіз української лексики здійснюють С. Єрмоленко, К. Городенська, С. Бирик, Т. Коць, Г. Сюта, структурно-семантичний підхід до вивчення новотворів застосовано в працях Н. Клименко та Є. Карпіловської. Неологізацію українського словника в різних сферах вивчають О. Стишов, Л. Пашинська та ін. Проте дослідження новітніх номінацій в освіті нечисленні. Нагадаємо про роботи Н. Дашенко, О. Дільної, А. Таран, у яких простежено нові запозичення у сфері освіти загалом та в ІТ-освіті зокрема.

Виклад основного матеріалу. Насамперед звертаємо увагу на поширення назв нових освітніх систем, програм, напрямів та процесів. Упродовж останніх років помітно уживаними стали складні номінації на зразок *друга парадигма* – «навчання, орієнтоване на студента..., в основі якого є компетентнісна модель фахівця (профіль), створена за найактивнішої участі, поряд із викладачами, роботодавців, випускників, професійних організацій тощо» [2, с. 14]; *зворотна реакція* – «активна участь студента в навчальному процесі (виявлення інтересу до предмету, бажання висловитися, зробити презентацію, участь у дискусіях, бажання пояснити та допомогти іншим» [2, с. 17]. Звертаємо увагу на *інформальну освіту*,

що «передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям» [2, с. 20], і *неформальну освіту* – «здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій» [2, с. 31]; на *модельну навчальну програму*, яка «створюється на основі Державного стандарту початкової освіти експертною спільнотою або окремим учителем» (<https://richanskazos.com.ua/nova-ukrajinska-shkola-korotkyj-slovnuk-terminiv/>, дата звернення: 8.05.2025).

Такі терміносполуки насамперед свідчать про концептуальні зміни освітньої сфери, спрямовані на реалізацію запитів здобувачів освіти з урахуванням різних умов та можливостей їхнього навчання.

Найбільше нових номінацій спостережено в тематичній групі на позначення технологій, методів і форм навчання. Так, розширюється сполучуваність одного з ключових понять освітнього дискурсу «навчання»: *дистанційне навчання* – «...цілеспрямований процес діалогової взаємодії суб'єктів освітнього процесу незалежно від їх розміщення в просторі й часі, що передає комунікацію за допомогою спеціальних технічних засобів» (<https://naurok.com.ua/korotkiy-slovník-terminiv-nush-dlya-proesiynogo-movlennya-vchitelya-2018-rik-17057.html>, дата звернення: 7.05.2025); *інклюзивне навчання* – «система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [2, с. 19], *змішане навчання* – «сучасна освітня технологія, що поєднує аудиторну роботу з елементами дистанційного навчання та базується на нових дидактичних можливостях інформаційних технологій і сучасних навчальних засобів» [2, с. 18]. В освітній сфері активно застосовують *метод проєктів* – «педагогічна технологія, зорієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і набуття нових» (<https://osvita.ua/school/method/technol/1415/>, дата звернення: 4.05.2025).

Упродовж останніх років лексикон освітньої сфери формувався під значним впливом комп'ютерних систем і технологій. У закладах середньої та вищої освіти практикують не тільки *вебсемінари* чи *ZOOM-конференції*, але й активізують застосування *віртуальної реальності*, тобто технології за допомогою якої створюють освітні ігри, учасники яких взаємодіють з уявним середовищем за допомогою спеціальних програм та пристроїв. Інструментом її моделювання може стати, наприклад, *III-презентація*, створена штучним інтелектом за певною ідеєю або базовою інформацією про предмет вивчення з пропозицією дизайну слайдів, варіантами тексту і зображень. Оптимізує навчання технологічний спосіб *3D-друку*, який розвиває у здобувачів освіти предметне розуміння об'єктів вивчення, реально відтворених за його допомогою.

Активно поширюються назви нових форм організації освітнього процесу. Педагоги використовують різноманітні дистанційні платформи та застосунки: *Zoom, Microsoft Teams* – для зустрічей та тренінгів у прямому ефірі; *Telegram, Viber* – для обміну повідомленнями в навчальних групах; *онлайн-дошки Miro, Mural, Google Jamboard* – для спільної роботи під час онлайн-зустрічей; *віртуальні платформи Bramble, Butter* – для проведення семінарів; *OBS Studio, Streamyard* – для потокового відео в прямому ефірі [4].

Суспільну вагомість освітнього процесу підкреслюють новітні поняття на позначення не тільки системи вимог, спрямованої на внутрішній розвиток закладу освіти, напр., *акредитація освітньої програми* – «оцінювання освітньо-професійної програми та освітньої діяльності закладу освіти за цією програмою для забезпечення та вдосконалення якості фахової освіти, що здійснює Державна служба якості освіти України» (<https://naurok.com.ua/korotkiy-slovník-terminiv-nush-dlya-proesiynogo-movlennya-vchitelya-2018-rik-17057.html>, дата звернення: 8.05.2025), а й систем оцінювання здобувачів освіти, напр., *портфоліо* як «накопичувальна система оцінювання формованих умінь здобувачів освіти, а також накопичення різних видів робіт, які засвідчують рух індивідуального розвитку» [2, с. 38]; порівняйте також: *демонстраційне портфоліо* (учнівське портфоліо) – «найкращі роботи учня, які обирає він сам» (<https://richanskazos.com.ua/nova-ukrajinska-shkola-korotkyj-slovnyk-terminiv/>, дата

звернення: 5.05.2025). Зусилля студентів спрямовані на здобуття *програмних результатів навчання*, тобто «узгоджених 15–20 тверджень про те, що студент повинен знати, розуміти та бути здатним виконувати після успішного завершення освітньої програми» [2, с. 41], а правила співпраці викладачів і студентів може регламентувати *силабус* – «документ, в якому роз’яснюється взаємна відповідальність викладача і студента. У ньому представляються процедури (у т. ч. стосовно *deadlines* і принципів оцінювання), політики (включно з політикою академічної доброчесності) і зміст курсу, а також календар його виконання» (<https://naqa.gov.ua/wpcontent/uploads/2020/01/>, дата звернення: 7.05.2025).

Інтегрованість освітньої теорії з іншими науками засвідчують новітні терміни, що активно функціонують в освітньому дискурсі, зокрема філософії, комп’ютерної лінгвістики, психології, соціології, сфери фінансів, напр.: *антикрихкість*, *гіпертекстова технологія*, *булінг/цькування*, *квадробери*, *інтернет-адикція*, *інституційний аудит_закладу освіти* тощо.

Розширення лексикону освітньої сфери відбувається шляхом метафоризації, напр., «кубування» – стратегія навчання, яка полегшує розгляд різних аспектів теми..., передбачає використання кубика (його можна виготовити самостійно з картону або обклеїти коробку папером), на кожній грані якого написано вказівки: 1. Опишіть. 2. Порівняйте. 3. Встановіть асоціації. 4. Проаналізуйте. 5. Знайдіть застосування. 6. Запропонуйте аргументи «за» або «проти» (<https://richanskazos.com.ua/nova-ukrajinska-shkola-korotkyj-slovnyk-terminiv/>, дата звернення: 7.05.2025); *освітній простір* – «педагогічний феномен, що передбачає тісний контакт людини з її освітнім середовищем, у результаті чого відбувається осмислення і пізнання всіх елементів-носіїв культури» (<https://richanskazos.com.ua/nova-ukrajinska-shkola-korotkyj-slovnyk-terminiv/>, дата звернення: 5.05.2025); *змістові лінії* – «відображають зміст кожної освітньої галузі, окреслюють її внутрішню структуру, систематизують конкретні очікувані результати галузі» (<https://richanskazos.com.ua/nova-ukrajinska-shkola-korotkyj-slovnyk-terminiv/>, дата звернення: 5.05.2025); *м’які навички* (*soft skills*) – «навички, що дозволяють бути успішним незалежно від специфіки діяльності та галузі» (<https://osvita.ua/news/lifelonglearn/77461/>, дата звернення: 5.05.2025) і под.

Одним з продуктивних способів оновлення лексикону освітньої сфери вважають прямі запозичення. Так, *лепбук* використовують як інтерактивну тематичну теку, тобто саморобну паперову папку з кишеньками, дверцятами, віконцями, рухливими деталями, які дитина може діставати, перекладати, складати на свій розсуд (<https://richanskazos.com.ua/nova-ukrajinska-shkola-korotkyj-slovnyk-terminiv/>, дата звернення: 5.05.2025); *флінчарт* – «магнітно-маркерна дошка з кріпленням для блоку паперу, який перегортається за принципом блокнота; демонстраційна таблиця» (<https://richanskazos.com.ua/nova-ukrajinska-shkola-korotkyj-slovnyk-terminiv/>, дата звернення: 8.05.2025).

Іноді в освітній практиці використовують неадаптовані запозичення, напр., *minor* – «мінімальний набір курсів, що дозволяє здобувачеві вищої освіти одержати загальну уяву з іншої галузі або спеціальності. Певний *minor* пропонується в рамках широкого переліку вибірових дисциплін, згідно з відповідною політикою ЗВО» (<https://naqa.gov.ua/wpcontent/uploads/2020/01/>, дата звернення: 6.05.2025). Мовознавці акцентують увагу на транстермінуванні як одному із способів оновлення лексики досліджуваного дискурсу. Так, слово *пітчинг* потрапило до лексикону освітян з економічної сфери, бізнес-індустрії, а *хакатон* – з мови комп'ютерних програмістів [3, с. 49]. Слушною є думка про критичне ставлення до масових лексичних запозичень, адже «...запозичення мотивоване тоді, коли неможливо виробити якісне питоме поняття» [1, с. 36].

Лексикон освітньої сфери оновлюється також за рахунок словотвірних ресурсів національної мови. Зокрема спостерігаємо активність складних і складноскорочених слів, напр., *онлайн-завдання* (пор.: *онлайнове завдання*), *кейс-метод* (пор.: *метод кейсів*), *САР* (студентська академічна рада), *НУШ* (нова українська школа) тощо.

Отже, оновлення лексикону освітньої сфери засвідчує її активну трансформацію, зумовлену сучасними глобалізаційними викликами, сприяє розбудові її словника за рахунок запозичень з інших мов, активізації лексичних ресурсів суміжних сфер діяльності, насамперед новітніх інформаційних технологій, філософії, психології та ін.

Список використаних джерел

1. Дашченко Н. Лексика сфери освіти: погляд на нові запозичення. Наукові записки ТНПУ. Серія: Мовознавство. Вип. I (31). Тернопіль. 2019. С.30 – 37. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle>
2. Словник новітніх освітянських термінів і понять: довід. видання / І.І. Козинець, Ю.О. Шабанова. Дніпро: НТУ «ДП». 2021. 69 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bcsd.org.ua/doc/MetodRes_Terminu.pdf.
3. Таран А.А. Нові англізми в українській мові як відображення розвитку ІТ-освіти. Закарпатські філологічні студії. Вип. 34. Том 2. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика». 2024. С. 46–51. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/34/part_2/9.pdf.
4. Шиба А.В., Нагайчук О.В., Ступеньков С.О. Сучасні виклики та потенціал впровадження інновацій в освітній процес під час воєнного стану. Академічні візії. Випуск 18/2023 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://academy-vision.org/index.php/article>

Тинний В.І.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Бергер Л.С.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ВІДТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ В ПЕРЕКЛАДІ У РАКУРСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. У статті розглядається феномен національно-культурної специфіки та її роль у міжкультурній комунікації, зокрема в процесі перекладу. Національно-культурна специфіка визначається як сукупність мовних, культурних, історичних та ментальних особливостей нації. Підкреслюється, що розуміння та врахування цієї специфіки є важливим для ефективної комунікації між представниками різних культур. Особлива увага приділяється впливу культури на мову та переклад. Автор наголошує, що перекладач повинен бути не лише лінгвістом, але й культурологом, володіти глибокими знаннями про культурні відмінності для створення адекватних та культурно відповідних перекладів. У статті наводяться приклади, що ілюструють важливість врахування національно-культурної специфіки при перекладі окремих слів та понять.

Ключові слова: національно-культурна специфіка, міжкультурна комунікація, переклад, мова і культура, культурний контекст..

Summary. This article explores the phenomenon of national-cultural specificity and its role in intercultural communication, particularly in the process of translation. National-cultural specificity is defined as a set of linguistic, cultural, historical, and mental characteristics of a nation. It is emphasized that understanding and considering this specificity is essential for effective communication between representatives of different cultures. Particular attention is paid to the impact of culture on language and translation. The author emphasizes that a translator must be not only a linguist, but also a cultural scientist, possessing in-depth knowledge of cultural differences to create adequate and culturally appropriate translations. The article provides examples illustrating the importance of taking into account national-cultural specificity when translating individual words and concepts.

Key words: national-cultural specificity, intercultural communication, translation, language and culture, cultural context.

Постановка проблеми. У контексті міжкультурної комунікації особливої уваги набуває проблема національно-культурної специфіки – складного комплексу мовних, культурних, історичних та ментальних особливостей, притаманних кожній нації. Її адекватне врахування є критично важливим для забезпечення ефективної взаємодії між представниками різних культур. В умовах глобалізації, коли інформаційні потоки є миттєвими, а контакти між людьми з різних країн – звичайною справою, ризик непорозумінь, спричинених культурними розбіжностями, значно зростає. Це зумовлює необхідність пошуку шляхів мінімізації стереотипів, упереджень та конфліктів шляхом поглибленого вивчення національно-культурних особливостей мов та культур. У цьому процесі переклад виступає не лише як інструмент передачі лінгвістичного змісту, але й як засіб трансляції культурних кодів, що актуалізує дослідження викладеної проблематики.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема відтворення національно-культурної специфіки (НКС) у перекладі є об'єктом інтенсивних наукових досліджень у глобальному контексті. Складність і багатогранність цього явища зумовлюють міждисциплінарний характер його вивчення, що, в свою чергу, відображається у розмаїтті підходів та напрямків досліджень. В Україні значний внесок у розвиток теорії та методології перекладознавства зробили такі науковці. Зокрема, серед науковців, які зробили значний внесок у вивчення перекладу, слід назвати А. Земську, чиї дослідження присвячені проблемам лексикології, фразеології та стилістики в перекладі. Вона розглядає труднощі, пов'язані з передачею культурно-маркованої лексики та фразеологічних одиниць, що, безумовно, є важливим аспектом відтворення НКС. Також важливо відзначити Р. Зорівчак, відому своїми працями в галузі перекладознавства, зокрема, дослідженнями проблем перекладу художньої літератури. У своїх роботах вона аналізує стратегії відтворення індивідуального стилю автора та культурних реалій в перекладі. У свою чергу, М. Новикова зосереджує свої дослідження на проблемах перекладу термінології та науково-технічної літератури, вивчаючи особливості передачі спеціальної лексики з урахуванням міжкультурних відмінностей у науковому дискурсі. Нарешті, Ю. Цис присвячує свої роботи проблемам перекладу

в контексті міжкультурної комунікації, зокрема, дослідженню стратегій адаптації тексту до цільової культури.

Водночас, значний внесок у розробку проблематики відтворення НКС у перекладі зробили й зарубіжні дослідники. Так, Susan Bassnett приділила значну увагу дослідженню перекладу з точки зору культурології. Її праці підкреслюють, що переклад – це не просто передача слів з однієї мови на іншу, а й процес культурного обміну. У фокусі її уваги постають механізми впливу перекладу на формування уявлень про інші культури, а також значення культурних відмінностей у процесі прийняття перекладацьких рішень. Зі свого боку, Lawrence Venuti відомий своєю теорією «чужинізації» та «доместикації» в перекладі. Він критикує тенденцію до доместикації, тобто адаптації перекладу до норм і цінностей цільової культури, і виступає за збереження «чужості» оригіналу, щоб читач міг познайомитися з іншою культурою. Крім того, Едвін Гентцлер (Edwin Gentzler) досліджує історію теорії перекладу та її зв'язок з культурними та політичними контекстами, показуючи, як різні теорії перекладу відображають різні погляди на культуру та владу.

Не менш важливими є праці Євген Ніда (Eugene Nida), американського лінгвіста, теоретика перекладу, відомого своєю концепцією «динамічної еквівалентності». Він акцентував увагу на необхідності досягнення такого перекладу, який би викликав у читача цільової мови ту ж реакцію, що й оригінал у читача вихідної мови. Також вагомий внесок зробив Гідеон Тури (Gideon Toury), ізраїльський теоретик перекладу, один із засновників дескриптивної теорії перекладу. Він вивчав переклад як явище цільової культури, розглядаючи його в контексті соціальних, культурних та історичних факторів. Сучасні дослідження в цій галузі представлені роботами Мона Бейкер, яка працює в галузі перекладознавства та міжкультурної комунікації. Її інтереси охоплюють широкий спектр тем, включаючи переклад і конфлікт, переклад і політику, переклад і етику. Варто також згадати Ендрю Честерман (Andrew Chesterman), фінського дослідника, відомого своїми роботами з теорії перекладацьких норм, мемів перекладу та етики перекладу, та Даніель Гіле (Daniel Gile), французького науковця, який спеціалізується на дослідженні усного перекладу, розробляючи когнітивні моделі

усного перекладу та вивчаючи психолінгвістичні аспекти цього виду перекладацької діяльності. Безсумнівно, дослідження цих та інших науковців сприяють поглибленому розумінню складнощів міжкультурної комунікації та розробці ефективних стратегій перекладацької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Національно-культурна специфіка являє собою багатогранний феномен, який охоплює унікальні особливості мови, культури, історії та ментальних характеристик певної нації. Ця специфіка є невід'ємною складовою ідентичності народу, визначаючи його місце в глобальному культурному просторі та формуючи його відмінні риси. Унікальність культури кожного народу відображається у його історії, традиціях, звичаях та світогляді. Вона формується під впливом як історичних, соціальних так і географічних чинників. Як зазначає український вчений О. Савченко, національна культура - це своєрідне ядро, навколо якого гуртується нація, охоплюючи низку географічних, психологічних та господарських чинників, які забезпечують збереження та відтворення нації [1]. Національно-культурна специфіка як сукупність особливостей мови, зумовлених культурними факторами, що відображають унікальність певного народу, проявляється на різних рівнях мови: лексичному, фразеологічному, синтаксичному та стилістичному. Таким чином, розуміння сутності національно-культурної специфіки є важливим для подальшого аналізу її ролі у міжкультурній комунікації.

Варто зазначити, що врахування національно-культурної специфіки є необхідною умовою ефективної комунікації між представниками різних культур. Нерозуміння культурних відмінностей може призвести до непорозумінь, конфліктів і навіть культурного шоку. Епоха глобалізації ще більше актуалізує необхідність розуміння національно-культурної специфіки інших мов. Воно допомагає нам розвивати зв'язки між різними культурами, уникати конфліктів та сприяти взаєморозумінню. Міжкультурна комунікація – це не просто обмін інформацією, це набагато складніший процес, який вимагає від учасників не лише знання мови, але й розуміння культурних цінностей, норм та звичаїв співрозмовника. Це процес, який вимагає емпатії, толерантності та поваги до культурних відмінностей. У сучасному світі, де інформація поширюється миттєво,

а люди з різних куточків планети мають можливість спілкуватися онлайн, ризик культурних непорозумінь зростає. Повноцінне засвоєння та розуміння національно-культурної специфіки мови дозволяє нам уникати стереотипів та упереджень, оскільки знання про культурні відмінності допомагає нам не узагальнювати та не робити поспішних висновків про людей, представників інших культур. Крім того, отриманий досвід дозволяє нам вирішувати конфлікти завдяки розумінню культурних цінностей та норм, що допомагає людям з різними культурними переконаннями знаходити спільну мову. За умови взаєморозуміння розвиватиметься міжкультурний діалог. Також, знайомство з іншими культурами допомагає нам розширити свій світогляд та збагатити власну культуру. Отже, в сучасну епоху розуміння національно-культурної специфіки є не просто бажаним, а необхідним для гармонійного співіснування різних культур. З огляду на це, особливого значення набуває питання ролі перекладу у міжкультурній комунікації. До суттєвих функцій перекладу поряд з передачею тексту з однієї мови на іншу належить міжкультурна комунікація, що вимагає глибокого розуміння та відтворення національно-культурної специфіки оригіналу.

Вона відображає унікальність кожного народу, його історію, традиції, звичаї та світогляд, є ключовим аспектом перекладу. Як зазначає В. Комісаров, «переклад – це не просто заміна одних мовних знаків іншими, а відтворення змісту тексту в іншій мові з урахуванням культурного контексту». Це означає, що перекладач повинен бути не лише лінгвістом, але й культурологом, здатним розшифрувати культурний код оригіналу та передати його в перекладі.

З цієї точки зору, можна навести приклади, які ілюструють важливість національно-культурної специфіки у перекладі. Наприклад, українське слово *хата* не має повного еквівалента в англійській мові. Слово *house* передає лише загальне значення, тоді як *хата* має додаткові конотації, пов'язані з українським селом, традиціями та побутом. Іншим прикладом є слово *свекруха*, яке не має точного відповідника в англійській мові, адже воно позначає конкретну родинну роль, яка має свої культурні особливості.

Поглиблюючи аналіз, варто звернути увагу на взаємозв'язок мови і культури у перекладацькій діяльності. Значний вплив культури на мову та переклад

обумовлює механізми побудови та сприйняття значень в різних мовних контекстах. Мова є культурною за своєю природою, оскільки вона втілює цінності, вірування та соціальні норми спільноти, яка нею розмовляє. Це природне єднання з культурою означає, що переклад є не лише лінгвістичним, але й культурним процесом, який вимагає від перекладачів розуміння та подолання культурних відмінностей з метою забезпечення максимально адекватної передачі задуманого значення.

Варто підкреслити, що сучасні дослідники наголошують на ролі культури як контексту для перекладу. Як зазначає О. Селіванова, «Переклад – це не лише передача змісту тексту, але й передача його культурного контексту» [2]. В контексті перекладу культуру можна інтерпретувати як систему спільних вірувань, цінностей, звичаїв та практик, норм, характерних для певної спільноти або суспільства. Культура включає способи сприйняття та взаємодії людей з навколишнім світом, одночасно визначаючи їх мову та комунікацію [3]. Для перекладу культура є визначальним компонентом, який формує контекст, значення та спосіб передачі та отримання інформації.

Це підтверджується завдяки аналізу перекладу культурно-специфічних елементів. Зокрема, культура надзвичайно важлива в процесі перекладу для інтерпретації метафор та культурно-специфічних посилок, ідіоматичних виразів, які часто не мають прямих еквівалентів у цільовій мові. Глибокі знання та розуміння культури необхідні для належної адаптації цих елементів, забезпечуючи сприйняття перекладеного тексту цільовою аудиторією із одночасним збереженням цілей автора та стилю оригінального тексту [3]. Наприклад, переклад тісно пов'язаного з культурою гумору вимагає досконалого розуміння як вихідної, так і цільової культур для досягнення бажаного комічного результату.

Крім того, прагматичні аспекти мови формуються за рахунок культурного контексту, що забезпечує норми ввічливості, рівні формальності. Перекладачам варто враховувати ці фактори для підтримання лінгвістичної точності перекладів, які відповідають нормам культури цільової аудиторії [4]. Ця вимога є суттєвою для перекладів юридичного, медичного та дипломатичного напрямку, які вимагають надзвичайної точності та адекватності передачі змісту.

Особливості культури визначають стратегії перекладу, часто вимагаючи збалансування максимальної адекватності тексту оригіналу з необхідністю адаптації до культури своєї нації. Рішення між підходами доместикації та форенізації залежить від мети перекладу та очікувань цільової аудиторії [5].

Варто наголосити, що якість перекладу значною мірою забезпечується завдяки врахуванню національно-культурної специфіки. На основі власних знань про культуру народу, мовою якого написаний оригінал, перекладач зможе адекватно передати зміст твору та його емоційний вплив на читача іншою мовою. Крім того, побудована система знань перекладача дозволяє йому вирішити одне із ключових завдань – передачу не лише змісту, але й культурного контексту оригіналу. Перекладач, який не враховує національно-культурні особливості оригіналу, ризикує спотворити його зміст та вплив на читача.

Висновки. Таким чином, культура відіграє ключову роль у мові та перекладі, формуючи спосіб передачі та сприйняття значень. Перекладачі стикаються з численними проблемами при відтворенні національно-культурної специфіки. Від них вимагається точність та майстерність у врахуванні культурних відмінностей для створення максимально адекватних та культурно відповідних перекладів на основі комплексної взаємозалежності мови та культури.

Список використаних джерел

1. Савченко О.В. (2005). Національна культура як ядро нації. Київ: Український центр духовної культури.
2. Селіванова О.О. (2006). Сучасна лінгвістика: термінологічні напрями : монографія. Полтава: Довкілля-К.
3. Katan, D. (2014). *Translating Cultures: An Introduction for Translators, Interpreters, and Mediators*. Routledge.
4. Baker, M. (2018). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. Routledge.
5. House, J. (2015). *Translation Quality Assessment: Past and Present*. Routledge.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СТРАТЕГІЙ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ОСВІТІ

Александрова Н.М.

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Давиденко Т.В.

старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ENHANCING CRITICAL THINKING AND PROBLEM-SOLVING SKILLS IN THE PROCESS OF MASTERING ENGLISH

Анотація. На основі аналізу іноземних джерел автори статті аналізують та узагальнюють зміст понять «критичне мислення», «вміння вирішувати проблеми» та «творчість». В статті обґрунтовується доцільність та важливість застосування інтерактивних технік взаємодії викладача та студентів в процесі удосконалення вивчення іноземної мови (англійської) з метою розвитку навичок критичного мислення та творчого підходу до вирішення проблемних питань. Автори також звертають увагу на певні складнощі оцінки вмінь студентів вирішувати проблемні питання.

Ключові слова: критичне мислення, творчість, вивчення іноземних мов, вміння вирішувати проблеми, навчальні техніки.

Summary. Having analyzed the existing foreign academic publications covering the issues of developing and enhancing creativity and critical thinking in education and science, the authors of the article have looked into and summarized the meaning of the concepts of «critical thinking», «problem solving skills» and «creativity». The article justifies the feasibility and importance of implementing interactive techniques of communication between the facilitator of the learning journey and students in the process of mastering a foreign language (English) in order to develop critical thinking skills and a creative approach to solving problematic issues. The authors also draw attention to certain difficulties and challenges in assessing students' skills in solving problematic issues.

Key words: critical thinking, creativity, learning a foreign language, problem-solving skills, teaching techniques.

Introduction. It is no longer a surprise that nowadays the business world is undergoing unprecedented changes and drastic challenges owing to which business men and women are dealing with unique work contexts that a few decades ago were not prevalent. With advanced communication and transportation technologies facilitating global interconnectedness, globalization is altering today's working world.

In the wake of AI's gathering pace in all spheres of our life organizations today are increasingly reliant upon technology to bring together diverse teams of individuals from around the globe who can solve the challenges that are beyond the capabilities of a single

person. However, while such collaborations may bring together the expertise needed to solve problems, this does not mean that the team members are also experts in teamwork. Failures in communication, coordination, performance monitoring, and other teamwork processes due to issues of working across cultural, temporal, and digital boundaries have plagued teams for years, often with disastrous results. Science and academic approaches have widely been credited as a major source of discovery and economic development. In view of all above mentioned for Ukraine it is undeniably important to take into account the fact that in order to maintain our country's competitiveness in the twenty-first century, we (educators, scholars, academics) must cultivate the skilled scientists, economists and engineers needed to create tomorrow's innovations. We do believe that the vitality of the nation is notably derived in large part from the productivity of well-trained people and the steady stream of scientific and technical innovations they produce and design.

The purpose of the article lies in justifying the means and methods to promote creative thinking in business and economy problem solving.

Literature and recent publication review. For many decades, higher education reformers have promoted the idea that learners should be engaged in the excitement of science; they should be helped to discover the value of evidence-based reasoning and higher-order cognitive skills, and be taught to become innovative problem solvers [7]. The issue of cultivating and profoundly boosting creative thinking and critical thinking skills has always been in the scope of academic research.

Among scholars dedicating their academic research to analyzing the essence and significance of developing students' problem-solving skills (creative thinking) we can point out works of Kaufman J.C. and Beghetto R.A. The authors often view inventiveness or creativity in scientific fields as the kind of big-C creativity, borrowing the term that earlier workers applied to the talents of experts in various fields who were identified as particularly creative by their expert colleagues [8]. In this sense, creativity is seen as the ability of individuals to generate new ideas that contribute substantially to an intellectual domain. Howard Gardner defined such a creative person as one who «regularly solves problems, fashions products, or defines new questions in a domain in a way that is initially considered novel but that ultimately comes to be accepted in a particular cultural setting» [3].

Teresa M. Amabile, the Edsel Bryant Ford Professor, Emerita, at Harvard Business School, is deeply convinced that the exact definition of creativity would be consistent with the workplace, namely «coming up with fresh ideas for changing products, services and processes so as to better achieve the organization's goals» [2, p. 372]. Some educators also identify so called «Mini-c creativity» which is notably based on «possibility thinking» as experienced when a worker suddenly has the insight to visualize a new, improved way to accomplish a task [5, pp. 3–4]. In this writing we share the idea of Robert L. De Haan, the American scholar and educator, that creative thinking is a multicomponent process, mediated through social interactions, that can be explained by reference to increasingly well-understood mental abilities such as cognitive flexibility and cognitive control that are widely distributed in the population [7]. Many authors since then have extended the argument that a creative act is not a singular event but a process, an interplay among several interactive cognitive and affective elements.

Educators and scholar (U. Neisser, R. Burton) are convinced that there are two stages to the creative process that is consistent with results from cognition research indicating that there are two distinct modes of thought, associative and analytical [7].

In the associative mode, thinking is defocused, suggestive, and intuitive, revealing remote or subtle connections between items that may be correlated, or may not, and are usually not causally related [4]. Whereas in the analytical mode, thought is focused and evaluative, more conducive to analyzing relationships of cause and effect [4]. Science educators associate the analytical mode with the upper levels (analysis, synthesis, and evaluation) of Bloom's taxonomy, or with «critical thinking», the process that underlies the «purposeful, self-regulatory judgment that drives problem-solving and decision-making» [7].

Robert L. De Haan thinks that these modes of thinking are under cognitive control through the executive functions of the brain. The core executive functions, which are thought to underlie all planning, problem solving, and reasoning, are defined) as working memory control (mentally holding and retrieving information), cognitive flexibility (considering multiple ideas and seeing different perspectives), and inhibitory control (resisting several thoughts or actions to focus on one) [7].

Discussion. Many scholars acknowledge that creative discoveries in the real world such as solving the problems of cutting-edge science – which are usually complex and multipart – are influenced or even stimulated by social interaction among experts. We also hold the opinion that a sudden insight as an integral component of problem-solving skills and creativity will probably have included at least three diverse, but testable elements: 1) divergent thinking, including ideational fluency or cognitive flexibility, which is the cognitive executive function that underlies the ability to visualize and accept many ideas related to a problem; 2) convergent thinking or the application of inhibitory control to focus and mentally evaluate ideas; and 3) analogical thinking, the ability to understand a novel idea in terms of one that is already familiar [7].

In our university course of learning a foreign language (English mainly) we as instructors and facilitators of the learning process educate our students primarily through practical communication and interaction-based seminars and textbooks that are dominated by concepts, principles, and evidence-based ways of thinking. This is despite ample evidence that many students gain little new knowledge from traditional lectures. Moreover, it is well documented that these methods engender namely active engagement, intellectual excitement, and cognitive flexibility [5]. We share the idea that cognitive flexibility, as noted, is one of the three core mental executive functions involved in creative problem solving. The capacity to apply ideas creatively in new contexts, referred to as the ability to «transfer» knowledge, requires that learners have opportunities to actively develop their own representations of information to convert it to a usable form [3, p. 208].

In our interactive practices we can apply the following techniques:

- Model creativity – students develop creativity when instructors model creative thinking and inventiveness.
- Repeatedly encourage idea generation – students need to be reminded to generate their own ideas and solutions in an environment free of criticism.
- Cross-fertilize ideas – where possible, avoid teaching in subject-area boxes: a math box, a social studies box, etc.; students' creative ideas and insights often result from learning to integrate material across subject areas.

- Build self-efficacy – all students have the capacity to create and to experience the joy of having new ideas, but they must be helped to believe in their own capacity to be creative.

- Constantly question assumptions – make questioning a part of the daily classroom exchange; it is more important for students to learn what questions to ask and how to ask them than to learn the answers.

- Imagine other viewpoints – students broaden their perspectives by learning to reflect upon ideas and concepts from different points of view [7; 3].

We are convinced that these strategies are all consistent with the knowledge about creativity reviewed above, but there is also evidence from well-designed investigations to warrant the claim that they can enhance measurable indicators of creativity in university students. We also claim that in order to be successful innovators in future business careers, students must develop a deep conceptual understanding of the underlying science ideas, an ability to apply these ideas and concepts broadly in different contexts, and a vision to see their relevance and usefulness in real-world business applications. An innovator is able to perceive and realize potential connections and opportunities better than others.

It goes without saying that creativity is an integral component of problem solving and of critical thinking skills. At the beginning of the 21 century there were introduced key principles of problem-based instruction (B.J. Duch, University of Delaware). In accordance with these principles, course instructors and educators should encourage students to seek, interpret, and synthesize their own information to the extent possible.

Our students have access to a variety of instructional formats, and active-learning experiences are incorporated throughout our materials [6]. These activities are interspersed among minilectures and practical seminars and give the students opportunities to apply new information to their existing base of knowledge. The active-learning activities emphasize the key concepts of the information provided to students and directly confront common misconceptions about finance, economics and globalization.

Weekly classes include question / answer / discussion sessions to address student misconceptions and 20-min minilectures on such topics as importance of social

protection, benefits gained from international trade, ideas of job insecurity, energy independence and cross-cultural interaction etc. Students gather information about these issues, sum them up and introduce their relevant comments and conclusions.

Although the proposed improvements noted above differ in detail, a remarkably consistent theme is the call to bring student-centered instructional strategies, such as active- and inquiry-oriented learning, into the classroom. We completely hold the opinion of D. Allen and K. Tanner who define active learning as «seeking new information, organizing it in a way that is meaningful, and having the chance to explain it to others» [1, p. 264]. This approach to learning and mastering new information emphasizes interactions with peers and instructors and involves a cycle of interactive activity and feedback where students are given consistent opportunities to apply their learning in the classroom context. By placing students at the center of instruction, this approach shifts the focus from teaching to learning and promotes a learning environment more amenable to the metacognitive development necessary for students to become independent and critical thinkers. Our university surveys and studies have proved that active-learning instructional approaches can lead to improved student attitudes and increased learning outcomes relative to a standard lecture format.

Our redesigned course of mastering English mainly implies the following pivotal concepts.

Reorder course content. We reordered the presentation of the course content in an attempt to teach specific content within the context of broad conceptual themes. For example, in a new textbook «Mastering English» we introduced new themes covering the issues of sustainable development, fashion and environment. New practical classes on societal sustainable development were presented. These classes were designed to both serve as an intellectual bridge between the sections of the course describing sustainable development and benefits gained in everyday life and also to help students understand complex production and consumption patterns and current changes in business approaches. All these ideas are supported with relevant video materials.

Active learning and group problem solving. We incorporated active and problem-based learning into every practical classes. Students are organized into small groups of four, asked to sit together throughout the semester, and in almost all task groups are

presented with a quantitative or conceptual problem: e.g.: based on the acquired information justify the importance of responsible purchasing; point out positive and negative aspects of introducing innovative techniques to improving malnutrition. Group problems are typically displayed on a PowerPoint slide, and the groups are given 10 min to work on the problem. During this period, the instructor is supposed to move from group to group in the classroom to monitor student progress and offer suggestions if a group encountered difficulty. The level of student activity can be clearly indicated by the noise level of student discussions in the classroom, which is monitored to determine when to bring the group work to a close. Carefully selected group representatives are then asked to report out to the class after each group problem-solving session. In addition to the examples, we can use a variety of active-learning exercises, including think-pair-share, 1-min papers, and concept maps.

A personal response system is also used to promote active learning in the classroom. Each seminar can include two to six so called «clicker questions» that are presented as multiple-choice questions on a PowerPoint slide. Generally, we develop the questions to address a specific concept covered in the textbook [3, pp. 204–206].

All above analyzed approaches are predominantly based on student-centered pedagogy. We adopted several additional strategies to create a more student-centered learning environment. Every practical lesson included a set of learning goals made explicit to students in the PowerPoint slides (covering grammar and vocabulary material). All exam and quiz questions are notably then labeled with the corresponding learning goals to emphasize the alignment of learning goals and assessment. We also included a set of vocabulary terms for each lesson to help the students focus on important concepts, and with the hope that students would use these economic / social / financial terms to formulate more precise and succinct answers to free-response questions on exams. We also place an increased emphasis on formative assessment by integrating assessment and self-assessment components into activities during our classes so that students would receive feedback designed to improve their performance. For example, virtually every group problem in the textbook included a component of formative assessment because we always discussed the answer to each problem in class and the group work problems closely resembled the problems in class. Finally, we can design several weekly quizzes

on our platform Moodle worth 10 points each, with only the top 10 scores applied to the final grade. These weekly quizzes thus provide regular feedback on student performance in an assessment environment and encourage students to keep up with the material on a regular basis.

Conclusion. Thus, we can conclude that active-learning pedagogies are intended to move classrooms toward more student-centered learning, and they engage students in knowledge construction. And as a consequence, it results in developing critical thinking, enhancing creativity and problem-solving skills. A variety of active-learning pedagogies have been implemented in the process of mastering English at practical classes at KNEU, ranging from quick, easily implemented strategies such as think–pair–share and minute papers to more complex strategies such as problem-based learning in organized groups.

However, there might arise some challenges to implementing active-learning pedagogies and embedding formative assessment into higher education classrooms. Variables such as class size and arrangement, as well as student motivation and engagement, potentially influence a strategy's outcomes.

Even when these strategies are used, maximizing student gains requires a student-centered pedagogical approach that few higher education faculties have had the opportunity to learn and practice.

References

1. Allen D., Tanner K. (2005). Infusing active learning into the large-enrolment biology class: seven strategies, from the simple to complex. *Cell Biol. Educ* 4, P. 262–268.
2. Amabile T. M., Barsade S. G., Mueller J. S., Staw B. M. (2005). Affect and creativity at work. *Admin. Sci. Q* 50, P. 367–403.
3. Armbruster, P., Patel, M., Johnson, E., & Weiss, M. (2009). Active learning and student-centered pedagogy improve student attitudes and performance in introductory biology. *CBE Life Sci Educ*, 8, P. 203–213.
4. Burton R. (2008). *On Being Certain: Believing You Are Right Even When You're Not*. New York: St. Martin's Press.
5. Craft A. (2000). *Teaching Creativity: Philosophy and Practice*, New York: Routledge.
6. Duch B.J., Groh S.E., Allen D. E. (2001). *The Power of Problem-based Learning*, Sterling, VA: Stylus Publishers.
7. DeHaan Robert L. (2017). Treating creativity and inventive problem solving in science. *CBE–Life Sciences Education*. Vol. 8, No. 3. URL: <https://doi.org/10.1187/cbe.08-12-0081>.
8. Kaufman J. C., Beghetto R. A., Ed. R. L. DeHaan, K.M.V. Narayan (2008). *Exploring mini-C: creativity across cultures: Education for Innovation: Implications for India, China and America*, Rotterdam, The Netherlands: Sense Publishers, P. 165–180.

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ І МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО КОМПЛЕКСУ ІРЛАНДСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЗА ЧАСІВ ПРИЄДНАННЯ ДО ЄС. ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація. У статті здійснено науковий аналіз організаційно-педагогічних засад становлення та розвитку вищої освіти Ірландії (Ірландської Республіки чи Ейре), досліджено роль освітньо-наукового комплексу в досягненні країною великих соціально-економічних успіхів. У роботі розглянуто особливості діяльності вищої школи напередодні приєднання Ірландії до Європейського Союзу, специфіку розвитку ірландської системи освіти після вступу Ірландії до ЄС до кінця XX століття; встановлено особливості реформування та модернізації освітньо-наукового комплексу Ірландії за часів приєднання до ЄС. Досліджено еволюцію освітньої системи в усіх її основних параметрах, вказано особливості ірландського освітньо-наукового комплексу, що сприяли успіхам Ірландії. Доведено, що ірландський досвід економічних, освітніх і наукових модернізацій у багатьох аспектах придатний для успішного здійснення «Українського прориву».

Ключові слова: ірландська освіта, становлення, реформування, середня, вища освіта, «монастирська цивілізація», «аграрна» система освіти, «Ірландський прорив», суспільство знань, сектор вищої технологічної освіти, дипломи «А» і «В», високі і надвисокі технології.

Summary. The article is focused on the educational sphere of Ireland (the Irish Republic or Eire), the country successfully accelerated reforming of the «agrarian» education into modern multilevel one after January, 1st, 1973 when Ireland has entered the European Union. The phenomenon of «the Irish break», a crucial increase in the total national income within 1989-2006, is the main point of investigation. The Irish achievement corresponds to the governmental plans of «the Ukrainian break». The phenomenon of high similarity of history of the development of the Ukrainian and Irish people is revealed. The role of the modern Ministry of Education and Science of Ireland in successful development of educational system is underlined. The Irish experience of economic, educational and scientific modernizations in many aspects is suitable for successful realization of «the Ukrainian break».

Key words: Irish education; formation, reforming; secondary, higher education, «monastic civilization», «agrarian» educational system, «Irish break», society of knowledge, sector of the higher technological education, diplomas «A» and «B», high and ultrahigh technologies.

Відновлення незалежності створило передумови для інтеграції освітньої системи України в міжнародний освітній простір, викликавши також підвищену зацікавленість в якісних порівняльно-педагогічних дослідженнях досвіду країн, в першу чергу що входять до складу Європейського Союзу. У цьому зв'язку дуже корисним є досвід Ірландії, країни, яка на зламі сторіч за короткий час, здійснила так званий «ірландський прорив» [4, с. 86], особливо цікавий для вітчизняних учених в усіх можливих аспектах ще й тому, що він підготовлений і здійснений у процесі активної участі ірландців в діяльності Європейського Союзу, у взаємодії з іншими його учасниками шляхом підвищення якості навчання і життя всього населення.

Теоретичну основу статті складають положення і досягнення вітчизняних та зарубіжних науковців з проблем розвитку освітньо-наукового комплексу в сучасних умовах (М. Згуровський, О. Білорус, В. Іноземцев, В. Кремень, В. Луговий, Е. Фор, М. Фуллан, Т. Хюсен та ін.).

Джерельну базу становлять: загальні інформаційні джерела (енциклопедії, підручники, навчальні посібники, статті тощо); доповіді і звіти міжнародних освітніх та інших організацій, офіційні документи Ірландії (Ireland. Statistical Report. System of Education 2003/2004), України та європейських держав.

Національна культурно-освітня еволюції Ірландії пройшла шлях від виникнення на основі християнства «монастирської цивілізації» (V-XI ст.) [3, с. 26] до прискореної розбудови і реформування освіти і науки після вступу Ірландії в Європейський Союз (з 1973 – по теперішній час). Тривалий час Ірландія залишалася аграрною країною.

Тільки після II світової війни у період повної незалежності для Ірландії стало можливим здійснити три послідовні фази економічного зростання на основі сприятливої для іноземних інвесторів податкової політики та паралельного розвитку освіти і, частково, науки. Процес став більш швидким і незворотним після 1973 р., коли Ірландія стала частиною об'єднаної і демократичної Європи. В 1973/74 н. р. Ірландія мала дуже мало студентів. Цілком помітна велика перевага групи гуманітарних наук і суспільствознавчих наук (рівно 2/3 всього 12 контингенту). Педагогічна освіта була зосереджена не в університетах, а в середніх спеціальних закладах з їх орієнтацією на початкові школи. Природничі науки лише на четвертому місці, у три з половиною рази поступаючись гуманітарним. «Ірландський прорив» фактично, означав перехід без побудови індустрії від переважно аграрного соціуму одразу до першої стадії суспільства знань, що спирається на сучасну компетентність робочої сили і застосування високих і надвисоких технологій у виробництві. До порівняння, в Україні повна централізація існувала сторіччя і зберігається й зараз, а університети лише в окремих випадках мають обмежену автономію. В Ірландії навіть у колоніальний період не було подібної централізації – навчальними закладами керували релігійні органи, і тільки університети мали високий рівень автономії.

Після відновлення незалежності ірландське міністерство освіти упродовж тривалого часу секуляризувало народну освіту і підвищувало власний вплив на середні і вищі школи, притримуючись моделі «м'якої централізації» [7, с. 56]. Необхідно зазначити, що на сучасному етапі розвитку освіти в Ірландії існує лише громадсько-державне управління навчальними закладами всіх рівнів, а вплив «Центру» виявляє себе у стратегічній орієнтації. Еволюції освітнього законодавства в Ірландії включає факт успішної співпраці Міністерства освіти і науки з організованою і підтриманою державою освітньо-науковою громадськістю, де першим кроком був закон про народну (загальну) освіту, далі – про професійно-технічну та університетську освіту; а останнім – про технологічні коледжі (2006 р.), які відіграють важливу роль в сучасній Ірландії. Зазначені закони та їх модифікації скеровані на урівноважений розподіл впливу на освіту уряду та громадськості, на максимальний саморозвиток навчальних закладів і залучення ними як бюджетних, так і позабюджетних ресурсів. З поваги до проголошеного у Конституції найвищого права батьків на виховання дітей, уряд Ірландії не форсує створення державної системи дошкільної підготовки, але поступово збільшує кількість «дитячих класів» як підготовчого компоненту початкової освіти. Тому підготовкою охоплено половину дітей 4 років, майже всі діти 5 років, а з 6 років розпочинається обов'язкове навчання у шестикласних початкових школах. Для рівня початкової школи простежується подібність навчання у школах Ірландії та України, проте зазначено, що в Ірландії зберігається невелика кількість уроків з релігійного виховання. Загалом же наприкінці ХХ ст. Міністерство освіти і науки Ірландії спроміглося відтіснити церкву від початкової школи і забезпечити рівновагу гуманітарних і природничо-наукових знань в її навчальних планах.

Якщо для початкової школи державне підпорядкування є домінуючим, то в системі молодшої і старшої середньої освіти зберігся дуже великий сектор приватних закладів, які дотримуються визнаних стандартів і отримали право присуджувати державні атестати. Якщо у момент вступу Ірландії в Європейський Союз (01.01.1973 р.) повна середня освіта доступна була практично лише для багатих, то пізніше напередодні «прориву» вона стала масовою, а на початку ХХІ ст. - майже загальною.

На сучасному етапі близько 86% вікової групи 18-19 років отримує право вступу в заклади університетського рівня, що є одним із найкращих показників в ЄС. Хоч Ірландія і має достатньо хороший рівень охоплення молоді вищою освітою – 57%, проте постійно рухається у напрямі підвищення зазначеного показника і прагне швидко наблизитися до показників лідерів ЄС (понад 80%).

Під час дослідження особливостей і причин зміни змісту середньої освіти простежується, що у 1990-х роках Ірландія та Україна рухалися у протилежних напрямках: в Україні скорочували точні науки в змісті середньої, а в Ірландії зростало навчальне навантаження відведене на вивчення природничо-математичних дисциплін. Підготовлена на цій основі ірландська молодь легко оволоділа комп'ютерами і виробництвом на основі високих технологій, забезпечила стійкий розвиток країни й отримала пропозиції працювати за високу оплату в міжнародних фірмах. Українські заходи з «дефундаменталізації середньої і вищої школи» [6, с. 29] навпаки, не сприяли ні розвитку виробництва, ні залученню коштів зарубіжних інвесторів, ні підвищенню шансів дипломованих українців на успіх на відкритому світовому ринку праці у порівнянні з ірландськими ровесниками.

У процесі вивчення сучасного стану вищої школи Ірландії в аспектах структурної побудови, кількості і номенклатури вищих навчальних закладів, особливостей студентських контингентів доведено особливу важливість для прогресу держави створення великої мережі інженерно-технологічних коледжів, які присуджують дипломи «В». Значну роль у цьому відіграє появи і роль приватного сектору вищої освіти в Ірландії як засіб, що забезпечує якість ірландських дипломів, які поєднують можливості держави і громадськості.

Ірландія виявляє помірну активність у Болонському процесі, адже вона давно має триступеневу вищу школу з системою дипломів «бакалавр – магістр – доктор філософії». Тому її уряд набагато більше зацікавлений у виконанні Лісабонського проекту розвитку в Європейському Союзі надвисоких технологій та у зміцненні міжнародних освітніх і наукових зв'язків. Для аудиту вищої школи, стратегії розвитку середньої і вищої школи, зокрема, ірландцями було запрошена комісія експертів з Організації економічного співробітництва і розвитку (OECD).

Комісія не лише схвально оцінила вищу школу Ірландії, але й вказала зони можливих майбутніх проблем і внесла свої пропозиції (52 пропозиції). Уряд Ірландії вже враховує ці пропозиції. Більшість з них було б доцільно враховувати і в Україні, зокрема концентрувати фінансування тих досліджень, які виводять на надвисокі технології; об'єднати сектори «А» і «В» та перетворити другий у частину науково-дослідницького комплексу; більшу увагу приділяти фізиці хімії, біології та іншим точним наукам, без яких технологічний прогрес є неможливим.

До вступу Ірландії в 1973 р. в Європейський Союз її освіта була малорозвиненою, відповідаючи аграрному життєзабезпеченню: приблизно чверть молоді йшла на родинні ферми без середньої освіти; студентів було дуже мало, а чимало осіб отримували вищу освіту з урахуванням необхідності шукати роботу за кордоном; у змісті освіти малу роль відігравали точні науки тощо.

Першим завданням «європеїзованої» Ірландії стала розбудова і секуляризація освіти, орієнтація змісту навчання на появу в країні якісного людського капіталу, спроможного використовувати у виробництві високі технології.

Всі часи Міністерства освіти і науки (МОН) Ірландії успішно співпрацювало з громадськими організаціями. МОН Ірландії впродовж всього часу сприяє забезпеченню рівноваги гуманітарних і природничо-математичних дисциплін у навчальних планах початкової та середньої школи. Саме вони були серед причин здійснення «Ірландського прориву» 1989-2006 рр. – «швидкого економічного зростання і пропорційного розширення старшої школи і вищої освіти» [2, с. 3].

Особливу важливість для економічно-соціальних успіхів мала розбудова великої мережі інженерно-технологічних коледжів, які присуджують дипломи типу «В». Вважається значним досягнення університетів, які присуджують дипломи типу «А», у розвитку культури і духовності нації, у розширенні наукових досліджень.

Ірландія виявляє помірну активність у Болонському процесі, концентруючи увагу на виконанні Лісабонського проекту розвитку в Європейському Союзі надвисоких технологій та кооперації освітян і науковців

Всі ці інноваційні заходи мають високий потенціал використання для здійснення «Українського прориву» [5, с. 24].

Дуже цікавим для України є досвід використання Ірландією допомоги з боку інших держав. «Причини того, чому Ірландія 1990-х років стала полюсом, що притягає великі зовнішні інвестиції полягають: 1) в жорсткій і безкомпромісній економії бюджетних коштів і контролі за використанням усіх ресурсів; 2) в створенні дуже сприятливих умов для надходження та економічної діяльності коштів зарубіжних інвесторів; 3) в угоді про «суспільне партнерство» як повний консенсус за участю всіх політичних і громадських сил щодо економічної, соціально та освітньо-культурної політики» [1, с. 33–34]. До переліку практичних і ефективних заходів, які доцільно було запровадити в Україні входять: забезпечення тривалої макроекономічної стабілізації; активна роль державних структур в організації та втіленні інновацій; жорстка селекція зон розвитку і підтримка лише найновіших технологій; законодавче формування виключно сприятливих умов для зарубіжних інвесторів й абсолютне дотримання країною своїх зобов'язань; багатосторонній контроль за використанням інвестицій і відносно низький рівень «великої» корупції; акцентований розвиток інфраструктури за рахунок залучення всіх тих, хто міг бути зацікавленим в її появі; загальнонародна пріоритетна увага всім формам освіти, зокрема – вищій (технологічній і класичній). Фахівці з різних держав уважно вивчають уроки «Ірландського економічного прориву». Причинами позитивних результатів є перш за все, ефективна освітня політика і значні ресурси. В 2006 році освітні бюджети Ірландії та України майже дорівнювали один одному (українців 46 млн. чол., а ірландців – трохи більше 4 млн.). Це одна з вагомих причин того, що Ірландія прогресувала швидше від України, до того ж, у наших умовах можливе запозичення лише частини ірландського досвіду. Необхідно вказати, що Ірландія ніколи не використовувала модель зарубіжних реформ віддаючи перевагу модернізацій власних заходів, що давало змогу досягти бажаного без порушення нормальної діяльності освітньої системи чи її частини.

Список використаних джерел

1. Голощапова О. Ринок інноваційних технологій в Україні: вивчення світового досвіду з метою його застосування у вітчизняних умовах / О. Голощапова // Економіст. – 2007. – № 2. – С. 32–35.
2. Корсак К.В. Ірландія – новий чемпіон світу з... / К.В. Корсак, Ю.А. Кучер // Науковий світ. – 2007. – № 4. – С. 6–7.
3. Кучменко Е.М. Ірландія і Ольстерська криза, пошуки шляхів її подолання у

- другій половині XX ст. (Історичний огляд) / Е.М. Кучменко. – К.: Інститут історії України НАН України, 2000. – 97 с.
4. Кучер Ю.А. Досягнення і проблеми системи середньої освіти сучасної Ірландії / Ю.А. Кучер // Рідна школа. – 2007. – №12. – С. 78–80.
5. Кучер Ю.А. «Ірландський прорив» і гіпотетичні можливості його повторення в Україні / Ю.А. Кучер // Актуальні проблеми формування особистості лікаря у студентів-медиків: матеріали VIII науково-практ. конфер. Київ, 26 березня 2008 р.: тези доповідей. – К.: мед. інст. УАНМ, 2008. – С. 85.
6. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські абрис. / Н.М. Лавриченко – К.: ВіРА ІНСАЙТ, 2000. – 444 с.
7. Лігоцький А.О. Теоретичні основи проектування сучасних освітніх систем / А.О. Лігоцький // АПН України; Ін-тут пед. і псих. проф. освіти. — К.: Техніка, 1997. – 210 с.
8. Маккормак Дж. Історія Ірландії / Дж. Маккормак; [пер. з англ. А. Олійник, Т. Бойко]. – К.: Юніверс, 2006. – 296 с.
9. Месі Е. Легендарна Ірландія. Мандрівка по кельтських пам'ятках і міфах / Е. Месі; [пер. з англійської Олександра Мокровольського]. – К.: Юніверс, 2006. – 280 с.

Гавриш О.О.

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

РОЗВИТОК НАВИЧОК УСНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ОНЛАЙН-ФОРМАТІ

Анотація. *Стаття містить поради щодо розвитку монологічного мовлення. Проводиться порівняння діалогічного і монологічного мовлення на структурному, семантичному, та фонетичному рівнях. Підкреслюється важливість оволодіння усною формою як одного з засобів мотивації студентів до вивчення іноземної мови та звертається увага на необхідність запровадження усної форми контролю набутих мовленнєвих навичок на іспиті.*

Ключові слова: *мовленнєві навички, штучний інтелект, онлайн-тестування, усне мовлення, діалогічне мовлення, монологічне мовлення, робоча група.*

Summary. *The article contains advice on the development of monologue speech. A comparison of dialogic and monologic speech is made at the structural, semantic and phonetic levels. The importance of mastering the oral form as one of the means of motivating students to learn a foreign language is emphasized and attention is drawn to the need to introduce an oral form of control of acquired speaking skills in the exam.*

Key words: *speech skills, artificial intelligence, online testing, oral speech, dialogic speech, monologic speech, working group.*

Сучасні інформаційні технології значно розширюють можливості вивчення іноземних мов як у супроводі викладача, так і самотійно, створюють гнучкий і зручний графік навчального процесу, який добре пристосовано до життєвих умов особи, яка опановує іншомовну компетенцію, дозволяють обрати найбільш прийнятний власний темп засвоєння мовленнєвих навичок.

Особливу роль в опануванні та спілкуванні іноземною мовою відіграє сьогодні штучний інтелект, зокрема ChatGPT, який спирається на техніку глибокого навчання (Deep-Learning-Techniken) з метою розуміння й генерування іншомовних конструкцій і є однією з найбільш прогресивних та потужних мовних моделей [2].

Студентська аудиторія навчилася досить ефективно користуватися послугами штучного інтелекту, вміє чітко поставити питання, сформулювати завдання і отримати необхідну інформацію. В процесі контролю виконаних за допомогою ChatGPT завдань викладач, як правило, не фіксує істотних граматичних і лексичних помилок; лише в поодиноких випадках зустрічаються помилки стилістичного характеру, які певною мірою обумовлені специфікою окремої комунікативної ситуації, яку студент не врахував, коли користувався послугами ChatGPT [2]. Оскільки в цілому письмове завдання виконано на належному рівні, то й відповідно воно отримує досить високу оцінку. Звісно, викладач має можливість перевірити долю III у виконаних завданнях, але через велику кількість письмових робіт в умовах асинхронної форми навчання та брак часу здійснює цю перевірку фрагментарно.

Останнім часом в Україні через війну і пов'язані з нею питання безпеки та міграції населення іспити у вищій школі проводяться часто в онлайн-форматі та переважно у письмовій формі. Однак, такий підхід до заключного контролю не надає повного уявлення про реальні знання студентів в галузі іноземної мови, адже іноземна мова – це не лише читання й розуміння фахових текстів, а й живе спілкування з її носіями з метою обміну досвідом, налагодження приватних та ділових контактів. Через широке застосування онлайн-тестування викладання іноземної мови ризикує набути формального характеру, що не сприяє розвитку мотивації студентів, адже вони відчують свої обмежені мовленнєві навички і не бачать власного прогресу у вивченні мови. Відбувається зміщення акцентів, навчальний процес обмежується виконанням контрольних робіт за певною темою, водночас практичне використання дисципліни «Іноземна мова» залишається поза увагою учасників освітнього процесу.

З метою запобігання формального підходу до іспиту з іноземної мови уявляється доцільним здійснювати онлайн-контроль знань студентів за допомогою

розв'язання як письмових, так і усних завдань. Важливо, щоб усна відповідь оцінювалася більш високою кількістю балів, оскільки вона передбачає не шаблонне мислення та використання штучного інтелекту в процесі відповіді на екзаменаційні питання, а активну соціальну взаємодію комунікативних партнерів – студента та екзаменатора, вміння на емоційному рівні реагувати на питання співрозмовника, відзначається наявністю візуального контакту між учасниками комунікації, розвиває прагнення якомога точніше і наочніше довести свою точку зору до слухача, припускає елементи суб'єктивного ставлення до розмовної теми, опису діаграми або проблеми у тексті, дозволяє поділитися власними здобутками в певній галузі суспільно-політичного та економічного життя. Всі зазначені аспекти значно розширюють спектр використання іноземної мови, зокрема її комунікативних моделей на лексичному, граматичному, стилістичному та фонетичному рівнях. Як свідчить досвід викладання іноземних мов в неспеціальних вищих навчальних закладах, навіть за умов відсутності мотивації з боку студента можна стимулювати його зацікавленість у вивченні дисципліни, якщо розвивати навички володіння саме усним мовленням, заохочувати його до усного спілкування. За таких умов з'являється відчуття задоволення від власної мовленнєвої діяльності, студент бачить практичні результати своєї роботи над мовою, помітно зростає бажання підтримувати і удосконалювати отримані знання і після завершення курсу.

З огляду на оволодіння усною іноземною мовою найменш проблематичним уявляється засвоєння навичок діалогічного мовлення. Для цього типу мовлення характерна відсутність повноцінних речень; як правило співрозмовники обмежуються акцентними групами та синтагмами з певним інтонаційним оформленням, граматично може порушуватися порядок слів, присутня інтонаційна незавершеність фрази, поширені паузи хезитації (обдумування). Крім того, часто одному зі співрозмовників властива більша креативність, обізнаність щодо теми обговорення; зазвичай саме він і веде розмову, на той час як інший учасник бесіди може обмежуватися висловленням своєї реакції на повідомлення у вигляді згоди/незгоди за допомогою коротких реплік, вигуків, уточнюючих питань, які базуються на попередній інформації і не вимагають утворення додаткових складних лексико-граматичних конструкцій. Також не слід забувати і про

емоційний зв'язок між учасниками діалогу та їхню взаємну підтримку в процесі презентації свого діалогу на занятті.

На відміну від діалогу, монологічному типу мовлення властивий більш завершений характер, що на структурному рівні має вигляд повноцінних речень з розподілом за темою (відомою або базовою інформацією) та ремою (ядром висловлювання, новою інформацією) з відповідним інтонаційним оформленням (словесним та фразовим акцентами, ритмічною структурою, модифікаціями темпу і тембру), відповідним жанру стилістичним оформленням. Крім того, монологічне повідомлення характеризується більшою тривалістю, що викликає додаткове навантаження на промовця, вимагає знання теми та використання відповідної лексики, коректного вживання завершених граматичних структур, логічної будови. Тому робота над розвитком навичок монологічного мовлення передбачає більш ретельну попередню підготовку з чітким формулюванням мети заняття, ефективний розподіл часу в ході опрацювання окремих фрагментів повідомлення, попередній аналіз аудиторії як з огляду на іншомовну компетенцію, так і на загальну обізнаність щодо предмету розмови, вподобань та ефективності тих чи інших видів та форм роботи в конкретній аудиторії, аналіз наявних джерел інформації, технічних засобів навчання, обов'язкову оцінку загального рівня презентації матеріалу в рамках робочих груп та особистих досягнень з боку окремого студента.

Робота над розвитком навичок монологічного мовлення в робочих групах починається з аналізу комунікативної складової – формулювання теми тексту, його комунікативної мети, фактів, на яких базується інформація, аудиторії, очікувань та можливої реакції з боку слухачів, забезпечення ефективного (відвертого та мотивуючого) зворотнього зв'язку. З цією метою слід запропонувати студентам уявити себе у ролі слухачів і попросити скласти перелік їхніх очікувань від доповіді, звернути увагу на емоційний зв'язок між оратором і слухачами, подумати над засобами налагодження плідного контакту з конкретною аудиторією [1].

Слід також звернути увагу членів робочих груп на те, що монологічний текст обов'язково має бути чітко структурованим, тобто складатися зі вступу, основної частини і завершення, де робляться висновки, озвучується своє ставлення до

проблематики повідомлення. Лише за умов дотримання логічної структури усної монологічної доповіді можна сподіватися на увагу з боку слухачів, їхню активну участь в обговоренні теми та отримати від них цікавий фідбек. Великого значення для сприйняття монологічної промови на слух набувають мовні засоби: лексика, структура речень, довгота речень, інтонаційне оформлення – частота основного тону, наголоси, паузація, наявність засобів семантичного зв'язку у тексті.

Наступним кроком можна запропонувати мозковий штурм (брейнстормінг) у групах стосовно ідей, які знайдуть своє відображення в монологі, лексичних одиниць за проблематикою монологу, коротких, але змістовних граматичних конструкцій (довгі граматичні структури неефективні з точки зору сприйняття монологу на акустичному рівні), темпу мовлення. З метою активного залучення всіх членів робочої групи до підготовки монологічного тексту уявляється доцільним створити групи, в яких присутні студенти як з високим, так і з середнім рівнем володіння іноземною мовою. Такий підхід сприятиме покращенню взаємної психологічної підтримки в процесі опанування монологічним мовленням та спонукає всіх учасників робочої групи до активної участі у тематичній та структурній розробці тексту згідно особистих компетенцій.

На початку роботи над монологом всі члени групи пишуть ключові слова за темою майбутнього монологу, потім менш підготовлені в мовному плані студенти утворюють прості речення з цими словами, а більш сильні учасники робочої групи їх уточнюють і доповнюють. Таким чином розробляється індивідуальна стратегія навчання в рамках однієї робочої групи. В кожній робочій групі обирається особа, яка веде протокол роботи над монологом, письмово фіксує всі етапи створення тексту та використання відповідних мовних засобів. Сильні студенти пишуть текст з пропущеними словами, а інші члени групи підставляють слова за змістом. Одним з ефективних видів роботи над створенням монологу в рамках окремої робочої групи можуть бути питання до тексту. Спочатку студенти формулюють питання, які передбачають відповідь «так» чи «ні», а згодом смислові питання (з використанням так званих W-Wörter (нім.): Warum? Weshalb? Wie? Wer? Wo? Wann?). Для тренування монологу досить ефективною виявляється вправа-ланцюжок, коли один студент утворює перше речення, другий наступне і так до

кінця промови. Наприкінці сильні студенти проговорюють під протокол весь монологічний текст, потім його повторюють більш слабкі студенти і на підставі протоколу виправляється невірна інформація. На заключному етапі роботи над монологом кожна робоча група презентує протягом 5 – 7 хвилин результати свого колективного напруження. В процесі презентації студенти оцінюють доповідь своїх колег з огляду на наукову цінність, спосіб презентації та зацікавленість аудиторії за допомогою зірочок від 1 (найменший показник) до 5 (найкращий показник) або оцінок від 1 до 5. Після закінчення презентацій викладач може запропонувати для порівняння текст-еталон за темою обговорення [3]. Отже, в процесі викладання іноземної мови та перевірки іншомовної компетенції студентів слід зосередити основну увагу на володіння усним мовленням, зокрема такою його формою, як монолог. На відміну від діалогічних реплік монологічні тексти вимагають більш ретельної підготовки з огляду на тематику, аналіз комунікативної ситуації, структуру, мовні засоби, спосіб презентації та забезпечення зворотнього зв'язку з боку слухача. В ході оцінювання знань студентів як на практичних заняттях, так і на іспитах слід в першу чергу враховувати рівень володіння усною мовою та не обмежуватися перевіркою письмових навичок.

Список використаних джерел

1. Eismann V. Erfolgreich bei Präsentationen. Reihe: Training berufliche Kommunikation. / Eismann Volker. – Berlin: Cornelsen-Verlag, 2006. – 72 S.
2. Häusler, Anja, Heike Mersmann-Hoffmann, Sigrid Richter u.a. (2024): Einsatz von KI-Systemen im Fremdsprachenunterricht an Hochschulen – Arbeitskreis Sprachen e.V. URL: <https://www.aks-sprachen.de/wp-content/uploads/2024/07/AKS-Impulspapier-FSU-im-Zeitalter-der-KI.pdf> (дата звернення: 20.02.2025 р.).
3. Schulenburg N. Exzellente präsentieren. Die Psychologie erfolgreicher Ideenvermittlung – Werkzeuge und Techniken für herausragende Präsentationen. / Schulenburg Nils. – Wiesbaden: Springer Gabler-Verlag, 2018. – 312 S.

МЕТОДИЧНА АДАПТАЦІЯ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ЗВО ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У даній статті йде мова про оптимальний вибір методів викладання та навчання іноземної мови, адаптацію навчального процесу до нинішніх умов воєнного стану на прикладі німецької мови у теоретичному та практичному відношенні, опираючись на особистий досвід. У статті говориться, що дієвими виявились у цьому контексті такі методи та підходи, як комунікативний, трансформації, саморегуляції при належному рівні організації та проведенні самостійної роботи студентів.

Ключові слова: воєнний стан, навчальний процес, методи викладання, комунікативний підхід, метод трансформації, метод самоорганізації, самостійна робота студентів.

Summary. This article deals with the optimal choice of methods of teaching and learning a foreign language, adaptation of the educational process to the current conditions of martial law on the example of the German language in theoretical and practical terms, based on personal experience. The article states that such methods and approaches as communication, transformation, self-regulation, with the proper level of organization and independent work of students, have proved to be effective in this context.

Key words: martial state, educational process, teaching methods, communicative approach, transformation method, self-organization method, independent work of students.

Нинішня війна ставить перед вітчизняною системою освіти та освітянами екзистенційні виклики. В умовах воєнного стану доводиться не просто виживати, а й зберегти на життєвому рівні всі сфери та галузі життя країни, включаючи освіту. Освітня галузь відіграє особливе та визначне місце у збереженні нації. В сучасних непростих умовах негативно впливають на навчальний процес такі фактори як зміна звичного способу життя студентів, наявність стресу, забезпечення безпеки та нестабільне технічне оснащення навчального процесу. В цих умовах дуже важливим завданням для організації навчального процесу стає адаптація викладацьких методик до нових реалій. Вказана проблема вирішується як на законодавчому державному, університетському рівнях, так і на особистісному безпосередньо у взаємодії педагогів зі студентами.

Вже у березні 2022 року набрав чинності Закон 16 України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» [1].

Методичні питання організації навчального процесу в умовах воєнного стану досліджують багато вітчизняних науковців та освітян: О. Назаренко, М. Тимчик, І. Малиновська, С. Висотченко, Т. Прищепа, С. Захарін, О. Рейда, О. Корольчук,

В. Максименко, О. Рачковський, В. Пряницька, А. Барань, І. Густі, Ю. Чотарі, Г. Карпенко, Н. Глушковецька, М. Таєм, О. Цвид-Гром, В. Нич, Р. Мельник, О. Степаненко, Ю. Шафорост, І. Аргатюк, С. Недільченко, О. Чирик, Н. Радецька, В. Коновалова, Ю. Кучин, Л. Лимар, Я. Мар'яно, М. Огреніч, М. Яковлева, О. Біляк, В. Світличний, Д. Єжов та багато інших. Всі автори одноставно констатують той факт, що освітня галузь нашої країни під час воєнного стану зазнала значних змін і має й надалі реагувати на непрості виклики, які ускладнюють організацію навчального процесу тих, хто навчається. Н. Латик нагадує про трансформаційні процеси у вищій школі України [3, с. 125–128]. І. Любченко та І. Харченко наголошують на тому, що розвиток освіти є важливою та постійно актуальною темою в багатьох країнах світу, включаючи Україну. Для досягнення успіху в цій сфері необхідно залучення експертів з різних галузей та використання сучасних методів і технологій [2]. Попри воєнний стан в Україні формування висококваліфікованого фахівця стало неабияким викликом сьогодення, що потребує від кожного максимальної активізації професійних і людських якостей задля спільної перемоги і на освітянській ниві. Проте це випробування стало своєрідним стимулом, створенням нових можливостей для модернізаційних змін в освіті, передусім розвитку цифрової та дистанційної освіти [4].

Екстремальні умови сучасного освітнього процесу вимагають гнучкості та адаптивності, оскільки воєнні реалії потребують швидкого реагування на зміну обставин. В зв'язку з тривогами графік навчання має бути гнучким, бо часто перервані по вказаній причині заняття потрібно відпрацьовувати і переносити на час, прийнятний для всіх. Для ефективної організації навчального процесу важливими є технічні можливості студентів та забезпечення їх навчальними матеріалами. Не завжди студенти мають доступ до Інтернету. Тому окрім цифрових підручників слід мати під рукою і друкований паперовий підручник. Виконання завдань, які не вимагають онлайн доступу, допомагає зберегти безперервність навчального процесу. Для нормального перебігу занять під час війни дуже важливий фактор психологічного стану студентів, тому викладачам рекомендовано звертати увагу на психологічний комфорт на заняттях. К. Велика резюмує, що у період війни, коли студенти відчувають стрес та втому, мають незадовільний

психоемоційний стан, навчання повинно приносити позитивні емоції та задоволення разом із вивченим матеріалом. Для запобігання неуважності та розсіяності, що виникають через тривожність та страх за своє життя, викладач має підбирати оптимальні у цій ситуації методи викладання іноземних мов, уважніше відноситись до об'єму домашньої роботи. Основна увага заняття має фокусуватися на принципі переключення студента на позитивні емоції, занурення в іншу іншомовну реальність [5, с. 112]. Окрім того, використовуються практики гарячих ліній допомоги, психолого-педагогічного супроводу («Особливості організації дистанційного навчання під час воєнного стану», «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій» тощо) [4], впроваджуються інновації та технології щодо підтримки реформи Нової української школи, Авторської школи в Україні [5, с. 140].

В умовах воєнного стану звичними стали заняття в онлайн режимі. Ще у минулому столітті багато вчених досліджували застосування інтерактивних засобів в освіті та її діджіталізація. Беззаперечною перевагою діджіталізації освіти є зростання доступності до обширного масиву навчальних матеріалів, а значить до знань.

Інтернет-ресурси пропонують безліч можливостей для навчання, незалежно від локації. Використання цифрових технологій та штучного інтелекту в навчальному процесі змінило підхід також до вивчення іноземних мов.

В умовах дистанційної та змішаної форми навчання дуже важливим є визначення та вибір методичних стратегій при вивченні всіх дисциплін, зокрема іноземної мови. Сучасні дидактичні засоби, такі як веб-платформи, онлайн-курси, відео-уроки, мобільні додатки уможливлють доступність, креативність та гнучкість індивідуального підходу до навчання. Власне можливості цифрових технологій удосконалюють та модернізують організацію навчання та взаємодію між учасниками освітнього процесу. Доступними є відео-, аудіоресурси, бази даних різної інформації, віртуальні бібліотеки, музеї, науково-популярні та інші записи цільовою мовою тощо. Постійно змінюється та доповнюється інформаційне наповнення сайтів закладів освіти, оновлюються освітні платформи [6].

В. Четверик вказує, що мобільні застосунки можуть бути використані як домінуючий ресурс для формування та розвитку вміння аудіювання, оскільки мобільні пристрої мають широкі технічні можливості для реалізації процесу прослухування аудіоматеріалів, перегляду фрагментів відео, використання субтитрів та навіть запису мовленнєвих фрагментів [13]. Цей вид освіти, який вже десятками років існує для дистанційного навчання, є порятунком в нинішній кризовій ситуації в освітній галузі. До того ж мультимедіа у вивченні іноземної мови – це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, в якому якість передачі та набуття знань залежить від вдалої та вірно обраної методичної адаптації до нових реалій.

Окрім труднощів, типових для усіх дисциплін, «Іноземна мова» має ряд особливостей, специфічних рис, притаманних лише їй. Однією з таких особливостей є оволодіння не лише знаннями іноземної мови, а й вмінням спілкуватися цією мовою, тобто окрім знань фонетики, лексики та граматики існує ще й вміння розмовляти чужою мовою, що включає окрім всього іншого комунікативні навички, які є обов'язковою складовою міжкультурної компетенції.

Це означає, що навчальний процес має бути комунікативно спрямованим і передбачає максимальне наближення до реального процесу спілкування, занурення в нього, створення природної атмосфери іншомовного спілкування. На специфіку викладання іноземної мови вказують автори С. Висотченко та І. Малиновська – зокрема, що провідним компонентом змісту навчання іноземної мови є не основи науки, а способи діяльності – навчання різним видам мовленнєвої діяльності: говорінню, аудіюванню, читанню та письму [7]. Викладач має планувати та організовувати заняття таким чином, щоб створити якомога природню комунікативну атмосферу: зосереджувати увагу на діалогах, включати в роботу побільше автентичних аудіо- та відеоджерел, виконувати як граматичні, так і лексичні завдання в межах теми, яка вивчається. Потрібно стимулювати студентів також до розмов на цікаві та актуальні теми. Тож, попри всі труднощі, заняття мають бути цікавими, динамічними і комунікативно спрямованими з достатньою мотивацією. Н. Мазуренок пропонує з метою мотивації утвердження педагогіки співробітництва. Вона спрямована на демократизацію взаємовідносин між

суб'єктами освітнього процесу, партнерську взаємодію, створення доброзичливої атмосфери, зменшення частки монологічного викладу іншомовного матеріалу та перехід до діалогічного спілкування, інтенсифікацію впровадження інноваційних методів навчання [8, с. 221].

Дієвими та ефективними методами у процесі вивчення іноземних мов з застосуванням інтерактивних засобів з нашого досвіду на сучасному етапі показали методи *трансформації* та *саморегуляції*. Обидва методи знаходяться у площині дидактики та методики викладання іноземної мови, обидва вимагають від викладача високого професіоналізму та педагогічного таланту. Метод трансформації передбачає партнерську взаємодію викладач-студент. Цей тип взаємодії побудований на принципі партнерства, тобто «Я – нарівні з учнями». Він проявляється не в панібратстві з учнями, а у відкритому спілкуванні, при якому педагог відноситься з довірою до учнів, відчуттям власної гідності і повагою до гідності учнів, створюючи атмосферу творчої ініціативи та позитивних емоцій.

Педагог, який вміє будувати навчальний процес на партнерських засадах, сприймається учнями і колегами позитивно, з ним бажають спілкуватись, побудова комунікації видається легкою й приємною справою. До речі цей тип самий прийнятний у західній системі освіти. Можна стверджувати, що при трансформативному підході відбувається удосконалення усталених навчальних методів, здатних більше задовольнити сучасні потреби студентів ВНЗ. Такі навчальні процеси пов'язані з принципами саморегуляції. Оскільки, якщо навчатися усвідомлено, мотивовано, то немає потреби до примусу, відповідно до цього створюються «нові реалії», тобто зникає необхідність маніпулювати самим собою, чи дозволяти маніпулювати собою зовні кимось і за цих умов діє процес саморегуляції [3; 4]. Це є основою творчої адаптації. Звільнення від акцентування на відповідних стилях мислення та сприйняття уможливорює нарешті розуміння методики трансформативного навчання, в результаті чого з'являються справжні креативні ідеї.

Всі згадані умови, методи та підходи будуть лише тоді ефективними, коли буде організована і методично вірно проводитиметься самостійна робота студентів (СРС), тому що в сучасних умовах студентам доводиться засвоювати великий

масив навчального матеріалу – усного та письмового самостійно. СРС є важливою складовою дистанційної освіти. Від вміння працювати самостійно залежить компетентність фахівця, який має мислити творчо, самостійно, вміти своєчасно здобувати та правильно використовувати потрібну інформацію, знання, вміння, здатність приймати нестандартні, оригінальні, сміливі рішення на основі фундаментальних знань.

Створення адекватного організаційно-методичного забезпечення СРС, що розуміється як «процес створення педагогом необхідних і відповідних планів навчання, гарантуючих задоволення потреби студентів в інформаційних джерелах і вказівках» [9, с. 177] є засобом непрямого управління СРС, розвитку самостійності, переходу від діяльності під керівництвом викладача до самої діяльності, коли студент починає керувати сам своєю навчальною діяльністю. Нерідко в сучасних умовах студенти позбавлені можливості навчатись перед ноутбуком, у цьому випадку їх виручають мобільні пристрої – планшети, гаджети, телефони. Попри деякі технічні незручності це підвищує мобільність, досяжність та зміцнення самостійної роботи в навчальному процесі студентів. В. Четверик щодо цього зауважує, що принциповою особливістю активної імплементації мобільного навчання є: 1) неформальний характер освітнього процесу, коли значно зростає частка самостійної роботи здобувачів; 2) формування континуального процесу навчання (відповідно до зручного графіку) [10].

Тож, в умовах воєнного стану, оптимально адаптована до нинішніх реалій методика викладання іноземної мови уможливорює не лише вивчення її студентами, а й оптимізацію навчального процесу та формування комунікативної та інших професійно важливих компетенцій.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2126-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text>.
2. Любченко І., Харченко І. Стратегії розвитку освіти в сучасних умовах. Розвиток освіти в кризових умовах: історія, теорія, практика : збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дрогобич, 27–28 квітня 2023 року) / за ред. Т. Пантук, І. Паласевич, А. Федорович. Дрогобич : ДДПУ ім. І. Франка, 2023.

3. Латик Н. Трансформаційні процеси у вищій освіті України. Розвиток освіти в кризових умовах: історія, теорія, практика: збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дрогобич, 27–28 квітня 2023 року) / за ред. Т. Пантюк, І. Паласевич, А. Федорович. Дрогобич: ДДПУ ім. І. Франка, 2023. – 276 с.
4. Українська система вищої освіти в умовах воєнної агресії РФ: проблеми й перспективи розвитку. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/ukrayinskasytema-vyshchoyi-osvity-v-umovakh-voyennoyi-ahresiyi-rf-problemy-y>
5. Велика К.І. Врахування психологічної складової під час навчання іноземних мов у вищій школі. Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Актуальні проблеми права в умовах сучасних викликів» 14 квітня 2022 року.
6. Освіта України в умовах воєнного стану: інформаційно-аналітичний зб. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2022. – 358 с.
7. Висотченко С., Малиновська І. Особливості викладання іноземних мов в умовах дистанційного навчання // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка 2021. № 1. С. 90–97.
8. Мазуренок Н. Реалізація ідей педагогіки співробітництва як умова формування у здобувачів вищої освіти позитивної мотивації вивчення іноземної мови. Сучасні проблеми філології та методології викладання в умовах євроінтеграції: матеріали III Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (Хмельницький, 11 травня, 2023 р.) [Електронне видання]. Хмельницький: ХГПА, 2023. – 304 с.
9. Козаков В.А. Самостійна робота студентів та її інформаційно-методичне забезпечення. – К.: Вища школа, 1990. – 248 с.
10. Четверик В. К. Використання мобільних застосунків при вивченні іноземної мови як засіб організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти / В. К. Четверик // Мовна освіта фахівця: сучасні виклики та тенденції: матеріали V Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., Харків, 23 лют. 2023 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. – Харків: [б. в.], 2023. – С. 282–288.

Краснопольська Н.Л.

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-лінгвістики
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Ярошевич І.А.

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-лінгвістики
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ МОВНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Анотація. У статті зосереджено увагу на одній із центральних проблем сучасної професійної освіти – формуванні термінологічної компетентності як обов'язкового складника мовно-професійної культури фахівців юридичного профілю. Проаналізовано теоретичні й практичні питання, опрацювання яких підвищить рівень термінологічної компетентності майбутніх правників.

Ключові слова: термінологічна компетентність, професійна підготовка, мовно-професійна культура, юридична термінологія, професійне спілкування.

Summary. The article focuses on one of the central problems of modern professional education – the formation of terminological competence as a mandatory component of the language-professional culture of legal professionals. The theoretical and practical issues have been analyzed, the processing and assimilation of which will enhance the level of terminological competence of future lawyers.

Key words: terminological competence, language-professional culture, legal terminology.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку України як демократичної держави ХХІ століття висуває нові вимоги до науки й освіти. Пріоритетним завданням вищої школи є підготовка фахівців нової генерації: висококваліфікованих, конкурентноздатних, з високим інтелектуальним потенціалом, з глибокими знаннями державної мови.

Мовна компетенція є важливим складником професійної майстерності майбутніх фахівців, зокрема правників, яка передбачає бездоганне володіння словом, високу культуру спілкування, вироблення власної моделі мовної поведінки як засобу професійної самореалізації особистості, що підвищує якість та ефективність правозахисної діяльності. Фахове спілкування майбутнього правника передбачає активне вживання юридичних термінів. Відомо, що термінологічна лексика посідає важливе місце в словниковому складі української літературної мови. Саме вона є показником рівня розвитку наукової мови в суспільстві і, отже, науки загалом. Термінологічна лексика є тим своєрідним барометром, який визначає рівень професійної освіти, оскільки багата й розгалужена термінологія, безсумнівно, є одним із важливих показників рівня професійної освіти в державі. [1, с. 11]. Тому формування термінологічної компетентності є важливим етапом у підготовці кваліфікованих юристів. Це і зумовлює актуальність задекларованої теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування досліджуваної компетентності фахівців різних галузей знань були предметом наукової уваги таких дослідників, як В. Авраменко [1], Л. Вікторова [2], І. Власюк [3], Т. Денищич [4], С. Дорошенко [5], І. Харченко [8], Н. Зоріна [6] та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування термінологічної компетентності майбутніх юристів у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана відбувається безпосередньо під час вивчення навчальних дисциплін філологічного циклу, зокрема дисципліни «Мовна культура

юриста». На думку Л. Вікторової, професійно-термінологічна компетентність є складником професійної компетентності і відображає «готовність і здатність фахівця демонструвати належні особистісні якості у ситуаціях у ситуаціях професійного спілкування, мобілізуючи для цього знання фахової термінології, уміння та навички використовувати з точністю і лінгвістичною правильністю терміни в усному і писемному професійному мовленні відповідно до нормативних вимог» [2, с. 7]. Досвідчений викладач-філолог, обізнаний у міждисциплінарних зв'язках різних наук, який вивчав термінологію спеціальності, що здобувають майбутні фахівці, може ефективно формувати їхню термінологічну компетентність. Під час проведення практичних занять з вивчення питань термінології фаху доречно застосовувати різні методи та прийоми навчання, як-от: непродуктивні (пояснення, виконання вправ репродуктивного типу) для визначення змісту дефініції аналізованого поняття терміна, дослідження його лінгвістичної характеристики; продуктивні (аналізування і зіставлення мовних явищ, тренувальні вправи, дослідницькі й проблемні завдання), що полягають насамперед у добиранні синонімів, антонімів тощо; установлення генези терміна, його структурної моделі тощо. Головним під час оволодіння поняттєво-термінологічним апаратом спеціальності є, як видається, виконання спеціально підготовлених вправ та укладання фахового словника.

Вважаємо, що першим етапом роботи з фаховою термінологією є формування акцентологічної компетентності, оскільки в мовленні сучасних студентів спостерігаємо відхилення від сучасних акцентуаційних норм, які пов'язані з низьким рівнем знань.

Тут варто подати завдання, у яких запропоновано визначити наголос у термінах та перевірити його за словником, напр.: *судовий, досудовий, асиметрія, факсиміле, фаховий, маркетинг, феномен, відсотковий, громадянин, зубожіння, сільськогосподарський, зобов'язання*.

Необхідно звернути увагу, що слова можуть мати подвійний наголос, однак наголос при цьому виконуватиме смислорозрізнявальну функцію. Це означає, що обидва варіанти будуть нормативними за умови, якщо вживатимемо слова у відповідному значенні: *типóвий* (характерний) – *типовíй* (стандартний;

зразковий), *відомість* (документ) – *відомість* (повідомлення, інформація). Відповідно, тут доречними будуть вправи, де необхідно простежити залежність наголошення від лексичного значення, напр.: поставити наголос у підкреслених словах: *магістерська* освіта – *магістерський* титул; *платіжна відомість* – *відомості* про потерпілого, *господарські* звички – *господарський* суд, *покликання* юриста – *покликання* на статтю, *типова* помилка – *типовий* проєкт, *пересічний* слухач – *пересічна* траса. Отже, важливим для фахового усного мовлення є не лише знання акцентуаційних норм української мови, а й дотримання їх під час професійного спілкування.

На всіх практичних заняттях вважаємо за доцільне використовувати дидактичний матеріал, складений із залученням термінолексики. Студенти виконують різні види робіт, спрямовані на засвоєння юридичних термінів: виписують їх зі словників, визначають походження, лексичне значення, сферу вживання, вчать їх правильно писати, вимовляти, уводити у відповідні контексти. Зважаючи на це, важливим є розгляд багатозначності, синонімії, антонімії, омонімії та паронімії в професійному мовленні. Усі ці мовні явища студенти вивчали в школі (труднощі становить хіба що паронімія), тому спочатку викладач актуалізує набуті знання, потім пропонує порівняльний аналіз в аспекті «звичайне мовлення – професійне мовлення». Почати варто з поширеного явища в юридичній термінології – синонімії. Викладач має з'ясувати в студентській аудиторії, якому з двох відомих в українській мові термінів потрібно надати перевагу: *пауперизація* чи *зубожіння*, *пролонгація* чи *продовження*, *електорат* чи *виборці*, *гомогенний* чи *однорідний*, *елімінувати* чи *усувати*, *варіабельний* чи *мінливий*, *стратифікація* чи *розподілення* та ін.

Педагог має пояснити студентам, як їм ставитися до запозичених термінів, зокрема до невмотивованого запозичення англізмів, наприклад: *блекаут* замість *знеструмлення*, *кейс* замість *справа*, *булінг* замість *цькування*, *локдаун* замість *закриття*, *аб'юз* замість *насильство*, *скіл* замість *навичка* та ін. Треба звернути увагу на те, що мультикультуралізм є не тільки позитивним явищем, а й негативним, оскільки невмотивоване вживання англоамериканізмів призвело до виникнення не лише англо-українського суржику, але й увиразнило ментальну

проблему опірності українців чужим впливам. Проблема нормалізації української національної термінології ставить на порядок денний насамперед питання про співвідношення в ній національного та інтернаціонального, що на сьогодні є особливо актуальним. Наголошуємо на тому, що не варто зловживати іншомовними термінами, але й недоцільно забувати про інтернаціоналізми в юридичній термінології: *превентивний* – *запобіжний*, *преамбула* – *вступ*, *юриспруденція* – *правознавство*, *адвокат* – *захисник*, *кримінальний* – *карний*, *легітимний* – *законний* та ін. У науковій лексиці співіснують чуже й питоме, інтернаціональне й національне. Перший складник єднає її з міжнародними стандартами, другий виявляє її самобутність, зберігає народний характер. Загальновідомо, що для повноцінного розвитку термінології важливо дотримуватися рівноваги, оптимального співвідношення цих двох складників, тобто враховувати однаковою мірою як зарубіжні, так і національні традиції [7, с. 20]. При створенні юридичного тексту звертаємо увагу на особливості функціонування паронімів у діловому, професійному мовленні, де неприпустиме вживання замість належного слова його пароніма, адже це може призвести до непорозуміння або взагалі до перекручення інформації, наприклад: *декваліфікація* – *дискваліфікація*, *ступінь* – *ступінь*, *кампанія* – *компанія*, *припис* – *пропис*, *приписка* – *прописка*, *виконавський* – *виконавчий*, *погроза* – *загроза*, *кон'єктура* – *кон'юнктура*, *репарація* – *репатріація*, *авторитетний* – *авторитарний*, *виборний* – *виборчий* тощо.

Виходячи з основних ознак терміна, багатозначність у термінології є негативною, небажаною. Незважаючи на ці очевидні переваги однозначних термінів, полісемія наявна майже в усіх сучасних терміносистемах.

У словниках юридичної термінології можна простежити наявність термінів, що виникли внаслідок полісемії слів, наприклад: **декларація** – 1. Політична заява від імені держави, уряду, партії чи іншої організації; 2. Технічний документ, зобов'язання; 3. Заява, що подається митним органом при перетині кордону (*митна декларація*); 4. Міжнародний документ з тих чи тих питань; 5. Заява особи про розмір її доходів, майна тощо (*податкова декларація*). Разом із тим багатозначність не заважає правильному розумінню термінів завдяки контекстові, у якому їх ужито.

Закріпити набуті знання на практиці студентам має допомогти укладання невеликих фахових словничків (50–70 термінів із дефініціями). У такий спосіб відбувається одночасно і знайомство з термінологією, і набуття навичок користування лексикографічними джерелами. На практичних заняттях зосереджуємо увагу на відмінностях між термінами і професіоналізмами, наголошуємо на тому, що професіоналізми – це слова або висловлювання, властиві певній вузькій професійній групі людей, поставлених в особливі умови життя і праці. Оскільки це, як правило, звичайні слова, ужиті у незвичайному значенні або у незвичній формі, їх використання у діловому стилі неприпустиме. Мовно-професійна культура студентів формується й при роботі з текстами юридичного спрямування, під час складання анотацій наукових праць, підготовці презентацій, так чи інакше, пов'язаних з термінологією. Отже, «опанування фаховою термінологією полягає не лише у запам'ятовуванні термінів і засвоєнні їх значення, це сприйняття термінології як системи, розуміння місця і ролі кожного терміна в цій системі для визначення професійних понять, явищ і дій, відчуття взаємозв'язку між окремими термінами і їх взаємодії» [6, с. 171]. Ґрунтовне осмислення фахової термінології – це одна з найважливіших професійних характеристик спеціаліста, а також свідчення сформованості його термінологічної, а отже, професійної компетентності.

Список використаних джерел

1. Авраменко В. Термінологічна компетентність як компонент мовно-професійної культури фахівців економічного профілю. Збірник наук. праць Уман. держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини, 2017, Вип. 2 (1), С. 7–14.
2. Вікторова Л.В. Формування професійно-термінологічної компетентності студентів вищих аграрних навчальних закладів у фаховій підготовці: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Чернігів, 2009. 20 с.
3. Власюк І.В. Формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх бакалаврів економіки у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2015. 20 с.
4. Денищич Т.А. Роль термінологічної компетентності у становленні майбутніх фахівців з політології / Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Педагогіка. 2012. Т. 209. Вип. 197. С. 137–142.
5. Дорошенко С. М. Формування термінологічної компетенції студентів технічного профілю. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство), 2014. Вип. 5. С. 311–317.

6. Зоріна Н.Є. Термінологічний словник як ефективний засіб оволодіння фаховою термінологією у бібліотечній галузі. Науково-педагогічні студії, 2021, Вип. 5, С. 161–172.
7. Селігей П. Питоме і чуже в термінології: гармонія чи конфлікт / Вісник НАН України. 2007. № 9. С. 20–28.
8. Харченко І.І. Термінологічна компетентність як обов'язковий складник мовно-професійної культури майбутніх юристів. Термінологічний вісник: Зб. наук. пр. К.: ІУМ НАНУ, 2013. Вип 2(2). С. 176–180.

Круківський В.І.

кандидат філологічних наук, доцент

доцент кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Шевченко О.Л.

кандидат філологічних наук, доцент

заступник завідувачки кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Саєнко С.Г.

кандидат філологічних наук, доцент

доцент кафедри теорії і практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Турчанінова В.Є.

старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ПЕРЕКЛАД ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВИВЧЕННЯ/ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ

***Анотація.** Це дослідження прагне надати всебічний огляд зростаючої ролі перекладу у процесах вивчення й викладання іноземних мов у останні роки та обґрунтувати необхідність переоцінки його корисності як додаткового ресурсу в цих сферах. Впродовж 20 століття існувало чітке негативне ставлення до рідної мови у навчанні іноземних мов, яке домінувало у різних методиках світу, орієнтованих на розвиток комунікативних навичок. Головним є те, що ці підходи більше зосереджувалися на уникненні використання рідної мови, а не на застосуванні у навчальному процесі. Майже всі методи базувалися на сильному пріоритеті комунікації та змісту, а не форми, й підтримували заборону на використання рідної мови під час занять, виходячи з припущення, що вона є шкідливим для вивчення ресурсом. Внаслідок цього переклад довго ігнорували або критикували, вважаючи, що його застосування було обмежене граматико-перекладним методом. Проте у цій статті ми критично переосмислюємо ці погляди, наводячи широкий спектр аргументів на користь застосування перекладу у навчальному процесі, демонструючи різноманітні способи його використання та переваги для студентів. Також у статті розглядаються відмінності між професійним перекладом та навчальним, педагогічним перекладом.*

***Ключові слова:** дидактика вивчення/викладання іноземної мови, педагогічний переклад, рідна мова, перекладний, прямий та комунікативний методи, професійний переклад, переваги, недоліки.*

***Summary.** This study aims to provide a comprehensive overview of the growing role of translation in foreign language learning and teaching in recent years and to justify the need to reassess its usefulness as an additional resource in these areas. Throughout the 20th century, there was a clear negative attitude toward the mother tongue in foreign language teaching that dominated various methods around the world focused on developing communication skills. The main thing is that these*

approaches focused more on avoiding the use of the mother tongue than on its use in the learning process. Almost all methods were based on a strong priority of communication and content over form, and supported a ban on the use of the mother tongue in class, based on the assumption that it was a harmful resource for learning. As a result, translation has long been ignored or criticized, believing that its use was limited to the grammatical-translation method. In this article, however, we critically rethink this view by presenting a wide range of arguments in favor of using translation in the classroom, demonstrating the various ways it can be used and the benefits it can bring to students. The article also discusses the differences between professional translation and educational translation.

Key words: didactics of learning/teaching a foreign language, pedagogical translation, mother tongue, translation, direct and communicative methods, professional translation, advantages, disadvantages.

Постановка загальної проблеми. У цій статті розглядається питання використання перекладу у процесі вивчення й викладання іноземних мов.

Перед поглибленим аналізом цієї теми доцільно визначити основні терміни, що використовуються в дослідженні.

Залежно від сучасних тенденцій останніх двадцяти-тридцяти років, поняття «переклад у навчанні мов» іменують по-різному: «дидактичний переклад» [1; 2; 3], «університетський» або «академічний переклад» [4], «шкільний переклад» [5], «освітній переклад» [6], «педагогічний переклад» [7; 8], а в Україні – «навчальний переклад» [9–20]. Таким чином, у різних мовах для позначення одного й того ж явища використовуються різні терміни.

У нашому дослідженні під терміном «педагогічний переклад» мається на увазі використання перекладу як додаткового ефективного інструменту у процесі вивчення та викладання іноземних мов, що останнім часом широко застосовується фахівцями у цій галузі.

Вживані в статті позначення **L1** і **L2**, що виникли в контексті вивчення іноземної мови та мовної педагогіки для спрощення розрізнення між рідною мовою та іноземною мовою, яку вивчають, мають історичне походження. Вони з'явилися у статті 1959 року англійського лінгвіста Дж. С. Кетфорда, який запропонував використовувати їх для зручності в описі мовних навичок. Він визначив L1 як мову, яку людина освоює в дитинстві, зазвичай на ранньому етапі життєвого розвитку, і яку використовує в щоденному спілкуванні. L2 – це друга мова, здобута пізніше, часто для конкретної цілі. Відтоді ці терміни стали популярними, особливо у британській лінгвістиці й тепер широко застосовуються в наукових колах. для

аналізу мовного перенесення (впливу L1 на L2), зіставлення лінгвістичних структур і розуміння процесу вивчення іноземної мови [21].

Відповідно, аббревіатура L2 означає «іноземну мову», тобто «другу мову» після рідної. Дослідники часто використовують ці два терміни як взаємозамінні. У цій роботі перевагу надаємо терміну «іноземна мова», оскільки слово «друга», на думку Г. Кука, може вводити в оману [22, с. 16], натякаючи, що всі студенти володіють начебто лише однією додатковою мовою.

У дослідженні під «вивченням іноземної мови» розуміється освоєння будь-якої мови, яка є додатковою до вже вивчених мов, незалежно від їх кількості.

Отже, вивчення й викладання іноземних мов (ВВІМ) супроводжуються рядом складних завдань, зокрема визначення цілей. Чому саме ми вивчаємо ту або іншу мову? Як переконати студента полюбити мову іншої країни? Як, беручи за основу ставлення й уявлення студента – будь то позитивне чи негативне – стимулювати його бажання навчатися і формувати власну стратегію навчання? Як надати йому ті навички та знання, які будуть корисні й цікаві йому з погляду майбутньої професії? Які сучасні методи ВВІМ слід застосовувати, щоб швидко й ефективно допомогти студенту досягти мети?

З огляду на те, що мова, як і людина, постійно розвивається і змінюється, не слід очікувати можливості викладати її за допомогою одного статичного методу. Тому методика ВВІМ в Україні після здобуття незалежності була адаптована до сучасних теорій і практик, що поширені на Заході. Це сприяло швидкому відходу від домінуючого тоді в Україні граматико-перекладного методу (ГПМ) до комунікативного підходу, який на сьогодні є основним у ВВІМ, він, як відомо, передбачає обмеження або заборону перекладу [8; 14; 18].

В Україні офіційного заборонення застосування перекладу як засобу викладання іноземних мов у середніх та вищих навчальних закладах немає. Однак у багатьох закладах, що дотримуються міжнародних стандартів або роблять наголос на комунікативному підході, переклад обмежується або не використовується зовсім. Наприклад, у деяких спеціалізованих мовних школах за програмою CLIL (Content and Language Integrated Learning) акцент ставиться на

занурення у мову через предметний контент, що мінімізує необхідність застосування перекладу [6; 13; 14; 18].

Доказом цього є навчальні підручники, методики, програми та структура навчання, у яких категорично заборонено використовувати рідну мову студентів; уся педагогіка має проводитися виключно мовою, яку вивчають, без жодних винятків [14].

Інакше кажучи, переклад у рамках ВВІМ в Україні рідко застосовується як окремий курс, адже, як і в багатьох інших країнах, він «вважається табу у сучасному навчанні мов» [8; 14; 23].

Недавно з'явилися потужні голоси, які закликають обговорити це питання в освітньому просторі. Відновлення уваги до педагогічного перекладу як важливого інструменту покращення викладання мов стало одночасно і причиною, і наслідком публікації різних теоретичних і практичних досліджень, а також монографій, що визнають «педагогічний переклад» корисною і все більш поширеною практикою. Наприклад, Р. Стіббарт [24, с. 69] зазначає: «Здається, відбувається зміна у ставленні до педагогічного використання перекладу у викладанні іноземних мов».

Викладачі й науковці в Україні також відзначили цю зміну у ставленні до перекладу у ВВІМ і висвітлюють її у своїх дослідженнях [9–20], що підтверджує їхню зацікавленість цією темою та вказує на можливості застосування педагогічного перекладу у ВВІМ відповідно до сучасних світових тенденцій.

Ми, автори цієї статті, теж зацікавилися роллю перекладу у ВВІМ і зокрема питанням, чому переклад часто забороняється або виключається, особливо враховуючи те, що він був такою важливою частиною нашої радянської освітньої практики.

Наприклад, ми самі вивчали іноземні мови за радянськими підручниками, де (як вже згадувалося раніше) переважає перекладний метод у ВВІМ. Так, англійську ми вивчали за підручником «Учебник английского языка» (Бонк Н.А., Котий Г.А., Лукьянова Н.А, 1961), а французьку – за книгою «Французский язык. Попова И.Н., Казакова Ж.А., Ковальчук Г.М., 1961). Ці підручники, попри їх застарілі методичні норми та штучно створені, вже неактуальні тексти, досі залишаються більш

популярними за сучасні вітчизняні й автентичні підручники для англійської та французької мов.

Радянські підручники були досить нудними за змістом. Це цілком зрозуміло, адже у СРСР використання підручників у вищих навчальних закладах було обов'язковим і суворо регламентувалося, а їхній зміст контролювався з ідеологічних позицій. Хоча й приділялася певна увага методиці, щоб забезпечити логічне й ефективне навчання.

Саме так, – ефективно, тому що ГПМ не обов'язково означав лише механічний переклад ізольованих граматичних конструкцій.

У практиці застосовувалися й інші мовленнєві заняття. Тобто, в радянський період деякі елементи комунікативного методу у ВВІМ все ж були присутні, і це зменшувало негативний вплив ГПМ на формування комунікативних навичок. Що це нам дало? Це дозволило здобути глибокі теоретичні й практичні знання з граматики, розширити словниковий запас і полюбити читання класики в оригіналі. Саме так ми оволоділи іноземною мовою на високому рівні.

Звісно, ми не ставимо за мету захищати використання граматичного перекладу у ВВІМ. Ми лише хочемо показати, що навіть така радикальна форма вивчення й викладання мови через переклад, яку й досі критикують у науковій літературі, може мати користь, якщо з умінням застосовувати її за певних умов.

Зараз більшість дослідників визнає позитивну роль перекладу у ВВІМ [1–7; 66–73]. Це знайшло відображення у сучасних навчальних програмах, посібниках для підготовки викладачів, виступах на конференціях і публікаціях. Однак практика перекладу, що раніше була домінуючою у вищій школі, потребує не повернення до минулого, а «перезаснування» [18], із застосуванням нових підходів, з урахуванням досягнень перекладознавства.

«Варто наголосити, – підкреслює О. Гармаш та ін. [9, с. 49], – що використання прийомів перекладознавства можливе й необхідне на всіх етапах вивчення мови».

Актуальність цієї статті обумовлюється необхідністю дослідження нової ролі перекладу – як інструменту, що допомагає покращити процес вивчення іноземних мов. **Об'єктом** дослідження є дидактика навчання іноземних мов, а **предметом** –

використання перекладу як педагогічного засобу для викладання і засвоєння іноземних мов.

Ми переконані, що «переклад» – це природна функція, яку ми виконуємо рідною мовою, коли перекладаємо або перефразовуємо висловлювання. Ця інтуїтивна та спонтанна здатність стає особливо важливою для тих, хто вивчає іноземні мови, але лише за умови систематичного й обґрунтованого застосування перекладу.

Мета статті – запропонувати новий підхід до розуміння ролі перекладу у вивченні й викладанні іноземних мов.

Йдеться про перехід від механічного перекладу до більш контекстуального й комунікативного підходу, що сприяє покращенню навичок «перекладу», а також навичок «розуміння», «читання», «письма» тощо [3–8].

Проблема полягає не в тому, чи слід використовувати переклад у ВВІМ, а в тому, як зробити його застосування більш ефективним і корисним на уроках.

З іншого боку, поширена думка, що переклад – це виключно професійна діяльність, навіть у освітньому контексті. Однак цей вид перекладу, який використовується на заняттях з іноземних мов, значно відрізняється від професійного перекладу і має з ним мало спільного.

У цьому сенсі стаття має на меті пояснити різницю між професійним і педагогічним перекладом, а також розглянути такі питання.

• Чому з часом педагогічний переклад втратив своє попереднє значення, перетворившись з корисного ресурсу у заборонений метод у багатьох системах ВВІМ?

• Що саме таке переклад?

• Відмінності між професійним та педагогічним перекладом.

• Аргументи проти та контраргументи за використання педагогічного перекладу у ВВІМ.

• Чому застосування педагогічного перекладу у ВВІМ є необхідним або корисним?

• Які висновки можна зробити та яке сучасне бачення педагогічного перекладу?

Для досягнення цих цілей ми використовували літературний огляд різних досліджень і робіт, присвячених цій темі.

Аналіз сучасних джерел і публікацій показує, що переклад як метод навчання має багату і складну історію, протягом якої він, спершу, користувався великою популярністю [22], але згодом зазнав різкої критики та був поступово відкинутий [26–28].

Серед досліджень, які мали вирішальне значення для долі перекладу можна назвати, насамперед: критику Н. Хомським (в українській Вікіпедії Chomsky перекладається як Чомскі) американського психолога Б.Ф. Скіннера та використання Н. Хомським контрастивного підходу [29].

Як відомо, Н. Хомський і Б.Ф. Скіннер запропонували кардинально різні теорії про засвоєння мови. Б.Ф. Скіннер, дотримуючись біхевіоризму, вважав, що мова засвоюється через імітацію, асоціації та закріплення. Н. Хомський, навпаки, стверджував, що здатність до мови вроджена, й діти опановують її завдяки внутрішнім біологічним механізмам. Ці дві теорії являють собою протилежні погляди на роль навколишнього середовища і вроджених здібностей у процесі вивчення мови. Критика Н. Хомського, зосереджена на аналізі вербальної поведінки людини, є впливовим дослідженням у галузі перекладу. Вона започаткувала дискусію про природу мови та її набуття, кинувши виклик біхевіористським підходам. Контрастивний підхід, застосований Н. Хомським, висвітлив структурні відмінності між мовами, що мало значний вплив на теорію та практику перекладу. Ці роздуми привели до глибшого розуміння проблем перекладу, особливо з точки зору семантики та синтаксису.

Ще однією важливою групою досліджень є праці прихильників спочатку прямого методу, а згодом і комунікативного підходу, які виступали проти граматико-перекладного методу. Зокрема, дослідження М. Дулай, і М. Берт [30–31], а пізніше у співпраці з С. Крашен [32], підкреслювали можливість використання перекладу на початкових етапах ВВІМ. Ці теоретичні засади сприяли тому, що і переклад, і граматика у подальшому значною мірою зникли з освітньої практики, а їх роль у мовній дидактиці суттєво знизилася.

Але, як було вже сказано вище, сьогодні Г. Кук зазначає, що, незважаючи на свою негативну репутацію, «переклад продовжує існувати з різним ступенем легітимності, хоча й залишається забороненим у багатьох освітніх контекстах – у програмах навчання, іспитах, а також у словниках і посібниках для самостійного навчання» [22, с. 3–4].

Як видно, ставлення до перекладу різняться серед лінгвістів, методистів і викладачів. Існує дві протилежні тенденції – ті, хто підтримує його використання у ВВІМ, і ті, хто виступає проти. Основною причиною цього є те, що протягом багато років проводилися дослідження, що або мотивували застосування перекладу у навчанні іноземних мов, або ж цілком його заперечували.

З одного боку, після занепаду граматико-перекладного методу прихильники прямого методу наприкінці ХІХ століття заборонили використовувати переклад у процесі навчання другої мови, підтримуючи ідею «монолінгвальної» методики [2].

З іншого – адепти «двомовних» підходів (білінгвізму) визнавали можливість застосування рідної мови і перекладу як педагогічних інструментів у ВВІМ. Проте, у цій позиції існує ризик зловживання перекладом з боку викладачів, що, на думку деяких фахівців, може природнім чином знизити рівень володіння студентами мовою L2 [14; 33].

Крім того, згідно з поглядами П. Нейшн [34], можливо існує ще третя позиція – так званий «збалансований підхід», що поєднує елементи обох крайніх точок. Цей підхід передбачає збереження певної ролі L1, водночас акцентуючи на максимально ефективному використанні L2 у навчальному процесі. Г. Кук вважає [22], що перекладацька діяльність у процесі викладання L2 може бути цінним ресурсом, при розумному застосуванні якого вона здатна значною мірою підтримувати процес навчання і вивчення іноземної мови.

Потрібно зазначити, що ці два крайніх погляди – повна заборона перекладу та його абсолютне застосування – відображають сучасну діалектику, що поділяє тих, хто підтримує використання перекладу у навчанні, і тих, хто його категорично не допускає [35]. Такий підхід до перекладу є догматичною помилкою, яку неприпустимо допускати в професійній діяльності викладача. Водночас, як і показує це дослідження, більш логічною є ідея збалансованого підходу, за яким

викладачі стратегічно застосовують L1 для підтримки процесу ВВІМ. Це означає, що L1 може бути поєднана з L2 як додатковий і підтримуючий інструмент.

У зв'язку з цим М. Тернбулл [36] стверджує, що активне застосування L2 не означає і не повинно означати, що викладачам заборонено використовувати L1. Один із принципів, що сприяє ефективному застосуванню цільової мови, полягає у використанні обох мов – і L1, і L2 – одночасно. Аналогічно, Г. Стерн [37] зазначає, що застосування L1 разом із L2 є педагогічно корисним і повністю залежить від особливостей міжмовної комунікації студентів та специфіки процесу ВВІМ.

З іншого боку, надмірне використання L1 природно збільшує її вплив на засвоєння L2, тому важливо зберігати баланс між застосуванням обох мов.

Ці дві крайні позиції – цілковита заборона чи дозволення перекладу у навчанні – були предметом багатьох досліджень, присвячених впливу перекладацьких методик на ВВІМ. Деякі дослідники виступали проти використання перекладу взагалі, вважаючи його неефективним, ненадійним і застарілим. Зокрема, Н. Дж. Росс [38] аргументує, що заборона перекладу зменшує цінний час, який студенти могли б витратити на вивчення L2, змушуючи їх застосовувати L1, що, на думку експертів, є неефективним використанням навчальних можливостей.

Разом із тим, викладачі звертають увагу на ще один важливий фактор, що суттєво впливає на рішення щодо застосування або відмови від перекладу – це позиція видавництва. Видавничі компанії, які є традиційним джерелом методичних інновацій, часто виступають єдиним орієнтиром для викладачів у сфері освіти. Вони поширювали й нав'язували особливо для англійської мови моделі та підручники, що роками виключали переклад із переліку видів мовленнєвої діяльності, які рекомендуються використовувати студентам [35].

Існує два популярних міфи, що суттєво впливають на цю ринкову стратегію. Перший – це ідея про носія мови як гаранта автентичності мовного зразка. Цей міф, у співзвуччі з пов'язаними з ним моделями і редакційними продуктами, поширюється викладачами-носіями мови, які викладають у всіх куточках світу студентам, рідної мови яких вони майже не знають. Другий міф стверджує, що прямий метод базується виключно на застосуванні цільової мови в аудиторії, що

нібито унеможливилює використання перекладу. За такою логікою, переклад вважається зайвим втручанням рідної мови в процес навчання L2.

Саме через це видавці прагнуть просувати єдину модель – підручники і мультимедійні матеріали, що експортуються по всьому світу. Завдяки недавнім дослідженням різновидів англійської мови, ролі викладача-іноземця] та застосування L1 стало очевидним, що необхідно переоцінити значення використання рідної мови та перекладу під час занять з іноземної мови [9; 12; 15; 18; 30; 33; 35; 39–42].

Враховуючи, що в Україні досліджень із ролі перекладу у ВВІМ порівняно мало, цей огляд сучасної літератури доповнює існуючі перекладознавчі підходи і сприяє глибшому розумінню того, як у світі ставляться до перекладу у процесі ВВІМ.

Виклад основного матеріалу. Коротка історія еволюції методів ВВІМ. Сучасний стан перекладу в рамках ВВІМ був сформований під впливом різних методів і підходів, які застосовувалися протягом багатьох років. Тому немає сенсу аналізувати нинішню ситуацію без огляду історії його розвитку та ролі в навчальному процесі. Важливо відзначити, що переклад зазнав перетворення: він колись був цінним інструментом для вивчення мови, але з часом перетворився на заборонений засіб у більшості методик навчання. Враховуючи це, потрібно з'ясувати, з яких причин його використовували в минулому, а також які потенційні переваги ця практика може запропонувати сучасним студентам. Найкращий спосіб розкрити цю картину – описати етапи еволюції перекладу. Саме тому у наступних розділах буде зроблено огляд основних методів, у яких переклад або активно використовувався, або й зовсім відкидався.

Граматико-перекладний метод. У 20-му столітті застосування перекладу під час занять із іноземної мови було заборонено через його тісний зв'язок із основним тоді методом – граматико-перекладним (ГПМ), який домінував з кінця 19-го до 20-го століття. Цей підхід наголошував на вивченні граматики, логіки та письма. Однією з головних цілей методики було навчити студентів читати класичну літературу іноземною мовою, яку вони вивчали [22, с. 9].

Отже, ГПМ зосереджувався на навичках письма і читання, залишаючи на другому плані будь-які інші аспекти міжособового спілкування. За словами Г. Кук [22], цей метод базувався на дедуктивному навчанні граматичних правил і виконанні вправ, які часто передбачали дослівний переклад вже знайомих слів і структур – без застосування творчості або вільного володіння мовою. Студентам спочатку пояснювали правила їхньою рідною мовою, а потім вони заучували їх і застосовували в підготовчих вправах, що містили лише знайому лексику і граматичні конструкції.

В результаті уява (фантазія) студентів практично обмежувалася. Проте цей метод мав і свої переваги: оскільки він концентрувався на лексичних і граматичних вправах із вже засвоєними елементами, він був передбачуваним і припускав прозоре планування занять. Крім того, ГПМ може бути ефективним саме у випадках, коли викладачі недостатньо володіють мовою, яку викладають, оскільки тоді заняття плануються, наслідуючи підручник [22, с. 14].

Таким чином, граматико-перекладний метод більше зорієнтований на те, що саме слід викладати, ніж на спосіб викладання. Реалізація перекладу у цьому підході зводиться до механічних вправ і дослівних еквівалентів, що обмежують його застосування лише цим способом.

Тому неправомірно трактувати переклад так, ніби він має використовуватися виключно в межах ГПМ, і відмовлятися від нього цілком, вважаючи його застарілим або недоцільним.

Рух за реформування підходів у викладанні мов. Наслідки впровадження граматико-перекладного методу спричинили появу різних методик, які кардинально йшли проти первинного підходу. Реформаторський рух, який виник у Німеччині наприкінці 19 століття, став першим, що критично поставився до способу викладання іноземної мови за допомогою ГПМ. Його критика базувалася на тому, що цей метод ігнорує комунікативні аспекти мови, сприяє хибним уявленням про еквівалентність, використовує ізольовані речення замість зв'язних текстів і, фактично, орієнтований на форму, а не на зміст. Переклад у цей час розглядали як засіб для читання літератури і вивчення мови, але вже не як засіб для спілкування нею.

Також важливо підкреслити, що ця теоретична відмова від перекладу у 20-му столітті була зумовлена глобальними демократичними та економічними змінами: імміграцією до США, зростанням міжнародної торгівлі й туризму, а особливо домінуванням англійської мови як глобальної. Це сприяло появі іммігрантів із різних країн, а на заняттях з англійської необхідно було навчати людей з різномовним походженням і різною рідною мовою, що ускладнювало застосування перекладу. Людям потрібно було швидко опанувати нову мову й навчитися правильно нею спілкуватися, щоб вижити, досягти успіху й отримати роботу на новій батьківщині.

Саме тому виник новий тип мовних навчальних закладів, зокрема приватні школи, включаючи школи М. Берліца [43]. Ідеї, реалізовані в таких школах, базувалися на переважанні викладачів-носіїв мови, концентрації уваги на розмовній практиці та суворому дотриманні підручникових вказівок. Цей підхід став основою славнозвісного методу М. Берліца, який вважається «першим справжнім жорстким відкиданням перекладу» [22, с. 6]. За словами Г. Кука [22, с. 7], хоча Рух за реформи і метод М. Берліца були тісно пов'язані, між ними існували й суттєві відмінності.

Зосередження уваги та цілі цих двох напрямків значною мірою різнилися. У той час як реформаторський рух орієнтувався на викладання мов у середніх школах і базувався на педагогічних принципах, метод М. Берліца був створений з комерційних мотивів, щоб задовольнити потреби клієнтів. Втім, ідеї цих двох підходів – академічного й комерційного – згодом злилися, сформувавши сильну й послідовну нову програму навчання мови, яку знано як «прямий метод» [22, с. 7].

Прямий метод виник як відповідь на протиріччя з граматико-перекладним підходом і розвинувся між 1850 і 1900 роками. Він базувався на постійному використанні цільової мови у процесі навчання та суворій забороні застосовувати рідну мову студентів. Цей підхід означав перехід від літературної мови до повсякденного розмовного мовлення і передбачав індуктивне вивчення граматики [10]. Вважалося, що такий метод – найефективніший для досягнення вільного володіння мовою, близького до рівня носія, і допоможе зменшити залежність

від L1. З огляду на критику цього підходу, можна зробити висновок, що під час занять у ньому не передбачається використання рідної мови.

Таким чином, переклад вважався шкідливим для засвоєння іноземної мови і тому був виключений із методики. Прямий метод ґрунтується на чотирьох основних постулатах [22, с. 8–9].

Монолінгвізм. Основою прямого методу є процес засвоєння рідної мови дітьми, підкреслюючи схожість цих процесів. Прямий метод надає перевагу безпосередньому вивченню іноземної мови без використання рідної мови. Пояснення та інструкції надаються іноземною мовою, а перекладу уникають.

Цей підхід спрямований на розвиток негайного мовного рефлексу та інтуїтивного розуміння мови, схоже на процес засвоєння рідної мови.

Натуралізм. Навчання базується на природних, автентичних ситуаціях, з акцентом на усне спілкування та розуміння контексту, тоді як переклад і перемикання між мовами сприймаються як неприродні. Формальні підходи та абстрактні вправи уникаються на користь інтуїтивного засвоєння мови.

Носій мови. Носій мови розглядається як джерело авторитету та бажана лінгвістична модель. Навчання часто базується на розмовах з носіями мови, що дозволяє студентам відкрити для себе вимову, гнучкість та нюанси мови.

Абсолютизм. Абсолютизм вважає, що цей метод є єдино правильним і його потрібно застосовувати у викладанні без альтернатив. Мова розглядається як цілісна і завершена система, з чіткими та суворими правилами граматики та вживання. Метою навчання є опановування цією системою у суворий спосіб для ефективного спілкування.

Згідно з цими припущеннями, прямий метод був єдиним правильним шляхом до освоєння іноземної мови, а застосування L1 на заняттях розглядалось як шкідливе і яке спричиняє інтерференцію між мовами. Водночас важливо відзначити, що ці інтерференції, які видаються негативними в рамках цього підходу, можуть мати й позитивні аспекти і не завжди шкодять процесу навчання – при переході з однієї мови на іншу відбувається не лише перенесення виключно негативних рис, а й певний позитивний досвід [22].

Водночас, поширене помилкове уявлення про переклад виникає з припущення про цілковиту одномовність. Принципова для прямого методу вимога стверджує, що використання рідної мови на уроках має бути заборонене, оскільки це, нібито, гальмує процес засвоєння іноземної. Проте, хоча відмова від використання рідної мови дійсно означає відмову від перекладу, сам переклад є лише одним із способів застосування рідної мови, оскільки охоплює багато інших аспектів окрім власне перекладу [22, с. 53].

Крім того, існують й інші проблеми, пов'язані з застосуванням прямого методу. Наприклад, Г. Стерн [37] зазначає, що одна з них полягає у тому, як передати зміст без використання перекладу та як уникнути нерозуміння без посилання на рідну мову. Інша – це питання застосовності прямого методу за межами початкових етапів вивчення мови [37, с. 460]. Таким чином, видно, що існує кілька пасток цього підходу, що ще більше підтверджує необхідність переосмислення ролі перекладу у навчанні іноземних мов.

Методи викладання іноземних мов у період із 1950 по 1990 роки. Після впровадження прямого методу з'явилося багато нових підходів, які вплинули на навчання мовам, зокрема: **аудіолінгвізм, гуманістичні методики, природничий підхід або комунікативне викладання** [44].

Ціль аудіолінгвізму полягала у досягненні рівня володіння мовою, близького до рідної, тому цей метод робив акцент на навичках говоріння та аудіювання, виключаючи можливість перекладацької діяльності під час занять.

Аналогічно, комунікативне навчання відмовлялося від перекладу, бо його метою було розвиток комунікативної компетенції та навичок, для чого висунули три основні принципи: *змістовність уроку, орієнтація на завдання і комунікація*. Це знову ж позбавляло місця перекладу.

Гуманістичні підходи, такі як **Community Language Learning** або **Suggestopedia**, розглядали переклад як додатковий інструмент, який іноді застосовувався для полегшення розуміння студентів у їхній мовній спільноті. У таких випадках переклад був важливим елементом [44].

З появою Сугестопедії студенти навчалися через розслаблені процеси, що стимулювали роботу всього мозку. Головна ідея полягала у створенні атмосфери

комфорту і впевненості у навчанні. Тут переклад використовувався лише при необхідності для забезпечення розуміння. В інших гуманістичних підходах – таких як **«Мовчазний шлях»** або **«Повна фізична реакція»** – переклад не застосовувався. Мета «Мовчазного шляху» полягала у максимальній участі студентів, тому викладач здебільшого мовчав [37]. Щодо «Повної фізичної реакції», то акцент робиться на повторенні та виконанні команд. У підсумку, переклад у цих методах і не був основним, і водночас його застосування не заборонялося.

Отже, хоча існували підходи, що дотримувалися ідеї прямого методу й не використовували переклад, і гуманістичні методики, де він був присутнім (зокрема, Community Language Learning або Сугестопедія), з часом значення перекладу збільшилось, особливо з поширенням лексичного підходу [44].

Лексичний підхід базується на ідеї, що мова складається з «граматикалізованого лексикону», а не з «лексикалізованої граматики» [45]. Тобто він відкидає поділ між граматикою й лексиконом і вважає, що мовна компетенція полягає у швидкому та доречному використанні готових мовних фраз у різних ситуаціях. Студенти створюють речення та спілкуються, базуючись на тисячах таких фраз. Тому викладання має це враховувати [46].

Цей підхід значно вплинув на застосування перекладу у викладанні іноземних мов, особливо в 1990-х роках, як частина посткомунікативної методики. Його суть – вивчення мови через лексику (слова та словосполучення), а не через граматику. Метод став орієнтований на формування у студентів свідомості щодо процесу навчання та створення навчального середовища, у якому викладач пояснює, як працює мова. Особливу увагу він приділяє «лексичним фрагментам» – групам до восьми слів, які вивчаються й використовуються як окремі елементи, наприклад, словосполучення, ідіоми або фрази.

Лексичний підхід передбачає наголос на повторюваності частин, протиставленнях, контрастах між рідною й іноземною мовами, а також використанні словника як ресурсу для ймовірної, а не можливої мови [39–40]. Також він передбачає ознайомлення з частинами мови заздалегідь, не обов'язково за традиційною схемою, щоб студент міг швидко розпізнавати, наприклад, форми

минулого або майбутнього часу, не чекаючи систематичного ознайомлення з ними. Це створює спіральний підхід – усвідомлення й поступове глибше вивчення мовних структур і функцій, а також їхнє розширення й аналіз системи мови, як іноземної, так і рідної.

Таким чином, лексичний підхід стверджує, що звернення до L1 та переклад є не лише неминучими, а й корисними для навчання L2, оскільки він визнає важливість інтерференції з рідною мовою. Студентам рекомендується помічати схожості між мовами, розпізнавати словосполучення й усвідомлювати їхню універсальність.

Головний акцент цього підходу зосереджений не на граматиці та правилах, а на лексичному матеріалі.

Це справді революційний метод, адже він розглядає лексикон як головний засіб для опанування мови, а граматиці надає меншого значення. У центрі – вхідний матеріал, поданий викладачем як найкраща модель для студентів, щоб ті могли його ефективно використовувати. З цієї причини основну роль відіграють рецептивні навички – сприйняття й розуміння, – що стало вагомим кроком у зменшенні значення граматики [45].

Зараз дослідники дидактики звертаються до використання перекладу в навчанні як до важливого додаткового засобу, що підтверджує актуальність і корисність цього підходу у різних рівнях і контекстах викладання мови.

Що таке переклад? В українській і західній літературі існує дуже багато дефініцій поняття перекладу. «Переклад, або перекладацька діяльність, – це міжмовна діяльність, яка полягає в передачі змісту тексту однією мовою засобами іншої мови, а також результат такої діяльності» [47, с. 22]. «Переклад – це лінгвістична співпраця; у ширшому розумінні він охоплює всі форми інтелектуальної концентрації між мовами, спрямовані на передачу інформації між читачами різних мов. Переклад – це перенесення повідомлення з мови оригіналу на мову перекладу» [48, с. 205]. У 1963 році Ж. Мунен описав переклад як явище білінгвізму в межах декількох дисциплін, розглядаючи його як точку контакту між мовами [49, с. 13]. Відомий своїми дослідженнями перекладу, Дж. Р. Ладміраль підкреслює роль перекладу як засобу комунікації між мовами та суспільствами. Він

визначає переклад як вторинну форму комунікації, інструмент метакомунікації, який трансформує комунікативну структуру однієї мови в іншу» [50, с. 162]. У своїй книзі Дж. Р. Ладміраль підкреслює, що переклад являє собою специфічну мовну ситуацію, яка уможлиблює передачу інформації між носіями різних мов і, таким чином, виражає всі форми «міжмовного мислення» [51, с. 11]. Е. Кері стверджує, що переклад – це дія, спрямована на встановлення еквівалентності між різними текстами, і що ця еквівалентність є результатом пристосування функцій двох видів текстів відповідно до інтелектуальних, моральних та емоційних відносин між двома суспільствами, беручи до уваги їх епоху й середовище [52, с. 97].

Але найпоширеніший погляд на переклад полягає в тому, що це процес, за допомогою якого відбувається передача значення між двома мовами [2]. Однак у цьому визначенні є деякі підводні камені, оскільки не все в одній мові має точний еквівалент в іншій. З цієї причини переклад слід розглядати не лише як передачу значення, але і як передачу культурних знань. Коли для якогось поняття немає еквівалента, ми повинні зрозуміти його й пояснити його значення, так що переклад далекий від простого перенесення значень слів. Крім того, необхідно враховувати, що розмова про переклад тісно пов'язана з поняттями, з якими деякі люди можуть бути не знайомі. Важливо знати, що при перекладі завжди існує «мова-джерело» й «цільова мова». Мова-джерело може бути визначена як оригінальна мова, яка бере участь у процесі, тоді як цільова мова – це мова, на яку перекладається мова-джерело.

Тому, текст перекладу можна визначити як продукт перекладу тексту оригіналу на іншу мову. Таким чином, переклад має справу з двома мовами, які взаємодіють і пов'язані одна з одною, оскільки під час вивчення нової мови завжди існує незаперечний зв'язок з попередніми знаннями.

Відмінності між педагогічним та професійним перекладом. Коротко розглянемо деякі основні відмінності між педагогічним та професійним перекладом, оскільки вважаємо, що виявлення їх особливостей може запропонувати нам інші ідеї для включення в нашу аудиторну практику викладання.

Отже, ряд науковців [1–7; 56–60] дійшли згоди щодо чіткого розмежування між педагогічним перекладом та професійним перекладом. Хоча, приміром, М. Перньє ствержує, що «педагогічний переклад» і «професійний переклад» не повинні більше розглядатися як два протилежних напрямки, а як частина континууму, що дозволить цим практикам досягти значних успіхів у педагогічних дослідженнях у кожній з цих галузей [56].

Переклад у строгому розумінні – це навчання перекладачів, і в цьому сенсі його називають професійним перекладом або власне перекладом. Власне переклад відрізняється від педагогічного перекладу кількома моментами: по-перше, останній вид перекладу спрямований на вивчення іноземних мов.

Перекладацькі вправи є лише засобом досягнення цієї мети для студента. У першому випадку переклад ґрунтується на вже набутих мовних навичках, необхідних для створення тексту мовою L1 або L2. В обох випадках він використовується для самого тексту. Дж. Р. Ладміраль зазначає: «Йдеться про створення того, що справедливо називають «перекладом», тобто цільового тексту, призначеного для публікації та читання, чия явна й виняткова функція полягає в тому, щоб звільнити нас від читання оригінального тексту» [50, с.41].

Текст, створений професійним перекладачем, призначений для читачів, які його потребують, тоді як текст, перекладений студентом, – це текст, призначений лише для викладача. Він дозволяє викладачеві оцінити компетентність студента в даній галузі. Студенти, які займаються педагогічним перекладом, не мають справу з клієнтом або читачем, який повинен розуміти цільову мову.

Значить, професійний переклад має «функціональний вимір» на відміну від педагогічного, де професійний перекладач «виступає в ролі ретранслятора в ланцюзі комунікації, його роль полягає в тому, щоб «зрозуміти, щоб зробити зрозумілим» [5, с. 41]. В основі лежить вже не лінгвістична теорія, а інтерпретаційна теорія перекладу. «Перекладач не зупиняється на сказаному, щоб передати його іншою мовою, а використовує його як трамплін для доступу до того, що мається на увазі, як матеріал, з якого можна сконструювати значення висловлювання» [5, с. 42].

Ця межа між педагогічним перекладом і власне перекладом стає чіткішою на іншому рівні. Е. Лаво [59, с. 68] зазначає, що педагогічний переклад базується на меті, а не на підході. «Це не мета, а засіб, оскільки важливим є не повідомлення, значення, яке передає текст, а сам процес перекладу й різні функції, які він виконує: вивчення мови, її вдосконалення, перевірка розуміння, міцності засвоєння й закріплення структур». Переклад, який найчастіше здійснює викладач, має на меті пояснити лексичні чи граматичні елементи або навіть культурні факти рідною мовою студента. Його мета – сприяти розумінню та концептуалізації природи та структури іноземної мови. Більше того, він повинен давати знання саме в даний момент, оскільки його основна мета – супроводжувати та закріплювати прогрес у вивченні мови [58, с. 111].

Себто, метою педагогічного перекладу є мова. Переклад дозволяє нам виміряти компетентність студента в іноземній мові, яку він вивчає. У випадку професійного перекладу мета інша: цей вид перекладу має на меті не вивчення мови, а використання знань для створення виступу. Об'єктом є текст або дискурс, який є предметом подвійного зусилля з боку перекладача: зусилля розуміння і зусилля переказу. Це означає, що перекладач працює й опановує обидві мови, тоді як студент працює над вивченням тієї іноземної мови, якої йому бракує.

Дж. Р. Ладміраль підсумовує цю різницю наступним чином: «власне переклад» має на меті створення вистави заради неї самої (цільової вистави); «педагогічний переклад» є лише перевіркою компетентності (цільової компетентності та компетентності оригіналу) і є частиною ширшого педагогічного цілого» [50, с. 41]. Тому на заняттях з іноземних мов нас цікавить саме педагогічний переклад, навіть якщо він спирається на прийоми і методи професійного перекладу. Його роль у викладанні іноземної мови в різних методиках є різною.

Аргументи проти використання перекладу у ВВІМ. А тепер розглянемо детальніше аргументи за і проти використання педагогічного перекладу у вивченні ІМ. Причини негативного ставлення до перекладацької роботи у процесі навчання іноземних мов з боку викладачів та дослідників викликані низкою

аргументів. Вони часто відстоюють свою точку зору, підкреслюючи недоліки використання перекладу в освітньому процесі.

Деякі дослідники порівнюють переклад із різними метафорами: від бар'єра і мосту між відомим і невідомим, до небажаної опори або милиці, що допомагає долати труднощі [54], або фільтра, що використовується для «читання» нової, незвичної карти досвіду – іноземної мови [55, с. 204]. Всі ці образи мають свою правду, але є обмеженими, оскільки висвітлюють лише один аспект ролі перекладу у навчанні.

Є й спільні аргументи, які поділяють і теоретики, і викладачі. Найчастішими критичними зауваженнями є такі.

Переклад знижує рівень володіння мовою L2 у студентів. Надмірне покладання на рідну мову веде до того, що студенти отримують менше практичних навичок і не засвоюють достатньо інформації під час занять [61].

Переклад малоефективний з точки зору комунікації. У сучасних підходах, орієнтованих на реальні життєві ситуації, задачі мають відповідати практичним потребам. Хоча переклад має комунікативну функцію, його часто критикують за те, що він не сприяє реальному спілкуванню і є «штучною вправою», яка не має практичного застосування [62].

Оскільки студенти здебільшого проводять час наодинці з навчальними матеріалами, це обмежує їхню можливість для інтерактивної комунікації.

Переклад уповільнює навчальний процес. Вважається, що він не сприяє розвитку швидкого реагування і мислення мовою L2. Викладачі рекомендують спершу зосереджуватися на говорінні та писанні безпосередньо мовою, оскільки переклад може гальмувати цей процес. Також стверджують, що крізь переклад студенти залишаються закріпленими у рідній мові й не навчаються мислити іноземною мовою [22, с. 6]. Г. Кук додає, що переклад часто негативно впливає на здатність стати вільним у мовленні, створюючи залежність від рідної мови та труднощі з переходом до мовленнєвих навичок [22, с. 88].

Переклад малопривабливий. Він часто асоціюється з монотонністю, нудністю, важкістю та відсутністю актуальності або корисності [23, с. 3]. Перекладацькі справи мають репутацію «застарілих» або малоцікавих, і багато

викладачів не мають ідей щодо того, як інтегрувати їх у навчання так, щоб вони сприяли розвитку мовних навичок і мотивували студентів до подальшої роботи.

Переклад сприяє інтерференції з боку рідної мови. Зазвичай вважається, що, коли студенти надмірно покладаються на переклад, їхні знання L1 заважають їм освоювати мовний матеріал L2. Вони намагаються знайти точний відповідник для кожного слова або виразу, що може ввести їх в оману і створити ілюзію, ніби обидві мови відповідають одна одній [19, с. 6]. Такі зусилля сповільнюють мовлення і, за словами А. Карререс [63, с. 5], «переклад на мову L2 є шкідливим, оскільки змушує студентів дивитися на іноземну мову крізь призму рідної, що спричиняє інтерференцію й залежність від L1, і заважає вільно висловлюватися мовою L2».

Переклад не сприяє розвитку інших мовних навичок. У сучасних методиках широко поширений інтегрований підхід, що передбачає засвоєння чотирьох базових навичок: читання, письма, аудіювання та говоріння, які взаємодоповнюють одне одного [64]. Однак, поширеною є думка, що переклад обмежується лише навичками читання і письма [23, с. 5], і тому не сприяє розвитку інших аспектів мовленнєвої компетенції.

Також іноді вважають, що переклад взагалі не пов'язаний із чотирма основними навичками, що визначають мовну майстерність [26, с. 6].

Використання перекладу – це марнотратство часу. Дехто заперечує педагогічну доцільність перекладу, стверджуючи, що він «забирає цінний час, який міг би бути витрачений на розвиток чотирьох мовних навичок» [26, с. 6]. Вони вважають, що студентам краще зосередитися на інших видах діяльності, що більш ефективні у формуванні мовних умінь. Тому, на думку багатьох, застосування перекладу на заняттях є недоцільним, оскільки «він споживає багато часу і є малоефективним» [23, с. 5].

Переклад актуальний лише для монолінгвальних груп. У багатомовних контекстах студенти й викладачі часто не володіють усіма мовами, необхідними для виконання перекладацьких завдань, тому виконувати їх у однакових умовах практично неможливо [62, с. 10–11]. Отож, основні аргументи проти використання перекладу у викладанні іноземної мови пов'язані з його недостатньою

комунікативною цінністю, потенційним гальмуванням мовленнєвого розвитку та низькою привабливістю для студентів. Окрім основних причин, існують і додаткові аргументи проти використання перекладу. Як зазначає А. Дафф [23, с. 5], «переклад асоціюється з іншомовною літературою або науковими текстами і не відповідає загальним освітнім потребам тих, хто вивчає мову». За такою логікою, студент, який навчається іноземної мови, не повинен зосереджуватися на перекладі, оскільки вважається, що він не сприяє розвитку мовної компетенції. Дж. Беар [64, с. 228] додає, що викладачі вважають, що переклад не має місця у викладанні, оскільки він є художнім твором і вимагає високого рівня знань обох мов, а також художніх здібностей. За його словами, переклад «погано підходить для навчального процесу і може вважатися поганим тестом мовних навичок», адже він часто залежить від майстерності у двох мовах, а не від реальних мовленнєвих

Аналіз аргументів проти використання перекладу у ВВІМ та зустрічних контраргументів. Аргументи проти застосування перекладу досить часто озвучуються у різних академічних дискусіях. Однак лише в окремих випадках викладачі, які не займають однозначно негативну позицію, відкрито визнають свою практику й поділяються власним баченням щодо ролі перекладу.

Це зумовлює їхню схильність зменшувати свою зацікавленість у впровадженні перекладу у навчальний процес. Можна сформулювати наступні контраргументи.

Переклад зменшує рівень володіння мовою L2. Безумовно, студенти отримують користь від активного застосування цієї мови. Втім, переклад не слід сприймати як заміну надмірного використання L1 викладачами або студентами, оскільки існує багато інших інтерактивних і комунікативних способів застосування перекладу під час занять. Як зауважує Ф. Керр [65, с. 3], «зловживання використанням рідної мови через переклад не може бути підставою для повного її виключення, особливо коли нерозумне застосування може суттєво знизити обсяг цільової мови».

Переклад неефективний у контексті комунікації. Це твердження виникає здебільшого через тісний зв'язок із ГПМ, проте сучасні дослідження демонструють багато можливостей педагогічного застосування перекладу у ролі комунікативного засобу [23; 65–68]. Таке застосування відповідає реальним життєвим сценаріям,

адже «включення перекладу у завдання спрямоване на те, щоб показати, що переклад – це не просто граматична вправа, а корисний інструмент для досягнення конкретних комунікативних цілей» [68, с.429]. Крім того, за словами А. Даффа [23, с. 14–22], важливо застосовувати переклад у командній роботі або у малих групах, що сприяє активізації обговорень, порівнянню ідей та підвищенню взаємодії.

Використання перекладу сповільнює мовлення студентів під час спілкування. Оскільки цей процес уповільнює обіг інформації, виникає думка, що це заважає розвитку вільної мовленнєвої компетенції. Результатом прагнення навчити студентів думати мовою L2 є застосування прямого методу, який спрямований на те, щоб студенти навчились спілкуватися, думаючи цією мовою [69, с. 30]. Проте, навчені думати іноземною мовою, студенти зазвичай поступово розвивають цю здатність у міру підвищення рівня своїх знань і навичок. Важливо враховувати, що люди природно схильні мислити рідною мовою, тому цей процес потребує часу.

Переклад непривабливий. Такий підхід зумовлений в основному ставленням до ГПМ, яке підкреслює механічне й штучне виконання вправ.

Зазвичай студентам пропонують тексти або навіть окремі речення без контексту, не пояснюючи їх цільовій аудиторії або мети перекладу. Основний акцент робиться на відтворенні мовних структур, що робить вправу мовленнєвим тренуванням, а не цілеспрямованою комунікативною діяльністю [26, с. 6]. Однак сучасний підхід до педагогічного перекладу відкриває нові можливості його інтеграції у навчання. Застосування сучасних технологій, таких як субтитрування або дубляж, може зробити переклад більш захоплюючим і практичним. Крім того, переклад – це не та діяльність, яку кожен студент повинен виконувати самотійно.

Студенти, швидше за все, займатимуться перекладом у парах та в групах. Завдяки спільній роботі вони можуть вчитися один в одного та отримувати більше користі від процесу.

Переклад сприяє інтерференції з боку рідної мови L1. Всі, хто навчається іноземної мови, мають рідну, яку вони не здатні ігнорувати. Зазвичай вони звертаються до неї при написанні або говорінні мовою L2. Оскільки вони вже

володіють знаннями однієї мови, вони природно прагнуть використати їх, навчаючись новому. Як підкреслюють П. Лайтбаун і Н. Спада [70, с. 57], «студенти покладаються на модель своєї рідної мови, намагаючись розкрити складнощі нової». Це процес, якого повністю уникнути важко. Ж. Хармер [71, с. 133] зазначає: «студенти й без того порівнюють дві мови, тому ми можемо допомогти їм робити це більш ефективно – показуючи відмінності та допомагаючи зрозуміти помилки». Тому зіставний аналіз двох мов може бути корисним для студентів. Викладачі часто нарікають, що студенти перекладають дослівно, але це може служити уроком для виокремлення специфіки L1 чи L2. А. Дафф [23, с. 6] наголошує, що переклад допомагає зрозуміти функціональні особливості мов і виправити непомітні звички, визнаючи, що «переклад сприяє кращому розумінню впливу однієї мови на іншу».

Таким чином, він підвищує мовну обізнаність, допомагаючи студентам виявити і усвідомити раніше приховані відмінності.

Переклад не сприяє розвитку інших мовленнєвих навичок. Однак, важливо враховувати, що будь-який вид перекладу, особливо усний, передбачає активну участь у читанні, писанні, слуханні та мовленні.

Як стверджує К. Мальмкяер [26, с. 8], «переклад не є самостійною навичкою; він тісно пов'язаний із іншими мовними вміннями і змушує студентів їх практикувати». Чи можливо взагалі розвивати мовні навички, не залучаючись до перекладу? Існує багато досліджень, що демонструють позитивний вплив перекладу на інші мовні компетенції [65; 66; 72; 73].

Переклад – це марнотратство часу. Однак, враховуючи методи та цілі, які використовуються, час, витрачений на цю діяльність, не є непродуктивним. Знову ж таки, можливо, в деяких ситуаціях це займе більше часу або буде менш ефективним для окремих груп студентів, проте якщо переклад відповідає навчальним потребам, його варто включати в заняття.

Переклад можливий лише у монологічних групах. Звісно, що у випадках, коли викладач і студенти говорять однією мовою, робота над перекладом закономірна і зручна. Однак у багатомовних групах також є способи його застосування. Наприклад, студенти, які розмовляють різними мовами, можуть працювати у парі або групах, обговорюючи між собою та з викладачем мовні

особливості. У випадках, коли у студентів немає спільної мови, вони можуть досліджувати відмінності між своїми мовами L1 та L2 або використовувати переклад для самостійного навчання [65, с. 10–11]. Студенти можуть пояснювати ілюстраційним способом, яким чином функціонує їхня рідна мова, що допомагає іншим краще розуміти мовні системи.

Обґрунтування необхідності включення перекладу у процес ВВІМ.

Багато дослідників [1-7; 19; 20; 22: 58; 64] підтримують ідею залучення перекладу як ефективного педагогічного засобу. Підкреслюючи цю важливість, А.П.Р. Говатт [27] застерігає від використання перекладу у тому ж форматі, що й у традиційному ГПМ. Практика застосування перекладу критикувалася тривалий час без вагомих підстав, тому настав час переосмислити його роль і підходи до використання. Чи справді десять років тому реформатори були категорично проти перекладу, або ж мова йшла про його неправильне застосування? [27, с. 10–16].

З урахуванням наявності численних альтернативних способів використання перекладу, не має сенсу застарілими аргументами щодо ГПМ виключати його з навчального процесу.

Навпаки, у сучасному світі переклад є інтегрованою частиною нашого повсякденного життя: «За межами аудиторії переклад відбувається постійно. Чому б не застосовувати його і всередині?» [23, с. 6]. Окрім заперечень, існує кілька ключових причин, чому роль перекладу переосмислюється та знову оцінюється, і ці аргументи мають багато рівнів впливу.

Гуманістичні підстави. Очевидно, що навчання проходить легше, коли студенти почуваються вільно й без напруги. Надмірні заборони щодо використання L1 на заняттях можуть негативно вплинути на процес засвоєння. Зазвичай, заохочуючи студентів говорити мовою L2, не слід робити це обов'язковим правилом, оскільки це може породити напружену атмосферу і сприяти сором'язливості, коли студенти бояться висловити свої думки. Викладачі нерідко використовують переклад у ситуаціях, коли помічають, що студенти стають напруженими або не встигають за темпом навчання. Дж. Хармер [71, с. 133-134] наголошує, що «студенти (і викладачі) можуть використовувати L1 для підтримки соціального комфорту під час заняття». Хоча акцент нині робиться на застосуванні

перекладу як інструменту посередництва, будь-яка діяльність у групах і парах з перекладом сприяє обміну думками, аргументації та розгляду альтернативних варіантів. Як зазначає Р. Стіббарт [24, с. 71], «обґрунтоване використання перекладу особливо доречно в контексті т'юторства та зменшення тривожності на початкових етапах вивчення мови, дозволяючи студентам застосовувати рідну мову як допоміжний засіб».

Практичні мотивації. Застосування перекладу на заняттях ІМ має вагомі практичні переваги. Насамперед, воно сприяє економії часу: викладачам іноді доводиться витратити кілька хвилин на пояснення понять мовою L2, але ці зусилля можуть бути малоефективними, оскільки студенти не завжди сприймають слова викладача належним чином. З іншого боку, якщо викладач використовує одне-два слова або короткий фрагмент мовою L1, ймовірність того, що студенти зрозуміють суть, зростає. Студент, який не усвідомлює значення сказаного, швидше втратить зацікавленість, ніж той, хто намагається йти в ногу із викладачем і використовує кілька слів L1 як підказку.

Ф. Керр [65] рекомендує педагогам зберігати «жаргон» або ключові слова на L1 у процесі застосування метамови, що він описує як короткий та ефективний шлях до розуміння. Крім того, студенти можуть отримати користь від так званого перемикання кодів – переходу між мовами L1 та L2 під час заняття. Г. Кук [22, с. 46] зазначає, що сучасні дослідження, хоча й з обережністю, підтримують цю практику. Наприклад, коли студент під час виконання читальної вправи запитує значення слова, викладач може швидко пояснити його мовою L1 і продовжити заняття. Це особливо доцільно, коли слово не є ключовим у контексті.

Перемикання кодів часто сприяє продовженню роботи студентів, якщо вони застрягли через незнання слова або виразу – вони мають можливість швидко отримати пояснення та не припиняти роботу. Г. Кук [22, с. 32] дає пораду, що студент може використати будь-який спосіб – в тому числі перемикання мов або переклад – для більш автентичного виконання завдання. Окрім освітнього контексту, перемикання мов та запозичення слів широко поширені в повсякденному житті: у новинах, фільмах чи на вулицях, де українці активно використовують англійські слова навіть тоді, коли існують їхні відповідники

українською. Ця тенденція популярна і в усьому світі. Тому вміння розумно застосовувати всі ці засоби – зокрема, використання L1 – потрібно розглядати з точки зору практичної користі у процесі навчання/викладання іноземної мови.

Технічні аспекти. У сучасному світі, де домінують цифрові технології, вони стали невід’ємною частиною занять із мови. Підручники розробляються з урахуванням сучасних технологічних інструментів, а викладачі прагнуть максимально їх використовувати. Проте одним із найчастіше критикованих таких інструментів є онлайн-перекладачі, наприклад Google Translate або Microsoft Translate. Вони є доступними для студентів, які вже знайомі з технологіями, хоча й не дають ідеальних перекладів.

Студенти нерідко вдаються до них для написання текстів L2. Тому важливо навчити студентів ефективно користуватися цими сервісами, замість забороняти їх. Адже в майбутньому працівники ймовірно будуть використовувати такі технології у професійній діяльності, тому краще ознайомитися з їх застосуванням ще під час навчання.

Когнітивні мотиви. Незважаючи на всі застереження викладачів, здається, неможливо повністю викоринити в мисленні студентів процес перекладу під час вивчення мови. Тобто, хоча він може бути усунений із заняття, внутрішній переклад у свідомості залишається неминучим. Коли ми засвоюємо щось нове, ми опираємося на вже наявні знання. Н. Елліс [74, с. 229] ілюструє це порівнянням: «мовний калькулятор не має кнопки «очистити». Іншими словами, неможливо просто ігнорувати здобутий раніше мовний досвід (L1). Тому, студентам, що вивчають L2, найімовірніше, будуть допомагати власні ресурси L1 через процес порівняння. Всі, хто навчається іноземної мови, здобувають новий лексичний і фразеологічний запас, який вони інтегрують у свою базу знань рідної мови. Студенти вже сформували мовні навички на основі L1, тому їм вигідно використовувати навчальні методи, що враховують їхні попередні знання. Наприклад, коли люди вже навчилися їздити на велосипеді, їм швидше буде опанувати керування автомобілем, застосовуючи вже наявний досвід. Дослідження з когнітивної лінгвістики та нейронауки переконливо підтверджують значущість рідної мови студентів у процесі вивчення іноземної [65, с. 5]. Спільноти студентів

із подібним рівнем володіння L1 створюють сприятливе середовище для активного використання їхнього мовного репертуару.

Висновки. Повернення до ролі перекладу у мовній дидактиці, яке представлено у цій роботі, є частиною ширшої проблематики, що спрямована на прогрес у вивченні іноземних мов. Чим вищий рівень володіння мовою, тим більше обговорень і аргументів виникає щодо використання перекладу у викладанні іноземних. У сучасній парадигмі навчання та викладання іноземних мов переклад набуває складнішої й багатограннішої ролі.

Його концепція полягає в інтеграції в сучасні методики навчання, де переклад більше не є окремим методом, а слугує інструментом для формування мовних навичок у контексті. Це – засіб аналізу мовних структур, культурних особливостей та стилістичних відмінностей, що сприяє розвитку критичного мислення, поповненню лексичного запасу та підвищенню рівня міжкультурної комунікації.

Іншими словами, тепер переклад розглядається не лише як спосіб передавання інформації, а і як метод дослідження мови. Це значно розширює його роль у ВВІМ, включаючи використання для культурного обміну, кращого усвідомлення мовного та соціокультурного розмаїття. Новий підхід вимагає застосування перекладу у поєднанні з інтерактивними вправами і автентичними матеріалами для більш ефективного й цікавого навчання. Безумовно, однією з головних переваг перекладу як навчального інструменту є можливість легко й безпосередньо порівнювати L1 і L2. Однак переклад можна порівняти з ліками: за правильного застосування у правильних дозах і вірному часі він має лікувальний ефект, а при неправильному використанні – може нашкодити. Тому важливо інтегрувати переклад у навчальний процес у відповідний момент і для відповідних студентів. В кінцевому результаті рішення щодо методу залишається за викладачем, адже він обирає той, що найбільше відповідає цілям навчання.

На завершення хочемо процитувати Г. Кука, який наголошує, що останнім часом відбувається переоцінка ролі перекладу: його вважають не лише доцільним, але й цінним у процесі засвоєння мови. Методи, що ґрунтуються виключно на комунікації й передбачають формальну неточність, поступово втрачають актуальність, тоді як застосування перекладу здатне сприяти підвищенню точності

й мати багато інших переваг. Таким чином, заборона перекладу ймовірно поступово втратить свою актуальність [22, с. 118].

Необхідно створювати нові та адаптувати існуючі навчальні матеріали, проводити нові лінгвістичні дослідження й інтегрувати їх у навчальний процес. Хоча ще багато роботи попереду для детального аналізу та впровадження ролі перекладу у викладанні іноземної мови,

Сподіваємося, що ця стаття закладе основу для подальших досліджень у цій галузі, адже проблема, яку ми розглядаємо, є однією з найсуперечливіших у дидактиці вивчення/викладання іноземних мов. Впевнені, що наведена робота буде корисною як для викладачів, так і для студентів, допомагаючи обом сторонам отримати більш детальне уявлення про те, що може сприяти кращому засвоєнню й викладанню мовної освіти.

Список використаних джерел

1. Lavault, E. (1985): *Fonctions de la traduction en didactique des langues*, Paris, Didier Erudition.
2. Puren, C. (1988). *Histoires des methodologies*. Clé International, Paris.
3. Kebaili, I., Hadjoui, G. (2022). *La traduction didactique comme fondement pédagogique de l'apprentissage du français langue étrangère en Algérie*.
4. Grellet, F. (1991). *Apprendre à traduire: typologie d'exercices de traduction*. Presses universitaires.
5. Delisle, J. (1988). *Translation: an interpretive approach* (No. 8). Univ of Ottawa Pr.
6. Laviosa, S. (2014). *Translation and language education: Pedagogic approaches explored*. Ne Laviosa, Sara and Valerie Cleverton. 2006. *Learning by translation: A contrastive methodology for ESP learning and translation*. Scripta Manent 2 (1): 3–12.
7. Leonardi, V. (2011). *Pedagogical Translation as a Naturally-Occurring Cognitive and Linguistic Activity in Foreign Language Learning*. Sezione di Lettere, 6(1–2), pp. 17–28.
8. Hurtado Albir, A. (1996). *La enseñanza de la traducción*. Castello, Spain: Publicacions de la Universitat Jaume I.
9. Гармаш О.Л., Чухно Т.В., Пазяк А.Р. (2021). Використання рідної мови при вивченні іноземної мови. <https://dspace.nuft.edu.ua/items/458f69b4-097e-4b43-8ac4-7969fb3f655b>
10. Годованець Н. І. (2014). Застосування прямого методу навчання іноземної мови. <https://dspace.nuft.edu.ua/items/458f69b4-097e-4b43-8ac4-7969fb3f655b><https://dspace.nuft.edu.ua/items/458f69b4-097e-4b43-8ac4-7969fb3f655b>
11. Довженко І. М. Дячук Л.С. (2019). Використання перекладу у вивченні іноземної мови для студентів немовних ЗВО. chrome-extension://oemmnndcblbdoiebfnladdacbfmadadm/https://www.philol.vernadskyjournal.s.in.ua/journals/2019/2_2019/part_1/16.pdf
12. Колосов Д.Ю. (2024). Сучасні підходи до методики викладання англійської мови у контексті перекладознавства. <chrome-extension://oemmnndcblbdoiebfnlad>

dacbdfmadadm/https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50870/1/Koposov_FLMD_FPO.pdf

13. Кудій В.А. (2020). Перекладати чи ні? Ось у чому питання. (2020).

<https://www.uniland.com.ua/perevodit-ili-net-vot-v-chyom-vopros/>

14. Перекладу – ні. Як звичка перекладати шкодить вивченню мови. (2018).

<https://osvitanova.com.ua/posts/1161-perevodu-net-kak-pryvychka-perevodyt-slova-vredyt-yzuchenyu-yazyka>

15. Пазяк А.Р. (2021). Використання рідної мови при вивченні іноземної мови.

<https://dspace.nuft.edu.ua/items/458f69b4-097e-4b43-8ac4-7969fb3f655b>

16. Пантелеєва О. (2022). Використання перекладу в процесі вивчення іноземної мови. chrome-extension://oemmnndcbldboiebfnladdacbdfmadadm/https://www.aphn-journal.in.ua/archive/52_2022/part_3/25.pdf

17. Смужаниця Д. (2016). Перекладні методи у навчанні іноземних мов/ Д. Смужаниця //Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2016. – Вип. 2. – С. 247-249. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2016_2_67.

18. Стрільчук Валерія. (2024). Перекладати чи ні? Розбираємо ефективність цього методу у вивченні англійської. <https://cambridge.ua/uk/blog/effektiven-li-perevod-v-izuchenii-angliyskogo-vse-za-i-protiv/>

19. Шевелько К. О. (2011). Переклад у навчанні англійської мови учнів старших класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів / К.О. Шевелько // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Педагогіка та психологія. – 2011. – Вип. 19. – С. 50-58. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknlu_Ptp_2011_19_8

20. Штохман Л.М. (2021). Переклад на заняттях іноземної мови. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 11(79). С. 222–224.

21. What is the origin of the terms L1 and L2? (2016). <https://languagelearning.stackexchange.com/questions/2370/what-is-the-origin-of-the-terms-l1-and-l2>

22. Cook, Guy. (2010). Translation in Language Teaching. Oxford: Oxford University Press.

23. Duff, Alan. (1989). Translation. Oxford: Oxford University Press.

24. Stibbart, P. (1998). The principled use of oral translation in foreign language teaching: in K. Malmkjær (ed.), Translation and language teaching: Language teaching and translation, St. Jerome Publishing, Manchester

25. Thi Thu Huong Nguyen, (2024). Translation in Language Teaching – The Need for Redefinition of Translation. researchgate.net/publication/377714287_Translation_in_Language_Teaching_-_The_Need_for_Redefinition_of_Translation.

26. Malmkjaer, Kirsten. (1998). Translation and Language Teaching: Language Teaching and Translation. Manchester: St. Jerome.

27. Howatt, A. P.R. (1984). A History of English Language Teaching. Oxford: Oxford University Press.

28. Vermes, Albert. (2010). Translation in foreign-language teaching: A brief overview of pros and cons. Eger Journal of English Studies 10: 83–93.

29. Chomsky, N. (1959). «A review of B.F. Skinner's «Verbal Behaviour», Language 35/1, p. 26–58.

30. Dulay, H. and Burt, M. (1973). Should we teach children syntax *Language Learning* 23. 245–258.
31. Dulay, H. and Burt, M. (1974). Natural sequences in child second language acquisition. *Language Learning* 24. 37–53.
32. Dulay H. Burt M., Krashen S. (1982). *Language Two*. Oxford.
<https://repozytorium.ukw.edu.pl/handle/item/2617>
33. Dujmovic, M. (2007). The use of Croatian in the EFL classroom. *Metodicki Obzori*, 2(1), 91–100. Retrieved on February 12, 2013 from <http://hrcak.srce.hr/file/19437>
34. Nation, P. (2003). The role of the first language in foreign language learning. *The Asian EFL Journal*, 5(2). Retrieved on February 10, 2013 from http://www.asian-efl-journal.com/june_2003_PN.html
35. Benelhadj Djelloul Dalila. (2017). The Usefulness of Translation in Foreign Language Teaching: Teachers' Attitudes and Perceptions. DOI: <http://dx.doi.org/10.24093/awejtls/vol1no3.11>
36. Turnbull, M. (2001). There is a role for the L1 in second and foreign language teaching, but.... *Canadian Modern Language Review*, 57, (4), 220–163.
37. Stern, H. (1992). *Issues and options in language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
38. Ross, N. J. (2000). Interference and Intervention: Using Translation in the EFL Classroom. *Modern English Teacher*, 9(3), 61–66.
39. Widdowson, H.G. (1978). *Teaching language as communication*. Oxford University Press.
40. Reves. T. Medgyes. P. (1994). The non-native English speaking EFL/ESL teacher's self-image: An international survey. *System*. Volume 22, Issue 3, August 1994, Pages 353–367.
41. Malmkjær, K. (2004). *Translation in Undergraduate Degree Programmes*. Amsterdam: John Benjamins.
42. Cook, V. J. (1999). Going beyond the native speaker in language teaching. *TESOL Quarterly*, 33(2), 185–209.
43. Berlitz, Maximillian D. (1907). *The Berlitz Method for Teaching Modern Languages*. New York.
44. Анісімова А.І., Кошова Л.С. (2010). Сучасні аспекти методики викладання англійської мови. – Дніпропетровськ. – Друкарня ДНУ.
45. Lewis, M. (1993). *The lexical approach: The state of ELT and a way forward*. Hove: Language Teaching Publications.
46. Мартинова Раїса. (2023). Розвиток методики навчання іноземних мов у дослідженнях зарубіжних учених. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-4-104-114>.
47. Девіцька А.І., Курах Н.П., Сідун Л.Ю. (2022). «Теорія та практика перекладу». <https://dspace.uzhnu.edu.ua>.
48. Mounin, G. (1976). *Les problèmes théoriques de la traduction*. Paris: Gallimard Editions.
49. Mounin, G. (1963). *Les problèmes théoriques de la traduction*. Paris: Gallimard Editions.
50. Ladmiral, J.R. (1980). *Dilbilim V, Traduction et connotation*.
51. Ladmiral, J.R. (1994). *Traduire: théorèmes pour la traduction*. Paris: Gallimard.
52. Cary E. (1956). *La traduction dans le monde moderne*. Genève, 1956.

53. Kerry Lappin-Fortin. (2017). *La traduction: Un pont de départ*. Canadian Scholars' Press.
54. Davies, M., & Kiraly, D. (2006). Translation: Pedagogy. In K. Brown (Ed.), *Encyclopedia of Language and Linguistics* (2nd ed., pp. 81–85). Cambridge, UK: Elsevier Ltd.
55. Holmes, J.S. (1994). *Translated! Papers on literary translation and translation studies* (Vol. 7.). Amsterdam: Rodopi.
56. Pergnier, M. (1981). «Théorie linguistique et théorie de la traduction », *Méta*, vol. 26, n 3, pp. 255–62.
57. Ladmiral, J.-R. (2004). «Dichotomies traductologiques», in *La Linguistique*, XL, n. 1: 25–49.
58. Durieux, C. (2005). L'enseignement de la traduction: enjeux et démarches. *Meta*, 50 (1), pages 36-47.
59. Lavault, E. (1988). *La Traduction interprétative*. In: Laporte, d. (ed.). *Traduction & didactique*. Porto: Edicoes Asa: 67–75.
60. Déjean Le Féal, K. (1987). Traduction pédagogique et traduction professionnelle. In: *Le Français dans le Monde, «Recherches et applications»*.
61. Al-Musawi, N.M. (2014). Strategic Use of Translation in Learning English as a Foreign Language (EFL) among Bahrain University Students. https://www.researchgate.net/publication/304355067_Strategic_Use_of_Translation_in_Learning_English_as_a_Foreign_Language_EFL_among_Bahrain_University_Students
62. Dagut, M.B. (1986) The Fact of Translation in Learning English as a Foreign Language. *Papers and Studies in Contrastive Linguistics*, 21, 197-207.
63. Carreres, A. (2006). *Strange bedfellows: Translation and Language Teaching*. University of Cambridge, UK.
64. Bear, Joshua M. (1991). Yabancı dil öğretmenlerinin yetiştirilmesinde çeviri derslerinin yeri. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi* 1: 227-235.
65. Kerr, Philip. (2014). *Translation and Own-Language Activities*. Cambridge: Cambridge University Press.
66. Artar Pinar. (2017). The role of the translation in foreign language teaching. https://www.academia.edu/71084007/The_Role_of_Translation_in_Foreign_Language_Teaching.
67. Navidinia, H. Akar, M., Hendevalan, J.F. (2019). Using Translation in Language Teaching: Exploring Advantages and Disadvantages from Linguistic, Humanistic and Practical Perspectives. https://www.academia.edu/40076323/Using_Translation_in_Language_Teaching_Exploring_Advantages_and_Disadvantages_from_Linguistic_Humanistic_and_Practical_Perspectives
68. Ali, Shamim. (2012). Integrating translation into task-b activities: A new direction for ESL teachers. *Language in India: Strength for today and bright hope for tomorrow* 12: 429-440.
69. Larsen-Freeman, D. and Anderson M. (2022). *Techniques and Principles in Language Teaching* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.
70. Lightbown, P.M. and Spada N. (2013). *How languages are learned* (4th ed.). New York: Oxford University Press.
71. Harmer, Jeremy. (2007). *The Practice of English Language Teaching* (4th ed.). Pearson Education.

72. Amani Hamad Ali al Shuwaib. (2024). Translation as a Learning Method in English Language Learning DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13885366>
73. Fertani, Y. (2022). L'apprentissage des langues étrangères à travers la traduction: de la résistance à l'engouement. <https://revues.imist.ma/index.php/SSDL/article/view/30384>
74. Ellis, Nick C. (2009). Handbook of Language Teaching. Oxford: Oxford University Press.

Лещенко Л.П.

старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ПРЕСОДИДАКТИКА ТА ПРЕСОЛІНГВІСТИКА У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. У статті йдеться про методiku пресодидактики та пресолінгвістики, особливості їх використання при вивченні іноземної мови, зокрема у соціально-культурному аспекті міжкультурної комунікації.

Ключові слова: газета, лінгвістика, мова, народ, культура, інформація, міжкультурна комунікація.

Summary. The article deals with the methodology of press didactics and press linguistics, the peculiarities of their use in learning a foreign language, in particular in the socio-cultural aspect.

Key words: newspaper, linguistics, language, people, culture, information, intercultural communication.

Методика навчання будь-якої мови – це самостійна педагогічна наука, базисними для якої в останні роки заведено вважати психологію, лінгвістику, педагогіку, філософію, логіку. Цим взаємозв'язкам присвячено чимало досліджень. Процес інтеграції, притаманний сучасній науці, не обійшов і науку викладання, в результаті чого коло базисних наук, на які спирається і з якими взаємодіє методика, набагато ширше, ніж традиційно вважається досі.

Так, матеріали засобів масової інформації давно використовувались у навчальному процесі з мови, проте ніхто з дослідників не зараховував журналістику до базисних наук методики, не звертався до багатьох позамовних факторів, без яких робота з джерелами масової інформації втрачає свою специфіку, не набуває системного характеру.

Проте, журналістика має синтетичний характер і є органічним складником національної культури. Оскільки саме культура визнана одним із пріоритетів політики у творенні державності України, варто звернутися до тих чинників, які спонукають розглядати поняття «культура» у формуванні обріїв образно-емоційної культурної пам'яті засобами журналістики у кількох площинах, а саме:

- 1) ЗМІ (засоби масової інформації) як явище культури;
- 2) ЗМІ як об'єкт культури (країнознавчий, міжкультурний аспект);
- 3) проблеми культури у засобах масової інформації (тематичний аспект);
- 4) проблеми фаху ЗМІ (професійний аспект);
- 5) проблеми мовної культури та культури мовлення каналів ЗМІ (лінгвістичний аспект).

Перший аспект стосується переважно галузевих проблем журналістики. Другий варто розглядати як складник країнознавства, українознавства, оскільки йдеться про засоби масової інформації України. Цей напрям, до речі, найменш розроблений, оскільки засоби журналістики як об'єкти краєзнавства, країнознавства почали розглядатися не так давно. Третій аспект створює тематико-культурологічний образ ЗМІ. Четвертий – джерело нової інформації професійного характеру для спеціалістів різних галузей знань. П'ятий – царина діяльності лінгвістів, які звертаються до вивчення мови преси в кількох напрямках.

Цей аспект відтворює мовний образ видання. Останнім часом спостерігається підвищення інтересу до вивчення явищ газетно-публіцистичного мовлення в соціо-культурному контексті, оскільки газетно-публіцистичне мовлення як естетичний стереотип певної епохи виступає репрезентом певного типу культури, витвореного й прийнятого відповідними верствами народу.

У дослідженнях «тематичного спрямування» (назвемо такі праці, які вивчали тематичні напрямки матеріалів ЗМІ, аудиторію тощо) відтворювався розвиток суспільства. Ці роботи були підпорядковані панівної ідеології. У полі зору дослідників ЗМІ «журналістського» напрямку перебували питання оформлення, моделювання тощо. Проте, кожен канал масової інформації, маючи спільні ознаки, котрі об'єднують їх у світове поняття «ЗМІ», є феноменальним явищем національної культури.

Взаємини журналістської творчості з духовною культурою через ЗМІ – явище складне, оскільки в поняття «культура» входить значна сукупність знань, пов'язаних з естетичними та духовними цінностями. Саме продуктом синтезуючої діяльності постають перед нами сучасні засоби масової інформації, спілкування з якими людині допомагають усі знання і враження, набуті в різних сферах і

закріплених у свідомості як множинність чинників з різних галузей знань. Адже «будь-яка нова ідея..» є продуктом, що синтезує діяльності свідомості», що використала смислові елементи та їх сполуки, вироблені у різних, часом вельми віддалених галузях людської культури.

Інформаційні інтереси особистості є не лише продуктом синтезуючої діяльності, а й активним мотивом пошуку інформації у соціумі, оскільки потрібно шукати джерела інформації, які б задовольнили запити.

Першість у формуванні інформаційних інтересів належить ЗМІ, процес залучення до спілкування з якими приходить кілька стадій:

- 1) мимовільний інтерес (виникає як первинна реакція на нове знання);
- 2) спрямований (увага привертається підказуванням);
- 3) сформований (самостійно пошук потрібної інформації);
- 4) ініціативний інтерес (самовизначення, що саме відповідає потребам особистості).

Лінгвістичний напрям використання матеріалів ЗМІ у навчальному процесі ми визначаємо терміном пресолінгводидактики. Використання сукупної екстралінгвістичної інформації як явища національної культури – царина пресодидактики, яка дає можливість залучити до навчального процесу всі чинники, здатні формувати «культурну грамотність» й розсувати обрії світобачення, світосприйняття, активізувати мовотворчу діяльність мовою, що вивчається. Як прикладна галузь педагогіки пресодидактика дає можливість віднаходити нові ресурси для стимуляції мовлення, спираючись на позамовні фактори, а пресо лінгвістики звертає увагу у першу чергу на мовний рівень.

Врахування журналістського фактора до того ж сприяє формування педагогічного світогляду викладача-мовника, адже вивчення мови тісно пов'язане з проблемою інтересу й усвідомлення ментальності народу, а тому в навчальний процес залучаються різні канали світосприйняття, світовідчуття.

Пізнання ментальності народу, мова якого вивчається, є активним мотивом споживання інформації і передбачає кілька рівнів: 1) власне мовний, бо кожна мова членує світ по-своєму; 2) логічний, когнітивний – кожна нація бачить себе серед інших, має свій світ речей; 3) прагматичний, або цінний – ставлення до всього

довкілля. Ментальність є тим сукупним поняттям, що входить у кожную особистість не лише завдяки освіті й вихованню, а й підсвідомо, часто-густо завдяки ЗМІ.

Засоби журналістики легко вписуються у концепцію культурної грамотності, їх успішно розробляють дослідники різних країн.

Сама культурна грамотність дає змогу правильно інтерпретувати ті явища, котрі з'являються у засобах масової інформації, пропонуючи різні канали для розширення образно-емоційної пам'яті, ефективні як засоби духовного спілкування між людьми, для обміну ідеями, уявленнями, почуттями в реальній ситуації спілкування.

Національні джерела інформації належить до тих чинників, які формують культурну грамотність носіїв мови, як правило, без посередників, оскільки кожна культурна володіє традиційно актуалізованими фактами.

Журналістсько-методичний підхід відіграє особливу роль у пошуках шляхів гуманізації освіти, оскільки дає можливість ефективно використовувати національні ЗМІ у навчальному процесі з урахуванням національно-культурної специфіки філологічного знання, при формуванні й розширенні знань, конче потрібних сучасному спеціалістові. Ідеться не лише про лінгвістичні знання, що поповнюються на заняттях з мови, при спілкуванні з оточенням тощо, а й про суспільні, фахові науки. Залучення до навчального процесу галузевих видань збагачує слухачів знаннями з майбутньої спеціальності, активізує термінологічну лексику з фаху.

Активне використання різноманітних джерел інформації у навчальному процесі з мови, спадкоємність у цій роботі на різних етапах навчання, залучення суспільно-політичних, освітніх, галузевих видань і передач відповідно до інтересів слухачів. Засоби журналістики дають можливість сприяти мовотворчій діяльності, розширюють обрії пізнання, культурної пам'яті. Журналістсько-методичний підхід передбачає також більш активне залучення до навчального процесу з мови тематичних видань – окремих публікацій, публіцистики. Це завдання подальшої роботи з масовокомунікаційними джерелами, пресодиактика, спираючись на журналістику як на одну з базисних наук методики викладання мови, дає можливість виділити такі напрями занять за матеріалами ЗМІ:

1. країно-українознавчі;
2. професійна лексика;
3. культурознавчі;
4. лінгвістичні.

Ці напрями, хоч і мають різну навчально-виховну мету, сприяють формуванню культурної пам'яті, скорочують культурологічну дистанцію, розширюють обрії світобачення. Взаємоконтакти журналістики з методикою викладання та іншими суміжними науками поживають навчальний процес і задовольняють потреби слухачів у найбільш різноплановій інформації.

Взагалі потрібно нагадати та пам'ятати про важливість комунікації у навчальному та виховному процесі.

Професійна комунікація – це, коли є зв'язок «викладач — студент. Це залежить не лише від наукових можливостей лідера наукової школи, а і його здатності безпосередньо спілкуватися зі своїми студентами. Чим тіснішими є комунікаційні зв'язки між усіма фігурантами наукового і навчально-виховного процесу, тим збільшується рівень його результативності.

Звісно, комунікаційний зв'язок «викладач — студент» не обмежується лише науковою і навчально-виховною діяльністю, він зумовлений характером особистості як викладача, так і студента, прагненням взаємодіяти і співпрацювати, оскільки комунікація (в цьому разі розглядається як спілкування) — це складна система взаємозалежних зв'язків між викладачем і студентом.

Розвинутими формами взаємодії викладача і студента слід вважати:

- співпрацю викладача і студента в процесі наукової і навчально-виховної діяльності;
- безпосереднє спілкування викладача зі студентом не лише в аудиторії, а й поза навчальним процесом;
- регулярне проведення індивідуальних, групових і масових форм наукової і науково-виховної діяльності, зокрема наукових студентських конференцій міжнародного, всеукраїнського і регіонального рівнів;
- наявність сайту викладача, який створює сприятливі умови для спілкування та передачі інформації;

- використання можливостей Інтернету, зокрема електронної пошти, для обміну повідомленнями;

- застосування телефонного зв'язку для передачі коротких повідомлень та ін.

Педагогічне спілкування викладача зі студентами передбачає такі цілі:

- 1) інформаційну – взаємообмін навчальною і науковою інформацією;

- 2) ціннісно-орієнтаційну – передачу суспільно-значущих і професійно-важливих норм і цінностей;

- 3) спонукальну – підтримку студента, мотивацію його діяльності;

- 4) соціальну – узгодження спільних дій, зворотний зв'язок між суб'єктами педагогічної взаємодії.

Педагогічне спілкування, як особливе соціально-психологічне явище, характеризується такими функціями:

- соціально-перцептивною – сприймання і пізнання викладачем і студентом один одного;

- комунікативно-поведінковою – передача інформації та обмін соціальними ролями, організація спільної діяльності;

- емоційною – оцінне ставлення викладача до студента як особистості, експресивні реакції кожної зі сторін спілкування;

- соціальною самопрезентацією.

Таким чином, в арсеналі сучасного викладача існують багатоканальні способи комунікаційного зв'язку зі студентами. У разі необхідності він може успішно скористатися для спілкування зі своїми студентами всією системою комунікаційних каналів, засобів і способів або надати перевагу одному з них.

Сьогодні, коли йдеться про підготовку кадрів для зарубіжних країн державною мовою, варто пам'ятати про іноземного споживача інформації з українських джерел, відповідно про побудову комунікації, про особливості комунікаційного процесу.

Список використаних джерел

1. Українська періодика як феномен національної культури у формуванні «образно-емоційної пам'яті» // Засоби масової комунікації як форма бізнесу. – К., 1992. – С.21–26.

2. Сербенська О.А. Мова газети й мовотворчість журналіста в аспекті соціально-культурного розвитку суспільства: Автореф. дис. д-ра філол.наук. – К., 1992.
3. Мерзлякова О. Учителі й учні: мистецтво діалогу: семінар та тренінгові заняття психолога з педагогами. / О. Мерзлякова / Редкол.: Т.Шаповал та ін. – К.: Шк. світ, 2008. – 352 с.

Маркова О.В.

старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Шматок Т.Г.

старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ФІДБЕК ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті розкривається сутність поняття та доцільність використання зворотного зв'язку як ефективного інструменту формувального оцінювання навчальних досягнень студентів закладів вищої освіти. Увага приділяється основним рівням зворотного зв'язку та ключовим елементам ефективного фідбеку, які можна застосовувати у своїй педагогічній практиці.

Ключові слова: формувальне оцінювання, оцінювання для навчання, зворотний зв'язок, ефективний фідбек, ширший зворотний зв'язок, вузький специфічний зворотний зв'язок, інформаційний зворотний зв'язок, процесний зворотний зв'язок, саморегуляційний зворотний зв'язок, гнучке навчання.

Summary. The article highlights the adaptability of feedback as an effective tool for formative assessment of the academic achievements of students in higher education institutions. It delves into the primary levels of feedback and the key elements of effective feedback, empowering you to apply it in your unique pedagogical practice.

Key words: formative assessment, assessment for learning, feedback, effective feedback, broader feedback, narrower specific feedback, informational feedback, process feedback, self-regulatory feedback, flexible learning.

Постановка проблеми та її актуальність. Потреба у постійному вдосконаленні освітньої системи сприяє новим підходам до оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. Одним із таких підходів вважають формувальне оцінювання (formative assessment or assessment for learning), завданням якого є підвищення якості надання освітніх послуг. Актуальність запровадження такого оцінювання тісно пов'язане із реформою сучасної української освіти, основні напрямки якої представлені у Концепції нової української школи (НУШ), в Законах України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту». Зокрема, в статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту» вказані основні види оцінювання: «Основними видами оцінювання

результатів навчання учнів є *формувальне*, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання, державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання» [1].

У контексті формувального оцінювання якісне викладання та навчання залежить від зворотного зв'язку, який забезпечують викладачі та студенти. Таким чином, зворотний зв'язок (feedback) є ключовим аспектом успішного оцінювання. Результати міжнародних наукових досліджень доводять, що зворотний зв'язок як обмін інформацією між викладачем і студентом або між студентами щодо навчальних досягнень, має суттєвий вплив на ефективність навчального процесу.

Формувальне оцінювання в системі вищої освіти України використовується не так часто, як у системі загальноосвітньої школи. Останнім часом викладачі вищої школи також все більше уваги звертають на цей вид оцінювання. Станом на зараз, всі заклади вищої освіти використовують модульно-рейтингову систему оцінювання, яка передбачає вивчення студентами навчальної дисципліни шляхом ретельного опрацювання навчальних модулів, а оцінювання результатів здійснюється за рейтинговою системою через накопичення балів студентами на основі проведення поточних та підсумкових контрольних заходів [2, с. 286].

Формувальна функція оцінювання передбачає не лише фіксацію отриманих результатів, а й демонструє прогрес особистих навчальних досягнень здобувачів освіти. Цьому і сприяє зворотний зв'язок (фідбек), який надає інформацію як викладачеві (чи засвоєно матеріал, що саме викликає труднощі, як саме скоригувати процес навчання), так і студенту (чи все правильно він засвоїв, що потрібно додатково доопрацювати). В разі відсутності такого зворотного зв'язку студент може неправильно засвоїти, чи закріпити навчальний матеріал [2, с. 287].

Хоча саме поняття формувального оцінювання раніше не було закріплено законодавчо, викладачі вищої школи застосовували і застосовують певні прийоми такого оцінювання у своїй практиці. Так, деякі прийоми можна запозичити із модульно-рейтингової системи (міні-тестування, індивідуальні домашні завдання, усне та письмове опитування, тощо). Визначальним є не форма самого завдання, а його мета.

Це і можна вважати вагомою підставою для подальшого розвитку та послідовного поширення практик формувального оцінювання, враховуючи світові педагогічні методики. Насамперед, нас цікавить навчання іноземної (англійської) мови в ускладнених умовах освітнього процесу.

Мета даної статті – розкриття сутності поняття та особливості застосування зворотного зв'язку (фідбеку) як ефективного інструменту формувального оцінювання навчальних досягнень студентів закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Багато відомих лінгвістів, методистів, експертів займаються вивченням проблем формувального оцінювання та зворотним зв'язком в освітньому контексті. У даній статті вважаємо за доцільне посилатися на навчально-методичний посібник видавництва Оксфордського Університету (Oxford University Press) «Ефективний зворотний зв'язок: ключ до успішного формувального оцінювання» (Effective feedback: the key to successful assessment for learning). Робота написана провідними експертами в галузі розробки систем оцінювання знань з англійської мови: Елейн Бойд (Elaine Boyd), викладачка магістерських курсів TESOL та прикладної лінгвістики в Інституті освіти, Університетському коледжі Лондона; Ентоні Грін (Anthony Green), директор Центру досліджень навчання англійської мови та оцінювання, а також професор з оцінювання мов у Університеті Бедфордширу; Терезе Н. Хопфенбек (T.N. Hopfenbeck), доцентка та директорка Оксфордського університетського центру оцінювання освіти (OUCEA); Гордон Стобарт (Gordon Stobart), почесний науковий співробітник Оксфордського університету, засновник Групи реформування оцінювання, яка сприяє поширенню формувального оцінювання на міжнародному рівні. В цьому документі автори посилаються на сучасне визначення формувального оцінювання (assessment for learning), надане Вал Кленовскі (Val Klenowski), професоркою Квінслендського університету: «Формувальне оцінювання є частиною щоденної практики студентів, вчителів і однолітків, яка передбачає пошук, осмислення та реагування на інформацію, отриману через діалог, демонстрацію та спостереження способами, що сприяють постійному навчанню.» [3, с. 264].

О. Підгорна, Т. Береговська, експертки Команди підтримки реформ МОН України, виділяють три основних елементи формуального оцінювання, як «оцінювання для навчання»:

- встановлення для студентів зрозумілих цілей на певний навчальний період;
- надання й отримання студентами конструктивного *зворотного зв'язку* щодо їхніх навчальних досягнень, відповідно до навчальних цілей;
- коригування викладачем навчального процесу, відповідно до результатів і навчального поступу здобувачів освіти [4].

Як бачимо, зворотний зв'язок є одним із важливих елементів «оцінювання для навчання». Д. Віліам (D. Wiliam), відомий експерт в області оцінювання, в своїй книзі «Вбудовані стратегії формуального оцінювання» (Embedded Formative Assessment), написав: «Якби потрібно було звести всі дослідження щодо зворотного зв'язку до однієї простої ідеї, принаймні для академічних предметів у школі, це була б така: зворотний зв'язок має стимулювати мислення» [5].

Коли зворотний зв'язок є ефективним, він стає одним із найпотужніших чинників навчання. Дослідження показують, що його вплив залежить від якості: низькоякісний зворотний зв'язок може мати навіть негативний ефект на навчання. Важливо знати, що робить зворотний зв'язок ефективним в навчальному процесі, щоб забезпечити його сприяння прогресу в навчанні. Зворотний зв'язок можна передавати на двох рівнях: ширшому, більш загальному рівні, або вужчому, більш специфічному. В освітньому контексті частіше використовують вужчий, специфічний зворотний зв'язок але важливо враховувати обидва рівні.

Ширший зворотний зв'язок (broader feedback). Автори посібника «Ефективний зворотний зв'язок: ключ до успішного формуального оцінювання» використовують таке визначення ширшого зворотного зв'язку: «Будь-яке спілкування, яке дає доступ до думок, відчуттів чи суджень інших людей щодо власної роботи» [6, с. 18]. Це визначення акцентує увагу на тому, як люди реагують на зворотний зв'язок щодо їхньої роботи. Реакція може бути як позитивною, так і негативною. Визначення також вказує на те, що ми іноді несвідомо надсилаємо сигнали (як позитивні, так і негативні) учням через наші дії чи слова, які сприймаються як зворотний зв'язок навіть якщо ми цього не передбачали.

Наприклад, якщо учнів розподіляють у групи з нижчим рівнем, це може сигналізувати про те, як вчитель або школа оцінюють цих учнів. Без конструктивного пояснення причини такого розподілу це може негативно вплинути на очікування та мотивацію учнів. Навпаки, позитивно інтерпретований ширший зворотний зв'язок може сприяти активному залученню учнів до навчального процесу та покращенню їхніх результатів. У разі негативної інтерпретації учні можуть знизити свою мотивацію, щоб захистити себе від почуття невдачі.

Вужчий (специфічний) зворотний зв'язок (narrower specific feedback). Існує загальноприйнята модель специфічного зворотного зв'язку, пов'язаного з навчальним процесом.

Його базове визначення таке: «Зворотний зв'язок надає інформацію, яка дозволяє учню скоротити розрив між поточними та бажаними результатами».

Специфічний зворотний зв'язок допомагає учням рухатися від їхніх поточних результатів до бажаних. Проте, зворотний зв'язок має бути більш ніж одностороннім процесом від учителя до учня. У своєму дослідженні Д. Гетті (J. Hattie), новозеландський педагог і освітній експерт, виявив, що: «Зворотний зв'язок є найпотужнішим, коли він надходить від студента до викладача... Коли викладачі готові до такого фідбеку від студентів про те, що вони знають, що розуміють, де саме роблять помилки. І це робить навчання дійсно реальним» [6, с. 19].

Це також підкреслює важливість формувального оцінювання, яке зосереджується на тому, щоб зрозуміти, де знаходяться студенти (яка мета у вивченні мови на цьому етапі, де студент зараз на шляху до досягнення цієї мети), оскільки це є основою для результативного зворотного зв'язку. Без цього першого кроку зворотний зв'язок може бути невірно скерований.

Надання ефективного зворотного зв'язку в аудиторії – це професійна навичка, яка вимагає досвіду, чутливості та рефлексії. Хоча вчителі ніколи не можуть точно знати, як учень відреагує; дослідження показують, що конкретний зворотний зв'язок може значно сприяти навчанню учнів.

З цієї причини визначено сім ключових елементів ефективного зворотного

зв'язку, які можна застосовувати у своїй педагогічній практиці.

Отже, ефективний фідбек має:

- бути конкретним і чітким;
- бути доречним і своєчасним;
- бути зрозумілим і відповідати критеріям навчання та успішності;
- бути зосереджений на завданні, а не на особистості учня;
- містити навчальні підказки на відповідних рівнях для заохочення

продовжувати навчання;

- пропонувати стратегії замість готових рішень;
- бути досяжним, стимулювати учня та спонукати його до дій.

Розглянемо детальніше деякі елементи такого дієвого зв'язку.

1. Ефективний фідбек має бути конкретним і чітким. Однією з важливих навичок у наданні ефективного зворотного зв'язку є вибір конкретної поради, що робити далі.

Зворотний зв'язок часто буває неефективним, коли він недостатньо конкретний і не надає здобувачам освіти корисної інформації для покращення навчальних результатів. І тому викладачам варто зосереджуватися на специфічних аспектах, які допоможуть покращити результати учнів. Загальні коментарі, на кшталт «Старайся більше» чи «Твій результат 8 із 10», не дають учневі конкретних напрямків для покращення. Навіть коментарі, які звучать як заохочення, наприклад «Якщо тобі потрібна допомога, запитай у мене», не забезпечують достатньою інформацією для розуміння наступних кроків. Один із підходів до створення конкретного та зрозумілого зворотного зв'язку — зосередження на «нагородах і завданнях» (medals and missions). «Нагорода» сигналізує про те, що учень зробив добре, а «завдання» визначає конкретну дію для виконання (що потрібно вдосконалити чи виправити). Ось приклад такого підходу: «Ти добре зробив короткий виклад даної статті і ти визначив усі ключові моменти. Чи можеш також сказати, який момент є найважливішим для автора статті? Як ти міг би це показати у своїх нотатках?»

Чіткість, зосередженість і конкретика у зворотному зв'язку роблять його значно кориснішим для учнів. Важливо, щоб учень розумів, що саме потрібно зробити, і як це допоможе [6, с. 20].

2. Ефективний фідбек має бути доречним і своєчасним. Коли найкраще надавати зворотний зв'язок? Відповідь залежить від рівня підготовки студентів, характеру завдання та типу зворотного зв'язку.

Якщо працювати із початківцями над простими завданнями, то доречно буде використати простий, інформативний зворотний зв'язок під час виконання завдання. Можна зробити паузу і звернути увагу студента на помилку і повторити правильний варіант. Такий підхід особливо корисний для вивчення граматичних структур та словникового запасу і вимови студентами 1-2 курсів закладів вищої освіти. Однак, якщо говорити про студентів старших курсів, краще дочекатися завершення виконання завдання, доповіді чи презентації, а вже потім надати фідбек. Це дає можливість самостійно виправити помилки або обміркувати сказане чи написане. Коригування в середині виконання завдання може здатися недоречним.

Важливо не забувати про надання студентам часу для реагування на зворотний зв'язок.

3. Ефективний фідбек має бути зосереджений на завданні, а не на особистості учня. Дослідження показали, що найбільш ефективний зворотний зв'язок зосереджується на завданні: на тому, що було зроблено добре, і на тому, що потребує покращення. Наприклад, студенти, яких хвалили за старання («Ти дуже добре попрацював»), виявляли більшу наполегливість, насолоджувалися процесом і не втрачали впевненість, навіть якщо їм не вдалося завершити складне завдання.

Е. Моллой (E. Molloy), професорка Мельбурнського університету, вважає що, навіть, коли зворотний зв'язок зосереджений на завданні, він може викликати різні емоції. Учні можуть інтерпретувати конструктивну критику, як напад на себе або своє «Я». Важливо також розуміти, що здобувачі освіти мають право вибору, як реагувати на зворотний зв'язок. Вони можуть впровадити його для покращення або відкинути, оцінюючи емоційні витрати, такі, як почуття сорому чи розчарування [7, с. 52].

Тому важливо не тільки те, **що** вчителі кажуть у зворотному зв'язку, але й **як** вони це роблять. Публічне «засудження» учня може спонукати його уникати зусиль у майбутньому.

4. Ефективний фідбек має містити навчальні підказки на відповідних рівнях для заохочення продовжувати навчання.

Однією з важливих навичок для вчителя є забезпечення зворотного зв'язку на рівні, який відповідає етапу, досягнутому учнем. Основні типи зворотного зв'язку:

- інформаційний зворотний зв'язок (informational feedback): запитуйте учнів про додаткову або точнішу інформацію (корективний зворотний зв'язок), наприклад: «Чи можете ви додати приклади до цього?»;
- процесний зворотний зв'язок (process feedback): просити учнів обмірковувати відповідь чи висновок, наприклад: «До якого висновку це вас призводить?»;
- саморегуляційний зворотний зв'язок (self-regulatory feedback): заохочуйте учнів розмірковувати над власною роботою, наприклад: «Чи використали ви свої знання при написанні листів?»

5. Ефективний фідбек має пропонувати стратегії замість готових рішень. Щоб студенти ставали більш самостійними — а це одна з ключових цілей оцінювання для навчання, — їм потрібен зворотний зв'язок, який спонукає до роздумів про власну діяльність. На початковому рівні зворотний зв'язок може бути досить простим і просто демонструвати правильний спосіб виконання завдання. Проте, на більш просунутих етапах, важливо зосередитися на процесі та стратегіях, використовуючи запитання на кшталт: «Чому ви обрали цю відповідь?» або «Як можна це організувати інакше?»

Набагато дієвіше заохочувати учнів до пошуку та виправлення власних помилок. Наприклад, якщо вчитель вказує: «У цьому абзаці є помилки узгодження підмета і присудка», учень може самостійно проаналізувати текст. Використання техніки підкреслення, а не виправлення, або обговорення поширених помилок в групі також сприяють розвитку рефлексії, що веде до навчання.

Висновки. Формувальне оцінювання отримало міжнародне визнання, як ефективний інструмент оцінювання навчальних досягнень студентів та підвищення якості надання освітніх послуг. Ключовим аспектом успішного оцінювання можна

назвати зворотний зв'язок (feedback), який забезпечують викладачі та студенти. Успішне формувальне оцінювання базується на майстерній діагностиці, чітких навчальних цілях і критеріях успіху, які забезпечують ефективний зворотний зв'язок. Таке оцінювання можна адаптувати до освітніх потреб учнів різного віку та різних рівнів навчання. А ефективний зворотний зв'язок «закриває розрив» між поточними та бажаними результатами. Фідбек може мати великий вплив на цільові орієнтації студентів на їх успіх та зусилля.

Сучасні освітні та інформаційні технології повністю змінили підходи до освіти, культури, стилю життя. Разом з тим, ми маємо проблему швидкого старіння знань і потребу в швидкісній обробці інформації. Світ потребує фахівців, які готові навчатися впродовж всього життя, а це означає зміни та оновлення всього навчального процесу. Сучасні здобувачі освіти хочуть навчатися швидко, ефективно та мобільно [8, с. 179].

Г. Стобарт зазначає, що світ, який постійно змінюється, потребує учнів, які можуть мислити самостійно та справлятися з незнайомими ситуаціями. А саме формувальне оцінювання і сприяє дієвому гнучкому навчанню, яке допомагає:

- залучати учнів в навчальний процес;
- самостійно оцінювати свій прогрес у навчанні;
- допомагає правильно реагувати на зворотний зв'язок [9, с. 51].

Список використаних джерел

1. Стаття 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту. Оцінювання результатів навчання учнів та їх атестація» [Електронний ресурс]. – URL: https://urst.com.ua/pro_povnu_zagalnu_serednyu_osvitu/st-17.
2. Калініна І.М. Формувальне оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. / М.І. Калініна // *Грааль науки*. – 2021 – № 5. С. 285–290. – [Електронний ресурс]. – URL: <http://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/grail-of-science/article/view/13126/12063>
3. Klenowski V. (2009). Assessment for learning revisited: An Asia-Pacific perspective. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*. Vol. 16, No 3, 263–268. © Oxford University Press.
4. О. Підгорна, Т. Береговська. Що таке формувальне оцінювання, чому воно потрібне учням і які основні виклики. [Електронний ресурс]. – URL: <https://nus.org.ua/2021/06/10/shho-take-formuvalne-otsinyuvannya-chomu-vono-potribne-uchnyam-i-yaki-osnovni-vyklyky/>

5. Wiliam D. (2011). Embedded Formative Assessment. Solution Tree Press. URL: https://cloudfront-s3.solutiontree.com/pdfs/Reproducibles_EFA/The-Main-Idea-Embedded-Formative-Assessment-March-2013.pdf
6. Effective Feedback: the key to successful assessment for learning. Oxford University Press (OUP), pp. 1–34. Retrieved from: <http://elt.oup.com/feature/global/expert/assessment-for-learning?cc=ua&selLanguage=uk>
7. Molloy E.K., Borrel-Carrio, F., Epstein, R. (2013). The Impact of Emotions in feedback. In D. Boud, & E. Molloy (Eds.), Feedback in Higher and Professional Education: Understanding it and Doing it Well (pp. 50–71). London: Routledge.
8. О.В. Маркова, Т.Г. Шматок «Використання технології скафолдингу як важливого елементу ефективного вивчення іноземної мови студентами закладів вищої освіти» Збірник матеріалів VIII Міжнар. наук. конф., м. Київ (20–21 квіт. 2022 р.) «Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів» [Електронний ресурс] / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». Київ: КНЕУ, 2022. с. 179–185. URL: <https://ir.kneu.edu.ua:443/handle/2010/37947>.
9. Stobart, G. (2014). The Expert Learner; Challenging the myth of ability (pp.1–190). Maidenhead, McGraw-Hill / Open University Press.

Подвойська О.В.

кандидат філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

МУЛЬТИМЕДІЙНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ ЗАНЯТТЯ З ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. Стаття присвячена ролі мультимедійності, як постійній складовій всіх сфер життя, у навчанні іноземній мові. Надається визначення поняттю «мультимедійність» та її засадам. Крім того висвітлюються її переваги саме у вивченні іноземній мові, в тому числі у дистанційному форматі. Прикладного значення набуває огляд сучасних мультимедійних інструментів, які зарекомендували себе як ефективні засоби для тренування тих чи інших мовних навичок та для перевірки рівня засвоєних знань.

Ключові слова: Мультимедійність, мультимедійні інструменти, навчальні застосунки, інтерактивний контент.

Summary. The article focuses on multimedia's role as a constant component of all spheres of life in foreign language teaching. The article defines the concept of 'multimedia' and its principles. In addition, its advantages in foreign language learning, including distance learning, are highlighted. An overview of modern multimedia tools that have proven effective for training different language skills and testing the level of acquired knowledge is of particular importance.

Key words: Multimedia, multimedia tools, educational apps, an interactive content.

Постановка проблеми. Медіа на сьогодні не просто поширені у сучасному світі, вони є постійним і стійким елементом нашого повсякденного і професійного життя, досліджень, навчання і викладання. Цифрові технології є зараз тим посередником, який надає можливість полегшити процес навчання, дехто, правда,

думає, що і замінити викладача, але поки практика демонструє важливість та необхідність знань та умінь викладача.

Аналіз останніх джерел чи публікацій. Говорячи про місце і роль медіа у навчанні іноземним мовам слід визначити поняття «мультимедійність».

Поняття «мультимедійність», що широко використовується у журналістиці, Й. Рохе, К. Ель-Буз, І. Гофман в аспекті вивчення іноземної мови розуміють як використання та обробку інформації у різному її вираженні, наприклад, як текст або як зображення, як відео, як анімацію тощо [2]. У свою чергу, К. Хон, У. Дреер та А. Ейтель мультимедіа пояснюють як «поєднання текстової та графічної інформації та її вплив на розуміння (тексту) або досягнення інших навчальних цілей» [3, с. 165]. На основі когнітивної теорії мультимедійного навчання [4] та інтегративної моделі обробки текстово-зображувальних матеріалів [5] показано, що обробка, розуміння та інтеграція текстово-зображувальних комбінацій є складним і відповідальним процесом, який відбувається в кілька етапів. Це вимагає у свою чергу від учня активної взаємодії з інформацією. Ці теорії мають конкретні настанови для практики викладання і навчання, які слід враховувати для розробки навчальних матеріалів – як, в якій комбінації слід застосовувати цифрові медіа на занятті, які умови для цього необхідні, коли цифрові медіа є ефективними, а коли навіть зайвими.

Виклад основного матеріалу дослідження. У навчальному процесі, особливо в умовах онлайн-навчання мультимедійність можна розглядати як свого роду рушійну силу, певний стимул, який допомагає оптимізувати процес вивчення іноземної мови і, з іншого боку, задіяти під час навчання різні види пам'яті і навіть запустити когнітивні процеси.

Якщо говорити про сучасні можливості мультимедійності, то не можна оминути увагою різноманітні програми, навчальні додатки, інтерактивні підручники, в рамках яких вже вбудовані різноманітні медіа – аудіо-тексти, відео, опції з виконанням завдань у власній версії навчального засобу з доступом для викладача до них. Всі ці розробки надають одну з суттєвих переваг у порівнянні з традиційними навчальними засобами – портативність і зручність, а більш сучасні програми (на відміну від інтерактивної версії підручника, наприклад)

демонструють ще і гнучкість, оскільки можуть постійно оновлюватися та отримувати розширення програми.

Проте існує і ще одна перевага мультимедійності для вивчення іноземної мови – диверсифікація навчання.

Завдяки мультимедійним засобам можна застосовувати різні способи навчання залежно від слухачів, їхніх інтересів, або технічних можливостей організації навчального процесу, які у традиційних формах навчання можуть бути обмежені часом, достатньою кількістю матеріалів тощо [1].

Серед безлічі сьогоденішніх мультимедійних засобів та програм пропонуємо розглянути наявні мультимедійні тренувальні додатки, застосунки та/або платформи.

1. **Wordwall** (<https://wordwall.net>) – з цим застосунком можна самостійно створювати або користуватися вже наявними інтерактивними або роздатковими тестовими завданнями, опитуваннями, вікторинами, іграми, створеними за допомогою різноманітних шаблонів. Реєстрація є обов’язковою, базова версія – безкоштовна.

2. **LearningApps** (<https://learningapps.org/>) – тут також можна створювати власні інтерактивні завдання або використовувати вже існуючі. Слухачі виконують і перевіряють свої результати самостійно. Існують різні формати вправ, наприклад, завдання на відповідність, тести з множинним вибором, пазли, кросворди, заповнення пропусків і багато інших. Реєстрація також обов’язкова, користування – безкоштовне.

3. **Kahoot!** (<https://kahoot.com/>) – цей веб-інструмент можна використовувати для створення цифрових вікторин та опитувань у форматі з одним або кількома варіантами відповідей. У режимі «Assign» можна грати самостійно. Потрібна реєстрація, базова версія – безкоштовна.

4. **Quizlet** (<https://quizlet.com/>) – дуже зручна навчальна платформа, яка пропонує різні методи перевірки успішності навчання, наприклад, можна створювати флеш-карти, вікторини, тести. Досить ефективним є для вивчення лексики за допомоги модулів з картками за темами. Опції безкоштовної базової версії проте є обмеженими. Потрібна реєстрація.

5. **Hot Potatoes** – навчальний застосунок, який дозволяє створювати інтерактивні тренувальні завдання. У програму входять п'ять модулів для складання завдань та тестів: 1) JCross – кросворди, 2) JClose – завдання на заповнення лакун, 3) JMatch – тест на пошук відповідностей, 4) JQuiz – тест на вибір альтернатив та коротких відповідей, 5) JMix – тест «переплутані речення».

Всі завдання виконуються у режимі самоконтролю. Режим тестування передбачений тільки для завдань з множинним вибором. Результат оцінюється у відсотках, невдалі спроби знижують його. Реєстрація не потрібна.

6. **eXeLearning** – безкоштовна програма, яку можна використовувати для створення інтерактивних модулів для самонавчання, наприклад, таких як веб-вікторини або тести з множинним вибором з можливістю вбудовувати у власні веб-сайти або навчальні платформи, такі як Moodle.

7. **QuizAcademy** – за допомогою цього навчального програмного забезпечення надається можливість створювати флеш-картки, тести та опитування і надавати їх слухачам. Крім того, тести можуть оцінюватися учнями самостійно. Потрібна реєстрація, шкільна та університетська версії – безкоштовні, демо-версія безкоштовна на 30 днів.

8. **H5P** (<https://h5p.org/getting-started>) – це сервіс, що дозволяє створювати інтерактивний контент для навчання та викладання, зокрема вправи, ігри, вікторини, графіки, діаграми, флеш-карти, відео, презентації, інтерактивні плакати й підручники, хронології, колажі. H5P пропонує безкоштовний засіб створення, обміну й повторного використання навчального контенту в форматі HTML5 для всіх типів пристроїв. Для Moodle такий редактор поки що знаходиться в стадії розробки, але вже є плагін, який дозволяє переглядати в Moodle інтерактивний контент, створений у зовнішніх редакторах H5P. Редактор H5P є дуже простим у використанні, що робить доступним створення багатого інтерактивного контенту навіть для користувачів з початковим рівнем знайомства з комп'ютером. Для розуміння роботи в цьому сервісі наявні ознайомлювальні відео, як наприклад: https://youtu.be/o_Z0NGl_0R8.

9. **Plickers** (<https://help.plickers.com/hc/en-us/articles/360009395854-What-is-Plickers>) – платформа була розроблена з пріоритетом доступності, що означає, що

вона ідеально підходить для більшості освітніх установ. Учні відповідають на запитання, піднімаючи спеціальні картки, тому немає потреби в учнівських пристроях чи облікових записах, а сесії можна проводити навіть в режимі офлайн, якщо немає підключення до Інтернету. Викладач отримує доступ до безкоштовного аканту Plickers. Він призначений для індивідуального використання, що дозволяє створити індивідуальне онлайн середовище, пристосоване до власного графіку викладання. Як працювати на платформі, можна побачити у демонстраційних матеріалах, наприклад: <https://sites.google.com/view/it-teachers/plickers> або <https://phys.ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2016/12/Plickers.pdf>.

10. **tutory** (<https://www.tutory.de/>) – онлайн-платформа для створення навчально-методичних матеріалів для вчителів навчальних закладів. Його мета – заощадити час і зусилля користувачів при створенні власних навчальних матеріалів. Робочі аркуші можна швидко створити за допомогою конструктора (з готовими блоками). Такі модулі, як тести, таблиці, завдання на встановлення відповідності, кросворди та багато інших, просто перетягуються на аркуш і наповнюються контентом. Результат можна експортувати у форматі PDF (з відповідями або без них) або зробити його доступним для електронного заповнення. Потрібна реєстрація. Безкоштовна версія обмежена.

11. **learning snacks** (<https://www.learningsnacks.de/share/149533>) – ще одна навчальна платформа, яка дозволяє створювати власний навчальний контент у вигляді невеликих навчальних блоків, або користуватися вже наявним. Блоки або модулі представлені у форматі гри у вигляді запитань та відповідей (чату), втім можуть бути також інтегровані зовнішні носії інформації. Потрібна реєстрація.

12. **ONCOO** – веб-сайт або цифровий інструмент, за допомогою якого можна реалізовувати колективну роботу у навчальному процесі з акцентом на концентрованій роботі групи. Пропонуються п'ять методів колективної роботи, простих та зрозумілих у використанні. Додаток також включає функцію цільового зворотного зв'язку, інтегрованого в платформу у формі гри. Сервіс ONCOO безплатний та доступний без реєстрації. На початковій сторінці ONCOO (oncoo.de) наявні п'ять різних онлайн-інструментів, обираючи один з яких слід

створити необхідний навчальний контент. Після цього додаток генерує ігровий код (QR-код) для входу учасників в систему зі своїх мобільних пристроїв.

13. **XMind** – програма, яку можна використовувати для створення ментальних та концептуальних карт. XMindCopilot можна використовувати навіть для створення текстів. Інструмент розроблений, щоб допомогти учням фіксувати, структурувати, візуалізувати та співпрацювати над ідеями та навчальним контентом. Інструмент доступний у вигляді мобільної, веб-версії та версії для настільних комп'ютерів. Потрібна реєстрація, базова версія безкоштовна.

14. **Buffl** (<https://buffl.co/>) – з цим навчальним застосунком можна навчатися за допомогою наявних або самостійно створених цифрових карток. Потім знання можна перевірити за допомогою тестів з декількома варіантами відповідей. Потрібна реєстрація. Наявні мобільна та веб-версія.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, вибір мультимедійних інструментів при вивченні іноземної мови є широким, і як показує огляд, в тому числі і для тренування, які можна ефективно використовувати і для перевірки рівня засвоєних знань. Який інструмент обирати залежить від цільової аудиторії, відповідності можливостей мультимедійного інструменту поставленій меті, але і прихильності викладача і учнів. Деякі мультимедіа схожі за своїм функціоналом, тому можна обрати декілька різних залежно від цілей, але слід пам'ятати, що довге використання одного і того ж самого застосунку спричинює швидку втрату інтересу в учнів.

Список використаних джерел

1. Bauer, Wolfgang (2007): Interaktivität, Flexibilität, Kompatibilität und internationale Standards in komplexen Sprachlernplattformen: Das Beispiel bas/X-Lernmanagementsystem. In: Roche, Jörg (Hg.). Fremdsprachenlernen medial – Entwicklungen, Forschungen, Perspektiven. Berlin: LIT Verlag, 17-31.
2. EL-Bouz, Katsiaryna: Einführung ins Thema 1 «Theoretische Grundlagen und Anwendung der Mediendidaktik» In: DAAD (Hrsg.), Dhoch3-Studienmodule Deutsch als Fremdsprache. Online unter: moodle.daad.de, DOI: 10.31816/Dhoch3.2019.31.
3. Hohn, K., Dreher, U., & Eitel, A. (2016). Text-Bild-Integration. In P. Gretsche & L. Holzäpfel (Hrsg.), Lernen mit Visualisierungen. Erkenntnisse aus der Forschung und deren Implikation für die Fachdidaktik. Münster, New York: Waxmann. S. 165–172.
4. Mayer, Richard (2005): Cognitive Theory of Multimedia Learning. In: Mayer, Richard (Hrsg.): The Cambridge Handbook of multimedia learning. Oxford: Cambridge University, 31–48.

5. Schnotz, Wolfgang (2005): An Integrated Model of Text and Picture Comprehension. In: Mayer, Richard (Hrsg.): The Cambridge Handbook of multimedia learning. Oxford: Cambridge University, 49–69.

Примак О.М.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Прокопчук Л.В.

старший викладач кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

НАПИСАННЯ ТЕКСТІВ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Анотація. В статті наголошується на рекомендації щодо написання текстів на спеціальну тематику в галузі туризму з урахуванням основних критеріїв та сучасних методологічних досліджень.

Ключові слова: іношомовний код, соціокультурні фонові знання, аутентичні тексти, культурний контраст, культурна ідентичність.

Summary. The article emphasises the recommendations for writing texts on special topics in the field of tourism, taking into account the main criteria and modern methodological research.

Key words: foreign language code, socio-cultural background knowledge, authentic texts, cultural contrast, cultural identity.

Постановка проблеми. Читання належить сьогодні до базової компетенції кожної сучасної людини, оскільки процес читання відбувається як свідомо, так і підсвідомо через те, що багато інформації ми отримуємо сьогодні у письмовій формі та в різних жанрах. Туризм як міждисциплінарна дисципліна охоплює, серед іншого, сфери економіки, соціальних відносин та географії.

Всесвітня туристична організація визначає туризм як соціальне, культурне та економічне явище, що складається з подорожей людей на період до одного року з професійних або приватних причин до місць, де вони зазвичай не живуть. Тому постає завдання розробити глобальну перспективу розвитку та організації туристичної структури таким чином, щоб організація туристичного послуг і товарів могла бути оптимально здійснена з урахуванням усіх залучених агентів.

Мультидисциплінарний профіль програми відкриває можливості роботи для студентів туризму в дуже різноманітних і широких галузях, таких як економіка, культура, соціологія, антропологія або технологія.

Аналіз останніх досліджень. Визначним в дослідженні стратегій написання текстів в галузі туризму є те, що авторів поєднує принцип того, що наукові статті, як правило, є аргументованими, аналітичними текстами, призначеними для

спеціалізованої аудиторії. Мова, що використовується, з відповідною спеціалізованою лексиною, є орієнтиром для написання текстів на певну тематику [7]. Написання текстів у сфері туризму є конкретним і точним. Власна думка автора не з'являється в тексті, тому студенти повинні знати мовні форми вираження, які підкреслюють необхідну об'єктивність, наприклад, використання третьої особи однини (Diese Arbeit präsentiert neue Daten über touristische Reiseströme in Frankreich am Ende des letzten Jahrhunderts.), або пасивного стану (In dieser Arbeit wurden zwei allgemeine Ziele formuliert.) [6].

Мета дослідження. З'ясувати та охарактеризувати принципи стратегій написання текстів в галузі туризму відповідно до завдань підготовки студентів на заняттях з німецької мови як іноземної для розвитку іншомовної компетенції з читання при врахуванні сучасних методологічних досліджень.

Основна частина. Під час навчання майбутні фахівці з туризму повинні продовжувати розвивати свою мовну виразність, щоб мати можливість завжди правильно спілкуватися і гнучко реагувати на ситуації. Наприклад, вони повинні вміти правильно висловлюватися в наступних ситуаціях:

- Студенти, які вивчають туризм, повинні чітко усвідомлювати, який мовний стиль є доречним у конкретній ситуації.

У письмових текстах у сфері туризму(рекламних текстах або інших типах текстів) вони повинні оволодіти різними мовними реєстрами від технічної мови до загальної мови, щоб висловлюватися чітко і лаконічно.

- Вони повинні вміти чітко передавати свої повідомлення у своїх текстах, і завжди реагувати з повагою та відповідно до ситуації. Необхідно завжди поважати приватне життя партнерів по комунікації. За жодних обставин не можна допускати, щоб особисті упередження щодо певних груп проступали в текстах.

- Студенти також повинні вміти впевнено орієнтуватися у віртуальному просторі в письмовій формі.

Для того, щоб бути компетентними, вони повинні бути знайомі з цифровими інструментами, методами та контентом, що мають відношення до туризму: електронний туризм (туризм та Інтернет), m-туризм (мобільний туризм за допомогою смартфонів і планшетів) і туризм 2.0 (соціальні мережі для туризму).

- Студенти повинні оволодіти різними типами текстів (аргументаційними, інформаційними, описовими), щоб успішно спілкуватися з клієнтами. Креативне письмо також має своє місце в програмі для досягнення цих цілей. В рамках академічної підготовки в університеті студенти туризму вчать правильно спілкуватися в письмовій формі в різних ситуаціях з різними цілями в будь-який час [3].

- Студенти працюють над багатьма проєктами з розвитку туризму під час навчання, використовуючи описові, аргументаційні та аналітичні тексти. Для цього абсолютно необхідним є розвиток критичного ставлення та аналітичних навичок. Вони повинні вміти розуміти та аналізувати інформацію, щоб інтегрувати її у власне мислення у зрозумілий спосіб, звичайно, завжди в рамках конвенцій для академічних робіт та посилаючись на джерела. Аргументи повинні бути вагомими і переконливими [3].

Академічні статті зазвичай мають досить фіксовану структуру, однак, певні місця публікації можуть також вимагати застосування специфічних стандартів, яких необхідно дотримуватися. Тексти повинні робити вагомий внесок в академічну дискусію.

Наукова стаття повинна продемонструвати академічній спільноті, що оригінальна основна теза, яку вона містить, ґрунтується на існуючих роботах, що метод, використаний для отримання даних, був належним, що аналіз був проведений у повному обсязі, а результати є значущими та релевантними. Тексти повинні переконувати читацьку аудиторію через якість наданої інформації. Вона має бути подана таким чином, щоб читачі могли оцінити її самостійно. Для цього та для більшої довіри до тексту необхідно дотримуватися наступних вимог:

- Зазначити джерела, в яких міститься представлена інформація.
- Пояснити метод, за допомогою якого були зібрані використані дані.
- Базувати теоретичні побудови на об'єктивних даних.
- Представляти та аналізувати конкуруючі гіпотези та надавати рекомендації щодо написання текстів на певну тему.
- Чітке та зрозуміле використання мови [4].

Структура наукових текстів складається з таких елементів: Заголовок повинен містити основну інформацію чітко і коротко. Він призначений для того, щоб допомогти читачам швидко розпізнати основний зміст та оцінити його актуальність. Наукові доповіді пишуться з урахуванням адресата та його вимог. Як і у всіх наукових роботах, тут також рекомендується використання чіткої, точної мови, оскільки основна мета тексту – донести інформацію до адресата. З цією метою форма документа також повинна бути привабливою, наприклад, за допомогою графіки або використання різних шрифтів для привернення більшої уваги тощо [4].

Наукові доповіді завжди повинні бути об'єктивними. Використані джерела повинні бути добре задокументовані, а також необхідно намагатися дотримуватися аналітичного та критичного ставлення до досліджуваного об'єкта чи явища. Якщо доповідь повинна містити оцінку, голос автора – без перебільшення – може виходити на перший план. (У цьому випадку звіт не лише подає та аналізує інформацію, але й оцінює її).

Рецензія – це текст, який містить інформацію про книги, статті, твори або інші види мистецької творчості (наукові дослідження, кіно, театр тощо) та формулює критичну оцінку [6].

В академічній сфері рецензія має три основні цілі: зрозуміти текст, ретельно проаналізувати його та оцінити його у зв'язку з підготовкою детальної бібліографії. Дискусія є інструментом спілкування між двома або більше людьми і повинна розглядатися в контексті.

Рецензія складається з двох основних частин: формального опису обговорюваного твору (автор, назва, підзаголовок, місце видання, видавництво, збірник, номер у збірнику, рік видання і кількість сторінок) і власне основної частини, в якій твір і автор поміщаються в контекст, дається короткий підсумок обговорюваного твору і додається особиста оцінка з аргументованою аргументацією [2].

Окрім згаданих вище текстів, студенти також повинні володіти іншими, неакадемічними типами текстів. Після завершення навчання вони повинні бути здатними брати участь у внутрішній та зовнішній комунікації компанії у своєму

професійному середовищі. Використовуючи електронну пошту, текстові повідомлення та соціальні мережі, вони відповідатимуть на запити клієнтів та передаватимуть інформацію, прийматимуть бронювання, змінюватимуть та підтверджуватимуть, організовуватимуть заходи з іншими професіоналами тощо. Також необхідні знання інших типів текстів: рахунки-фактури, кошториси, річні звіти, звіти, ділові листи та скарги, реєстраційні форми та форми замовлень, меню, рецепти тощо. У своєму професійному житті як фахівці з туризму студенти також повинні вміти писати тексти для широкої аудиторії, такі як каталоги, брошури, рекламні оголошення, рекламні плакати, програми, путівники та загальні статті [6].

У процесі навчання студенти повинні ознайомитися зі специфікою стилю рекламних текстів у туристичній індустрії. Для того, щоб досягти бажаної комунікативної мети (проінформувати, переконати, ...), студенти повинні бути знайомі з необхідними стилістичними прийомами: прикметники (Adjektive), іменники (Nomen), номіналізації (Nominalisierungen), ступені порівняння (Komperativ та Superlativ) [3]. Студенти також повинні вміти використовувати різноманітні таблиці, графіки, ілюстрації та карти та правильно інтегрувати їх в своїх роботах.

Студенти повинні бути знайомі зі спеціалізованою термінологією та туризму, щоб мати змогу адекватно спілкуватися. Наприклад, терміном «Besucher» (гість) визначається особа, яка з різних причин (бізнес, відпочинок, інші) здійснює подорож в інше місце, ніж її рідне місто, і не залишається там більше року.

Якщо «Besucher» залишається на ніч у місці призначення, то про нього вже говорять як про «Touristen» (туриста), а не про «Tagesausflüger» (екскурсанта) [3].

Крім того, слід звертати увагу на вживання скорочень та аббревіатур, які є міжнародно визнаними та вживаними, наприклад, *Rax* є міжнародною аббревіатурою для позначення терміну «подорожуючий», «турист».

Check-In (заселення) або німецькою *Einchecken* – це всі дії, необхідні для мандрівника, щоб заселитися в номер у туристичному закладі розміщення. *Check-out* (виїзд) або чек-аут включає в себе дії, необхідні для від'їзду. ІАТА, Міжнародна асоціація повітряного транспорту, запровадила загальноприйняті скорочення для

аеропортів, валют і мов по всьому світу, наприклад для країн (USA, UA) або валюти (EUR, USD) [1].

Висновки. Написання фахових текстів є однією з основних компетенцій студентів, котрі вивчають німецьку мову, яка має велике значення для їх професійного становлення. При написанні текстів студенти повинні дотримуватися основних вимог, добре володіти фаховою термінологією та відповідати міжнародно визнаним компетенціям в сфері туризму. Окрім академічних текстів, студенти також повинні опанувати інші, неакадемічні типи текстів, такі як рахунки-фактури, кошториси витрат, річні звіти, звіти, ділові листи та скарги, реєстраційні форми та форми замовлень, меню, рецепти тощо, необхідні для їх подальшої професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Всесвітня організація туризму (UNWTO). URL: <https://www.coe.int/de/web/culturalroutes/world-tourism-organization>.
2. Gesellschaft für deutsche Sprache. URL: <https://gfds.de/>
3. Tourismus: Fachbegriff & Reiselexikon. URL: <https://www.hotelier.de/tourismus/reiseund-urlaub/42335-tourismus-fachbegriffe-und-reiselexikon>
4. Servei de Llengües (UAB), Serveis Lingüístics (UB), Servei de Llengües Modernes (UdG), Institut de Llengües (UdL), Servei Lingüístic i de Publicacions (URV). Ausgabe: März 2020. Zweite Auflage (nach Kriterien zur barrierefreien Textproduktion): Oktober 2023. URL: <https://www.uab.cat/idiomes-campus/>.
5. Die ganze Welt des Reisens in Stichworten – Travelscout24. Themengebiete von A-Z. URL: <https://www.travelscout24.de/glossar/>.
6. Stefan Jeuk. Zusammenfassung: Grundlagentext Zweitspracherwerb. Ludwig-Maximilians-Universität, 2019/2020. URL: <https://www.studocu.com/pe/document/ludwig-maximilians-universitat-munchen/daz-modellschule/zusammenfassung-grundlagentext-zweitspracherwerb-von-stefan-jeuk/10130186>
7. Sasa Jazbec. Beiträge zur Fachkommunikation. Die Schlüsselkompetenz Lesen: Fachtexte und wissenschaftliche Texte strategisch lesen. Maribor, 2016. URL: <http://eprints.nbu.bg/id/eprint/4112/1/beitr-ge-zur-translation-und-fachkommunikation-2019.pdf>

Приходько Н.Г.

старша викладачка кафедри німецької мови

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасний освітній процес не можливо уявити без рефлексивного навчання. Воно є його важливою складовою, оскільки сприяє досягненню найоптимальніших

навчальних результатів. Рефлексія означає роздуми над власними діями та відчуттями, факторами успіху, глухими кутами, помилковими припущеннями, методами, стратегіями, умовами роботи, самопочуттям, співпрацею під час процесу здобуття знань. Вона спрямовує студентів аналітично й критично мислити щодо продуктивності їхньої навчальної діяльності, спостерігати взаємодію між поняттями, процесами й навичками.

Рефлексивне навчання виконує декілька функцій. Воно використовується для підбиття підсумків навчального процесу, а також для усвідомлення та визначення досягнутого навчального успіху або розширення різних компетентностей, сприяючи розумінню студентами, що навчання «варте зусиль», тобто завдяки витраченому часу й докладеним зусиллям відбувається закріплення й удосконалення вже набутих знань та опановування нових. Завдяки рефлексивному підходу відбувається усвідомлення поточного стану навчання, перевірка, чи правильно обраний шлях, і планування подальших кроків. Це може включати, наприклад, пошук матеріалів, коригування тайм-менеджменту, повторення незрозумілого матеріалу, збір проміжних результатів тощо. Доцільно виокремити такі види рефлексії, як *рефлексію діяльності*, що допомагає проаналізувати не тільки роботу студентів, а й зробити аналіз власної педагогічної діяльності, виявити можливі труднощі, знайти шляхи їх подолання, підкреслити свої сильні сторони, та *рефлексію змісту навчального матеріалу* як способу виділення та закріплення головної інформації, отриманої під час заняття, проаналізувати її зв'язок із реальним життям і способи застосування у повсякденності. За формою рефлексія може бути *індивідуальною* та *груповою*. При індивідуальній рефлексії студенти вчаться усвідомлювати та оцінювати власні навчальні дії, що дозволяє визначати оптимальні умови для свого навчання та відповідно організовувати його. На цей процес позитивно впливають такі запитання:

- Коли мені краще працювати самостійно, а коли – в групі ?
- У якому середовищі мені найкраще вдається зосереджуватися?
- Які стратегії я можу застосувати, коли сумніваюся у власних силах?
- На якому етапі навчального процесу я зараз перебуваю, які наступні кроки слід зробити?

Групова рефлексія додає ще кілька викликів, оскільки вона сприяє:

- порівнянню самооцінки з оцінкою інших;
- усвідомленню того, що люди по-різному сприймають одну й ту саму ситуацію;

- розумінню оцінки інших;
- розвитку вміння вербалізувати власну думку;
- взаємонавчанню через спільне осмислення досвіду.

Важливими аспектами рефлексії є:

Позитивна цікавість – основна установка. Попередній етап роботи стає предметом навчання. Мета – не виявлення помилок, а набуття цінного досвіду. Що ми можемо винести з цього? Які висновки допоможуть у подальшій роботі?

Отримання нових знань – питання мають бути сформульовані так, щоб відповіді сприяли отриманню нових висновків. Вони можуть стосуватися змістовних, методичних, емоційних або соціальних аспектів.

Інтенсивність враження, що сприяє глибшій рефлексії. Чим більш захопливим є навчальний процес, тим легше студентам аналізувати його і висловлювати щодо нього свої думки.

Чітка структура обговорення є надважливою:

Що саме рефлексуємо? Що хочемо з цього дізнатися? Який метод використовуємо? Скільки часу маємо?

Словниковий запас рефлексії, завдяки якому студенти формулюють свої думки. Наприклад: зосереджений, роздратований, захоплений, розгублений, здивований, задоволений, перевантажений, напружений, мотивований тощо.

Підтримка в обговоренні:

- Чи можете сказати це своїми словами?
- Чи маєте приклад?
- Чи була у вас подібна ситуація?
- Як ви почувалися тоді?
- Чому, на вашу думку, це сталося?

Продуктивне керування викладачем рефлексією відбувається лише тоді, коли він сам дуже добре володіє навчальним матеріалом і розуміє весь процес навчання.

Тоді він буде спроможним підтримати та спрямувати студентів у необхідному напрямку, а саме – виявлення сильних та слабких сторін, що сприяє саморозвитку й формуванню відповідальності за власне навчання та значно посилює мотивацію до нього. Завдяки рефлексивному підходу викладач підбирає такі методи та прийоми, що допомагають студентам постійно аналізувати та корегувати свою діяльність, максимально розкриваючи їх потенціал для набуття необхідних компетенцій, що призводить до оптимізації навчального процесу. Не менш важливою є роль рефлексії у професійному розвитку педагога, оскільки надає можливість усвідомлення власного педагогічного досвіду й спонукає до подальшого удосконалення педагогічної майстерності.

Список використаних джерел

1. Тур Р.І. Педагогічна рефлексія – основа формування творчого саморозвитку особистості / Р.І. Тур // Управління школою. Харків, 2004. – № 13. – С. 17–23.
2. Unterricht reflektieren. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.iqesonline.net/feedback/unterricht-reflektieren/>.
3. Reflexiv lehren. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.uni-goettingen.de/de/reflexiv+lehren/631461.html>

Сажко Л.А.

кандидат педагогічних наук, професор кафедри германської філології
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ «КЛАСТЕР» У ФОРМУВАННІ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

***Анотація.** У статті розглядається необхідність дослідження проблеми використання сучасних технологій навчання у процесі формування іноземномовної читачької компетентності студентів мовних спеціальностей. Здійснено аналіз наукових праць з визначеного питання. Підкреслено роль розвитку критичного мислення в процесі навчання студентів читання іноземною мовою.*

***Ключові слова:** іноземномовна читачька компетентність, критичне мислення, сучасні технології навчання.*

***Summary.** The article focuses on the problem of using modern learning technologies by formation of students' foreign language reading competence. An analysis of scientific works on this issue was conducted. The role of developing critical thinking in teaching students to read foreign language texts is emphasized.*

***Key words:** foreign language reading competence, critical thinking, modern learning technologies.*

Процес навчання іноземної мови студентів мовних спеціальностей спрямований на формування у них іноземномовної комунікативної компетентності

(ІКК), яка є комплексом взаємопов'язаних складових. Іншомовна компетентність у читанні (або читацька компетентність) вважається однією з провідних у структурі ІКК і визначається як здатність читати автентичні тексти різних видів та жанрів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування [2, с. 370]. Тобто, основною метою цієї мовленнєвої діяльності є вилучення інформації для її подальшого використання як безпосередньо у навчанні, так і у життєвих ситуаціях.

Проблемою формування іншомовної читацької компетентності студентів займалися чимало вітчизняних та зарубіжних науковців (С. Гедз, Т. Єременко, Л. Кожедуб, І. Нікітчук, О. Тарнопольський, W. Grabe, FL. Stoller, G. Westhoff, S. Ehlers, E. Mazza та ін.).

Необхідно зауважити, що процес читання іншомовних текстів сприяє поглибленню та розширенню знань у різних сферах діяльності людства, забезпечує розвиток інтелектуальних здібностей студентів.

Важливим є також аспект пізнання культури народу, мова якого вивчається, формування лінгвосоціокультурної компетентності завдяки читанню. Цей процес стимулює мозкову діяльність, сприяє розвитку критичного мислення, підтримує когнітивні функції на високому рівні. Сприйняття іншомовних текстів поліпшує удосконалення лексико-граматичних навичок, збагачує словниковий запас студентів, що, в свою чергу, позитивно впливає на розвиток усного мовлення.

Великого значення в процесі оволодіння студентами іншомовною компетентністю у читанні набуває мотивація цієї діяльності. Адже саме мотивація є рушійною силою розумових процесів, активації прагнення до отримання нової інформації. Враховуючи цей фактор важливо сформувати у студентів позитивну мотивацію до оволодіння читацькою компетентністю, високий рівень якої сприятиме також удосконаленню формування ІКК в цілому.

Проблемою заохочення студентів як мовних, так і немовних спеціальностей до читання іншомовних текстів з метою вилучення необхідної інформації для її подальшого використання у навчальній та практичній діяльності займалися вітчизняні та зарубіжні науковці (О. Гринчишин, Л. Дзюбо, О. Знанецька, І. Красногорова, В. Райлянова, О. Тарнопольський, С. Шаркова, M. Covington, G. Crookes, Z. Dornyei, J. Keller та ін.). Важливо підкреслити, що вирішальним

стимулом для студентів має бути не лише особистісно та професійно значуще змістове наповнення текстів, але й застосування на заняттях найбільш ефективних сучасних технологій навчання.

Метою даної статті є дослідження використання технології «кластер» для удосконалення процесу формування у студентів мовних спеціальностей німецькомовної читацької компетентності. Звернімось до питання технології навчання. Технологія навчання розглядається як сукупність відповідних прийомів навчання для реалізації визначених цілей [2]. Прийоми навчання, у свою чергу, співвідносяться із методом навчання, яким керується викладач. При виборі технології навчання необхідно зважати на її можливості мотивувати студентів до оволодіння іноземною мовою, надавати навчальному процесу таких характеристик, як цілеспрямованість, інтенсивність, зорієнтованість на співпрацю, системність, алгоритмічність дій, результативність діяльності.

Найбільш поширеними у навчанні іноземних мов є ігрові технології, навчання у співпраці, проблемне навчання, «case study», проектні, інтерактивні, інформаційно-комунікаційні технології тощо. Діапазон цих технологій постійно розширюється, а давно відомі осучаснюються та удосконалюються. Кожна з них має свої особливості, використовується з певною метою і сприяє ефективності формування ІКК студентів.

Розглянемо технологію під назвою «кластер». Слово «кластер» походить з англійської (cluster) і означає «пучок, в'язка, рій, скупчення». Ця технологія набула в наш час актуальності у багатьох сферах діяльності людства. У методиці навчання іноземних мов кластер використовують для стимулювання іншомовної мовленнєвої діяльності учнів та студентів. Ідея створення кластеру полягає у графічному зображенні у формі пучка ключових слів, смислових одиниць до певної теми або тексту.

Технологія «кластер» стала популярною серед викладачів завдяки можливості використання її для розвитку критичного мислення, що позитивно впливає не лише на процес формування ІКК, але й активізує розумову діяльність студентів.

Яким чином критичне мислення сприяє розвитку вмінь читання? Критичне мислення, як зазначають психологи, є мистецтвом аналізувати явища реальної

дійсності, формувати власні судження про оточуючий світ, аргументувати власні думки. Науковці підкреслюють необхідність урахування у навчанні таких характерних рис критичного мислення, як: 1) самостійність; 2) розуміння проблеми; 3) ухвалення рішення; 4) здатність аргументувати; 5) соціальність [5]. Окреслені риси критичного мислення особистості проявляються при здійсненні низки розумових операцій: усвідомлення певного процесу чи явища, визначення причинно-наслідкових зв'язків, виявлення подібностей та суперечностей, виокремлення фактів та доказів, обґрунтування власного вибору, формулювання гіпотези, узагальнення та оцінювання інформації, окреслення висновків. Необхідно зауважити, що ідею необхідності розвитку критичного мислення висунули ще у другій половині XX ст. американські вчені Ч. Темпл, Дж. Стіл та К. Мередіт і показали її втілення на прикладі оволодіння такими видами мовленнєвої діяльності, як читання та письмо [3]. Методика розвитку критичного мовлення набула поширення в організації навчального процесу різних дисциплін [4; 5].

В процесі читання іншомовних текстів зазначені вище операції критичного мислення яскраво проявляться завдяки дотриманню таких етапів розвитку цього виду мислення: *виклик, осмислення, рефлексія*. На етапі *виклику* визначається тема, формулюється проблема, актуалізуються знання з даної тематики. Важливим моментом є також мотивація студентів до подальшої роботи з текстом. Етап *осмислення* характеризується активною розумовою діяльністю в процесі опрацювання інформативного змісту, виділення студентами основних смислових блоків. *Рефлексія* означає усвідомлення вилученої інформації з тексту, формування особистісного ставлення читача до його змісту, розмірковування над можливостями використання матеріалу у власній практичній діяльності.

Зазначені етапи розвитку критичного мислення корелюються із етапами роботи над текстом: дотекстовий, текстовий та післятекстовий. Нагадаємо, що метою дотекстового етапу є створення мотивації до читання іншомовного тексту, актуалізація знань студентів соціокультурного аспекту з теми. Текстовий етап визначається безпосереднім опрацюванням змісту тексту, його осмисленням, вилученням необхідної інформації. Післятекстовий етап характеризується такими

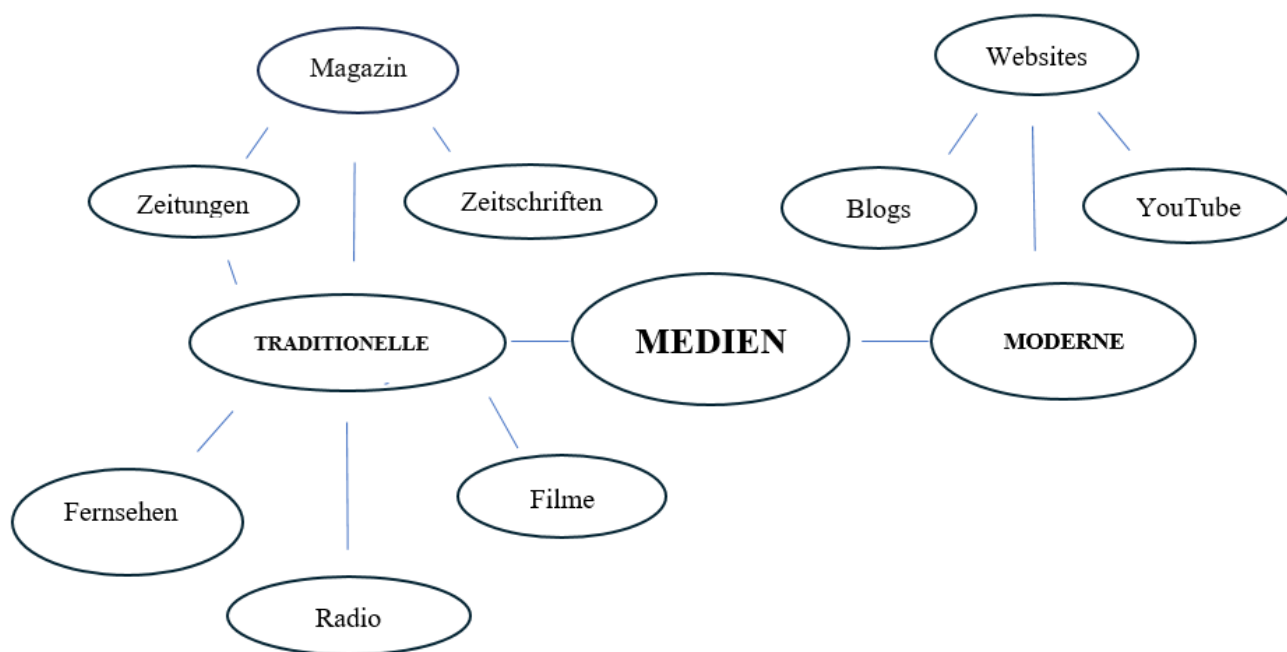
діями, як аналіз та інтерпретація змісту, вираження власних думок з приводу прочитаного, формулювання висновків.

Наведемо приклад використання технології «кластер» в процесі читання студентами німецькомовного тексту «Medien» в рамках роботи над відповідною темою. На **дотекстовому етапі** студенти створюють кластер (використовується смартдошка) із зазначенням асоціацій, які у них виникають до заданої теми (Рис. 1).

Попередньо викладач позначає ключові слова: **Medien – traditionelle – moderne**. Студенти мають наповнити окреслені групи назвами засобів масової інформації.

Aufgabe: *Welche Medien würden Sie zu den traditionellen und welche zu den modernen rechnen? Ergänzen Sie den Cluster mit Ihren Ideen (Beispielen).*

Студенти доповнюють зображений на смартдошці кластер (Мал. 1). Наведений приклад є умовним, варіанти укладання кластеру можуть бути різними.

Мал. 1. Дотекстовий кластер

Текстовий етап спрямований на роботу з текстом, осмислення його змісту, вилучення інформації. Перед читанням тексту студенти можуть також спрогнозувати його зміст.

Aufgabe: *Wie meinen Sie, worum handelt es sich im Text «Soziale Medien»? Lesen Sie den Text und bestimmen Sie neue Informationen. Danach ergänzen Sie damit den Cluster.*

В процесі читання тексту, а також після завершення цієї діяльності студенти додають до кластеру нову інформацію, намагаючись логічно поєднати всі елементи структури (Мал. 2).

Soziale Medien

Soziale Medien haben einen enormen Einfluss auf die Gesellschaft, insbesondere auf die psychische Gesundheit. Sie haben unsere Art zu kommunizieren und unser Leben zu erzählen, verändert. Soziale Medien haben viele positive Aspekte, aber auch eine Schattenseite: das endlose Scrollen, das immer wieder zurückkommt, um mehr zu erfahren. Diese Medien können Depressionen und Angstzustände auslösen und das Selbstwertgefühl mindern. Allein bei Jugendlichen liegt die Depressionsrate bei zunehmender Nutzung sozialer Netzwerke zwischen 13 und 66%. Mit über drei Milliarden Nutzern werden soziale Medien in unserer Gesellschaft voraussichtlich auch weiterhin eine große Rolle spielen. Daher ist es wichtig, die Auswirkungen sozialer Medien auf Gruppen und Einzelpersonen weiter zu untersuchen, damit wir weiterhin die positiven Aspekte unserer Lieblingsplattformen genießen und gleichzeitig unsere psychische Gesundheit schützen können. Soziale Websites sind Plattformen, die größtenteils von Nutzern erstellt werden. Ein Entwickler erstellt das Grundgerüst der Plattform, die Nutzer füllen die Website jedoch aus, indem sie ihre Gedanken und Medien teilen und miteinander interagieren. Zu den größten sozialen Medien gehören: Facebook, YouTube, Instagram, X (ehemaliger Twitter), TikTok, WhatsApp. Jede dieser Plattformen verfügt über einzigartige Funktionen, doch die Probleme im Zusammenhang mit der Nutzung sozialer Medien und der psychischen Gesundheit sind auf allen Websites häufig dieselben. Soziale Medien entwickeln sich ständig weiter, insbesondere da sie hauptsächlich von Nutzern erstellt werden. Ursprünglich wurden soziale Websites für Studenten entwickelt, doch im Laufe der Zeit werden sie zunehmend von Menschen aller Altersgruppen genutzt. Von Kindern bis zu älteren Erwachsenen ist mittlerweile jeder in den sozialen Medien aktiv. Soziale Netzwerke sind mittlerweile ein immer wichtigerer Bestandteil unseres Lebens. Nutzer verbringen täglich durchschnittlich zwei Stunden und 20 Minuten auf diesen Seiten, also etwas mehr als ein Zwölftel ihres Lebens. Diese Plattformen spielen auch eine andere Rolle im Leben der Menschen. Viele Menschen nutzen diese Seiten heute zur Kommunikation, zum Austausch von Nachrichten und um

Gleichgesinnte zu finden. Die Nutzung geht mittlerweile weit über den Bereich der bloßen Unterhaltung hinaus. Menschen nutzen soziale Netzwerke aus den unterschiedlichsten Gründen. Für viele ist es eine Möglichkeit, mit Menschen in Kontakt zu bleiben, die sie nicht so oft sehen. Andere nutzen diese Seiten zum Netzwerken oder um Gleichgesinnte mit ähnlichen Interessen zu finden. Für manche, insbesondere Teenager und junge Erwachsene, sind soziale Plattformen nicht nur eine Möglichkeit, Inhalte mit Freunden zu teilen. Sie sind auch eine Form der Unterhaltung und eine Art Beliebtheitswettbewerb. Viele Nutzer dieser Altersgruppe gründen ihr Selbstwertgefühl darauf, wie viele Freunde und Likes sie auf diesen Plattformen gewinnen können. Die Nutzung sozialer Medien hat viele positive und negative Seiten. Da soziale Medien trotz ihrer Weiterentwicklung weiterhin bestehen bleiben, ist es wichtig, die positiven Auswirkungen zu erkennen und die negativen zu verstehen. Dieses Wissen hilft uns, diese Plattformen sinnvoll zu nutzen und psychische Probleme zu vermeiden. Wir denken oft nur an die negativen Aspekte sozialer Netzwerke, doch soziale Medien haben viele positive Auswirkungen auf Menschen jeden Alters. Die offensichtlichsten positiven Effekte liegen in der Kommunikation und im Sozialleben. Diese Plattformen helfen uns, mit Menschen in Kontakt zu bleiben, die wir vielleicht nicht regelmäßig sehen, anrufen oder schreiben. Soziale Netzwerke ermöglichen es Nutzern außerdem, Menschen kennenzulernen, die sie sonst vielleicht nicht kennengelernt hätten. Selbst wer nur ein Nischeninteresse hat, findet online seine Community. Diese Plattformen bieten oft auch introvertierten Menschen die Möglichkeit, Freundschaften zu schließen. Vielen hilft es, Einsamkeit und Depressionen zu lindern. Hinzu kommt der Komfortfaktor. Es ist einfach, mit einer großen Gruppe von Menschen gleichzeitig in Kontakt zu treten. Nutzer können Informationen schnell und effektiv austauschen. Dieser Vorteil wird in Krisenzeiten noch deutlicher, wenn Nutzer sich als in Sicherheit melden und so die Sorgen ihrer Freunde und Angehörigen lindern können. Soziale Plattformen ermöglichen es Menschen, soziale Veränderungen in großem Maßstab herbeizuführen.

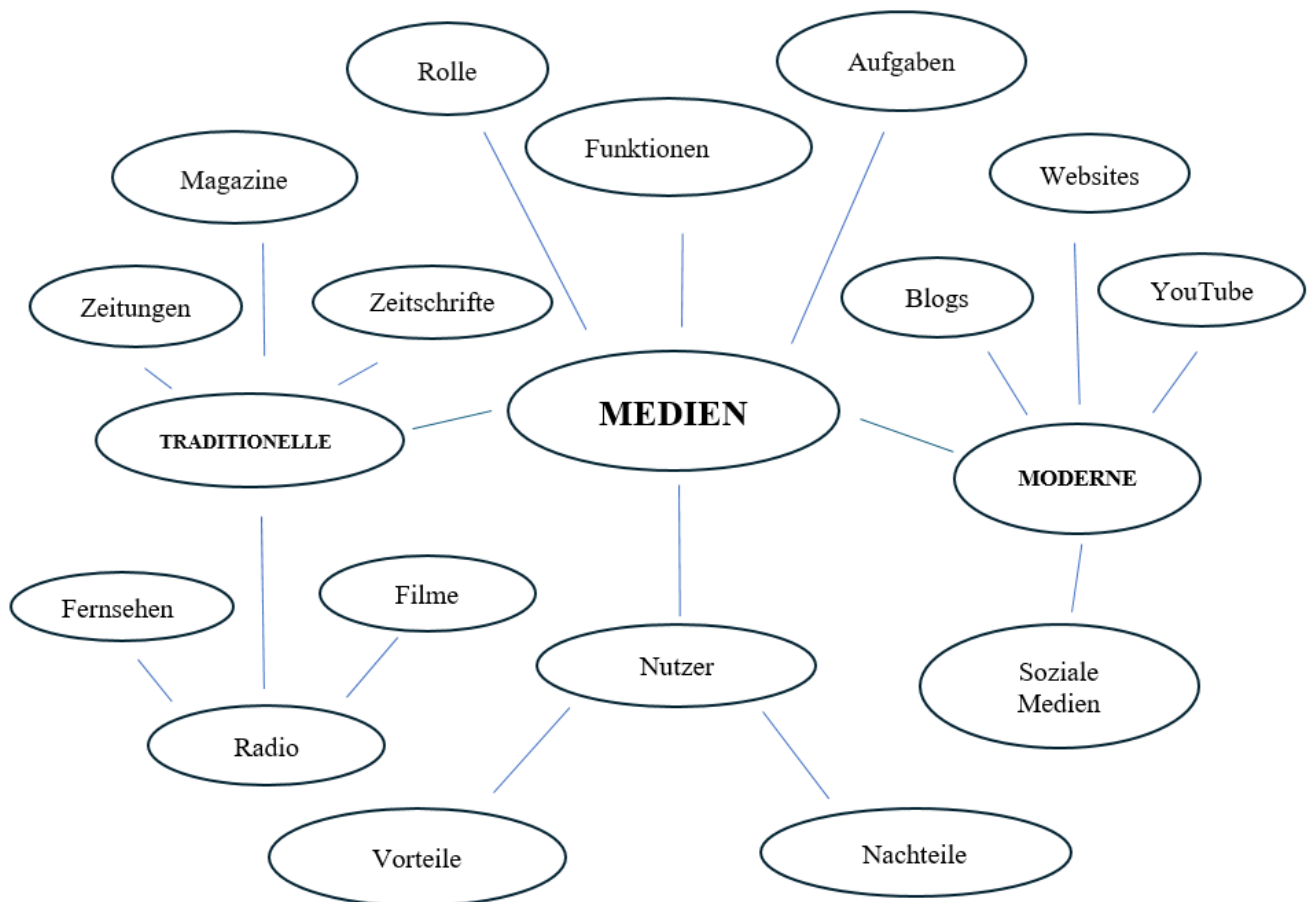
So positiv die sozialen Medien auch sind, es ist ebenso wichtig, die negativen Auswirkungen zu berücksichtigen. Eine der größten Sorgen ist, dass die Nutzung sozialer Medien zu psychischen Problemen führen kann, insbesondere bei jungen Erwachsenen. Funktionen wie Infinite Scroll und Algorithmen, die ständig ähnliche Interessen anzeigen,

halten Nutzer so lange wie möglich auf diesen Seiten. Wie bei jeder Obsession opfern Menschen einen Großteil ihrer Zeit für soziale Medien, und die psychische Gesundheit leidet darunter. Die Nutzung sozialer Medien kann insbesondere bei Teenagern zu vielen Unsicherheiten führen. Kinder folgen auf diesen Seiten berühmten Persönlichkeiten und haben unrealistische Erwartungen an ihr Körperbild. Der Anblick von Menschen, die oft beliebt sind und als schön gelten, kann bei Teenagern ein negatives Körperbild vermitteln. Ein negatives Körperbild kann zu geringem Selbstwertgefühl und sogar Essstörungen führen. Junge Erwachsene und Millennials werden oft mit Bildern und Videos von Influencern bombardiert, die scheinbar ein perfektes Leben führen. Sie erkennen nicht, dass diese Menschen mit der Präsentation dieser perfekten Bilder Geld verdienen und unrealistische Erwartungen an ihr Glück entwickeln. Wenn ihr eigenes Leben nicht den Erwartungen entspricht, können sie Einsamkeit und Depressionen erleben. Da Menschen so viel Zeit online verbringen, leiden sie oft unter Informationsüberflutung. Informationen sind zwar gut, aber zu viele Informationen können zu Verwirrung oder sogar zu einem Mangel an Fakten führen. Informationsüberflutung kann weitreichende Folgen haben und sogar das Wahlverhalten der Menschen beeinflussen. Es gibt viele Möglichkeiten, die positiven Effekte sozialer Medien hervorzuheben und die negativen zu reduzieren. Zuerst sollten Sie Ihre Zeit auf allen Plattformen begrenzen. Begrenzen Sie die Anzahl der täglichen Nutzungen und die Dauer der Nutzung der einzelnen Plattformen. Du solltest dir auch darüber im Klaren sein, wie du die einzelnen Plattformen nutzt. Verbring die meiste Zeit damit, mit Leuten in Kontakt zu bleiben, die du kennst. Wenn du Influencern folgst, versuche, dich an Menschen zu halten, die dich inspirieren, anstatt dein Selbstwertgefühl zu schädigen. Denk daran, dass Influencer ihr Leben kuratieren, um Geld zu verdienen, und nicht die chaotischen Seiten ihres Lebens zeigen. Wenn du Accounts folgst, die dir das Gefühl geben, unzulänglich zu sein oder dein Leben nicht zu genügen, ist es Zeit, ihnen zu entfolgen. Folge nur Leuten, die dir positive Gefühle vermitteln. Kennst du jemanden im echten Leben, kannst du seine Beiträge einfach blockieren, ohne ihn zu entfreunden. Wenn deine Stimmung beim Online-Sein nachlässt, ist es Zeit, das Handy wegzulegen und dir etwas in der realen Welt zu suchen. Geh raus, treibe Sport oder verbringe Zeit mit einem geliebten Menschen. Du solltest immer eine gesunde Kommunikation pflegen.

Wenn dich jemand schlechtmacht, ist es an der Zeit, ihn zu blockieren und ihn möglicherweise zu melden, wenn seine Kommentare beleidigend oder gefährlich sind. Wenn du merkst, dass du nicht gerade nett bist, ist es Zeit für dich, eine Pause einzulegen und zu prüfen, ob diese Plattform das Beste in dir zum Vorschein bringt.

Післятекстовий етап характеризується осмисленням цілісного змісту тексту кожним студентом, вираженням особистісного ставлення до вилученої інформації, розмірковуванням над прочитаним, формулюванням власних ідей.

Aufgabe: Entwickeln Sie das Thema «Medien». Welche Informationen sind für Sie wichtig? Was gibt es Neues im Text? Студенти висловлюють власні думки щодо прочитаного, акцентують увагу на новій інформації, дискутують з питань позитивного та негативного впливу засобів масової інформації на різні верстви суспільства.

Мал. 2. Післятекстовий кластер

Як бачимо, розуміння механізмів читання та критичного мислення, використання сучасних освітніх технологій сприяє підвищенню ефективності процесу формування іншомовної читацької компетентності студентів. Необхідно також зауважити, що формування мовленнєвих компетентностей у читанні, аудіюванні, говорінні та письмі є процесом взаємопов'язаним [1]. На основі матеріалу прочитаного або прослуханого тексту можна розвивати вміння говоріння та писемного мовлення іноземною мовою.

Висновки. Формування іншомовної читацької компетентності є одним із основних завдань навчання студентів мовних спеціальностей. Потік інформації у глобалізованому світі збільшується кожного року у геометричній прогресії, з'являються все нові і нові медіа, як вітчизняні, так і зарубіжні, що пропонують різноманітний контент. Фахівці з іноземних мов повинні вміти свідомо опрацьовувати іншомовні тексти, критично ставитись до змісту. Використання сучасних технологій навчання в процесі підготовки майбутніх спеціалістів значно підвищить рівень володіння ними ІКК. Подальші наукові розвідки будуть спрямовані на пошук нових шляхів удосконалення процесу навчання студентів іноземних мов.

Список використаних джерел

1. Гапонова С.В. Взаємопов'язане навчання видів мовленнєвої діяльності у процесі навчання іноземної мови / С.В. Гапонова // Іноземні мови. – 2009. – №2. – С. 13–16.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за загальн. Ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 149 2013. – 590 с.
3. Темпл Ч., Стіл Д., Мередіт К. Методична система «Розвиток критичного мислення в навчанні різних предметів». Київ: НМЦ розвитку критичного та образного мислення «Інтелект», 1998. – 32 с.
4. Терно С.О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії) / С.О. Терно: [посібник для вчителя]. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. – 105 с. – Режим доступу:<http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/125.ukr.html>.
5. Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови: навчально-практичний посібник / О.С. Нікітченко, О.А. Тарасова. Харків: «Друкарня Мадрид», 2017. – 104 с.

МЕТОД SCAFFOLDING ЯК ІНСТРУМЕНТ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Сучасна система вищої освіти в Україні орієнтується на інтеграцію до європейського освітнього простору, що передбачає не лише змістове оновлення навчальних програм, а й удосконалення методів викладання іноземних мов. Особливої актуальності набуває проблема ефективного навчання студентів економічних спеціальностей з урахуванням їхньої різнорівневої мовної підготовки. Одним із перспективних підходів у цій сфері є використання методу *scaffolding*, який успішно зарекомендував себе в контексті викладання іноземної мови.

Впровадження методу *scaffolding* має на меті підтримати студентів у засвоєнні нових змістів, понять і навичок іншомовного спілкування, коли вони стикаються з мовними вимогами, які дещо перевищують їхній поточний рівень компетентності. При цьому викладачем створюються умови, за яких студенти можуть виконувати складніші завдання, ніж ті, з якими вони могли б впоратися самостійно.

Безпосередньому плануванню навчального процесу передують аналіз мовних потреб з огляду на зміст заняття. Викладачем визначається мовна складова теми, виявляються мовні явища, які можуть викликати певні труднощі у студентів, — наприклад, складні граматичні структури, спеціалізована лексика. Паралельно з аналізом потреб здійснюється оцінка мовного рівня студентської групи або окремих студентів. Отримані результати порівнюються з виявленими мовними вимогами.

За допомогою відповідного планування та організації навчальної взаємодії долається розрив між тим, що студенти вже вміють, і тим, що вони здатні зробити з відповідною системою підтримки.

Отже, підхід *scaffolding* складається з попереднього аналізу потреб і рівня знань студентів, ефективного планування заняття, організації навчальної взаємодії тощо [1].

До основних принципів, на яких ґрунтується планування іншомовного навчання за методом scaffolding, належать урахування попередніх знань, досвіду та актуального мовного рівня студентів; добір відповідних додаткових матеріалів залежно від рівня знань і мовної компетенції студентів; визначення форм подання нового матеріалу, які відповідають або злегка перевищують мовний рівень учнів; застосування відповідного мовного матеріалу; поетапне структурування навчальних завдань за принципом переходу від конкретного до абстрактного [2].

Важливе значення має якість студентсько-викладацької взаємодії, яка не повинна зводитися до звичного формату «запитання – відповідь – коментар». Натомість пропонується варіювання моделей взаємодії. Варто створювати автентичні ситуації спілкування, що потребують розгорнутих відповідей іноземною мовою. Позитивний вплив на мотивацію студентів чинить також активне слухання з боку викладача – увага до змісту сказаного, автентичне реагування на висловлювання студентів. Значну роль відіграє зокрема й уповільнення темпу мовлення викладача, оскільки студенти, які вивчають іноземну мову, потребують більше часу на обробку мовних повідомлень та планування відповідей. Інтеграція студентських висловлювань у розширений тематичний контекст допомагає поєднати власні формулювання студентів із загальною змістовною структурою заняття, зробити видимими коректні мовні структури у відповідному контексті [3].

Досвід використання методу свідчить про те, що scaffolding може бути надзвичайно ефективним інструментом підтримки студентів. Проте його впровадження вимагає ретельного планування навчання з урахуванням мовної чутливості та орієнтацією на розвиток мовної компетенції.

Тимчасова мовленнєва підтримка, яку надає викладач, допомагає студентам перейти від того, що вони можуть зробити самостійно, до того, що можливо за допомогою більш компетентного учасника навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Gibbons, P. (2010): Learning Academic Registers in Context. In: Benholz, C.; Kniffka, G.; Winters-Ohle, E. (Hrsg.): Fachliche und sprachliche Förderung von Schülern mit Migrationsgeschichte. Münster u. a.: Waxmann, S. 25–37.

2. Klieme, E. (2006): Zusammenfassung zentraler Ergebnisse der DESI-Studie. Frankfurt/M.: DIPF.
3. Kniffka, G.; Neuer, B. (2008): Wo geht's hier nach ALDI? – Fachsprachen lernen im kulturell heterogenen Klassenzimmer. In: Budke, A. (Hrsg.): Interkulturelles Lernen im Geographieunterricht. Potsdam: Universitätsverlag, S. 121–135.

Чеботарьова Л.І.

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

A SET OF NEW APPROACHES TO TEACHING BUSINESS ENGLISH

Анотація. Чеботарьова Л.І. проаналізувала використання різних методів та підходів при викладанні ділової англійської мови в роботі зі студентами факультету МЕіМ. Викладач активно використовує інтерактивні підручники відомого видавництва Pearson, вони з'явилися не так давно, але довели свою ефективність у викладанні іноземних мов, як починаючи з рівня A^1 , A^2 і закінчуючи рівнями B^1 , B^2 і C^1 , C^2 – також різні онлайн навчальні платформи Pearson, Moodle та інші. На заняттях для закріплення матеріалу обов'язково пропонуються завдання на виконання учбових ситуацій та рольових ігор.

Ключові слова: інтерактивні підручники, онлайн навчальні платформи, закріплення матеріалу, учбові ситуації, рольові ігри.

Summary. Chebotareva L.I. has analyzed her practice of using various methods and approaches to teaching Business English with the students of MEiM. The teacher is actively using interactive textbooks with the students of 1-4 years of studies. The teacher is actively working interactive textbooks of very distinguished publishing house Pearson. They appeared not so long ago but proved their efficiency in teaching foreign languages, beginning with A^1 , A^2 level and finishing with levels B^1 , B^2 and C^1 , C^2 - the levels we work with in our practice, and also different on-line teaching platforms like Pearson, Moodle and others. During brainstorming activities, the students are engaged in role-plays and case-studies.

Key words: interactive textbooks, on-line teaching platforms, testing of educational materials, role-plays, case-studies.

We have always been focusing on advanced methods of teaching Business English for many years. Special attention was given to teaching methods of Speaking skills, Writing skills, Listening skills, Reading skills, to Interactive textbooks, and all possible ways of delivering those skills to our students.

We have worked through a lot of materials dedicated to cultural differences which we, the Business English teachers, should take into account as we are heavily using authentic materials. And authentic materials always make us be more attentive to various hints and nuances of how sound, write, speak and feel quite Ok in the English business environment.

We have noticed that in Britain and the USA, making a humorous remark during a presentation is more than often appreciated [1].

Cultural similarities and differences, and how they influence what goes well in a classroom and what does not, are important factors we should consider, entering the classroom. Teaching the nuances of business communication across different cultures prepares the students for global interactions.

Every unit in all textbooks offers case-studies and role-plays as these activities bring our students closer to a deeper analysis of real business scenarios which helps to develop critical thinking with a proper language application, and role-plays simulating in their turn business situations with a possibility to practice communication skills in both safe and competitive environments. Such activities engage the students in real-world business tasks and enhance their language skills in the context.

They give the students [2] «the opportunities to practice their speaking, listening, reading and writing skills in realistic contexts».

Very critical is also teaching based on students' collaboration on projects and such activity requires research, skills of presenting the results of the research and negotiation skills.

Different lexical exercises help the students to understand and memorize relevant terminology and this, in its turn, improves their professional language proficiency.

Of late, it has become possible to utilize various on-line tools and platforms for interactive learning and joint activities which brings a great amount of profound knowledge and understanding the students' future professional skills.

All these methods aim to create a more engaging and practical learning experience for our students. We should also mention on-line learning platforms, like Pearson, Moodle and others to deliver course materials, assignments, enabling flexibility and accessibility for the students.

We rather successfully combine off-line and on-line activities, using tools like Zoom, Google Meet or Microsoft Teams and it facilitate real-time discussions, presentations and guest speakers (American University Professors, former Kyiv national economic university students who have reached higher positions in the world-known banks, business global corporations and gladly share their experience in climbing career ladder).

We always encourage our students to focus on vocabulary and grammar textbooks (Pearson interactive GrammarLab) relevant to business contexts.

Even grammar materials for third and fourth-year students are based on the vocabulary that is necessary for their future careers in global business environment. Grammar textbooks are usually titled Business Grammar and Usage. Advanced levels of Market Leader textbooks contain Grammar reference full of business idioms, telephone vocabulary, notes on writing formal letters, e-mails, action minutes, and contracts, aimed at teaching business communication skills. All texts are taken from the Financial Times; all case studies with opinions on DVD-Rom are quoted by successful consultants who work in the real world of business [3].

By integrating all above-mentioned methods and technologies effectively, we, the teachers can create a more engaging, interactive, and relevant Business English atmosphere in the classroom.

So, in this work we have just summarized our experience and efforts in the field of teaching Business English. For the last 10-15 years the results of our thorough consideration of the problems concerning the ways and methods of effective teaching Business English were presented in many articles: Role-plays in Teaching Business English, Discussions in Teaching Business English, Teaching Business English, Teaching Speaking Skills, A Holistic Approach to Teaching Listening Skills, Student Survey and our Practice of Using Interactive Textbooks.

References

1. Upper-Intermediate Market Leader p. 5.
2. Advanced Business English Coarse Book Market Leader p. 5.
3. Business Grammar and Usage Market Leader p. 226.

Шум О.В.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов
факультетів психології та соціології Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА: СПОСОБИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НАД ВИМОВОЮ

Анотація. Наукова розвідка присвячене розгляду додаткових джерел для постановки та вдосконалення іношомовної вимови (зокрема англійською та німецькою мовами). Здійснено огляд ресурсів, якими студенти можуть вільно та зручно користуватися для самоосвіти. Проаналізовано переваги та недоліки використання додатків та ботів зі ШІ для покращення вимови студентів. Зазначено подальші перспективи.

Ключові слова: іношомовна вимова, фонетика, штучний інтелект, іношомовна освіта, іноземні мови, іношомовні навички.

Summary. The current research is devoted to the consideration of additional sources for the development and improvement of foreign language pronunciation (in particular, in English and German). The author provides a review of resources that students can freely and conveniently use for self-education. There are analyzed the advantages and disadvantages of using AI applications and bots to improve students' pronunciation. Further perspectives are outlined.

Key words: foreign language pronunciation, phonetics, artificial intelligence, foreign language education, foreign languages, foreign language skills.

Володіння іноземною вимовою є важливим елементом успішної комунікації. Але через відмінності у фонетиці, інтонації та наголосі рідної мови неносії часто стикаються з різними аспектами вимови іноземною мовою. На щастя, сучасні технології дозволили створити розробки, які покращують вимову. Мета цього дослідження полягає у тому, щоб розглянути роль додатків і ботів у допомозі студентам покращити свою вимову англійською чи німецькою. Ми також розглянемо переваги, недоліки та ефективність цих інструментів.

Протягом останнього десятиріччя технології зробили революцію у вивченні іноземних мов, де інструменти для покращення вимови є одним із яскравих тому прикладів. Студенти можуть практикувати та вдосконалювати свою вимову за допомогою мобільних додатків і ботів, які допомагають їм вивчати мову. Ця техніка надає індивідуальний зворотний зв'язок і практичні вправи за допомогою різних методів, таких як розпізнавання голосу, фонетичний аналіз і синтез мовлення. Таким чином, студенти можуть отримувати зворотній зв'язок стосовно своєї вимови в режимі реального часу, що допомагає їм розвивати правильні звуки, ритм і наголоси, необхідні для вільного володіння англійською чи німецькою мовами.

Існує безліч програм, які допомагають студентам вивчати іноземні мови. Розглянемо деякі програми, які є широко поширеними, наприклад *Duolingo*, *HelloTalk*, *Memorise* і *Rosetta Stone*, що пропонують інтерактивні вправи, такі як вправи на аудіювання, розпізнавання мовлення та повторення, щоб допомогти студентам зрозуміти вимову. Ці програми зазвичай мають багато функцій, які надають миттєвий зворотний зв'язок щодо вимови, виявляють помилки та пропонують виправлення. Багато додатків також використовують розпізнавання мови на основі ШІ, щоб визначити, наскільки точно учень вимовляє слово чи фразу [1; 3].

Наприклад, *TruAccent*, система розпізнавання мови, розроблена *Rosetta Stone*, дозволяє студентам порівнювати свою мову з вимовою носіїв мови. Цей тип технології допомагає учням виявити незначні відмінності в мовних моделях. Також *Duolingo* надає можливості тренування окремих мовленнєвих навичок у формі гри, що дозволяє учням розвивати свої розмовні навички за допомогою невеликих мовних завдань. Це допомагає студентам продовжувати навчатися та практикуватися без стресу в спокійних умовах [1; 3].

Такі програми, як *Speechling*, зокрема зосереджуються на вимові, коли учень отримує змогу відповідати на запитання носіїв мови. Говоріння підкреслює, наскільки важливо повторювати речі та фрази, щоб навчитися розуміти ритм і інтонацію англійської мови, які є важливими компонентами вимови, якими часто нехтують студенти [5].

Говорячи про боти, зазначимо, що вони стають все більш поширеним явищем у вивченні мови, пропонуючи ще один вимір для покращення вимови. Студенти можуть більш інтерактивно практикувати вимову за допомогою цих розробок на основі ШІ, які можуть імітувати розмови. Такі платформи, як *Google Assistant*, *Ellie* та *English Pronunciation Bot*, слугують віртуальними іншомовними репетиторами, що дозволяє учням брати участь в усних діалогах, де вимова є важливою для розуміння співрозмовником.

Перевага ботів у тому, що вони дозволяють студентам практикувати мову в спокійних умовах, не боячись бути оціненими чи засудженими. Учні можуть практикуватися у будь-який час. Таким чином, покращення вимови може

здійснюватися безперервно і гнучко. Крім того, деякі боти включають алгоритми розпізнавання мовлення, що дозволяє їм визначати певні фонетичні помилки та надавати додаткові тематичні вправи користувачам.

Серед переваг, на нашу думку, можна виділити:

1) *відстеження прогресу* – багато додатків і ботів пропонують функції відстеження прогресу, які дозволяють учням відстежувати свої успіхи з плином часу;

2) *зручність і доступність* – додатки та боти доступні в будь-який час і в будь-якому місці, що робить їх ідеальними для студентів із щільним графіком; це гарантує, що учні мають постійну можливість практикувати та вдосконалювати свої навички вимови;

3) *миттєвий зворотний зв'язок* – можливість надавати миттєвий зворотний зв'язок є однією з найважливіших переваг використання додатків і ботів, що особливо корисно для виправлення незначних помилок вимови, поки вони не стають звичними огріхами;

4) *неупереджене середовище* – для багатьох студентів, особливо початківців, страх зробити помилку перед іншими може перешкоджати практиці вимови, а використання ботів і додатків усуває цю тривогу, дозволяючи учням практикувати без страху збентеження;

5) *персоналізація* – багато програм і ботів для вимови використовують ШІ для персоналізації зворотного зв'язку, адаптуючись до рівня навичок і прогресу учня.

Однак, попри те, що технології можуть бути потужним інструментом для покращення іншомовної вимови, вони також створюють певні проблеми та обмеження, наприклад, брак людської взаємодії, обмежене контекстне розуміння, технічні обмеження тощо. Крім того, відсутність доступу до інтернету в певних регіонах може обмежити використання цих інструментів.

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що додатки та боти, які пропонують зручні інструменти для самонавчання, гнучкі можливості для практики та індивідуальний зворотній зв'язок, можуть значно покращити іншомовну вимову студентів. Ці технологічні досягнення допомагають учням вивчати мову за допомогою традиційних методів. Однак, вважаємо, що вони не

можуть повністю замінити потребу в людській взаємодії та мовній практиці. Оскільки технології продовжують розвиватися, додатки та боти, ймовірно, відіграватимуть ще більшу роль у навчанні та вивченні іноземних мов, допомагаючи їм стати впевненішими у вимові.

Список використаних джерел

1. Duolingo. URL: www.duolingo.com.
2. Goh C. Technology-enhanced language learning: applications in teaching and learning English pronunciation. *Educational Technology & Society*, 23(3), 2020. pp. 25–37.
3. Rosetta Stone Language Learning Software. URL: www.rosettastone.com.
4. Schum O. Künstliche Intelligenz und Fremdsprachentraining (am Beispiel der deutschen und englischen Sprachen). VI Annual Conference on Current Foreign Languages Teaching Issues in Higher Education: Conference Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, 15 May 2024. K. С. 111–116.
5. Speechling: Improve English Pronunciation. URL: www.speechling.com.
6. Шум О., Левіщенко М. Особливості організації самостійної роботи з використанням штучного інтелекту: іншомовна підготовка. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна філологія: теорія та практика». Київ: Нац. акад. СБУ, 2024. С. 292–295.
7. Шум О. Штучний інтелект у вивченні іноземних мов: переваги та недоліки. «Філософія культурно-мистецької освіти»: матеріали Всеукраїнської наукової конференції, м. Київ, 28 березня 2024 р. КНУКіМ. К.: Вид. центр КНУКіМ, 2024. С. 142–145.

Шукіна Е.І.

кандидат педагогічних наук, доцент

завідувач кафедри іноземних мов факультету фінансів

Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНОЇ МЕТОДИКИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО УСНОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ

Інтеграція України у світове співтовариство на правах рівноправного члена, розвиток зовнішньоекономічної діяльності, поширення прямих зв'язків підприємств із закордонними партнерами зумовлюють соціальний запит суспільства на підготовку фахівців, які мають достатній рівень професійної компетентності та спроможні вирішувати різноманітні проблеми професійного характеру за допомогою іноземної мови.

Англійська мова визнається як ключова компетенція, як інструмент, що підвищує якість підготовки здобувачів, посилює їх здатність до міжкультурної

взаємодії, професійного спілкування, забезпечує конкурентоспроможність в умовах міжнародного бізнес-середовища.

Традиційні форми та методи навчання, в наш час, втрачають свою актуальність, зрозуміло, що це зобов'язує викладачів іноземних мов до пошуку та впровадження якісно нових форм навчання.

Однією з найуспішніших технологій, що сприяє формуванню іншомовної професійної компетентності у вивченні іноземної мови є метод проєктів. Накопичено великий досвід вітчизняних та зарубіжних дослідників використання методу проєкту як засобу навчання (О. Бігич, В. Безлюдна, Н. Коротка, О. Барменкова, Н. Вайдал, В. Кіпатрик, В. Копилова, А. Хатайбех, С. Хайнц, Т. Хатчінсон та інші).

Використання метода проєктів в ЗВО як ніколи актуально, оскільки дозволяє комплексно розвивати необхідні професійно орієнтовані іншомовні компетенції, навички співпраці та роботи в команді, ефективно використовувати можливості сучасних інформаційних ресурсів та цифрових технологій.

Проєктна технологія в немовному ЗВО має практичне спрямування. Вона забезпечує активне використання мови в реальних ситуаціях, вирішує проблему професійної мотивації, стимулює критичне мислення. Метод проєктів дозволяє поєднувати самостійну роботу з роботою в команді, активізує інтелектуальні та творчі здібності студентів. Все це робить процес навчання іноземній мові більш цікавим, ефективним та практико-орієнтованим. Цей метод не лише сприяє розвитку комунікативних, дослідницьких та творчих навичок, але й поглиблює професійні знання, які будуть корисні студентам у майбутній кар'єрі.

Типологія освітніх проєктів різноманітна. Вони можуть бути класифіковані за різними критеріями, а саме: мета, вид діяльності, тривалість та кількість учасників. До основних типів проєктів відносяться: дослідницькі, інформативні, практико-орієнтовані, творчі та рольові. За тривалістю проєкти поділяються на: міні-проєкти, короткострокові, довгострокові. За кількістю учасників проєкт може бути індивідуальним, парним або груповим. Вибір проєкта залежить від цілей та завдань, які необхідно вирішувати. На практиці, в процесі викладання іноземних

мов в немовному ЗВО, найчастіше використовуються змішані проєкти, які поєднують характерні риси дослідницьких, творчих та рольових.

Робота над проєктом здійснюється в декілька етапів:

1) Організаційно-підготовчий етап.

- Визначення та розробка теми (аудіювання та читання текстів на визначену тему, активізація лексики та граматики за допомогою вправ).
- Планування проєкту.
- Розробка плану роботи, встановлення термінів виконання проєкту, розподіл обов'язків, поглиблене розуміння проблеми, конкретизація цілей та завдань.

2) Виконання проєкту.

- Активна робота над проєктом самостійно та в групах: збір і аналіз інформації у різних джерелах, обговорювання ідей, пошук рішень виникаючих проблем та використання отриманих знань.
- Оцінка проєкту.
- Оцінка результатів роботи, порівняння досягнутих цілей із запланованими, виявлення успішних та невдалих аспектів проєкту.

3) Заключний етап

Для представлення результатів проєкту, студенти готують презентації, доповіді, звіти або матеріали іншого формату, встановленого заздалегідь.

Аналізуючи досвід викладання іноземних мов в немовному ЗВО, можна зробити висновок, що серед найбільш значних результатів роботи над проєктом слід визначити: розвиток професійних іншомовних компетенцій; стимулювання інтересу студентів до певних проблем і розв'язання їх через професійну діяльність; стійку мотивацію до вивчення іноземної мови; практичне застосування набутих знань та розширення можливостей самореалізації. Робота над проєктом впливає на формування особистості студента – сприяє розвитку критичного мислення, формує ініціативність, відповідальність, самостійність, вміння працювати у команді.

СТУДЕНТСЬКИЙ ВЕБІНАР

V. Budzynska

Student of Master's Degree Course

Scientific Adviser

S. Bobrivnyk

Senior Lecturer

Department of Foreign Languages and Intercultural Communication

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

CROSS-CULTURAL LEADERSHIP TRAITS: HOW MANAGEMENT STYLES ADAPT TO CULTURAL CONTEXTS

Summary. *The article explores the typology of management styles in different cultures, analyzing the influence of cultural characteristics on leadership. We considered authoritarian and democratic styles, individualistic and collectivist models, and management's level of power distance. We paid special attention to the mechanisms of adaptation of leadership styles in an international context, including flexibility, situational leadership, and the role of cross-cultural communication.*

Key words: *cross-cultural management, management styles, leadership, power distance, collectivism, adaptation.*

Problem statement. In the globalized world, organizations operate in a multicultural environment, which requires considering cultural characteristics in management styles. Differences in approaches to leadership affect the effectiveness of management and interaction in international teams.

Insufficient adaptation can cause conflicts and reduce productivity. Therefore, analyzing management styles in different cultures is relevant for the successful functioning of global companies.

Analysis of recent sources. Studies confirm the influence of cultural factors on leadership. According to G. Hofstede, individualism prevails in the USA and Western Europe, and collectivism in Asia and Latin America. The article «Motivation, leadership, and organization: do American theories apply abroad? Organizational dynamics» [1] emphasizes that a leader's effectiveness depends on the cultural context.

Main text. The authoritarian management style is characterized by the centralization of power, where the leader makes decisions alone, without involving subordinates. This approach is often found in Asian countries, such as China and South Korea, where traditional values emphasize respect for hierarchy and elders. In such cultures, subordinates expect clear instructions from management and rarely question their

decisions [2]. In contrast, the democratic management style involves employees in the decision-making process, promoting open discussion and consideration of different points of view. This approach is common in Western Europe and the USA, where individualism, freedom of speech, and employee participation in management are valued. In such cultures, managers often act as facilitators, supporting teamwork and stimulating employee initiative. Collective cultures, such as Japan, prioritize group interests over individual interests. Harmony, cooperation, and loyalty to the group or organization are important in such societies. Decisions are often made collectively to avoid conflict and ensure consensus. It helps to strengthen team spirit and shared responsibility for results [3].

In Scandinavian countries, although they also value collective interests, there is a balance between collectivism and individualism. Here, personal autonomy is emphasized in the context of the common good. Employees have the freedom to make decisions, but at the same time, they consider the interests of the team and the organization as a whole.

Power distance determines the degree of acceptance of inequality in the distribution of power in a society or organization. There is a clear hierarchy in countries with high power distance, such as many Latin American countries, and subordinates rarely question management decisions.

Power is concentrated in the hands of senior management, and communication is often one-way, from top to bottom. Germany, on the other hand, is characterized by low power distance. Here, parity in relations between managers and subordinates is valued, and decisions are made based on consensus and open discussion. It promotes management transparency and employee involvement in decision-making [3].

Mechanisms for adapting leadership styles. In today's globalized world, leaders must adapt their management styles to different cultural contexts, which requires flexibility and understanding cultural characteristics. Effective leaders can change their approach depending on the situation and cultural context. They consider the specifics of the team, the task, and the environment to choose the most appropriate management style [4]. Communicating effectively with representatives of different cultures is key to successful leadership. Understanding non-verbal signals, cultural norms, and values is crucial to avoid misunderstandings and build trusting relationships. Many international

corporations, such as IBM and Unilever, have successfully adapted their management practices to local cultural characteristics, contributing to their global success. They implement training programs for managers to develop cross-cultural competence and adaptability [5].

Conclusion. Thus, modern research emphasizes the importance of considering cultural characteristics when forming and adapting management styles, which is a key factor for achieving effectiveness in international and multicultural organizations. Understanding and taking into account cultural characteristics in management styles is paramount for modern leaders.

References

1. Hofstede, G. (1980). Motivation, leadership, and organization: do American theories apply abroad? *Organizational dynamics*, 9(1), 42–63.
2. Soomro, B. A., Saraih, U. N., & Ahmad, T. S. T. (2023). Personality traits and conflict management styles via job performance in higher education. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 15(4), 1069–1094.
3. Taplin, I. M., & Winterton, J. (2007). The importance of management style in labour retention. *International journal of sociology and social policy*, 27(1/2), 5–18.
4. Dhar, B. K., Stasi, A., Döpping, J. O., Gazi, M. A. I., Shaturaev, J., & Sarkar, S. M. (2022). Mediating role of strategic flexibility between leadership styles on strategic execution: A study on Bangladeshi private enterprises. *Global Journal of Flexible Systems Management*, 23(3), 409–420.
5. Alblooshi, M., Shamsuzzaman, M., & Haridy, S. (2021). The relationship between leadership styles and organisational innovation: A systematic literature review and narrative synthesis. *European Journal of Innovation Management*, 24(2), 338–370.

V. Gatsenko

Master's Student

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

THE IMPACT OF MIGRATION ON INTERCULTURAL TRENDS IN THE EUROPEAN UNION

Анотація. Поняття «міграція» широко розповсюджене у світі, оскільки воно охоплює всі форми переміщення людей з одного місця в інше. Європа була та буде одним з найпривабливіших місць для міграційних потоків. Стаття демонструє, що міграційні процеси відіграють визначальну роль у формуванні культурного, освітнього та професійного середовища світу загалом та окремих країн зокрема. Метою статті є розкриття впливу міграції на міжкультурні тренди в Європейському Союзі. У висновках розглянуті перспективи міграційних потоків та ризики їх впливу на ідентичність європейських культур.

Ключові слова: міграція, вплив, міжкультурні тенденції, глобалізація, ф'южн-кулінарія.

Summary. The concept of «migration» is widely spread worldwide, including all forms of human movement from one place to another. Europe has been and will stay one of the most attractive destinations for migratory flows. This article demonstrates that migration processes play a huge role in

forming the world's cultural, educational, and professional environment and its countries in particular. The article highlights migration's impact on intercultural trends in the European Union. The conclusions examine the prospects of migration flows and the risks of their effect on the identity of European cultures.

Key words: *migration, impact, intercultural trends, globalization, culinary fusion.*

Relevance. In our modern world, large-scale migrations are unavoidable. People move across borders, bringing their experiences, skills, and perspectives, fundamentally changing how societies live, work, and interact. The world is becoming more connected. Today, cultural, educational, and professional spaces are often becoming transnational, growing more interlinked through migration mobility. World globalization (opening borders, continuous development of migrant protection systems) and military and political conflicts force millions to leave their homes for more favorable living conditions. All these factors lead to inevitable changes in intercultural trends of countries and global associations that receive migrants.

Problem statement. Migration flows definitely enrich the culture of the countries they arrive in – in our case, the European Union. At the same time, they can also be a threat to the national identity and unity of the host countries. Cultures are constantly mixing. It's important to note that this process is not well studied, and its consequences are hard to predict. This article aims to analyze both the benefits and risks of migration and how it shapes intercultural trends in European societies.

Findings. To begin with, global migration patterns have been strongly reshaped by two refugee crises in recent years. Let us examine the migration events of 2015 and 2022 to understand the scale of international communities' challenges. In 2015, more than 1.3 million people applied for asylum for the first time in one or another of the European Union (further in the text EU) member states. The conflict in Syria explains this. Furthermore, the third indicator also included many people from Afghanistan, Pakistan, Iraq, Nigeria, and the Balkans. The Russian war against Ukraine generated the most significant and fastest movement of people in Europe since World War II. Since the full-scale invasion in February 2022, more than 4 million Ukrainians have moved to other countries, mainly in Europe.

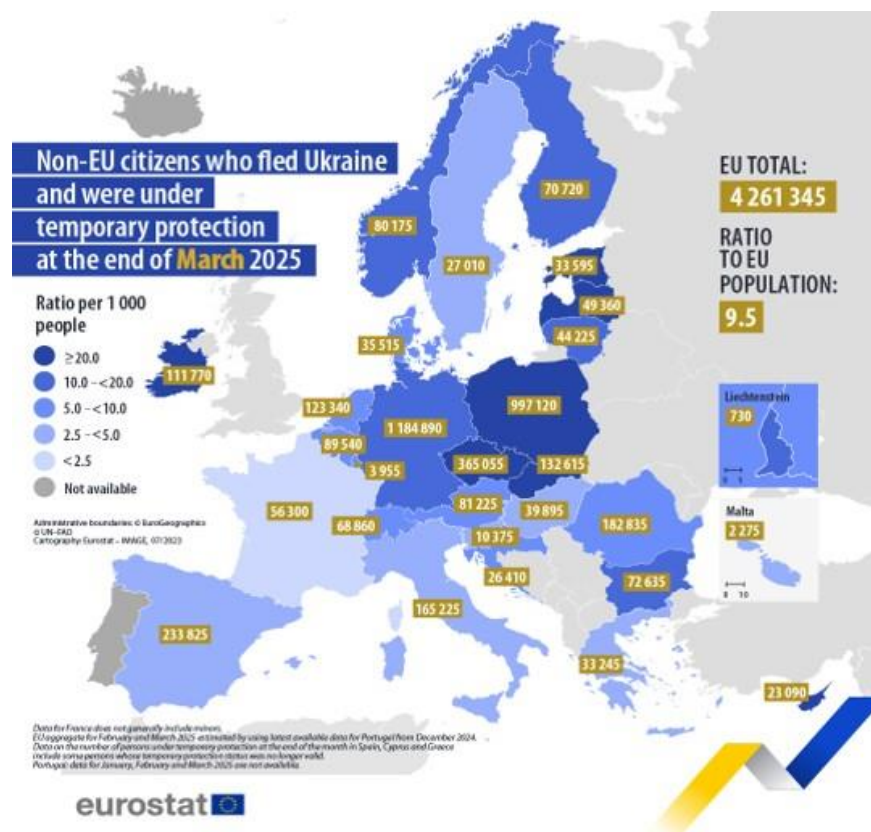

Figure 1. First time asylum applicants in the EU by destination – March 2025 [1].

Eurostat helps us to see the migration numbers and patterns visually, illustrating the massive scale of these population flows. Thus, in recent years, forced migration has grown significantly faster than voluntary migration.

According to Eurostat data for 2015, Germany was the top destination for immigrants, welcoming 441,800 people, which made up 35% of non-EU immigrants to the EU. Hungary followed with 174,400 (14%). Meanwhile, Sweden, Austria, and Italy received 156,100 (12%), 85,500 (7%) and 83,200 (7%) immigrants, respectively.

The list of the top five migrant-receiving countries changed in 2022. Germany, Spain, Italy, the Czech Republic, and France received 1,600,000 (31%), 860,000 (17%), 334,000 (7%), 331,000 (6%), and 317,000 (6%) immigrants, respectively.

Culinary fusion is a significant and accessible way of cultural exchange in modern Europe. This change is more than just adding new dishes to menus. It shows how different cultures come together and learn from each other through their food.

Food is the easiest way to see how cultures connect. European cooking has started to use ingredients, cooking methods, and recipes from people who have moved to Europe

from different countries. At the same time, chefs from immigrant communities are changing their traditional recipes to comply with local flavors and the ingredients they can find.

The first and most striking example of culinary fusion is the döner kebab in Germany. Adapted from the traditional Turkish version, it features different vegetables, sauces, and presentation styles that cater to German preferences. Germany has over 1,000 döner kebab restaurants, and their number continues to grow.

Migrants from North Africa have noticeably influenced French food culture. Dishes like couscous and merguez sausages have become widely popular in France. Additionally, North African pastries such as «makroud» and «cornes de gazelle» are often found in bakeries. Moreover, nearly every city in France offers the popular street food sandwich «Le Grec», a local version of shawarma. European supermarket shelves now quickly offer tahini, harissa, and garam masala, which were once considered exotic products. Cooking equipment such as woks and tagines are widely used in European kitchens.

We can explore another fascinating aspect - the impact of migration on European education. For example, the «Framework Educational Programme» in the Czech Republic includes «multicultural education» as a cross-curricular subject. This initiative helps students learn about the diverse cultures, traditions, and values of different nationalities living in the country. The considered case illustrates an adaptation to life in a multicultural society.

In the Netherlands, a program called «Welcome in My Neighborhood» («Welkom in mijn Wijk») has been developed and realized in primary schools. It aims to enhance understanding of variety by bringing together children from different schools and various social and ethnic segments.

In Ireland, secondary school students are required to take the Civic, Social, and Political Education course. This program covers gender equality, racism, xenophobia, interculturalism, minority rights, and conflict resolution.

When Russia invaded Ukraine in 2022, Warsaw, Poland, welcomed more than 15,000 Ukrainian schoolchildren. The city did something special to help these students

feel comfortable in their new schools. Polish schools created special classes with teachers who speak both Ukrainian and Polish.

Berlin has an exceptional school system that helps kids learn two languages simultaneously. Staatliche Europa-Schule Berlin has 18 different school locations where students can study in German and another language. Students can learn German with English, French, Spanish, and Latin. Besides, Berlin also has many bilingual Turkish-German schools.

One interesting fact about modern Europe is the rise of mixed or hybrid celebrations. A great example is the four-day «Carnival of Cultures» («Karneval der Kulturen») in Berlin. This festival is unique because it combines European carnival traditions with elements from Caribbean, Latin American, African, and Asian festival cultures.

The «Mix Festival» in Barcelona is a unique event where artists from different cultures work together to create exciting art. Musicians from Morocco might play with Catalan musicians, or artists from China and Spain might make artwork together. The festival shows how people from different backgrounds can create something new and beautiful by sharing their traditions.

European music has changed a lot because of immigrants. When people from different countries bring their musical traditions to Europe, they create new and exciting sounds. Musicians mix styles from their home countries with European music, making something unique.

German hip-hop got a big boost from Turkish immigrants. Musicians like Kool Savas and Eko Fresh created a new music style called «Türkçe Rap» that mixes Turkish and German sounds. They used traditional Turkish instruments like the «saz» in their rap music and sang in German.

Somali immigrants in Sweden and Norway have created a new music style. Musicians like Cherrie and Imenella mix Somali music traditions with Swedish pop and hip-hop. They take Somali singing styles and combine them with electronic Nordic music sounds.

Senegalese immigrants in Italy have generated an inimitable music style that mixes their traditional sounds with Italian music. Artists like Badara Seck combine Senegalese mbalax rhythms with Italian musical styles, creating exciting and innovative music.

Ukrainian music has brought some exciting new sounds to Europe. The band «DakhaBrakha» mixes traditional folk music with a traditional Ukrainian instrument called the «bandura» with rap, and they have played at many music festivals across Europe. They have shown how Ukrainian music can be fresh and modern.

Conclusion. Along with political conflicts and other problems caused by people, migration will continue because of poverty and population pressure in regions near Europe. These movements will further catalyze intercultural exchanges and transformations across Europe. However, these changes bring both opportunities and challenges. The article illustrates how migration has fundamentally influenced European societies across multiple domains – from culinary traditions to educational systems, artistic expressions, and musical innovations.

One of the biggest challenges for European leaders in the future is to find a balance between respecting different cultures and keeping a strong sense of national identity.

References

1. Eurostat. Retrieved on March, 2025 from explained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics
2. International Centre for Migration Policy Development. Retrieved on March, 2025 from <https://www.icmpd.org/news>.
3. Franzenburg G. Transforming paradigms of sustainable transcultural adult education. *Discourse and Communication for Sustainable Education*, 11(1), 16–25, 2020.
4. Caselli F., Lin H., Toscani F., Jiaxiong Yao J. Migration into the EU: Stocktaking of Recent Developments and Macroeconomic Implications, 2024. Retrieved on March, 2025 from <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/001/2024/211/article-A001-en.xml?ArticleTabs=fulltext>.
5. Varma T., Roehse S. Understanding Europe's turn on migration, 2024.
6. Welsch W. Transculturality: The puzzling form of cultures today. In M. Featherstone & S. Lash (Eds.), *Spaces of culture: Cities, nation, world* (pp. 194–213), 1999.
7. Increasing significance of migration, 2023. Retrieved on March, 2025 from https://knowledge4policy.ec.europa.eu/increasing-significance-migration_en.

DIE SÜDKOREANISCHE GESCHÄFTSKULTUR

Im Artikel werden grundlegende Merkmale der südkoreanischen Geschäftskultur erläutert, von denen Vertreter anderer Kulturen Kenntnis haben sollten, um in Geschäftsbeziehungen mit Südkoreanern Erfolg zu haben. Am Anfang wird der Einfluss der Konfuzianismus auf das private und berufliche Leben in Südkorea unter die Lupe genommen und anschließend werden die Besonderheiten des Kommunikationsverhaltens sowie der Verteilung der Genderrollen in der südkoreanischen Geschäftskultur verdeutlicht.

Schlüsselwörter: Konfuzianismus, Arbeitskultur, Kommunikationsverhalten, nonverbale Kommunikation, indirekter Kommunikationsstil, Geschlechterrollen.

Südkorea, offiziell die Republik Korea, liegt auf der südlichen Hälfte der koreanischen Halbinsel in Ostasien und ist heute eine der führenden Industrienationen der Welt. Nach dem Koreakrieg in den 1950er-Jahren entwickelte sich das Land in bemerkenswert kurzer Zeit von einer Agrarwirtschaft zu einer hochentwickelten, exportorientierten Wirtschaftsmacht.

Südkorea ist bekannt für seine technologische Innovation, globale Konzerne wie Samsung und Hyundai sowie für seine dynamische Popkultur, die weltweit großen Einfluss ausübt. Das Land zählt rund 52 Millionen Einwohner, von denen ein Großteil in städtischen Ballungsräumen wie der Hauptstadt Seoul lebt.

Ein zentrales Element der koreanischen Kultur – sowohl im privaten als auch im beruflichen Leben – ist der Konfuzianismus, eine philosophische Lehre, die großen Einfluss auf gesellschaftliche Werte wie Respekt, Harmonie, Pflichterfüllung und Bildung ausübt. Diese Prinzipien durchdringen nicht nur das Familienleben, sondern prägen auch den Umgang in Unternehmen, das Kommunikationsverhalten und die Art, wie Entscheidungen getroffen werden. Wer in Südkorea erfolgreich arbeiten oder geschäftlich tätig sein möchte, sollte diese kulturellen Hintergründe verstehen und respektieren, um Missverständnisse zu vermeiden und langfristige Beziehungen aufbauen zu können. Betrachten wir die einzelnen Elemente genauer.

Ein zentrales Prinzip des Konfuzianismus ist die Harmonie. In der koreanischen Gesellschaft wird großer Wert darauf gelegt, Konflikte zu vermeiden und das Gleichgewicht innerhalb von Gruppen – ob Familie, Freundeskreis oder Arbeitsumfeld – zu wahren. Dies zeigt sich unter anderem in einem eher indirekten Kommunikationsstil,

in dem Kritik selten offen geäußert wird. Harmonie ist auch im Geschäftsleben wichtig: Entscheidungen werden im Konsens getroffen, um die Gruppeneinheit zu stärken, und offene Konfrontationen gelten als unhöflich oder gar respektlos.

Respekt ist ein weiterer zentraler Wert im Konfuzianismus und besonders stark in der koreanischen Gesellschaft verankert. Älteren Menschen und Personen mit höherem sozialem oder beruflichem Status wird besondere Achtung entgegengebracht. In Unternehmen bedeutet das: Die Hierarchie ist klar strukturiert, und Entscheidungen werden häufig von älteren oder ranghöheren Personen getroffen. Auch sprachlich spiegelt sich Respekt wider – etwa durch die Verwendung verschiedener Höflichkeitsformen in der koreanischen Sprache, je nach Alter und Status des Gegenübers.

Ein starkes Pflichtgefühl gegenüber der Familie, dem Arbeitgeber und der Gesellschaft ist tief in der konfuzianischen Denkweise verankert.

In der Arbeitswelt zeigt sich dies in einer hohen Arbeitsbereitschaft, langer Arbeitszeit und starker Loyalität gegenüber dem Unternehmen. Mitarbeitende stellen oft die Interessen des Unternehmens über persönliche Bedürfnisse, was zum Teil auch mit dem gesellschaftlichen Druck verbunden ist, stets verantwortungsvoll und engagiert zu handeln.

Im Konfuzianismus wird Bildung als zentraler Weg zur persönlichen Entwicklung und zur Verbesserung des gesellschaftlichen Status betrachtet. Diese Einstellung ist bis heute in Südkorea spürbar. Bildung hat einen sehr hohen Stellenwert, und der Leistungsdruck in Schulen und Universitäten ist entsprechend groß. Akademische Abschlüsse gelten als Voraussetzung für beruflichen Erfolg, weshalb Eltern stark in die Ausbildung ihrer Kinder investieren. Auch in Unternehmen spielt der Bildungsweg eine wichtige Rolle bei der Rekrutierung und Beförderung von Mitarbeitenden.

In der südkoreanischen Gesellschaft spielen Hierarchie und Respekt eine zentrale Rolle. Diese Werte sind stark vom Konfuzianismus geprägt und beeinflussen sowohl den privaten als auch den beruflichen Alltag. Besonders deutlich wird dies im Umgang mit Alter, Sprache und Verhaltensregeln.

Das Alter eines Menschen bestimmt in Südkorea maßgeblich seine soziale Stellung. Ältere Personen genießen grundsätzlich mehr Respekt als jüngere, was sich in vielen Alltagssituationen zeigt – sei es in der Familie, im Freundeskreis oder am Arbeitsplatz.

In Unternehmen bedeutet dies, dass Entscheidungen häufig von älteren oder dienstälteren Personen getroffen werden. Jüngere Mitarbeitende zeigen sich gegenüber ihren Vorgesetzten und älteren Kolleginnen und Kollegen zurückhaltend und respektvoll. Diese Alters- und Statusunterschiede beeinflussen auch die Sitzordnung bei Meetings oder die Reihenfolge, in der gesprochen wird.

Die Sprache ist ein weiteres Mittel, über das Hierarchie und Respekt vermittelt werden. In der koreanischen Sprache gibt es verschiedene Höflichkeitsstufen und Anredeformen, die je nach Alter, beruflichem Status und sozialem Verhältnis gewählt werden müssen. Wer beispielsweise eine ältere Person oder einen Vorgesetzten anspricht, verwendet formellere Sprachformen.

Ein falscher Gebrauch kann als unhöflich oder respektlos empfunden werden – daher ist es besonders wichtig, die kulturellen Gepflogenheiten im sprachlichen Umgang zu kennen und zu beachten.

Auch im alltäglichen Verhalten zeigt sich der Respekt gegenüber anderen. Pünktlichkeit ist in Südkorea ein Zeichen von Höflichkeit und Verlässlichkeit – wer zu spät zu einem Treffen kommt, kann schnell als unzuverlässig gelten. Beim gemeinsamen Essen, insbesondere wenn alkoholische Getränke wie Soju serviert werden, gelten bestimmte Verhaltensregeln: Man hält das Glas mit beiden Händen, wenn ein älterer oder ranghöherer Gesprächspartner einschenkt oder zuprostet. Ebenso ist es üblich, sich leicht zu verbeugen, wenn man jemanden begrüßt – insbesondere bei formellen Anlässen. Auch das Ausziehen der Schuhe beim Betreten eines Hauses oder traditionellen Ortes gehört zur koreanischen Etikette.

Die Kommunikationsweise in Südkorea unterscheidet sich in vielerlei Hinsicht von westlichen Kulturen und ist stark von Zurückhaltung, Höflichkeit und dem Wunsch nach sozialer Harmonie geprägt. In der koreanischen Kultur ist die Kommunikation häufig indirekt. Es gilt als unhöflich, ein direktes „Nein“ auszusprechen, da dies als zu konfrontativ empfunden werden kann. Stattdessen greifen Koreaner oft auf Umschreibungen oder vage Formulierungen zurück, die oberflächlich zustimmend wirken, in Wirklichkeit aber eine Ablehnung oder Zurückhaltung ausdrücken. Diese indirekte Ausdrucksweise soll die Harmonie wahren und dem Gegenüber nicht das Gesicht verlieren lassen. Konflikte werden generell möglichst vermieden. Offene

Auseinandersetzungen gelten als unangemessen, insbesondere in Gruppen oder formellen Situationen. Statt Kritik öffentlich zu äußern, wird eher auf subtile Hinweise oder nichtverbale Signale zurückgegriffen. Das Bedürfnis nach sozialer Harmonie steht dabei stets im Vordergrund, sowohl im beruflichen als auch im privaten Kontext.

Nonverbale Kommunikation nimmt in Korea eine bedeutende Rolle ein. Gesichtsausdrücke, Gestik, Haltung und Tonfall transportieren oft mehr Informationen als das gesprochene Wort selbst. Ein leichtes Lächeln kann Unsicherheit oder Höflichkeit ausdrücken, während ein gesenkter Blick als Zeichen des Respekts gewertet wird.

Auch Schweigen kann eine wichtige kommunikative Funktion haben – etwa, um Zustimmung oder Nachdenklichkeit zu signalisieren.

Höflichkeit ist ein zentrales Element der koreanischen Sprache und Kommunikationskultur. Es gibt zahlreiche sprachliche Formen, die je nach Situation, Altersunterschied und sozialem Rang verwendet werden. Wer mit Koreanern kommuniziert, sollte sich bewusst sein, wie wichtig der korrekte Ton und respektvolle Formulierungen sind. Falsche Höflichkeitsstufen können schnell als respektlos interpretiert werden und zu Missverständnissen führen.

Die Arbeitskultur in Südkorea ist leistungsorientiert und von Werten wie Disziplin, Teamgeist und Engagement geprägt. Überstunden sind häufig, und es wird erwartet, dass Mitarbeitende hohe Loyalität gegenüber dem Unternehmen zeigen. Teamarbeit und das gemeinsame Erreichen von Zielen haben Vorrang vor individuellen Leistungen. Pünktlichkeit gilt als wichtiger Ausdruck von Respekt. Trotz der langen Arbeitszeiten rückt zunehmend die Work-Life-Balance in den Fokus, wobei es Bemühungen gibt, durch flexible Arbeitszeiten und Regelungen zur Begrenzung von Überstunden die Lebensqualität zu verbessern.

Was die Genderrollen betrifft, zeigt sich in der südkoreanischen Geschäftskultur ein Spannungsfeld zwischen traditionellen Erwartungen und einem langsamen gesellschaftlichen Wandel hin zu mehr Gleichberechtigung.

Traditionelle Geschlechterrollen spielen in der südkoreanischen Geschäftskultur weiterhin eine spürbare Rolle, obwohl sich die Gesellschaft zunehmend wandelt. Historisch war die Arbeitswelt stark männlich dominiert, und Frauen wurden häufig auf unterstützende oder administrative Rollen beschränkt. Auch heute noch sind Frauen in

Führungspositionen unterrepräsentiert, und viele Unternehmen sind in Bezug auf Gleichstellung konservativ geprägt.

Trotz dieser traditionellen Strukturen verändert sich das gesellschaftliche Bild langsam. Immer mehr gut ausgebildete Frauen streben Karrieren in verschiedenen Branchen an, und es gibt politische und gesellschaftliche Bemühungen, die Chancengleichheit zu fördern. Dennoch sehen sich viele Frauen im Berufsleben weiterhin mit Herausforderungen konfrontiert – etwa durch unausgesprochene Erwartungen hinsichtlich Familien- und Erziehungsaufgaben oder durch eine geringere berufliche Sichtbarkeit im Vergleich zu männlichen Kollegen.

In internationalen Unternehmen oder in jüngeren, innovativeren Branchen ist die Gleichstellung tendenziell weiter fortgeschritten. Dennoch bleibt es für ausländische Geschäftsleute wichtig, sich der bestehenden Unterschiede bewusst zu sein und kulturelle Sensibilität zu zeigen, insbesondere bei Gesprächen über Rollenverteilungen und Führungsverantwortung.

Informationsquellen

1. Business Culture Guide: Doing Business in South Korea. *Source of Asia*. URL: <https://www.sourceofasia.com/business-culture-guide-doing-business-in-south-korea/> (date of access: 07.05.2025).
2. Südkorea Geschäftskultur. Global Business Culture. *Global Business Culture*. URL: <https://www.globalbusinessculture.com/de/cultural-awareness/business-culture-in-south-korea/> (date of access: 07.05.2025).
3. Toyryla L. Business Etiquette & Common Practices in South Korea. *90 Day Korean*. URL: <https://www.90daykorean.com/korean-business-etiquette/> (date of access: 07.05.2025).
4. Vaddi S. The role of Confucian values in Korean administrative culture: a cultural-contextual perspective. *Asia Pacific Journal of Public Administration*. 2024. P. 1–20. URL: <https://doi.org/10.1080/23276665.2024.2396301> (date of access: 05.05.2025).
5. Women's Role in Contemporary Korea. *Asia Society*. URL: <https://asiasociety.org/education/womens-role-contemporary-korea> (date of access: 07.05.2025).

DIE BEDEUTUNG DER SPRACHE IN DER INTERKULTURELLEN KOMMUNIKATION

Im Artikel wird die entscheidende Rolle der Sprache als Erfolgsfaktor in der interkulturellen Kommunikation nachgewiesen. Die Autorin zeigt, dass Sprache nicht nur ein Mittel zur Verständigung, sondern auch ein Träger kultureller Werte, Denkweisen und Emotionen ist. Außerdem wird die Bedeutung von nonverbalen Kommunikationsformen erläutert. Anhand dieser Erkenntnisse wird auf die Notwendigkeit hingewiesen, interkulturelle Kompetenz zu entwickeln.

Schlüsselwörter: interkulturelle Kommunikation, kulturelle Werte, kulturelle Missverständnisse, Sprachbarriere, nonverbale Kommunikationsformen, interkulturelle Kompetenz.

In der heutigen globalisierten Welt ist interkulturelle Kommunikation zu einem unverzichtbaren Bestandteil des alltäglichen Lebens geworden. Menschen reisen, arbeiten in internationalen Teams oder leben in einem anderen Land. In all diesen Situationen spielt die Sprache eine entscheidende Rolle. Sie ist nicht nur ein Mittel zur Informationsübermittlung, sondern ein Spiegel unserer Kultur, unserer Denkweise und unserer Werte. Wenn wir kommunizieren, teilen wir nicht nur Fakten, sondern auch unsere Werte, unsere Emotionen und unsere Denkweise. Besonders in der interkulturellen Kommunikation spielt Sprache eine entscheidende Rolle.

Das Thema ist sehr aktuell, weil wir heute in einer globalisierten Welt leben. Menschen reisen mehr, arbeiten in internationalen Teams oder leben in einem anderen Land. In solchen Situationen ist es sehr wichtig, sich gut zu verständigen. Wer die Sprache des anderen versteht, hat viele Vorteile: im Beruf, im Alltag und in persönlichen Beziehungen. Deshalb ist Sprache ein Schlüssel für gute interkulturelle Kommunikation – heute mehr denn je.

Ziel meiner Untersuchung ist es, die zentrale Rolle der Sprache in der interkulturellen Kommunikation umfassend zu analysieren. Ich möchte zeigen, dass Sprache nicht nur ein Mittel zur Verständigung ist, sondern auch ein Träger kultureller Werte, Denkweisen und Emotionen.

Ein weiteres Ziel ist es, aufzuzeigen, wie Sprachkenntnisse dazu beitragen können, kulturelle Missverständnisse zu vermeiden, gegenseitiges Verständnis zu fördern und respektvolle, erfolgreiche Kommunikation zwischen Menschen aus unterschiedlichen Kulturen zu ermöglichen.

Ausgehend von diesen Zielen soll im Folgenden die Rolle der Sprache in der interkulturellen Kommunikation näher beleuchtet werden. Zuerst stellt sich die Frage: Warum ist Sprache so wichtig in der Begegnung mit anderen Kulturen?

Sprache ist nicht nur ein Werkzeug zur Verständigung, sondern auch ein Ausdruck unserer Kultur und Werte. In jeder Sprache gibt es Begriffe, die tief in der jeweiligen Kultur verwurzelt sind. Wenn wir diese verstehen, verstehen wir auch die Menschen besser, die diese Sprache sprechen.

Ein Beispiel dafür ist das deutsche Wort «Fernweh», das ein starkes Verlangen beschreibt, in die Ferne zu reisen – ein Gefühl, das schwer in andere Sprachen zu übersetzen ist. Ein weiteres Beispiel ist das Japanische, wo Höflichkeitsformen den Respekt gegenüber anderen Menschen ausdrücken und somit die kulturellen Werte widerspiegeln.

Diese Beispiele zeigen, dass wir durch das Erlernen einer Sprache auch einen Einblick in die Denkweise und Werte der Menschen bekommen, die sie sprechen.

Ein weiterer wichtiger Punkt in der interkulturellen Kommunikation ist, wie die Sprache als Brücke zwischen Kulturen wirken kann. Wenn Menschen verschiedene Sprachen sprechen, können sie sich oft besser verstehen und gemeinsame Lösungen finden. Beispielsweise ermöglicht uns das Erlernen einer gemeinsamen Sprache – wie Englisch – den Austausch von Ideen und Erfahrungen, auch wenn wir aus unterschiedlichen Kulturkreisen stammen. In internationalen Teams oder bei interkulturellen Projekten kann die gemeinsame Sprache als Verbindungsglied dienen, das den Dialog fördert und Missverständnisse vermeidet.

Allerdings kann Sprache auch Barrieren schaffen, wenn wir die Bedeutung von Wörtern oder Redewendungen falsch interpretieren. Manchmal ist es nicht nur die Sprache selbst, sondern auch die kulturelle Perspektive, die zu Missverständnissen führen kann. Zum Beispiel können bestimmte Begriffe in einer Sprache eine ganz andere Bedeutung haben, wenn sie in einer anderen Kultur verwendet werden.

Ein Beispiel für eine solche Sprachbarriere ist der Begriff «Zeit». In vielen westlichen Kulturen, besonders in Deutschland, wird Zeit als etwas sehr Strukturierbares und Planbares betrachtet – «Zeit ist Geld». In anderen Kulturen, wie der

südamerikanischen oder afrikanischen, wird Zeit jedoch oft viel flexibler betrachtet. Dies kann zu Missverständnissen führen, besonders in geschäftlichen oder sozialen Kontexten.

Ein weiterer wichtiger Aspekt der interkulturellen Kommunikation ist die Bedeutung von nonverbalen Kommunikationsformen, die oft genauso viel oder sogar mehr über eine Kultur verraten können als die Sprache selbst. Gesten, Mimik, Körpersprache und Augenkontakt spielen eine zentrale Rolle bei der Kommunikation und können in verschiedenen Kulturen sehr unterschiedlich interpretiert werden.

Ein Beispiel ist der Augenkontakt: In vielen westlichen Kulturen wird direkter Augenkontakt als Zeichen von Ehrlichkeit und Respekt angesehen. In anderen Kulturen, zum Beispiel in einigen asiatischen Ländern, kann zu intensiver Augenkontakt jedoch als respektlos oder aggressiv wahrgenommen werden. Dies zeigt, wie wichtig es ist, auch die nonverbale Kommunikation zu verstehen, um Missverständnisse zu vermeiden.

Ein weiteres Beispiel betrifft Gesten: Die Geste des „Daumen hoch“ wird in vielen westlichen Ländern als Zeichen für Zustimmung oder Erfolg verwendet. In einigen arabischen oder asiatischen Ländern kann diese Geste jedoch eine beleidigende Bedeutung haben.

Ein weiterer entscheidender Faktor in der interkulturellen Kommunikation ist die Sprachvielfalt und die Notwendigkeit, interkulturelle Kompetenz zu entwickeln. In einer zunehmend globalisierten Welt ist es nicht nur wichtig, eine Fremdsprache zu sprechen, sondern auch zu verstehen, wie kulturelle Unterschiede die Kommunikation beeinflussen können.

Ein Beispiel dafür ist, wie sich Verhandlungstechniken in verschiedenen Kulturen unterscheiden können: In vielen westlichen Ländern, wie zum Beispiel in den USA, sind direkte Verhandlungen und schnelle Entscheidungen üblich. In asiatischen Kulturen hingegen wird oft mehr Wert auf indirekte Kommunikation und das Aufrechterhalten von Harmonie in der Beziehung gelegt.

Ein weiteres Beispiel betrifft die Bedeutung von Pünktlichkeit: In Deutschland ist Pünktlichkeit eine Frage des Respekts und wird sehr ernst genommen. In einigen anderen Kulturen, wie etwa in Südamerika, kann es hingegen als weniger wichtig angesehen werden, exakt pünktlich zu sein, was zu Missverständnissen führen kann, wenn diese Unterschiede nicht erkannt werden.

Nachdem wir nun verschiedene Beispiele und Aspekte der interkulturellen Kommunikation betrachtet haben, möchte ich zum Schluss noch einmal zusammenfassen, warum Sprache dabei eine so zentrale Rolle spielt. Wir haben gesehen, dass Sprache weit mehr ist als nur ein Mittel zur Verständigung – sie spiegelt Denkweisen, Werte und kulturelle Normen wider. Wenn wir bereit sind, neue Sprachen zu lernen, öffnen wir uns auch für neue Perspektiven, neue Denkart und neue Wege des Zusammenlebens.

In einer globalisierten Welt, in der Menschen aus unterschiedlichen Kulturen täglich miteinander in Kontakt treten, ist die Fähigkeit, sprachlich und kulturell Brücken zu bauen, wichtiger denn je. Wer interkulturell kommunizieren will, muss nicht nur sprechen – sondern auch zuhören, beobachten und verstehen. Sprache verbindet uns – und genau darin liegt ihre wahre Stärke. Sprache ist also nicht nur ein Werkzeug – sie ist der Schlüssel zu Respekt, Toleranz und erfolgreicher interkultureller Kommunikation.

Literarische Quellen

1. Wikipedia – Interkulturelle Kommunikation. Ein umfassender Überblick über die Definition, Theorien und Modelle der interkulturellen Kommunikation. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Interkulturelle_Kommunikation
2. Haiilo Blog – Interkulturelle Kommunikation: Definition, Theorien & Tipps Ein praxisorientierter Artikel, der Theorien und Strategien für die interkulturelle Kommunikation in Teams vorstellt. URL: <https://blog.haiilo.com/de/blog/interkulturelle-kommunikation/>
3. Anaphora – Interkulturelle Kommunikation von Dr. Danae Perez Beleuchtet die Verbindung zwischen Sprache und Kultur sowie deren Einfluss auf die interkulturelle Kommunikation. URL: <https://anaphora.ch/kommunikationskompetenz/interkulturelle-kommunikation/>
4. Sprache und interkulturelle Kommunikation: Ein Dokument, das die Rolle der Sprache in der interkulturellen Kommunikation detailliert analysiert. URL: https://centerforinterculturaldialogue.org/wp-content/uploads/2024/04/kc78-language-icc_german-1.pdf
5. Lehrbrief 8: Interkulturelle Kommunikation – Grundlagen: Ein Lehrbrief, der die Grundlagen der interkulturellen Kommunikation vermittelt, inklusive nonverbaler Aspekte. URL: https://www.berufsorientierungsprogramm.de/bop/shareddocs/downloads/angebote-fuer-zugewanderte/lehrbrief-8-kommunikation_barrierefrei.pdf
6. Leitfaden: Interkulturelle Kommunikation und Kompetenz. Ein umfassender Leitfaden, der interkulturelle Verhaltenskompetenz und Kommunikationsstile behandelt. URL: https://www.dfh-fa.org/app/uploads/2018/06/DFH_Leitfaden_deutsch_web1.pdf

INTERCULTURAL COMPETENCE WITHIN MULTICULTURAL EDUCATION FRAMEWORKS

Summary. *This research paper highlights the importance of intercultural competence in the multicultural education framework. It primarily examines recent theoretical foundations presented by the Council of Europe and the Committee of Experts on Intercultural Integration of Migrants (ADI-INT). The focus is on applying Milton J. Bennett's Developmental Model of Intercultural Sensitivity and the Council of Europe's Intercultural Integration Model to practical scenarios, resulting in the development of a "Roadmap for Enhancing Intercultural Competence".*

Key words: *intercultural competence, multicultural education, cultural diversity, intercultural integration, mobility exchange.*

Statement of problem. The educational exchange of pupils, students, and scientists has become widespread in the modern globalised world. The opportunity to share knowledge with foreign experts and gain skills from them provides several prospects for the future. According to the information from the Publications Office of the European Union, more than 15.1 million people had participated in EU mobility programs as of 2023 [1]. In addition to the potential gained from international educational exchange, an essential aspect of mobility activities implies intercultural competence. This ability enables effective professional and personal communication. With the increasing number of educational exchanges worldwide, the importance of intercultural communication cannot be overstated.

Analysis of recent research and publications. One of the latest and most comprehensive definitions of intercultural competence was published by the Council of Europe through the Committee of Experts on Intercultural Integration of Migrants (ADI-INT). It defines intercultural competence as a wide range of capabilities that include attitudes, knowledge, understanding, and skills that enable individuals and organizations to act in an interculturally competent manner [2].

The researchers have studied the issue of intercultural communication and its various aspects for many decades. As a result, they have formulated a solid theoretical basis on many models of intercultural competence, the most prominent of which are worth

considering. One of the earliest concepts was the work of Milton J. Bennett, who published a scientific paper describing the Developmental Model of Intercultural Sensitivity. DMIS has six stages: denial, defence, minimization, acceptance, adaptation, and integration [3]. One of the most relevant frameworks is the intercultural integration model by the Council of Europe. Its key principles include ensuring equality, valuing diversity, fostering meaningful interaction, and promoting active citizenship and participation [2].

Key findings. The findings of this study suggest that through the use of DMIS, teachers and professors can assess students' ability to communicate effectively in an intercultural environment and adapt the educational process to raise awareness of various aspects of intercultural communication, including high- or low-context cultures, individualism or collectivism, high or low power distance, high or low uncertainty avoidance societies, and so on. At the same time, the Intercultural Integration Model (IIM), published by the Council of Europe, aligns closely with the purposes of multicultural education. A practical application of IIM encourages educational institutions to eliminate passive inclusion and spread the visibility and appreciation of diverse cultural identities within the academic framework. Based on this model, a «Roadmap for Enhancing Intercultural Competence» has been developed and represented in this research.

Table 1: Roadmap for Enhancing Intercultural Competence

<i>Core principles of the IIM by the Council of Europe</i>	<i>Strategic directions for implementation</i>	
	<i>Step 1</i>	<i>Step 2</i>
<i>Stage 1</i> Ensuring equality	develop programs for interaction between foreign and local students	create a support service for sharing concerns
<i>Stage 2</i> Valuing diversity	organize cultural exchange days	create a tandem language exchange program
<i>Stage 3</i> Fostering meaningful interaction	collaborate with academic organizations to conduct intercultural competence classes	offer intercultural communication conferences
<i>Stage 4</i> Promoting active citizenship and participation	emphasize the importance of social responsibility by developing leadership initiatives	create volunteer programs with residents

Created by the authors based on [2]

Table 1 shows a consistent pathway for strengthening intercultural skills, considering the four main principles of IMM [2]. To achieve these principles, the authors propose several measures for each part of the model. Implementing these measures would result in a socially responsible generation with strong multicultural ties.

Conclusion. In light of the above, intercultural competence has become a core need in modern society due to the increasing quantity of mobility exchanges worldwide. With its theoretical concepts and practical recommendations, this research has developed a «Roadmap for Enhancing Intercultural Competence». By implementing these strategies, we can transform our society into a more interculturally competent, inspiring hope for a future of effective and respectful global communication.

References

1. Erasmus+ Annual Report 2023. Enriching lives, opening minds 2021-2027. Publications Office of the European Union. Luxembourg. 2024. 121 p. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/884d8a20-ac87-11ef-acb1-01aa75ed71a1/language-en>
2. Manual for the design of a training course on intercultural competence. Part 1 – The core principles of the Council of Europe intercultural integration model. Committee of Experts on Intercultural Integration of Migrants (ADI-INT), Council of Europe. Strasbourg. 2023. 78 p. URL: <https://rm.coe.int/prems-004823-gbr-2551-part-1-manuel-sur-la-conception-de-formations-a-/1680ac2b15>
3. Guido Rings, Sebastian Rasinger, The Cambridge Handbook of Intercultural Communication. Cambridge University Press. 2020. 538 p.

MASTER'S PROJECT WORK
National Cultural Policies in Globalized World: Cultural Uniqueness vs Cultural Unification

Scientific Adviser – L. Sluchaina, Assoc. Prof., PhD in Political Science

O. Bardeha

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

SOCIETAL COLLABORATION SHAPING BUSINESS INTERCULTURAL RELATIONS FRAMEWORK IN THE NETHERLANDS

Abstract. *This article explores the intercultural landscape of the Netherlands, focusing on the social, political, and economic dimensions that shape its international business relations. It contains the key features of Dutch cultural and business practices, comparing them with other countries such as Sweden, and analyses how Dutch values align with intercultural communication strategies. The primary aim is to examine how Dutch societal traits interact with globalisation, international cultural policy, and perceptions of corruption. The results of this study highlight how these factors collectively influence the Netherlands' role in global business, while also acknowledging the challenges of integration and discrimination within its diverse population.*

Key words: *globalisation, migration, Dutch business, culture; Глобалізація, міграція, нідерландський бізнес, культура.*

Statement of the problem. The Netherlands is a leading example of an open and tolerant society and this is reflected in the business environment. While many countries struggle with integrating diverse cultural values into business practices, the Netherlands offers a unique case where societal collaboration has significantly influenced the formation of a working and efficient intercultural business framework in the era of globalisation.

Analysis of recent research and publications. The methodological basis of the study was the work of scholars on the intercultural business environment of the Netherlands, its characteristics and features in terms of societal collaboration, cultural values, and attitudes toward corruption. The peculiarities of the Dutch cultural and business framework were reflected in the works of researchers in particular, Van Heelsum A., Korzilius H., Struik L.M., Thesing C., Groenewold G., El-Issa O.M.T., and others. The analysis of the intercultural dimensions of the Netherlands is based on G. Hofstede's dimensions.

Purpose of the research. The aim of this article is to examine how societal collaboration in the Netherlands contributes to the development of intercultural awareness and practices within the business sector and to identify key societal factors such as public-

private partnerships, community engagement, and inclusive policies that shape the intercultural relations framework.

The research also seeks to explore how these factors enhance the ability of Dutch businesses to operate effectively across cultural boundaries, both domestically and internationally.

The key findings. Globalisation is a crucial process that influences intercultural relations in the worldwide community. In recent decades, international cultural policy has contributed to the internationalisation of Dutch culture. It has proved its worth as a pillar of the Kingdom's diplomacy, and it functions as a unifying link between political, economic and social topics in cultural and foreign policy [1].

In an era where globalisation continuously reshapes the landscape of commerce, the Netherlands stands as a compelling example of how societal collaboration can influence and refine intercultural business relations. With its long-standing tradition of openness, inclusivity, and international trade, Dutch society has cultivated a unique environment in which businesses actively engage with diverse cultural perspectives. This cooperative societal ethos not only enriches internal corporate culture but also serves as a strategic asset in navigating the complexities of international partnerships. As companies increasingly operate across borders, experience of the Netherlands highlights the pivotal role that social cohesion, policy alignment, and community engagement play in developing a resilient intercultural business framework [2].

To characterise the Dutch cultural framework in economic context, they have a unique way of doing business centered around freedom of choice. For example, a relevant comparison can be made with Sweden, a country similarly regarded in entrepreneurship as open and liberal. Swedes find it important to far more strictly follow the rules and procedures than the Dutch. Good communication in Sweden is much more high-context than in the Netherlands. Furthermore, the Swedes give negative feedback way more indirectly than the Dutch. Even though the Dutch share the value of consensus, they also hold the value of self-determination, which the Swedes do not. Hence, in contrast to Swedes, the Dutch find it important that everyone has their own opinion, and therefore will openly state it when they disagree with someone and search for consensus [3].

To describe the way the Dutch deal with intercultural communication, they are generally pragmatic and open-minded when dealing with representatives of other cultures in business. They tend to be direct in communication, value equality and consensus, and appreciate clear, honest dialogue. In multicultural settings, the Dutch usually expect mutual respect and adapt well to different cultural contexts, provided that professionalism and transparency are maintained.

The Netherlands scores low on PDI dimension (score of 38) which means that the following characterises the Dutch business style: being independent; hierarchy for convenience only; equal rights; superiors accessible; coaching leader; management facilitates and empowers. Power is decentralized and managers count on the experience of their team members while employees expect to be consulted. Control is disliked and attitude towards managers are informal and on first name basis. Communication is direct and participative [4, 5].

In Dutch business culture, one gains authority by their education, experience and position. Hierarchies exist to serve organisational effectiveness. However, managers are not necessarily seen as superiors, rather as employees with different responsibilities. On the Corruption Perception Index (2024), the Netherlands ranks 9th out of 176 countries, receiving a score of 78 (on a scale from 0 to 100). This perception suggests that the country's public sector is mostly clean from corruption. In international settings it implies that Dutch companies often emphasize equality and transparency, sometimes clashing with more hierarchical cultures [6].

Internationally, the Dutch are praised for their multilingualism and adaptability, but sometimes criticized for being too direct in cultures that value subtlety or hierarchy. They apply their intercultural competence through adaptability, recognizing that while they favor clarity and openness, not all cultures share that style. Dutch firms often leverage their strong tradition in international trade, showing flexibility and cultural intelligence when managing cross-border partnerships. This means adjusting their communication, negotiation styles, and relationship-building approaches depending on the cultural context of the country they're dealing with, while still holding onto their foundational values of reliability and pragmatism [7]. Intercultural awareness is the ability to empathize and to decentre. More specifically, in a communication situation, it is the ability to take on the

perspective of a conversational partner from another culture or with another nationality, and of their cultural background, and thus, to be able to understand and take into consideration interlocutors' different perspective simultaneously [8]. Dutch society fosters intercultural awareness through a combination of progressive education, community engagement initiatives, and corporate training programs.

From early schooling to workplace onboarding, individuals are encouraged to embrace diversity and develop skills for cultural empathy and adaptability. In the business context, this translates into enhanced negotiation strategies, inclusive leadership, and more productive multicultural teams [9].

A good experience in the field is an incubation program started by the Amsterdam City Council designed to assist migrant entrepreneurs in kick-starting their businesses. The program emphasizes mentorship, providing training sessions, light incubation, and support in refining business pitches. Alumni have successfully launched various ventures, including barbershops and bookstores [3]. However, even such an open and liberal society does exhibit problems similar to other European countries. For example, it was found that people of Dutch descent scored highest on such values as pragmatism and individualism, while people of Turkish and Moroccan descent scored highest on values like orthodoxy and group-centeredness [10]. Discrimination can be a great obstacle for immigrants trying to enter the labour market. A study published by National Bureau Against Racial Discrimination, notes that 60 percent of the people of Moroccan descent and 49 percent of those of Turkish descent who report irregularities say they felt discriminated against during job interviews at least once in the previous year because of their origin. In comparison, only 2 percent of the population of Dutch descent who report discrimination attributed it to their origin. On the work floor, a quarter of the people of Turkish and Moroccan descent said they experienced discrimination [11, 12].

Conclusion. While Dutch business culture thrives on values like directness, equality, and adaptability, it also faces challenges, particularly around integration and discrimination affecting immigrant communities. By continuing to foster intercultural awareness through education, policy, and corporate initiatives, the Netherlands has the opportunity to further enhance its role as a global leader in inclusive, resilient, and effective international business engagement. The key to effective collaboration is being

mindful of the shift from the individualistic perspective to a more collectivistic viewpoint of other cultures and ability to cope with it.

References

1. International Cultural Policy 2021-2024. Parliamentary Document Government. NL. Information from the Government of the Netherlands. Government. NL. Retrieved from <https://www.government.nl/topics/international-cultural-cooperation/documents/parliamentary-documents/2020/02/20/international-cultural-policy-2021-20241> (date of access: 01.05.2025).
2. Netherlands. Compendium of Cultural Policies & Trends. Compendium of Cultural Policies & Trends. Culture Policy Database. https://www.culturalpolicies.net/country_profile/980/ (date of access: 01.05.2025).
3. Struik, L.M. Intercultural Collaboration in European Business: Cultural differences between the Dutch and Swedes on the work floor. MS thesis. University of Twente, 2024. Retrieved from <https://essay.utwente.nl/104409/> (date of access: 01.05.2025).
4. Hofstede, Geert. 1991, Cultures and Organizations: Software of the Mind: Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival, McGraw-Hill Publishing Co.
5. Hofstede, Geert. Insights. Country comparison tool. Netherlands. <https://www.theculturefactor.com/country-comparison-tool?countries=netherlands>
6. Transparency International, Corruption Perceptions Index (CPI), 2024 <https://www.transparency.org/en/cpi/2024/index/nld>
7. Van Heelsum, Anja. (2010). Intercultural Policies and Intergroup Relations. Case Study: Breda, the Netherlands. Eurofound, 2010. Retrieved from <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef103818htm>
8. Korzilius, Hubert, Andreu Van Hooft, and Brigitte Planken. A longitudinal study on intercultural awareness and foreign language acquisition in the Netherlands. Journal of Intercultural Communication 7.3 (2007). – P. 1–8. <https://www.immi.se/index.php/intercultural/article/download/Planken-et-al-2007-3/433> (date of access: 01.05.2025).
9. Thesing, Christopher. Intercultural communication in German-Dutch business contexts (Volume 58). 2016. Retrieved from <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/53604> (date of access: 03.04.2025).
10. Groenewold, George. Identities and intercultural relations. The position of the Turkish and Moroccan second generation in Amsterdam and Rotterdam. The TIES study in the Netherlands (2008). – P. 105–127. Retrieved from <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/35259/340071.pdf?sequence=1#page=106> (date of access: 03.04.2025).
11. El-Issa, O.M.T. Cultural differences between Jordan and the Netherlands: Cultural influence on international business for Dutch expats in Jordan. MS thesis. University of Twente, 2023. <https://essay.utwente.nl/96211/> (date of access: 03.04.2025).
12. Monitor Rassendiscriminatie 2005, published by the Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie (LBR, National Bureau Against Racial Discrimination). Retrieved from <https://www.burojansen.nl/pdf/etnischprofileren/monitorrassen-discriminatie2005.pdf>

THE ROLE OF CULTURAL IDENTITY MARKERS AS INSTRUMENTS OF ITALIAN CULTURAL DIPLOMACY

Summary. *This article examines the role of cultural markers as strategic tools of Italian cultural diplomacy in promoting the national image both internationally and domestically. It outlines the classification of cultural markers and provides a general overview of the institutional system responsible for disseminating Italian culture worldwide. The study highlights how various elements – such as language, cuisine, fashion, heritage, and architecture – are integrated into diplomatic practice to represent and strengthen Italy's cultural presence. Particular attention is given to how these cultural expressions function in international and national contexts through key cultural events. Finally, the article draws theoretical parallels using Hofstede's six cultural dimensions to explore how certain cultural markers, including cuisine and architecture, gain prominence globally.*

Key words: *cultural identity markers, cultural diplomacy, heritage, UNESCO, cultural institutes, Italian culture, cuisine, historical landmarks, global influence.*

Statement of the problem. In the modern global cultural space, where identities risk being blurred by unifying trends, the deliberate use of cultural elements as instruments of soft power has gained particular relevance. Italy, known for its rich and globally admired cultural heritage, systematically integrates cultural identity markers – such as the Italian language, cuisine, fashion, visual arts, music, and architecture – into its diplomatic efforts and foreign policy.

These components help project a positive image of the country while also contributing to the development of political, cultural, and economic partnerships. Italian cultural diplomacy, implemented through various cultural institutions and international initiatives, plays a key role in advancing Italy's global standing. Therefore, analyzing how these cultural markers operate in diplomatic practice and what effects they produce at both the international and domestic levels is important. Considering the strategic function of such cultural engagement today, this topic certainly requires increased attention.

Analysis of recent research and publications. The theoretical foundation of the study is based on EU and UNESCO documentation regarding the definition of culture, classification of cultural heritage and Italy's cultural strategy. Empirical data on the global presence of Italian restaurants and cuisine was sourced from BoldData. The analysis of Italy's cultural dimensions, including Individualism, Indulgence, Long-Term Orientation, and Uncertainty Avoidance, is based on G. Hofstede's framework.

Purpose of the research. The aim of this article is to analyse how cultural identity markers are used as tools of cultural diplomacy to promote Italian culture in the world through popularization, highlighting their role in strengthening Italy's cultural presence and influence both internationally and nationally in the context of globalization.

The key findings. Italy strategically employs cultural identity markers, particularly cuisine and architecture, to reinforce its global presence and national heritage. Its diplomatic approach ensures the preservation of traditions while facilitating their adaptation internationally. The role of cultural identity markers is to demonstrate how nations – such as Italy – actively employ symbolic cultural elements as strategic tools to assert, preserve, and disseminate their distinct identity within an increasingly interconnected and standardized global environment. It is worth noting, to begin with, that the Italian government, as a member of the European Union, acknowledges the legal definition of culture, as formulated in EU documentation on the basis of the UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity. This definition describes culture as «the set of distinctive spiritual, material, intellectual and emotional features of a society or a social group encompassing, in addition to art and literature, lifestyles, ways of living together, value systems, traditions and beliefs» [1].

Unique cultural markers emerge in the course of each country's historical and social development, reflecting its evolving values, practices, and collective identity. These markers are recognized by UNESCO as integral components of cultural heritage, which the organization classifies into two principal categories [2]:

1. Tangible heritage includes architectural landmarks, archaeological sites, monuments, industrial sites, and underwater remains.

2. Intangible heritage encompasses language, cuisine, traditions, music, and craftsmanship.

As of 2025, Italy holds the world's highest number of UNESCO-recognized cultural heritage elements – 80 in total (60 tangible, 20 intangible) [3, 4]. In this context, attention must be paid to the national system of state authorities responsible for cultural development and preservation. At the top of this system is the Italian Ministry of Culture (MiC), which – following a significant institutional reform—oversees a vast network of 88 cultural institutes [5]. These institutes operate both within Italy and across the globe,

forming a complex yet coordinated system with two fundamental dimensions: national and international.

At the **national level**, the cornerstone of cultural strategy is the National Culture Programme 2021–2027, which focuses on three main priorities: digitization of cultural heritage elements, protecting and modernizing cultural heritage sites, and expanding cultural events and community participation [6]. These priorities are aimed at strengthening Italy's cultural infrastructure, enhancing accessibility, and ensuring that heritage sites are preserved and integrated into the social fabric of the country. Meanwhile, at the **international level**, Italy emphasizes the importance of cultural diplomacy, using its global network of cultural institutes to promote the Italian language, support international artistic exchanges, and foster cultural cooperation. The goal is clear: to make Italian culture resonate across borders. The key tool in this effort is the cooperation programs Italy has signed with about 70 countries in the fields of culture, education, and science [7]. These agreements make possible the organization of significant events such as film festivals, exhibitions, concerts, and language courses, all of which are fundamental for spreading Italian culture worldwide.

Special attention is paid to English-speaking countries, such as the USA, which have large Italian diaspora and play a pivotal role in popularizing Italian culture globally.

This, in turn, is the reason why there are a large number of days dedicated to Italian culture around the world: Italy Day (June 2), Italian Cuisine Week (November 16–22, 2024), Italian Fashion Week (February and September), Venice Carnival (February), Rome Film Festival (October), Verona Opera Festival (June–September), Festival of Two Worlds (Spoleto Festival, June 27–July 13), and Umbria Jazz Festival (July 11–20) [8]. In this way, the Italian government contributes to the popularization of culture globally while ensuring a huge influx of tourists into Italy, which in turn contributes to economic development and strengthens national pride within the country. The practice of Italian cultural diplomacy is quite complex and can be considered one of the strongest in the world. Such efforts serve as a solid foundation on which the popularity of contemporary Italian culture is built. We would like to draw special attention to the achievements and progress that Italian culture has demonstrated in the context of globalization, both in terms of intangible markers of cultural identity (like cuisine) and tangible ones (like

architecture). Starting with intangible ones, Italian cuisine is the most popular worldwide. Italian restaurants, including pizzerias and trattorias, outnumber any other type of restaurant worldwide. With a grand total of 471,045 restaurants, it confirms that Italian cuisine is the most widespread and beloved on the planet (figure 1).

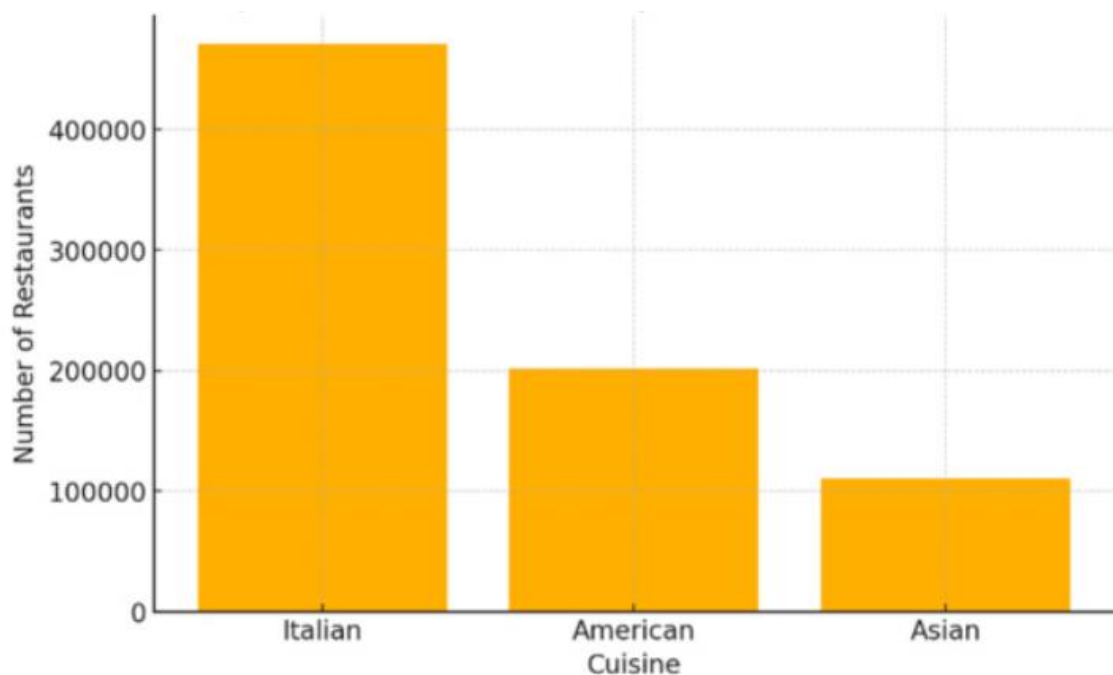

Figure 1. – Top Cuisines Worldwide by Number of Restaurants (2024) *Source: [9].*

According to BoldData’s latest findings, in 2024 Italian restaurants lead the charge globally, followed closely by American restaurants with 201,913 establishments.

Third in line are Asian restaurants, with 110,330 eateries globally. Moreover, Italy itself tops the list with 143,852 Italian restaurants. The United States follows closely behind with 137,044 Italian eateries. Brazil, with 34,550 Italian establishments, rounds out the top three pasta-loving nations [9].

It is important to highlight that pizza is the most popular meal type in the world [11]. Originating in Naples, pizza was historically a communal dish, shared among families and friends, reflecting Italy’s moderate individualism and strong social ties. Hofstede’s Individualism dimension indicates Italians a society that values personal autonomy but still maintains strong family and social bonds. When pizza migrated to the United States, it underwent significant transformation, adapting to American high individualism (score of 91) and indulgence (score of 68) [10]. Americans modified pizza into a fast-food staple with oversized portions and quick delivery, reflecting their more pleasure-driven consumption patterns compared to Italy’s Indulgence score of 30 [10], which suggests a

more restrained approach to pleasure. Despite these adaptations, pizza retained its emotional warmth, allowing it to serve as a cultural bridge between Italy and the U.S. Thus, it exemplifies how a deeply rooted cultural tradition can transcend borders while maintaining its identity. Examining tangible markers of cultural identity, Italy's commitment to preserving historical landmarks – from the Colosseum to Renaissance art – is not merely a tourism strategy but a core cultural value. This aligns with Long-Term Orientation emphasizing continuity, respect for tradition, and intergenerational planning [10]. Italy invests heavily in maintaining its ancient structures, ensuring that historical sites remain integral to national identity. Furthermore, many Italian families live in the same homes for generations, reinforcing the idea of cultural continuity. In 2024, Italy continued implementing the National Recovery and Resilience Plan (PNRR), which provides institutional support to Italian unique artefacts through significant investments in culture and heritage conservation. This plan is financed through the European Recovery Fund and aims not only to restore historical monuments but also to integrate digital technologies for the preservation of cultural heritage [12].

Structured efforts to protect known values and symbols reflect Italy's preference for stability over radical change, which also connects to its high Uncertainty Avoidance score and indicates a society that values predictability and structured efforts to maintain traditions [10]. Additionally, Italy's architectural legacy extends beyond its borders, influencing global urban design. Renowned Italian architects, such as Renzo Piano, have contributed to international projects, incorporating Italian aesthetics into modern cityscapes [13]. By blending historical preservation with contemporary innovation, Italy continues to shape the built environment worldwide.

Conclusion. The analysis of Italy's cultural identity markers demonstrates their fundamental role in shaping international perceptions and reinforcing national identity through strategic cultural diplomacy. By leveraging both intangible elements, such as cuisine, and tangible elements, such as architecture, Italy effectively asserts its cultural heritage while adapting to globalization. Italian cuisine, particularly pizza, serves as a cultural bridge, fostering global connections while preserving its heritage. The widespread presence of Italian restaurants underscores the impact of culinary diplomacy in promoting national identity. Likewise, Italy's dedication to heritage preservation

through initiatives like the National Recovery and Resilience Plan (PNRR) and UNESCO-recognized sites highlights the importance of long-term cultural sustainability.

Additionally, Italy's international cultural institutes and cooperation agreements facilitate global cultural exchange, ensuring Italian traditions endure. These efforts not only strengthen Italy's soft power but also boost economic growth and national pride.

Ultimately, Italy's approach to cultural diplomacy, centered around the strategic promotion of identity markers, represents one of the most comprehensive models of cultural engagement worldwide. Through cuisine, architecture, festivals, and diplomatic agreements, Italy successfully integrates tradition with innovation, securing its position as a leading cultural force in an increasingly interconnected world.

References

1. An official website of the European Union. *Glossary*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/culture_en (date of access: 04.05.2025).
2. 2009 UNESCO Framework for Cultural Statistics: of 19.01.2010. URL: https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/unesco-framework-for-cultural-statistics-2009-en_0.pdf (date of access: 04.05.2025).
3. List of World Heritage Sites in Italy. *UNESCO*. URL: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/it> (date of access: 04.05.2025).
4. Elements on the Lists of Intangible Cultural Heritage (Italy). *UNESCO*. URL: <https://ich.unesco.org/en/state/italy-IT?info=elements-on-the-lists> (date of access: 04.05.2025).
5. Rete degli Istituti italiani di cultura nel mondo. *Ministero della cultura (MiC)*. URL: <https://www.esteri.it/wp-content/uploads/2025/03/RETE-DEGLI-ISTITUTI-ITALIANI-DI-CULTURA-NEL-MONDO.pdf> (date of access: 04.05.2025).
6. Programma Nazionale Cultura 2021–2027: Programma strategico nazionale. URL: <https://www.europeanheritagehub.eu/document/programma-nazionale-cultura-2021-2027-national-cultural-programme-2021-2027/> (date of access: 05.05.2025).
7. Elenco dei Protocolli Esecutivi Culturali. *Ministero degli Affari Esteri e della Cooperazione Internazionale*. URL: <https://www.esteri.it/it/diplomazia-culturale-e-diplomazia-scientifica/cultura/protocolli-e-progetti/elencoprotocolliesecutiviculturali/> (date of access: 05.05.2025).
8. Calendar of all Italian holidays and events. *Discover Italy: History, Culture, Nature & Cuisine*. URL: <https://www.understandingitaly.com/calendar-full.html> (date of access: 05.05.2025).
9. Italian Restaurants Dominate Across the Globe. *CLH News: Caterer, Licensee and Hotelier News – News for Pubs, Bars, Hotels and Restaurants*. URL: <https://catererlicensee.com/italian-restaurants-dominate-across-the-globe/> (date of access: 05.05.2025).
10. Geert Hofstede and Gert Jan Hofstede on culture. *Geert Hofstede*. URL: <https://geerthofstede.com/> (date of access: 14.03.2025).

11. Italian Food No. 1, Japanese Cuisine No. 2 In Popularity. *Forbes*. URL: <https://www.forbes.com/sites/garystoller/2023/04/17/italian-food-no-1-japanese-cuisine-no-2-in-popularity/> (date of access: 05.05.2025).
12. Piano Nazionale di Ripresa e Resilienza (National Recovery and Resilience Plan). *European Heritage Hub*. URL: <https://www.europeanheritagehub.eu/document/piano-nazionale-di-ripresa-e-resilienza-national-recovery-and-resilience-plan/> (date of access: 05.05.2025).
13. Renzo Piano| Design Philosophy of His Famous Works. *Where is the North*. URL: <https://www.wheristhenorth.com/article/renzo-piano-design-philosophy-of-his-famous-works> (date of access: 05.05.2025).

A. Demianenko

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

S. Udovichenko

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

CULTURAL POLICY IN GERMANY: CHANCE FOR CHANGE IN THE 2020s

Summary. Germany's cultural policy stands at a crossroads in the 2020s, facing both domestic transformation and evolving international roles. Domestically, the focus is on enhancing diversity and inclusion, embracing digitalisation, reforming cultural education, and reconsidering funding models and governance structures. Internationally, Germany's foreign cultural policy is analysed as a tool of soft power and diplomacy, especially amid geopolitical shifts. Drawing on a range of sources – from the *Compendium of Cultural Policies & Trends* country profile to scholarly analyses by Lücke (2021), Burns & Van der Will (2010), and recent policy debates – the paper highlights key developments in German cultural policy. The analysis finds that Germany's federally devolved cultural governance, while historically effective, is now being reimagined to promote broader participation, digital innovation, and intercultural dialogue. In foreign affairs, cultural policy is increasingly seen as a «third pillar» of diplomacy, leveraging Germany's cultural assets to foster international collaboration and influence. The 2020s thus present a critical chance for Germany to recalibrate its cultural policy – balancing tradition with change – to meet new societal needs and assert its values on the world stage.

Key words: Cultural Policy, Germany, Cultural Governance, Diversity, Digitalisation, Intercultural Dialogue, Cultural Education, Soft Power, Foreign Cultural Policy, Cultural Transformation, Inclusion, 2020s.

Statement of the Problem. Germany's cultural policy, long admired for its decentralised structure and robust public funding, is facing new challenges in the 2020s. Rapid demographic shifts, growing social diversity, technological transformation, and increasing geopolitical instability demand that cultural institutions and policymakers re-evaluate traditional practices. At the same time, the COVID-19 pandemic exposed vulnerabilities in digital readiness, inclusion efforts, and institutional flexibility.

Despite the country's rich cultural infrastructure, questions arise: How can Germany adapt its domestic and foreign cultural strategies to meet emerging demands while preserving core democratic values and cultural freedoms?

Analysis of Recent Research and Publications. Scholars and policy experts have increasingly turned their attention to the evolving nature of German cultural policy. Burns and Van der Will (2010) provided an early overview of Germany's decentralised cultural governance and its ideological underpinnings. More recently, Lücke (2021) discussed the post-pandemic moment as a potential turning point – a «chance for change». Steigerwald (2021) analysed the development of cultural education, while Guntersdorfer (2019) explored the shift toward intercultural discourse. Hofstede's cultural dimensions and the Culture Factor database offer a framework for understanding cultural values that influence policy. In the foreign policy domain, Adick (2016) and Görgen (2025) highlight the role of cultural diplomacy as soft power. The Compendium of Cultural Policies & Trends provides up-to-date institutional and statistical data. Yet, comprehensive analyses that integrate both domestic and international perspectives and that link cultural governance to broader socio-political transformations remain relatively scarce.

Purpose of the Research. This study critically examines Germany's cultural policy in the 2020s, examining both domestic and foreign dimensions, assessing how it tackles diversity, digitalisation, and social fragmentation while serving as a diplomatic tool. It evaluates whether recent reforms indeed offer transformative potential and if Germany can model an inclusive, adaptive and globally engaged approach to cultural governance.

The key findings. Cultural policy in Germany has long been characterised by strong public support for the arts and a unique federal structure. Since the post-World War II era, responsibility for culture has been largely devolved to the regional (state) and local levels, reflecting a deliberate move away from centralised control [1]. This federally decentralised model, rooted in Germany's states and municipalities, has ensured a rich and diverse cultural landscape across the country. It also means that Germany is a «federally organised country» with multiple levels of government active in cultural affairs, from municipal cultural offices up to federal agencies [1].

Scholars note that this model brings both advantages and challenges: it nurtures local cultural vitality, yet it entails a «hugely expensive commitment» to maintain extensive cultural institutions nationwide [2]. As of the 2020s, however, Germany's cultural policy is confronting new realities that demand change. Rapid demographic shifts – including increased immigration and a more pluralistic society – have amplified calls for greater

diversity and inclusion in the cultural sector. To understand these dynamics, it is useful to consider Germany's underlying cultural context. According to Hofstede's 6-D model, Germany's national culture scores low on power distance (PDI 35), indicating a relatively egalitarian society that values equality and allows individuals to question authority [3]. It ranks high on individualism (IDV 67), reflecting an emphasis on personal freedom and initiative [3]. German culture is also marked as masculine (MAS 66) in Hofstede's framework, meaning competition and achievement are highly valued in work and school [4]. Uncertainty avoidance is relatively high (UAI 65), suggesting that Germans prefer clear rules, planning, and security to mitigate unknowns [4]. Furthermore, Germany exhibits a strongly long-term oriented or pragmatic outlook (LTO score around 83 in updated measures), with a capacity to adapt traditions to changing conditions and a propensity to save and invest for the future [4]. It is a fairly restrained culture rather than indulgent (low indulgence score of 40), favouring moderation and limiting the free gratification of desires. While these cultural traits are generalisations, they provide a backdrop for understanding policy preferences – for instance, the high value placed on education, order, and careful planning is evident in how cultural programs are structured. At the same time, Germany's openness to individual expression and moderate hierarchy may support policies that encourage artistic freedom and community-based cultural initiatives [5]. In this context, the 2020s offer a turning point – a «chance for change» – in German cultural policy, the primary goals of which are formulated in various policy documents and research studies, with a constant emphasis on creating conditions for broad public engagement with art and culture [2]. In essence, German cultural policy has prioritised both broad public access and the safeguarding of cultural heritage through an extensive, publicly funded infrastructure: by 2020 this network comprised 6 854 museum institutions (of which 3 499 are state-run), 132 state theatres operating across 632 venues, and 6 515 public libraries, supported by a public-sector budget of €14.51 billion (0.43 % of GDP) equivalent to about €174.51 per capita (up from €138.21 in 2017) [6]. A fundamental aim is to ensure that culture, in its diverse forms ranging from classical music to comics and from regional dialects to contemporary trends, remains accessible to everyone, thereby safeguarding its diversity and freedom of expression [2]. The policy underscores concepts such as cultural identity, cultural heritage, cultural diversity, and

active participation, aligning with the programmatic recommendations of the Council of Europe. The new Federal Government formed in 2021 has highlighted key objectives, including anchoring culture as a state objective in the Basic Law, strengthening the social situation of artists, promoting ecological transformation within the cultural sector through a «Green Culture» initiative, and fostering better cooperation among various stakeholders through the establishment of a «Plenum for Culture» [7]. The funding of cultural activities in Germany is characterised by a multi-layered system involving public and private contributions. In 2020, municipalities accounted for 39.1% of public cultural funding, the states for 38.6%, and the federal level for 22.4%, indicating a significant increase in the federal share compared to previous years [6]. In response to the COVID-19 pandemic, the federal government introduced significant financial support programs for the cultural and creative sector, including NeuStart Kultur with a budget of 3 billion euros and a special fund of 2.5 billion euros [7]. In 2023, the federal government also introduced the «Culture Pass», providing young people turning 18 with 200 euros to spend on cultural products and activities, with a total budget of 100 million euros [6]. At the federal level, the Federal Government Commissioner for Culture and the Media (BKM) plays a crucial role in coordinating the federal government's cultural and media policy activities [7]. The German Federal Cultural Foundation, established in 2002, promotes innovative contemporary arts and cultural projects with an international scope [8]. The Cultural Foundation of the States, founded in 1988, assists German museums, libraries, and archives in acquiring significant works of art and cultural goods and supports the states in their cultural policy concerns [9]. The Prussian Cultural Heritage Foundation is another significant institution, funded jointly by the Federal Government and the states [10].

Several significant social developments in Germany during the 2020s are creating both needs and opportunities for changes in cultural policy. The increasing diversity of German society, fuelled by ongoing migration, necessitates cultural policies that actively promote integration and intercultural dialogue [6]. This evolving demographic landscape demands cultural policies that not only reflect the diversity of the population but also actively work to foster inclusion and address potential social divisions.

The pervasive impact of digitalisation on cultural production, distribution, and consumption patterns is another major social development shaping cultural policy in the

2020s [6]. The COVID-19 pandemic further accelerated this trend, highlighting the urgent need for digital transformation within the cultural and educational sector [7]. Digitalisation presents both opportunities for broader access to culture and challenges for traditional cultural institutions and artists, requiring adaptive strategies in funding, access, and preservation.

Challenges to social cohesion, exacerbated by the COVID-19 pandemic, widening economic disparities, and mounting political polarisation, require robust cultural policy responses. According to the Bertelsmann Stiftung's 2020 survey, Germany's aggregate social cohesion index edged up only marginally from 60 in 2017 to 61 in 2020, while the «perception of fairness» dimension lingers at a mere 41 points and «acceptance of diversity» scores highest at 82 points.

Subgroup analyses reveal that single parents, people with a migration background, and low-income households report significantly lower cohesion, and although 97 % of respondents overall coped well, younger and economically vulnerable groups suffered disproportionate stress related to short-time work and childcare challenges [11].

Complementing these findings, a recent Constructor University study documents a nine-point decline in Germany's cohesion index since 2020 and a growing sense of division, particularly among a 13 % «alienated» cohort, underscoring the urgent need for cultural initiatives that foster inclusive dialogue, mutual understanding, and shared identity [12].

Cultural education in Germany has also witnessed significant changes and ongoing debates in the 2020s. There is an increasing focus on integrating digital technologies into cultural education to enhance learning experiences and equip students with the skills required for a digital age [13]. This historical perspective underscores the long-standing recognition of the value of education through culture in Germany.

German foreign cultural policy has also experienced evolving priorities in the 2020s, particularly with an increased emphasis on «soft power» in international relations [14]. Events such as the war in Ukraine and rising tensions between the US and China have further underscored the need for Germany to strategically leverage its cultural assets to strengthen international partnerships and promote shared values [15].

Furthermore, there is a growing focus on addressing Germany's colonial heritage in its foreign cultural policy, including the reappraisal of colonial history and the restitution of cultural assets from colonial contexts [6]. Cultural policy in Germany seeks to navigate this complex relationship by promoting international cooperation while also safeguarding and celebrating national cultural heritage and identity [16].

German cultural policy is adapting to this digital landscape by exploring strategies to support local creators, regulate access to digital content, and ensure fair compensation in the digital sphere. Cultural policy plays a crucial role in mitigating potential conflicts by promoting understanding, dialogue, and shared cultural experiences across different social groups, thereby fostering a more cohesive society in a globalised world.

Conclusion. The analysis of the current cultural policy landscape, its historical evolution, and the significant social, political, and economic developments of the 2020s reveals several key opportunities for change in German cultural policy. The increasing importance of digital technologies necessitates a strengthening of digital cultural policy, with more comprehensive strategies to support digital cultural creation, ensure equitable access, and address the challenges of preservation and copyright in the digital age. Furthermore, the imperative to enhance social cohesion in an increasingly diverse and potentially polarised society presents an opportunity for cultural policy to implement targeted initiatives that foster intercultural dialogue, promote inclusion, and address social exclusion through community-based cultural engagement.

In the international arena, the changing geopolitical landscape and the growing recognition of soft power's importance offer an opportunity to further adapt German foreign cultural policy. This includes strategically leveraging cultural exchange and cooperation, actively addressing colonial legacies through dialogue and restitution, and responding effectively to geopolitical shifts to strengthen international partnerships and promote shared values. Finally, the growing awareness of environmental challenges presents an opportunity to fully integrate sustainability into cultural practices and utilise culture as a powerful tool for raising awareness and promoting action towards a more sustainable future. In conclusion, the 2020s represent a critical juncture for German cultural policy. By seizing these opportunities for change, Germany can adapt to evolving societal needs and global challenges, fostering a more inclusive, sustainable, and

internationally engaged cultural landscape that further solidifies its position as a leading cultural nation in the 21st century.

References

1. Burns R., Van Der Will W. German cultural policy: An overview. *International Journal of Cultural Policy*, 9(2). – 2010. – C. 133–152. URL: <https://doi.org/10.1080/102866032000119198>.
2. Blumenreich U. Country Profile Germany. *Compendium of Cultural Policies & Trends*. – 2022. – URL: https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/pdf_full/germany/Full-Country-Profile_Germany2022.pdf.
3. Power Distance Index. *Clearly Cultural*. – 2024. – URL: <https://clearlycultural.com/geert-hofstede-cultural-dimensions/power-distance-index/>.
4. Country comparison tool. *The Culture Factor*. – 2023. – URL: <https://www.theculturefactor.com/country-comparison-tool?countries=germany>.
5. Lücke M. Cultural Policy in Germany – Chance for Change? *IASPM Journal*, 11(1). – 2021. – C. 88–93. URL: https://iaspmjournal.net/index.php/IASPM_Journal/article/view/1145.
6. Blumenreich U. Germany short cultural policy profile. *Compendium of Cultural Policies & Trends*. – 2023. – URL: https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/pdf_short/germany/Germany_short_062023.pdf.
7. Updated cultural policy profile of Germany. *Compendium of Cultural Policies & Trends*. – 2022. – URL: <https://www.culturalpolicies.net/2022/06/01/updated-cultural-policy-profile-of-germany/>.
8. Administration and governance. *European Commission*. – 2023. – URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/82-administration-and-governance>.
9. Mission statement of the Cultural Foundation of the German Federal States. *Kulturstiftung der Länder*. – 2022. – URL: <https://www.kulturstiftung.de/cultural-foundation-of-the-german-federal-states/>.
10. Central Administration. *Stiftung Preußischer Kulturbesitz*. – 2020. – URL: <https://www.preussischer-kulturbesitz.de/en/about-us/central-administration.html>.
11. Social Cohesion in Germany 2020. *Bertelsmann Stiftung*. – 2020. – URL: <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/publications/publication/did/social-cohesion-in-germany-2020>.
12. Study shows: Social cohesion in Germany is eroding, but diversity remains welcome. *Constructor University Bremen GmbH*. – 2024. – URL: <https://constructor.university/news/study-shows-social-cohesion-germany-eroding-diversity-remains-welcome>.
13. Ongoing reforms and policy developments. *European Commission*. – 2025. –URL: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/germany/ongoing-reforms-and-policy-developments>.
14. Germany's Soft Power 2030. *Forum for International Cultural Relations*. – 2022. – URL: <https://culturalrelations.ifa.de/en/research/results/germanys-soft-power-2030/>.
15. The future of German cultural foreign policy after a global historic shift. *Hertie School*. – 2022. – URL: <https://www.hertie-school.org/en/news/detail/content/the-future-of-german-cultural-foreign-policy-after-a-global-historic-shift>.

16. Pradales S. F. Globalisation, Identity, and Fear: The Rise of the Far Right in Germany. The New Federalist. – 2025. – URL: <https://www.thenewfederalist.eu/globalisation-identity-and-fear-the-rise-of-the-far-right-in-germany>.
17. Steigerwald C. Shaping cultural policy discourse in Germany: the case of «Cultural Education». International Journal of Cultural Policy. – 2021. – C. 89–106. URL: <https://doi.org/10.1080/10286632.2021.1893314>.
18. Guntersdorfer I. R. From the multilingual to the intercultural in the current German political, academic and pedagogical discourse. Journal of Multicultural Discourses, 14(1). – 2019. – C. 61–77. URL: <https://doi.org/10.1080/17447143.2019.1592176>.
19. Adick C. German foreign cultural and educational policy as a means of soft power: An overview. Hungarian Educational Research Journal, 6(3). – 2016. – C. 11–22. URL: <https://doi.org/10.25656/01:30135>.
20. Görgen A. The New Foreign Cultural Policy of Germany. Revue Internationale et Stratégique, 74(2). – 2009. – C. 114–119. URL: <https://shs.cairn.info/journal-revue-internationale-et-strategique-2009-2-page-114?lang=en>.

N. Dzhaman

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

HUNGARIAN ACCENT: FROM EUROPEAN INTEGRATION AND VALUES TOWARDS NATIONAL TRADITIONS AND CONSERVATISM

Summary. *The cultural policy of Hungary has undergone significant transformations since its accession to the European Union. While initially aligning with European values of democracy, pluralism, and integration, recent shifts indicate a return to national traditions and conservative ideologies. This paper critically explores how Hungarian cultural identity is redefined through policy changes and public discourse, raising questions about the role of culture in shaping political narratives and societal values. The discussion draws on cultural theory, including the concept of cultural hegemony, to analyze the tension between supranational integration and sovereign identity construction. Ultimately, this tension reflects broader challenges facing the European project itself, as it grapples with balancing unity and diversity.*

Key words: *cultural policy, Hungary, European integration, national identity, conservatism, cultural values, critical thinking.*

Introduction

The cultural policy of Hungary has undergone significant transformations since the country joined the European Union. While initially aligning with European values of democracy, pluralism, and integration, recent shifts indicate a return to national traditions and conservative ideologies. This paper critically explores how Hungarian cultural identity is redefined through policy changes and public discourse, raising questions about the role of culture in shaping political narratives and societal values.

The discussion draws on cultural theory, including the concept of cultural hegemony, to analyze the tension between supranational integration and sovereign

identity construction. Ultimately, this tension reflects broader challenges facing the European project itself, as it grapples with balancing unity and diversity.

European integration and cultural alignment

In the early 2000s, Hungary's cultural policy was closely aligned with the norms of the European Union, especially after its accession in 2004. The focus was on supporting diversity, promoting intercultural dialogue, and integrating Hungarian cultural institutions into a broader European framework [1, 2, 6].

According to the «Policy Profile Hungary» and UNESCO's «Cultural Policy in Hungary», state funding was allocated to initiatives that encouraged international cooperation, supported creative industries, and promoted cultural innovation. Programs were launched to modernize heritage institutions and facilitate cultural exchange, such as museum digitalization efforts and EU-funded artist residencies [2, 6].

This period reflected a commitment to European values of inclusion, transparency, and freedom of expression. A key theoretical underpinning during this phase can be associated with Habermas's idea of the public sphere and deliberative democracy.

Cultural spaces were envisioned as arenas for open discourse and engagement, fostering shared European identity while recognizing national uniqueness. Hungarian institutions actively participated in EU-wide cultural programs like Creative Europe and Europeana, highlighting a period of cultural optimism and transnational collaboration [2, 6, 7].

Furthermore, youth mobility programs such as Erasmus+ and inter-university cultural partnerships were seen as crucial tools in fostering a cosmopolitan generation that identified as both Hungarian and European [7]. In this context, cultural policy served as a mechanism not only of heritage preservation but also of democratic integration and civic modernization.

Return to national traditions and cultural conservatism

Since the 2010s, Hungary has witnessed a clear policy turn toward nationalistic and conservative cultural values.

The government, under the Fidesz party, has increasingly emphasized the importance of traditional heritage, Christian values, and Hungarian historical memory [4, 8, 9]. As highlighted in «Hungary Turns its Back on Europe» and the «Country Profile

Hungary,» cultural funding has been reoriented to support projects that align with the state's vision of national identity. Institutions such as the Hungarian Academy of Arts have gained influence, and state support now heavily favors projects that celebrate national heroes, religious heritage, and patriotic symbolism [4]. Contemporary and critical cultural expressions, including avant-garde art, LGBTQ+ narratives, and politically critical theater, have received less support or been outright excluded from public funding [9]. This shift reflects a broader ideological narrative that positions Hungary as a defender of traditional European civilization against perceived liberal or globalist influences. Antonio Gramsci's concept of cultural hegemony can help explain this development, wherein dominant political powers seek to control the cultural narrative to maintain ideological dominance.

Government control over media, education, and cultural institutions further consolidates this conservative worldview, marginalizing alternative discourses and challenging the pluralistic ideals of earlier integration efforts. The centralization of media ownership and revision of school curricula to emphasize Hungary's Christian roots are examples of this top-down cultural engineering. This ideological redirection is not only cultural but geopolitical, as Hungary seeks to assert sovereignty over its national narrative in the face of EU criticism and intervention [3, 8].

Cultural policy at a crossroads: integration vs. identity

The divergence between European integration and national conservatism has led to growing tensions within Hungary's cultural sector. On one hand, the reaffirmation of national identity through culture is seen by some as a necessary act of self-preservation in an age of globalization, demographic decline, and increasing migration pressures. On the other, the restriction of diverse voices and critical perspectives poses risks to democratic values and cultural freedom [3, 5].

The Council of Europe's report «Democracy and Human Dignity in Hungary» warns of increasing political control over cultural institutions, reduced artistic freedom, and the marginalization of civil society actors.

Civil society organizations that had once flourished through EU partnerships now face bureaucratic hurdles, financial audits, and legal constraints that reduce their visibility and viability [5, 8]. Cultural actors, including independent publishers, filmmakers, and

artists, report growing censorship and self-censorship as institutions become more closely aligned with state-approved narratives [4, 9]. At present the implementation of the state cultural strategy is the task of the Petőfi Cultural Agency, owned by a public interest trust. The agency owns significant real estate assets and coordinates and finances several cultural institutions. The mission of the Agency is: «to ensure access to Hungarian culture». The aim of the Agency is to convert Hungarians from being consumers of culture to becoming bearers of culture.

26 Hungarian Institutes (named after Franz Liszt since 2021), operate in 24 countries. Since 2014 the Hungarian Liszt Institutes are managed directly by the Ministry of Foreign Affairs and Trade. Besides, educational and cultural diplomats work in those countries where there is no cultural institute, but the improvement of educational and cultural relations is a priority for Hungary. According to its mission statement, the network of the Institute strives to promote Hungarian cultural values internationally, to spread the cultural values of Hungary to the community of nations, and to foster and build cultural relations between Hungarians from within and beyond the borders [10].

All mentioned above developments raise critical questions: Can Hungary maintain its cultural sovereignty while honoring its commitments to European democratic standards? What role should cultural policy play in mediating between historical identity and contemporary values? Cultural theorists like Stuart Hall argue that identity is not fixed but constantly constructed and contested – a view that challenges static or mythologized interpretations of heritage. Thus, cultural policy is not just an administrative tool but a battleground of values, memory, and imagination.

The role of culture in critical thinking and civic identity

Culture serves as a platform for critical engagement with societal norms and political ideologies. A robust cultural policy must protect the space for dissent, experimentation, and dialogue. In Hungary, however, the narrowing of this space suggests a shrinking public sphere and a move toward monolithic cultural narratives [9].

The politicization of memory, particularly around historical trauma and national heroism, reveals how culture can be instrumentalized to shape political identity.

For example, the Memorial to the Victims of the German Occupation in Budapest has drawn criticism for whitewashing Hungarian complicity in the Holocaust and

promoting a victim-centric national narrative. In educational contexts, the shift toward a nationalist curriculum has further entrenched singular narratives [4, 5]. As critical thinking relies on the ability to encounter multiple perspectives, this poses long-term risks for democratic development. Moreover, studies show that exposure to diverse cultural expressions improves empathy, civic participation, and media literacy – skills crucial for functioning democracies. Cultural policy, therefore, should be viewed not only as a matter of heritage preservation or economic development but as a core pillar of civic life and democratic resilience. Hungary's experience serves as a case study for how the erosion of cultural pluralism can undermine the broader democratic ecosystem [3, 5].

Conclusion

In conclusion, Hungary's evolving cultural policy illustrates the complexities of negotiating between European integration and national tradition. While the desire to preserve cultural heritage and identity is legitimate, the exclusion of critical, progressive, and diverse cultural expressions undermines the core principles of a pluralistic society. Hungary's case invites reflection on the broader European struggle to balance unity with diversity, and the importance of safeguarding cultural freedom in the face of political agendas. Culture is not merely a reflection of identity but a space for its creation and critique. As Europe continues to redefine itself in the twenty-first century, the Hungarian experience reminds us that cultural policy is not neutral – it is deeply political, and its direction has lasting consequences for democracy, identity, and social cohesion. Only by ensuring cultural policies remain inclusive, open, and reflective of multiple voices can societies maintain the resilience needed to face both internal divisions and external pressures.

References

1. Hungary Short Cultural Policy Profile. (2022). Retrieved from <https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/2022/10/Hungary-Short-2022.pdf>
2. Policy Profile Hungary. European Heritage Hub. Retrieved from <https://www.europeanheritagehub.eu/policy-monitor/policy-profile-hungary/>
3. Democracy and Human Dignity in Hungary. Council of Europe. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/herein-system/hungary>
4. Country Profile Hungary. Cultural Foundation. Retrieved from <https://culturalfoundation.eu/wp-content/uploads/2021/02/Hungary.pdf>

5. Compendium of Cultural Policies & Trends. Retrieved from [https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country-profile/category/?id=18&g1=4](https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/category/?id=18&g1=4)
6. Cultural Policy in Hungary. UNESCO. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000009050>
7. Creativity and Culture in Hungary. Retrieved from <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/hungary/82-administration-and-governance>
8. Hungary, an Anti-Role Model for Successful EU Integration? Retrieved from <https://www.oegfe.at/policy-briefs/hungary-an-anti-role-model-for-successful-eu-integration/?lang=en>
9. Hungary Turns its Back on Europe: Dismantling Culture, Education, Science and the Media in Hungary (2010–2019). Retrieved from <http://oktatoihalozat.hu/hungary-turns-its-back-on-europe-dismantling-culture-education-science-and-the-media-in-hungary-2010-2019-summary/>
10. Hungary. Compendium of Cultural Policies & Trends. Compendium of Cultural Policies & Trends. Culture Policy Database. https://www.culturalpolicies.net/country_profile/980/ (date of access: 01.05.2025).

I. Herasymenko

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

A. Kovalenko

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

GREECE AS AN EMERGING SOFT POWER ON THE GLOBAL ARENA

Summary. *The article explores Greece's emergence as a global soft power through the strategic use of cultural diplomacy. It examines how Greece leverages its historical legacy, national identity, and cultural assets to strengthen its international image.*

The study highlights key elements of Greece's soft power, including cultural exports, diaspora engagement, and heritage promotion, especially in the context of post-crisis recovery. The paper concludes by assessing Greece's achievements and prospects in shaping global perceptions through culture and values.

Key words: *Greece's soft power, heritage, cultural diplomacy, post-crisis rebranding, national identity, Olympic legacy, international influence.*

Statement of the problem. In today's global landscape, a country's influence is increasingly shaped by its cultural and ideological appeal. Soft power, an ability to attract and persuade rather than coerce, has become a key tool in international relations [1]. For smaller and medium-sized states like Greece, it offers a way to exert meaningful influence beyond traditional power metrics. While major powers often dominate the global agenda, countries like Greece can still play a significant role by leveraging their cultural heritage and diplomatic skills [2]. Greece is a prime example. Long celebrated as the cradle of Western civilization, it holds vast cultural capital. The real question is how effectively it

can convert this legacy into influence today. Since gaining independence in the 19th century, helped by philhellenism among foreign elites, Greece has strived to balance its ancient identity with modern nationhood. The recent economic crisis weakened its hard power and harmed its international image, but in the aftermath, Greece has turned to soft power as a way to recover and rebrand.

This paper explores how Greece is using cultural diplomacy to shift global perceptions and redefine its role in the world.

Analysis of recent research and publications. The methodological basis of the study was the work of scholars on Greece's cultural diplomacy, identity, and external cultural policy. The peculiarities of Greece's cultural strategy were analyzed through the studies of G. Steiris, S. Mitralaxis, G. Arabatzis, M. Zorba, I. E. Kotoulas, S. Todd-Tombini, Y. Yang, A. Pećinar, and others. The impact of the economic crisis and the development of modern Greek soft power were discussed in the works of C. Laskos and E. Tsakalotos. The evolution of Greek cultural policy is also reflected in the Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, while cultural heritage issues were reviewed based on the research by C. Müller and A. Chaniotis.

Purpose of the research. The aim of this research is to examine the effectiveness of Greece's cultural diplomacy and soft power initiatives in enhancing its global image. The study aims to explore how Greece uses its cultural identity, heritage, and international programs to influence global perceptions. Particular attention is paid to post-crisis developments and the strategic role of cultural policy in shaping Greece's external relations.

The key findings. Greece's soft power is based on its complex and multifaceted cultural identity. The nation uniquely straddles three powerful cultural legacies: a modern European identity, the Byzantine (Eastern Orthodox) tradition, and the ancient Hellenic heritage [1]. Together, these give Greece a «kaleidoscopic» cultural profile that it can project internationally [3, p. 10]. The ancient Greek legacy is perhaps the most famous: Greece is often branded as the birthplace of Western civilization, the home of democracy, philosophy, theater, and the Olympic Games. This classical heritage is a trademark image of Greece, and it resonates globally – from the curricula of Western education to the aesthetic ideals of art and architecture. Greek cultural diplomacy capitalizes on this by

showcasing monuments like the Acropolis, Delphi, and Olympia, emphasizing their status as world heritage sites and symbols of human achievement [1]. In cultural diplomacy, Greek officials frequently emphasize this tripartite identity – ancient, Byzantine, and modern – as a source of pride and a differentiator.

Greece's identity is not restricted to antiquity, though. Greece has cultural ties to Eastern Europe and parts of the Eastern Mediterranean through the Byzantine and Orthodox Christian traditions, which give them a common ground with nations that have been influenced by Orthodox Christianity. This aspect of identity gives Greece a role as a cultural bridge between East and West. Lastly, Greece shares the institutions and ideals of the modern West as a modern European nation-state, from EU membership to democracy and human rights. It enables Greece to communicate with a broad range of foreign audiences, including the Orthodox world, the larger community of contemporary democracies, and classical scholars and Philhellenes. All things considered, Greece's cultural identity, which is both rich in history and dynamically multifaceted, is a key component of its soft power approach.

Over the past decade, Greece has worked to transform its international image from that of a crisis-stricken nation to a culturally vibrant and reliable partner. Greece's reputation suffered in the early 2010s as the nation came to represent economic hardship, austerity, and social unrest. Because outside observers questioned Greece's stability and ability, this unfavourable impression hurt Greek soft power. However, as Greece exited its recession and returned to growth, it simultaneously undertook efforts to rebrand itself internationally. Surveys and commentary by the end of 2020 indicated a changing narrative about Greece. For instance, Greece was listed as one of the top soft power countries in Monocle's soft power index, which cited a number of encouraging developments [2]. Observers praised Greece's handling of various challenges – from negotiating regional disputes with Turkey to controlling the COVID-19 pandemic effectively – as well as its success in reversing the «brain drain», encouraging young talented Greeks to stay or return home [2]. This marked improvement in governance and problem-solving has enhanced Greece's credibility abroad. Moreover, Greece's enduring attractions did not fade; its spectacular landscapes and cultural treasures remained a powerful draw. The Greek islands, in particular, have become a powerful symbol of

Greece's soft power, seen worldwide as idyllic and welcoming. As governance improved and cultural promotion continued, Greece began to shift its global image. By 2021, during the 200th anniversary of independence, the country presented itself not as a crisis-ridden state, but as a confident, resilient nation.

Bicentennial events highlighted both Greece's historic legacy and its modern vision, blending tradition with innovation. This approach helped reshape international perceptions – Greece is now increasingly seen for its culture, reforms, and hospitality, rather than past economic struggles. It is a clear example of how soft power can change a country's global image.

Greece has implemented a range of initiatives to project its culture and values abroad, recognizing that cultural diplomacy can directly enhance its foreign relations. A primary focus has been on the Greek language and education as conduits of soft power. Greek is the oldest continuously written language in Europe, and it carries echoes of classical literature and thought [1].

Through programs like the Hellenic Foundation for Culture (HFC) and the Centre for the Greek Language (CGL), Greece promotes Greek language courses and cultural centers worldwide. Additionally, Greece launched the «Study in Greece» initiative, which internationalizes Greek higher education by offering English-taught programs and facilitating foreign students to study at Greek universities [4]. This both attracts students to experience Greece first-hand and helps reverse the brain drain by internationalizing academia at home. Another key element of Greek cultural diplomacy is engagement with the Greek diaspora, estimated at around 3 million people globally [1]. Greek communities in North America, Australia, Europe, and elsewhere act as cultural ambassadors, organizing festivals, Greek language schools, and heritage events that keep Greek culture alive abroad. The Greek state supports these ties through diaspora institutions and media – for instance, the ERT World/Voice of Greece broadcasting service that reaches Greek expatriates and philhellenes with news and cultural programs [4]. Strengthening diaspora networks not only maintains Greece's cultural footprint but can also translate into goodwill and lobbying power in other countries.

Greece has also been creative in using cultural exchanges and international events to build relationships. A striking example is its partnership with China on heritage and

culture. In 2017, Greece co-founded (with China) the Ancient Civilizations Forum, bringing together countries like China, Egypt, Italy, India, and others with rich ancient histories to find common ground in cultural cooperation. Similarly, Greece declared 2017-2018 the Greece-China Year of Cultural Exchanges and Cooperation in Creative Industries, and later 2021 as the Greece-China Year of Culture and Tourism, using themed years to deepen bilateral ties [4]. Beyond China, Greece has pursued cultural diplomacy in its neighbourhood and beyond. It forged cultural partnerships in the Eastern Mediterranean and Balkans, positioning itself as a mediator and pillar of regional stability. For instance, cultural agreements with countries like Israel and Egypt have complemented geopolitical cooperation, emphasizing shared heritage (like the Mediterranean diet or ancient trade history) as a foundation for modern alliances. Greece also actively participates in European cultural networks such as EUNIC (European Union National Institutes for Culture) and the Anna Lindh Foundation for Intercultural Dialogue within Europe and the Euro-Mediterranean region. [4].

Even sporting and mega-events have played a role: hosting the 2004 Athens Olympics was not only a matter of national pride but a statement of Greece's cultural continuity (reviving the ancient games in their birthplace) and organizational capacity. The Olympic legacy remains a part of Greek diplomacy – Greece frequently hosts Olympic-related cultural events in Olympia and promotes the Olympic truce concept, linking sportsmanship with its peace-oriented foreign policy [1]. In sum, Greece's strategy has been to deploy cultural diplomacy on multiple fronts, educational, diasporic, bilateral, regional, and global, to enhance its relationships and international standing.

The export of Greek culture, in material, artistic, and experiential forms, has been another pillar of Greece's soft power rise. Tourism stands out as the most visible and economically significant cultural export. Greece's landscape of ancient ruins set against stunning Mediterranean backdrops has made it one of the world's top tourism destinations. The enduring popularity of icons like the Parthenon, Santorini's blue-domed churches, or the oracle of Delphi in global travel imagery continuously feeds into Greece's soft power. Another domain of cultural export is the creative arts and media. Greek cinema, for example, has gained art-house attention in recent years and Greek filmmakers and musicians contribute to a cosmopolitan image of Greek creativity [6].

Greek cuisine and lifestyle have also become part of international pop culture: the spread of Greek restaurants worldwide and the acclaimed health benefits of the Mediterranean diet introduce elements of Greek culture into daily life abroad, enhancing the country's cultural brand. All these exports and activities create a tapestry of influence – some economic, some purely cultural – that keeps Greece relevant and admired across borders. They help maintain what one might call «cultural connectivity»: even if a person has never visited Greece, they might have tasted Greek feta cheese, seen the Olympic flame ceremony on TV, or learned Greek myths in school, all of which establish a baseline familiarity and affection. Greece's emergence as a soft power actor has been facilitated by purposeful actions and institutions within its governance structure. At the state level, the Ministry of Culture (established in its modern form in 1971) and the Ministry of Foreign Affairs (through its public diplomacy and cultural exchange departments) work in tandem to design and implement cultural diplomacy programs.

The Ministry of Culture oversees the protection and promotion of heritage and the arts domestically, which is foundational – one cannot project culture outward without first preserving and nurturing it at home. Notable initiatives, like the decades-long Acropolis Restoration Project and the opening of the new Acropolis Museum in 2009, were spearheaded by the Ministry and have provided Greece with world-class cultural showcases to share with international audiences [1]. The Ministry of Foreign Affairs, on the other hand, integrates culture into foreign policy. Organizations such as the HFC serve as Greece's cultural institutes abroad (with branches in cities from London to Beijing), organizing exhibitions, language classes, and Greek film festivals that engage the foreign public. The HFC effectively functions similarly to Germany's Goethe-Institut or the British Council, but for Greece. Likewise, the General Secretariat for Greeks Abroad (under the MFA) focuses on diaspora relations, including cultural programming for Greek communities overseas. These institutional efforts are complemented by Greece's participation in multilateral cultural frameworks – for instance, Greece's active role in UNESCO committees and its use of UNESCO listings (it has many World Heritage Sites and elements of Intangible Cultural Heritage like the Mediterranean diet) as platforms to promote its culture internationally.

Finally, Greece has leveraged non-governmental and private actors in its soft power approach. Foundations like the Stavros Niarchos Foundation and the Onassis Foundation (funded by Greek shipping magnate endowments) have become cultural ambassadors by funding Greek arts, scholarships, and cultural centers globally [7-10]. In summary, behind Greece's soft power strides is a web of institutions and policies deliberately geared toward cultural promotion. The coordination among these, from ministries to museums to educational programs, has improved in the wake of the financial crisis, as Greece realized the importance of speaking with one cultural voice internationally. Todd-Tombini and Yang (2023) note that Greece's historical significance and active participation in international cultural collaborations now «position it as a key player in shaping global affairs», provided it continues to invest in and streamline these mechanisms [4].

Conclusion. Greece's journey into the ranks of emerging soft powers illustrates how a country's cultural wealth can be transformed into global influence.

Drawing on an unparalleled civilizational heritage, Greece has managed to reframe its international identity in the years following a debilitating economic crisis. Its achievements in cultural diplomacy are evident: Greece today enjoys greater international respect and visibility not through coercion or economic clout, but through the appeal of its culture, ideals, and policies. Indeed, Greece's status as the «historic cradle of democracy and the capital of modern philhellenism» now complements its image as a forward-looking nation investing in knowledge, art, and dialogue.

This success, however, hasn't come overnight. It's the result of steady investment in culture, education, and international outreach. To keep this momentum, Greece must continue funding cultural diplomacy and finding new, authentic ways to share its story, especially in a digital, globalized world. Challenges remain. The language barrier, regional tensions, and unresolved issues like the return of the Parthenon Marbles all test Greece's ability to lead with culture [5]. But Greece also has untapped potential: its position as a bridge between East and West, its leadership in heritage preservation, and its story of resilience all give it a powerful soft power narrative.

In the end, Greece reminds us that cultural identity and storytelling matter. With continued effort and vision, it can strengthen its role as a global cultural voice – one that inspires, connects, and contributes in a uniquely Greek way.

References

1. I.E. Kotoulas, (2024). Greece's Cultural Diplomacy and International Relations. China-CEE Institute Weekly Briefing, 78(4). URL: <https://china-cee.eu/2025/01/17/greece-external-relations-briefing-greeces-cultural-diplomacy-and-international-relations/#:~:text=The%20cultural%20diplomacy%20of%20Greece,well%20as%20the%20links%20between>
2. A. Pećinar, (2021). Greece 2021: emerging global soft power actor. Meer (online magazine), 7 January 2021. URL: <https://www.meer.com/en/64544-greece-2021-emerging-global-soft-power-actor#:~:text=Greece%202021%3A%20emerging%20global%20soft,power%20actor>
3. G. Steiris, S. Mitralaxis, & G. Arabatzis, (Eds.). (2016). The Problem of Modern Greek Identity: From the Ecumene to the Nation-State. Cambridge Scholars Publishing. URL: <https://web.archive.org/web/20210228010249/https://www.cambridgescholars.com/resources/pdfs/978-1-4438-8987-2-sample.pdf>
4. S. Todd-Tombini, & Y. Yang, (2023). External Cultural Policy Monitor: Greece Country Report. ifa (Institute for Foreign Cultural Relations). URL: https://opus.bsz-bw.de/ifa/frontdoor/deliver/index/docId/1370/file/ifa_ECP_Monitor_Greece_Report.pdf#:~:text=World%20trade%20ranking2%20Merchandise%3A%2044th,2024%29%20to
5. Current Challenges for Cultural Heritage in Greece. An interview with Angelos Chaniotis. URL: <https://www.ias.edu/ideas/2023/challenges-cultural-heritage-greece>
6. The Compendium of Cultural Policies & Trends. Greece Profile. URL: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/?id=16>
7. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). Greece Profile. Properties inscribed on the World Heritage List. URL: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/gr>
8. The Stavros S. Niarchos Foundation. Corporate website. URL: <https://www.snf.org/en/>
9. The Onassis Foundation. Corporate website. URL: <https://www.onassis.org/>
- The Onassis Foundation. LinkedIn. URL: <https://www.linkedin.com/company/onassisfoundation/about/>
10. Geert Hofstede. Country comparison bar charts. Greece. URL: <https://geerthofstede.com/country-comparison-bar-charts/>

D. Hermash

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

O. Motorny

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

SWITZERLAND'S NATIONAL CULTURAL POLICY IN THE AGE OF GLOBALIZATION: PRESERVING MULTILINGUALISM AND REGIONAL IDENTITY

Summary. *In an era of growing globalization, national cultures face the challenge of preserving their distinct identities. This study explores Switzerland's cultural policy as a unique example of how a country can maintain its linguistic diversity and regional identity amidst global pressures. With four official languages and a decentralized federal system, Switzerland has institutionalized mechanisms that support multilingualism and cultural autonomy. The research highlights the role of the Swiss Federal Constitution, the Federal Act on National Languages, and key institutions such as the Pro Helvetia Foundation in sustaining cultural diversity. It also examines the «Cultural Message» as a strategic framework for cultural development. By promoting glocalization - blending global engagement with local identity – Switzerland demonstrates how cultural sovereignty can thrive within globalization. This model offers valuable insights for multinational states seeking to balance integration with cultural preservation.*

Key words: *Switzerland, cultural policy, multilingualism, regional identity, globalization, federalism, cultural diversity, national languages, Pro Helvetia, cultural sovereignty, decentralization, glocalization, cultural heritage, cultural participation, intercultural dialogue.*

Problem statement. In the modern era of globalization, national cultures face numerous challenges, including the unification of values, standardization of linguistic communication, and the gradual disappearance of local cultural specificity. In this context, Switzerland's experience is particularly noteworthy - a country that has not only managed to preserve its unique multilingualism but has also turned it into the foundation of its cultural policy and national identity. Four official languages, strong regional traditions, and a political system based on federalism make Switzerland a unique example of cultural balance under the pressures of globalization.

The purpose of this project is to analyze Switzerland's cultural policy in the context of globalization, with a special emphasis on the mechanisms for preserving multilingualism and regional identity.

This paper not only helps us better understand how a nation-state can protect its cultural diversity but also offers valuable insights for other multinational countries seeking ways to preserve their cultural uniqueness in a globalized world.

Presentation of the main material. The foundation of Switzerland's cultural identity lies in the promotion of multilingualism. Switzerland officially recognizes four

national languages: German, French, Italian, and Romansh. This is enshrined in Article 4 of the Swiss Federal Constitution. According to Article 70, the Confederation and the cantons are obliged to promote understanding among language communities and to preserve Switzerland as a multilingual country.

In 2010, the Federal Act on National Languages and Understanding between Linguistic Communities came into force, detailing these provisions.

The law obliges the Confederation to ensure equal treatment of the German, French, and Italian languages, as well as to support the Romansh language in the regions where it is spoken. The state guarantees linguistic equality through:

- funding language education and media in all four languages;
- supporting the endangered Romansh language (via the Federal Office of Culture and the Pro Helvetia Foundation);
- ensuring official language representation in governmental institutions, documents, and cultural programs.

This ensures cultural inclusion and supports the preservation of linguistic heritage, which is a key element of cultural identity. As for regional identity, the Swiss model of cultural policy is based on the principles of federalism and decentralization. According to Article 69 of the Constitution, cultural matters fall under the competence of the cantons. This allows each canton to develop its own cultural policy, taking into account local characteristics and needs.

Each canton has broad powers in the cultural sphere, which allows:

- the preservation of regional traditions, art, and festivals;
- the financing of local cultural initiatives;
- the formation of its own cultural policy within the framework of the national strategy.

The principle of territoriality, applied at the cantonal level, allows each canton to protect and promote its linguistic and cultural uniqueness. This supports the preservation of language balance and helps reduce language-related conflicts. It fosters cultural sovereignty in the regions, enabling them to maintain their uniqueness even in a globalized world.

A key instrument supporting Swiss culture is the Pro Helvetia Foundation, established in 1939. Pro Helvetia is a national foundation that finances cultural projects in Switzerland and abroad.

Its mission includes:

- supporting artistic creativity through grants in performing arts, design, literature, music, and visual arts;
- facilitating cultural exchange between Switzerland's linguistic and cultural communities;
- promoting Swiss culture abroad through support for exhibitions, tours, translations, and participation in international cultural events.

In 2024, Pro Helvetia received 7,046 funding applications, 35.8% of which were approved. 87% of the foundation's budget was allocated directly to cultural activities.

The foundation acts as a guarantor of cultural independence amid intense international influence. Switzerland's cultural policy is defined through the «Cultural Message» (Kulturbotschaft), which is updated every four years.

The main strategic directions for 2021 – 2024 include:

- cultural participation - ensuring access to culture for all segments of the population;
- social cohesion - promoting understanding among different linguistic and cultural communities;
- creativity and innovation - fostering the development of new forms of art and cultural expression.

Swiss cultural policy actively promotes the idea of glocalization – the combination of global opportunities with local language identity.

This policy reflects itself in:

- support for local cultural enterprises;
- integrating national elements into global cultural processes (film festivals, exhibitions, art residencies);
- promoting cultural diversity as a foundation of national strength.

The Swiss Constitution (Article 69) provides that:

- the state supports cultural life in all regions;
- protects cultural heritage;

- promotes intercultural dialogue without compromising national identity.

Such a policy creates a legal framework for cultural sovereignty within international integration. Switzerland actively promotes its culture on the international stage. Pro Helvetia has six offices abroad, including in Cairo, Johannesburg, New Delhi, Shanghai, and South America. These offices facilitate cultural exchange and support Swiss artists in international projects.

Conclusion. Switzerland is a unique example of a country where national cultural policy is aimed at preserving multilingualism and regional diversity within a federal system. The Swiss model can serve as an example of how identity can be preserved through language, regional culture, and civic participation – without isolating from the world. Switzerland demonstrates an effective model of preserving cultural identity in a globalized world by combining multilingualism, regional autonomy, and active international cultural policy. Thanks to clear legal frameworks, a decentralized governance structure, and institutions such as Pro Helvetia, the country successfully supports and develops its cultural uniqueness, ensuring cultural independence and sovereignty. Switzerland has a unique cultural policy that is actively oriented toward preserving national cultural identity, based on multilingualism, cultural pluralism, and deep regional autonomy. In response to the challenges of globalization, the country implements a comprehensive strategy to maintain cultural independence, uniqueness, and sovereignty, which includes the following key directions: an effective combination of multilingualism, decentralization, and national unity. Through comprehensive institutional and legislative approaches, the state ensures the preservation and development of its cultural uniqueness, protects cultural independence, and guarantees cultural sovereignty on the global stage.

References

Official Sources:

1. Federal Office of Culture (FOC), Switzerland – <https://www.bak.admin.ch>
2. Swiss Federal Constitution (section on culture and languages)
3. Pro Helvetia – Swiss Arts Council – <https://prohelvetia.ch>

Academic Publications and Books:

4. Grandjean, G. (2013). Swiss Cultural Policy and Multilingualism: A Balancing Act.
5. Meinhof, U. H., & Galasinski, D. (2000). The Language of Belonging.
6. Knecht, P. (2011). Cultural Identity in Multilingual Switzerland.
7. Ahearne, J. (2009). Cultural Policy and National Identity.

8. Golinelli, G. M. (2015). Cultural Heritage and Value Creation in a Globalized Context. *Analytical Sources*:
9. UNESCO Cultural Policy Reports on Switzerland. Swissinfo.ch – Section «Culture and Language».
10. OECD Review of Swiss Cultural Policy.

A. Klymenko

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

V. Shevchuk

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

EXPLORING THE GERMAN LANGUAGE THROUGH SOCIAL TRENDS

Summary. *This article delves into the multifaceted transformations of the German language under the dynamic influence of contemporary social trends. It examines how phenomena such as globalization, migration, evolving youth culture, and the pervasive impact of digital communication are reshaping the vocabulary, grammatical structures, and overall usage patterns of German. By synthesizing recent research and publications, the study aims to offer a comprehensive understanding of the intricate interplay between societal shifts and linguistic evolution in the German-speaking world. The analysis reveals a language in constant flux, adapting to the pressures of a rapidly changing global landscape while simultaneously reflecting enduring cultural values.*

Key words: *German language, social trends, globalization, migration, youth culture, digital communication, language change, sociolinguistics, cultural influence.*

Statement of the Problem. Language is inherently a dynamic and adaptive system, perpetually evolving in response to the social, cultural, and technological contexts in which it is employed. Germany, with its rich historical legacy and its prominent role in international affairs, presents a compelling case study for observing these ongoing linguistic transformations. The challenge lies in systematically analyzing and interpreting the complex ways in which contemporary social trends are impacting the German language [1]. A deeper understanding of this phenomenon is crucial for educators, linguists, cultural commentators, and anyone concerned with the nuances of intercultural communication and the preservation of linguistic heritage. This article seeks to address this challenge by providing a structured exploration of the key drivers of linguistic change in modern German.

The Purpose of the Research. The primary purpose of this research is to provide a comprehensive and nuanced analysis of how contemporary social trends are impacting the German language.

To achieve this, the article synthesizes findings from recent studies and incorporates insights from cultural theory to identify and describe the key social trends influencing

German, analyse their effects on the language's vocabulary, grammar, and usage, explore the interplay between linguistic change and cultural values in German-speaking societies, and contribute to a deeper understanding of the dynamic relationship between language and society within the context of globalization and rapid social transformation [2, 3].

Key Findings. The German language is experiencing significant change driven by several social factors. Globalization brings in Anglicisms, migration influences colloquial speech, youth culture and digital communication foster new linguistic forms, and the push for gender-neutral language reflects evolving social norms. These changes highlight language's dynamic and adaptive nature.

The German language, like any living language, is in a constant state of flux. It evolves, adapts, and transforms in response to the myriad social forces that shape the lives of its speakers. In contemporary Germany, a confluence of powerful social trends is exerting a profound influence on the language, reshaping its vocabulary, grammar, and overall usage patterns. This essay sets out to explore these dynamic interactions, examining how phenomena such as globalization, migration, the ever-evolving nature of youth culture, and the pervasive reach of digital communication are contributing to the ongoing evolution of German [4].

It's important to recognize that language is not merely a tool for communication; it is also a powerful expression of cultural identity and a reflection of societal values. Therefore, the changes occurring within the German language provide valuable insights into the broader social and cultural transformations taking place in German-speaking countries. By analyzing these linguistic shifts, we can gain a deeper understanding of how German society is navigating the challenges and opportunities of the 21st century [5].

One of the most prominent influences on the German language in recent decades has been globalization. The increasing interconnectedness of the world, driven by international trade, cultural exchange, and the spread of technology, has led to a significant influx of English words into the German lexicon. This phenomenon, often referred to as *Denglisch* or *Germish*, is evident in various domains of life [6].

In the realm of technology, terms like *downloaden*, *sharen*, and *surfen* have become commonplace, seamlessly integrated into everyday vocabulary. The business world is also replete with Anglicisms, with words such as *meeting*, *management*, and *team*

frequently used in professional settings. Even in everyday conversations, terms like *cool*, *chill*, and *handy* (for mobile phone) are widely adopted, particularly among younger generations. While some view this influx of English words as an enrichment of the German language, providing more nuanced ways to express modern concepts, others express concern about the potential erosion of linguistic purity. There are ongoing debates about the extent to which Anglicisms should be incorporated and whether they threaten the integrity of the German language. However, it's undeniable that globalization has left an indelible mark on German, reflecting Germany's active participation in the global community [7]. Germany's history of immigration has also played a significant role in shaping the German language. The arrival of immigrants from various parts of the world, including Turkey, the Middle East, and Eastern Europe, has introduced new linguistic elements into German society. This influence is particularly noticeable in colloquial speech, especially in urban areas with diverse populations.

Words and expressions from other languages have found their way into everyday German, enriching the linguistic landscape. For example, the Turkish word *Döner Kebab* has become so integrated into German culture that it has even earned an entry in the authoritative German dictionary, *the Duden*. Furthermore, some scholars have observed that migration can lead to changes in grammatical structures and a blurring of the lines between colloquial and standard German. In multilingual communities, simplified grammatical forms and variations in pronunciation may emerge, reflecting the influence of other languages and the need for effective communication among speakers with diverse linguistic backgrounds [8].

Youth culture has always been a powerful driver of linguistic innovation, and contemporary Germany is no exception. Young people often create and adopt new slang terms, abbreviations, and expressions, which can then spread into the broader language. The influence of youth culture is particularly evident in the realm of digital communication, where social media, instant messaging, and online platforms have fostered new forms of linguistic expression.

The digital age has brought about a unique set of linguistic conventions. Abbreviations and acronyms, such as *LOL* (laughing out loud) and *OMG* (oh my god), are widely used to convey emotions and save time in online interactions. Emojis and

emoticons have become an integral part of digital communication, adding layers of meaning and nuance to written messages. Additionally, the fast-paced nature of online communication often leads to a more informal and abbreviated writing style [9].

This digital language is not confined to online spaces. It often spills over into spoken communication, particularly among younger generations. This can create a linguistic divide between older and younger speakers, as they may have different levels of familiarity with these new forms of expression.

One of the most significant and debated linguistic developments in recent years has been the movement towards gender-neutral language in German. Traditional German grammar is highly gendered, with nouns and pronouns typically classified as masculine, feminine, or neuter. However, there is a growing awareness of the need for more inclusive language that acknowledges gender diversity and avoids reinforcing traditional gender roles.

The push for gender-neutral language has manifested in various ways. One approach involves using gender-neutral pronouns, such as *xier*, instead of the traditional *er* (he) or *sie* (she).

Another common practice is the use of gender stars or colons in nouns, such as *Lehrer*in* or *Lehrer:in*, to indicate that the term refers to both male and female teachers. Gender-neutral formulations are also increasingly used in official documents and public discourse.

The debate surrounding gender-neutral language is complex and multifaceted. Proponents argue that it is essential for promoting equality and inclusivity, while opponents raise concerns about the potential impact on readability, grammatical complexity, and the overall fluency of the language. Despite the ongoing debate, the movement towards gender-neutral language reflects a broader societal shift towards greater awareness of gender issues and a desire for more equitable communication [10 – 11].

Conclusion. The German language is a dynamic and evolving entity, constantly shaped by the social forces that surround it. Globalization, migration, youth culture, and digital communication are all contributing to the ongoing transformation of German, influencing its vocabulary, grammar, and usage patterns. These changes reflect the

broad social and cultural shifts taking place in German-speaking societies, as they navigate the complexities of the 21st century.

While some may view these linguistic changes with concern, fearing the loss of linguistic purity or the erosion of traditional grammar, it is important to recognize that language has always been a dynamic system, adapting to the needs and experiences of its speakers. The evolution of the German language is a testament to its vitality and its capacity to reflect the ever-changing social landscape. By understanding and appreciating these linguistic transformations, we can gain a deeper insight into the rich tapestry of German culture and its ongoing dialogue with the world.

References

1. Country profile: Germany [Electronic resource] // Culturalpolicies.net. – Available at: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/?id=15>
2. 6D model of national culture [Electronic resource] // Hofstede Insights. – Available at: <https://geerthofstede.com/culture-geert-hofstede-gert-jan-hofstede/6d-model-of-national-culture/>
3. Hofstede, G., Hofstede, G. J., Minkov, M. Cultures and Organizations: Software of the Mind. Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival [Text]. – 3rd ed. – New York: McGraw-Hill, 2010. – 576 p.
4. Eperjesi, Z. The Paradox of Globalization with Focus on Germany and Europe [Electronic resource] // Hiper. 2015. №2(1). Available at: https://www.persee.fr/doc/hiper_2284-5666_2015_num_2_1_890
5. Daily Life and Social Customs in Germany [Electronic resource] // Encyclopedia Britannica. – Available at: <https://www.britannica.com/place/Germany/Daily-life-and-social-customs>
6. Bundeskulturetat stabil auf hohem Niveau – Roth: Regierungsentwurf zeigt die Bedeutung von Kultur und Medien für unsere Demokratie [Electronic resource] // Bundesregierung.de. – Available at: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/bundeskulturetat-stabil-auf-hohem-niveau-roth-regierungsentwurf-zeigt-die-bedeutung-von-kultur-und-medien-fuer-unsere-demokratie--2200598>
7. Third Civic Engagement Report: Future of Civil Society – Youth Civic Engagement in the Digital Age [Electronic resource] // BMFSFJ. – Available at: <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/159512/75022eae56070dc8e064bb5899335af1/dritter-engagementbericht-englisch-data.pdf>
8. How the German Language is Being Transformed by Migration [Electronic resource] // Alumniportal Deutschland. – Available at: <https://www.alumniportal-deutschland.org/en/magazine/germany/how-migration-influences-the-german-language/>
9. Exploring the German Language Through Social Trends [Electronic resource] // Talkpal.ai. – Available at: <https://talkpal.ai/culture/exploring-the-german-language-through-social-trends/>
10. Globalization Impact on Culture [Electronic resource] // Johannes Kepler University Linz. – Available at: <https://epub.jku.at/obvulihs/download/pdf/5392484>

11. Kulturpolitik und ihre Spezifika in Deutschland [Electronic resource] // SpringerLink.
– Available at: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-658-44086-2_3

A. Kolesnyk

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Yu. Tsvyntarna

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

O. Itsenko

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

SPAIN'S CULTURAL DIPLOMACY: BALANCING TRADITION AND GLOBAL INFLUENCE

Abstract. *The article explores Spain's evolving approach to cultural diplomacy, focusing on how the country balances its rich cultural traditions with global influence. It examines historical roots, key institutions like Instituto Cervantes, global partnerships, digital transformation, and current challenges. The analysis shows Spain's strategic use of culture to strengthen soft power and international relations to maintain active presence internationally.*

Key words: *Cultural diplomacy, Spain, soft power, Instituto Cervantes, global influence, cultural heritage, UNESCO, audio-visual co-productions, digitalization, regional identity, intercultural cooperation*

Statement of the Problem. How can Spain effectively promote its cultural heritage and maintain global cultural influence while facing challenges such as financial constraints, regional tensions, digital disruption, and the need for authenticity.

Analysis of Recent Research and Publications. This study builds on the theoretical framework of Hofstede to examine Spain's cultural diplomacy through the lens of intercultural communication and soft power. Key insights are drawn from Fundación Alternativas (2020), which highlights Spain's cultural strategies, digitalization efforts, and global outreach. Additional context is provided by UNESCO (2020) on cultural preservation in the digital era and reports from the Instituto Cervantes and the Spanish Ministry of Foreign Affairs. These works collectively reflect Spain's evolving and adaptive approach to cultural diplomacy.

Purpose of the Research. To examine how Spain utilizes cultural diplomacy to enhance international engagement, maintain soft power, and navigate contemporary global challenges while staying true to its diverse cultural identity. Inspect what challenges the country faces and how Spain maintains them.

The key findings. In an increasingly interconnected world, cultural diplomacy has emerged as a vital instrument of foreign policy, complementing political and economic relations with the softer yet potent tool of cultural exchange. Cultural diplomacy, as defined by Hofstede et al. (2010), as the use of cultural initiatives to foster international understanding and cooperation [1]. Cultural diplomacy serves both as a mirror of a nation's identity and a bridge to global audiences. This article explores Spain's evolving approach to cultural diplomacy, history of its development and flagship initiatives. Spain's efforts to project its culture internationally date back centuries. During the early modern period, Spanish influence spread through colonial expansion, embedding its language, customs, and traditions into Latin America and beyond [2]. Modern Spain rebranded itself through cultural outreach, leveraging its linguistic and colonial legacies in Latin America, and its strong historical identity rooted in the arts, architecture, and literature.

The renewed focus on culture helped Spain shed its authoritarian image and embrace democratic ideals while reintegrating into the European and global communities. The country focused on its language, gastronomy and artistic heritage to highlight and promote itself as a modern cultural power with deep traditional roots embedded. Spain's cultural diplomacy is underpinned by a robust institutional framework led by the Ministry of Foreign Affairs, European Union, and Cooperation. The Ministry's Department of Cultural and Scientific Diplomacy sets the strategic direction for international cultural initiatives, often collaborating with domestic institutions and foreign counterparts [3].

A central component of this architecture is the Instituto Cervantes, founded in 1991 to promote Spanish language and culture globally. Operating under the aegis of the Ministry, it has become a cornerstone of Spain's soft power strategy [4, 5]. Instituto Cervantes is the cornerstone of Spain's cultural outreach. With centers in over 45 countries, it promotes Spanish language learning and fosters cultural relations through exhibitions, lectures, and collaborations [6, 7]. Recent initiatives, such as the EU cultural diplomacy events in Brussels, demonstrate Spain's commitment to strengthening cultural ties within the European Union [7]. The institute's language promotion efforts serve as a powerful tool of soft power, reinforcing Spain's global influence.

The Institute's adaptability and reach make it a critical player in projecting a modern image of Spain that is open, dynamic, and culturally rich. Language promotion remains one of the most powerful tools of soft power. Spanish, now the second-most spoken native language globally, serves not only as a communicative bridge but also as a means of promoting shared values, identity, and cultural memory. Beyond European and bilateral relations, Spain actively contributes to global cultural preservation through organizations like UNESCO. The country supports initiatives that protect and promote intangible cultural heritage and encourages the inclusion of digital-era considerations in preserving cultural diversity [8]. Collaborations of this nature allow Spain to participate in shaping global cultural norms while reinforcing its own heritage narratives. The 2020 report from Fundación Alternativas on Spain's cultural action abroad highlights a growing emphasis on sustainability, inclusivity, and technological adaptation in cultural programming [6].

This reflects a broader trend in cultural diplomacy where traditional elements – such as flamenco, Spanish cinema, or historical monuments – are reinterpreted through contemporary global lenses.

While linguistic promotion through the Instituto Cervantes remains a cornerstone of Spain's cultural diplomacy, the country's efforts extend well beyond language teaching. Spain has strategically leveraged its rich artistic, audio-visual, and cultural heritage to project a modern and dynamic image abroad, using cultural initiatives as a fundamental tool of soft power.

One significant dimension of Spain's cultural diplomacy is its active support for audio-visual and film co-productions. Spanish cinema has gained increasing international recognition, not only through iconic directors such as Pedro Almodóvar but also through institutional support for transnational projects. The Ministry of Culture and Sport, in collaboration with the Ministry of Foreign Affairs, has facilitated partnerships with European, Latin American, and even Asian film industries. These collaborations serve a dual purpose: they promote Spanish artistic creativity and reinforce cultural ties with other regions, thereby strengthening Spain's global influence [6]. Co-productions such as *Pan's Labyrinth* (2006) and *The Others* (2001) illustrate how Spanish narratives, myths, and aesthetics are integrated into global cinematic landscapes, enhancing Spain's visibility and cultural prestige. Beyond audiovisual promotion, Spain has also

demonstrated a sustained commitment to the preservation of global cultural heritage through its collaborations with UNESCO. As part of its broader foreign policy goals, Spain has actively contributed to initiatives aimed at safeguarding tangible and intangible cultural heritage, particularly in Latin America and the Mediterranean region. According to UNESCO (2020), Spain has participated in numerous projects that support the documentation, restoration, and promotion of cultural sites and traditions at risk, positioning itself as a leader in the international movement for cultural preservation [8]. Further, Spain's cultural diplomacy is supported by a diverse array of initiatives outlined in the State of Culture in Spain 2020 report by Fundación Alternativas. The report highlights programs under «Spain's Cultural Action Abroad» (Acción Cultural Española – AC/E).

It encompasses activities such as traveling exhibitions, cultural seasons (e.g., «Spain Guest of Honor» at international book fairs), and the promotion of contemporary Spanish art and performing arts abroad [6]. Through initiatives like the PICE Program (Programa de Internacionalización de la Cultura Española), Spain facilitates the international mobility of Spanish artists and creators, encouraging cross-cultural exchanges and the international circulation of Spanish cultural products [10].

Additionally, Spain's cultural diplomacy strategy increasingly incorporates the use of new media and digital platforms to promote Spanish culture worldwide. Virtual exhibitions, online concerts, and digital archives have become essential tools, particularly following the restrictions imposed by the COVID-19 pandemic [8]. These digital initiatives have enabled Spain to maintain cultural engagement with global audiences despite physical limitations, demonstrating the adaptability and resilience of its cultural diplomacy.

In sum, through the diversification of its cultural initiatives beyond language promotion, Spain has built a strong and adaptive foundation for its international cultural presence. However, the global landscape continues to evolve rapidly, posing new challenges and requiring further innovation in Spain's cultural diplomacy. This next section examines how Spain has responded to these global challenges, particularly in the face of digitalization, increasing cultural diversity, and global crises.

In an increasingly interconnected and dynamic global environment, Spain's cultural diplomacy has faced the need to adapt to new challenges and seize emerging opportunities. Digitalization, cultural diversity, and global crises have significantly reshaped the strategies employed by Spain to maintain and expand its cultural influence internationally. One of the most notable transformations has been the rapid digitalization of cultural diplomacy. As UNESCO (2020) highlights, the digital era offers unprecedented possibilities for the dissemination of cultural content beyond traditional geographic boundaries [8]. Spain has embraced this shift by promoting virtual exhibitions, online language courses through the Instituto Cervantes, digital performances, and interactive cultural platforms. These initiatives have expanded Spain's global outreach, making cultural products accessible to a wider and more diverse international audience.

In particular, the adaptation of major cultural institutions such as the Prado Museum and the Reina Sofía Museum to digital formats during the COVID-19 pandemic illustrated Spain's commitment to maintaining cultural engagement even under adverse conditions.

Addressing cultural diversity and attracting new global audiences has also become a central pillar of Spain's updated cultural diplomacy. Traditionally focused on Latin America and Europe due to historical and linguistic ties, Spain has increasingly targeted regions such as Asia and Africa, recognizing the importance of engaging with emerging cultural and economic powers. According to the State of Culture in Spain 2020 report by Fundación Alternativas (2020) [6], cultural initiatives have sought to represent not only the dominant Castilian culture but also the diversity of Spain's regional identities, including Catalan, Basque, and Galician cultures, thus presenting a more pluralistic and inclusive national image abroad. This nuanced approach aims to strengthen Spain's attractiveness as a culturally rich and open society. Moreover, Spain's cultural policy has demonstrated flexibility and resilience in response to global crises, most notably the COVID-19 pandemic.

The pandemic severely disrupted traditional modes of cultural exchange, leading to the cancellation of in-person events, exhibitions, and language programs. In response, Spanish cultural institutions rapidly shifted towards digital diplomacy, creating new

forms of engagement through social media campaigns, online webinars, and virtual artistic collaborations [8]. The Ministry of Foreign Affairs emphasized the importance of «cultural and scientific diplomacy» as a means to project a positive and innovative image of Spain during periods of uncertainty.

These strategic adaptations have not only ensured the continuity of Spain's cultural presence globally but have also modernized its image, aligning it more closely with the demands of a digital, diverse, and crisis-prone world. By prioritizing inclusivity, technological innovation, and responsiveness, Spain continues to solidify its position as a forward-looking and culturally vibrant actor on the international stage.

Despite notable achievements, Spain's cultural diplomacy faces several significant challenges that could potentially hinder its effectiveness.

Financial limitations, political tensions related to regional identities, and criticisms regarding the authenticity of its international cultural image are among the main issues identified in contemporary analyses. Financial and political obstacles have long constrained Spain's ability to implement a fully expansive cultural diplomacy agenda. According to the State of Culture in Spain 2020 report by Fundación Alternativas (2020) [6], cultural action abroad has often suffered from inconsistent funding, making long-term strategic planning difficult. Economic crises, such as the one following the 2008 financial downturn and the recent disruptions caused by the COVID-19 pandemic, have led to substantial budget cuts in the cultural sector. This financial instability has directly impacted the sustainability of initiatives managed by institutions such as the Instituto Cervantes and Acción Cultural Española (AC/E), thereby limiting Spain's capacity to compete with better-funded cultural diplomacy efforts of countries like France, Germany, or the United Kingdom. Another critical challenge is the management of Spain's internal regional diversity within its external cultural branding. Spain's national identity is not monolithic but composed of multiple, deeply rooted regional identities, including Catalonia, the Basque Country, and Galicia.

The ongoing Catalan independence movement, in particular, has drawn international attention to internal political divisions. This poses a dilemma for Spanish cultural diplomacy: while the promotion of regional cultures can enrich Spain's image as a diverse and pluralistic society, it can also expose underlying political tensions that challenge the

cohesion of the national brand. As noted by Fundación Alternativas (2020), achieving a balance between celebrating regional distinctiveness and presenting a unified national image remains a delicate and ongoing task [6].

Moreover, critiques have emerged regarding the authenticity of Spain's cultural representation abroad. Scholars and cultural commentators argue that there is sometimes a tendency to commercialize or romanticize Spanish culture for international audiences, emphasizing stereotypical images such as flamenco, bullfighting, or fiestas at the expense of more contemporary and diverse cultural expressions. While such symbols are undeniably part of Spain's cultural heritage, an over-reliance on them can lead to a reductive and outdated portrayal of Spanish society. This issue is particularly relevant in the context of global cultural competition, where audiences increasingly value authenticity, innovation, and social relevance. Fundación Alternativas (2020) emphasizes the need for Spain to project a dynamic and multifaceted cultural identity that resonates with contemporary global audiences while remaining rooted in genuine cultural traditions [6].

Addressing these challenges requires sustained investment, thoughtful policy design, and an inclusive approach to cultural representation. Spain's ability to navigate these complexities will determine the continued relevance and credibility of its cultural diplomacy efforts in an increasingly competitive and critical international arena. A final reflection on Spain's achievements and future prospects reveals how cultural diplomacy continues to serve as a strategic asset in an increasingly interconnected world.

Conclusion and Future Prospects. Spain's cultural diplomacy has evolved into a sophisticated instrument of foreign policy, skilfully balancing the preservation of rich cultural traditions with the demands of a rapidly changing global environment. Over the past decades, Spain has demonstrated considerable achievements in projecting a dynamic and diverse cultural image abroad, leveraging both historical legacies and contemporary cultural production to enhance its soft power. Initiatives such as the global expansion of the Instituto Cervantes, active participation in audiovisual co-productions, and contributions to UNESCO's cultural preservation programs illustrate Spain's effective use of culture as a means of fostering international dialogue and influence [6, 8].

The growing importance of cultural diplomacy within Spain's broader foreign policy framework is evident in the increasing institutional support provided by the Ministry of Foreign Affairs and other governmental and semi-governmental bodies. Recognizing that cultural engagement can open political and economic doors that traditional diplomacy cannot, Spain has strategically positioned culture as a vital pillar of its international relations [3]. This approach has not only enhanced Spain's global reputation but has also reinforced its connections with diverse regions, from Latin America to Asia and Africa. Looking forward, the future of Spain's cultural diplomacy will depend on its ability to innovate, foster international cooperation, and safeguard cultural diversity. Embracing digital technologies will be crucial for expanding Spain's cultural footprint and reaching new audiences in an increasingly virtual world [8].

Additionally, cultural diplomacy must continue to reflect Spain's internal diversity, offering a more pluralistic and authentic narrative that resonates with global audiences while strengthening national unity. Greater collaboration with international partners, both governmental and non-governmental, will also be essential to addressing shared challenges and promoting intercultural understanding. Summing up, in an era characterized by geopolitical shifts, cultural tensions, and technological disruption, Spain's commitment to a forward-looking, inclusive, and resilient cultural diplomacy strategy will be key to maintaining its influence and prestige on the world stage. By continuing to balance respect for tradition with innovation and openness, Spain can consolidate its role as a leader in global cultural engagement in the decades to come.

References

1. Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the Mind, Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. McGraw-Hill.
2. Luis G. Martínez del Campo (2015). Cultural Diplomacy: A Hundred Years of the British-Spanish Society. Spanish Ministry of Foreign Affairs.
3. Official website – Cultural and Scientific Diplomacy (date of access 03/05/2025) URL:<https://www.exteriores.gob.es/en/PoliticaExterior/Paginas/DiplomaciaCulturalCientifica.aspx?>
4. European Cultural Institutes Abroad, the European Parliament (2016) URL:<https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/56341>
5. Instituto Cervantes addresses the work of cultural diplomacy in the EU in Brussels by The Diplomat in Spain (2024) URL: [Instituto Cervantes addresses the work of cultural diplomacy in the EU in Brussels – thediplomatinspain.com](https://thediplomatinspain.com)

6. The State of Culture in Spain 2020. SPAIN'S CULTURAL ACTION ABROAD [ICE-2020], Report, Fundación Alternativas (2020). URL: 8c01767bcd5893835e03593b53c9c194.pdf
7. Instituto Cervantes, For the future: Make cultural relations count in a post-crisis global society (2020) URL: <https://blogs.cervantes.es/londres/2020/06/10/for-the-future-make-cultural-relations-count/>
8. UNESCO, Cutting Edge | Protecting and preserving cultural diversity in the digital era (2020) URL: <https://www.unesco.org/en/articles/cutting-edge-protecting-and-preserving-cultural-diversity-digital-era>
9. Real Instituto Elcano Royal Institute, The Rise of Spain's International Presence (2012) URL: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/the-rise-of-spains-international-presence/>
10. PICE Program – Acción Cultural Española official page: <https://www.accioncultural.es/en/programa-de-internacionalizacion-de-la-cultura-espanola-pice>

I. Koropenko

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

B. Oksiuta

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

A. Savchenko

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

AMBIGUITIES AND CHALLENGES OF MODERN CULTURAL POLICIES IN FRANCE

Summary. *The present article deals with the ambiguities and challenges of contemporary French cultural policy in the context of social, political, and globalisation changes. It examines the evolution of the French model of centralised cultural policy, which was historically based on a unified approach to national identity and ideas about universal values. The focus is on the clash of this traditional model with new realities: social inequality, regional differences, the impact of digital transformation, and the challenges of multiculturalism. The aim of the study is to identify strategic and conceptual tensions in contemporary French cultural policy and possible directions for its development.*

Key words: *Cultural policy, France, Cultural identity, Cultural diplomacy, Globalization.*

Statement of the Problem. Culture has long been a central component of French national identity. Since the Enlightenment, France has positioned itself as a bearer of universal values and high culture, promoting a centralised model of cultural development supported by the state. Officially, «equal access to culture» is enshrined as a constitutional principle, with the state responsible for ensuring cultural participation for all citizens [1].

In the 21st century, however, this traditional model faces significant challenges. The increasing complexity of French society, characterised by social inequality, regional

disparities, and the digital transformation of cultural consumption, has created new tensions.

One of the greatest challenges to French cultural identity today is globalization. The fear of cultural dilution has led to defensive policy stances and ongoing debates about how to preserve national specificity in a world of transnational flows [2].

These tensions are further complicated by internal political dynamics. In response to these challenges, cultural policy is adapting. France is increasingly using its cultural and creative industries as instruments of soft power on the international stage. As outlined by the Ministry for Europe and Foreign Affairs, «cultural diplomacy is a key component of France's external action, aimed at promoting French ideas, language, and artistic creation around the world» [3].

France thus finds itself at a crossroads between tradition and transformation. While culture remains a cornerstone of national identity, the French model today must face the challenges of globalization, internal diversity and changing societal expectations.

Analysis of recent research and publications. The methodological basis of the study was the work of scholars such as G. Hofstede, V. Dubois, P. Gordon, and E. Chabal, who provide valuable insights into the evolution of French cultural policy. Dubois (2016) identifies tensions between the ambition to democratize culture and the persistence of elitism. Gordon and Meunier (2016) emphasise the pressures of globalization, which challenge France to preserve its cultural identity while adapting to international trends.

Immigration and multiculturalism, discussed by Hargreaves (2007) and McKeever (2024), further complicate national cohesion. Recent reports from the Compendium of Cultural Policies & Trends (2023) highlight efforts to modernise and promote inclusivity, yet debates over identity, noted by Chabal (2024), continue to create divisions. Additionally, France's cultural diplomacy (Chaubet, 2017; France Diplomacy, 2023) reflects the growing link between culture, politics, and economic interests.

Purpose of the research. The purpose of this article is to study the main challenges and contradictions in the development of France's cultural policy. It aims to analyse how French cultural policy is adapting to new global and social realities. Special attention is given to balancing the preservation of national identity with openness to multicultural influences.

The key findings. The preservation of French cultural identity in the 21st century requires a significant reform of cultural policies, aimed at balancing the safeguarding of traditional cultural elements with the necessity to adapt to multicultural realities. This dual objective reflects deeper societal shifts influenced by globalization, migration, and internal debates about national identity.

Theoretical frameworks such as Hofstede's cultural dimensions provide insight into France's socio-cultural fabric. High levels of individualism, uncertainty avoidance, and a strong sense of national identity shape the country's preference for centralized, state-led cultural policymaking [1]. These cultural traits explain the resilience of traditional approaches even as modern pressures demand change.

Despite global challenges, France maintains a robust institutional framework for supporting its arts, heritage, and creative sectors. The Compendium of Cultural Policies & Trends highlights the prioritization of cultural access, decentralization, and diversity promotion as central strategic objectives [2]. These initiatives indicate a gradual shift from the historical centralized model toward more inclusive and regionally responsive policies. Nevertheless, this transition is not without contradictions. Dubois (2016) argues that France's ambitious cultural policies often struggle to reconcile the integration of new cultural expressions with the preservation of historical identity [3]. This tension reveals a broader ambiguity in France's cultural narrative, particularly in the context of immigration and evolving national values. As Gordon and Meunier (2016) emphasize, globalization is not solely an economic process but a transformative cultural force that questions national uniqueness and traditional policy models [4]. French cultural policy must therefore navigate the fine line between embracing global cultural flows and defending its distinctiveness. This delicate balance reflects a broader «identity crisis» within French society, driven by debates around immigration, integration, and social cohesion. Cultural policy thus becomes a tool not only for artistic development but also for nation-building and social inclusion [5]. The role of cultural institutions expands into the realm of civic engagement and the redefinition of collective identity. In response, researchers such as Perrin and Delvainquière (2023) advocate for a decentralized and participatory cultural governance model.

The model enables broader engagement with diverse communities across France and aligns with the growing demand for cultural equity and democratization. [6].

Returning to Hofstede's model, the dimensions of high-power distance and individualism further explain the persistence of a top-down approach in French cultural governance [7]. However, this approach is increasingly challenged by calls for grassroots participation and inclusive policymaking. On the international stage, France's cultural diplomacy reflects a similar duality. Reports from the Forum Kultur und Außenpolitik (2023) show that while France adapts to global cultural trends, it simultaneously seeks to assert leadership in international cultural arenas, often walking a fine line between soft power influence and cultural imperialism [8]. This strategic use of culture as a tool of foreign policy is also evident in the integration of cultural and creative industries (CCIs) into France's diplomatic agenda. According to France Diplomacy (2023), CCIs are now promoted not only for their economic contributions but as instruments for enhancing France's international image and influence [9]. Historically, this emphasis on projecting cultural values abroad is deeply rooted. Chaubet (2017) traces over 150 years of French cultural diplomacy, showing how earlier universalist visions have gradually evolved into more pluralistic and cooperative approaches [10]. This evolution reflects France's need to maintain relevance in a culturally diverse world. Domestically, however, immigration and integration policies have had a substantial impact on the cultural field. McKeever (2024) discusses how reforms under President Sarkozy prioritized national identity over multiculturalism, creating tensions around representation and access to culture for immigrant communities [11]. Recognizing the role of younger generations, the European Commission's Youth Wiki (2024) identifies youth engagement as a vital factor in shaping future cultural narratives [12]. These initiatives empower youth to co-create a more diverse and inclusive vision of French identity. Moreover, cultural diplomacy has shifted from unilateral promotion to mutual exchange and co-creation. The Ministry for Europe and Foreign Affairs advocates a «dialogue of cultures» model, which reflects both respect for diversity and the need for reciprocal engagement with international partners [13].

Language policy remains a complex and emotionally charged component of cultural identity. As Gordon (1978) shows, the French language has historically served as a tool of national unity, especially during the 20th century [13].

Such legacy continues to influence contemporary debates over linguistic diversity. Schiffman (1996) emphasizes that ideological assumptions about language—such as the superiority of French or the perceived threat of English – shape how language policies are crafted and implemented [14–17]. As France confronts its multilingual and multicultural reality, rethinking these assumptions is essential for developing truly inclusive cultural and linguistic policies.

Conclusion. In general, contemporary French cultural policy stands at a pivotal crossroads, balancing the legacy of centralised governance with the demands of a multicultural and globalized society. The country’s efforts to preserve its cultural identity increasingly rely on reforms that promote inclusivity, decentralisation, and active engagement with diversity. Through the development of creative industries, international cultural diplomacy, and targeted support for youth creativity, France is gradually transitioning from a model based on universalism to one rooted in dialogue and pluralism. This transformation reflects the broader challenge of reconciling tradition with innovation in a rapidly changing world. As the analysis shows, the success of French cultural policy in the 21st century will depend on its ability to adapt without losing sight of its foundational values.

References

1. Dubois V. The French Model and its Crisis: Ambitions, Ambiguities and Challenges of a Cultural Policy. Dialnet.
URL: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/5820821.pdf>
2. Gordon P. H., Meunier S. GLOBALIZATION AND FRENCH CULTURAL IDENTITY. Brookings Institution – 2016 – URL: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/globalfrance.pdf>
3. Chabal E. France’s identity crisis. The University of Edinburgh - 2024 - URL: <https://emilechabal.com/files/francesidentitycrisis.pdf>
4. Country profile. France. Compendium of Cultural Policies & Trends Culture Policy Database. URL: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/?id=13>
5. Hofstede G., Hofstede G. J., Minkov M. – 2010 – URL: https://e-edu.nbu.bg/pluginfile.php/900222/mod_resource/content/1/G.Hofstede_G.J.Hofstede_M.Minkov%20-%20Cultures%20and%20Organizations%20-%20Software%20of%20the%20Mind%203rd_edition%202010.pdf
6. The 6 dimensions model of national culture by Geert Hofstede. Geert Hofstede. URL: <https://geerthofstede.com/culture-geert-hofstede-gert-jan-hofstede/6d-model-of-national-culture/>

7. France (2023). Forum Kultur und Außenpolitik – ifa. URL: <https://culturalrelations.ifa.de/en/research/results/france-country-report-2023/>
8. Cultural and creative industries, key to our foreign policy. France Diplomacy – Ministry for Europe and Foreign Affairs. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/cultural-diplomacy/cultural-and-creative-industries-key-to-our-foreign-policy/>
9. Chaubet F. French cultural action in the world: 150 years of experiences. *Politiques de la culture*. – 2017 - URL: <https://chmcc.hypotheses.org/2735>
10. McKeever A. Immigration and integration policy change in France during Sarkozy's era. *French Politics*. SpringerLink. URL: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41253-024-00239-2>
11. National strategy on creativity and culture for young people. France. European Commission. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/france/83-national-strategy-on-creativity-and-culture-for-young-people>
12. Cultural Diplomacy. France Diplomacy – Ministry for Europe and Foreign Affairs. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/cultural-diplomacy/>
13. Gordon, D. (1978). *The French Language and National Identity*. Mouton, The Hague, Paris, New York. URL: https://books.google.com/books/about/The_French_Language_and_National_Identit.html?hl=ru&id=q64DDgAAQBAJ
14. Schiffman, H. F. (1996). *Linguistic Culture and Language Policy*. London. URL: https://books.google.com/books/about/Linguistic_Culture_and_Language_Policy.html?hl=ru&id=5rsM07LB0h8C
15. Hargreaves, A. G. (2007). *Multi-Ethnic France: Immigration, Politics, Culture and Society*. Routledge. https://books.google.com/books/about/Multi_Ethnic_France.html?hl=ru&id=kW19AgAAQBAJ
16. Vigouroux C. B. Francophonie. JSTOR, 2014. URL: <https://www.jstor.org/stable/43049308>
17. Kritzman L. D. *Identity Crises: France, Culture and the Idea of the Nation*. JSTOR. – 1995. URL: <https://www.jstor.org/stable/3685087>

M. Kostenko

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

THE PARADOX OF CULTURAL IDENTITY IN CANADA: ISSUES AND PROBLEMS

In the age of globalization, cultural identity is an important aspect of any country's global position. With the rise of tourism and cultural exports, the importance of having a strong and pronounced cultural identity has never been higher. A big problem with creating a cultural identity, though, is that the process of developing it is long and arduous. It requires a lot of resources and projects to even have a chance to succeed, and a lot of reach to be influential at all on the global scale. As such, there are many countries that

fail to create an impactful cultural identity, although they would still have that is primarily used domestically. There exists a country, though, that has an existing cultural identity on a global scale, but only has a fractured one internally. This country is, of course, Canada.

An important element of Canada's fractured cultural identity is that it is a consequence of many different years' worth of events, spanning from the country's inception to the current day. Even at the inception of Canada, the country had already begun facing problems in terms of creating a cultural identity. Canada was originally one of the colonies of the British Empire, being one of their main entry points into North America.

As such, the country has always had a large influence from British culture, especially in the English-speaking parts of the country. Over the years, this culture has shifted into its own version, giving birth to the «English Canadian» cultural identity [1].

The French have also expanded themselves to the American continent with their own settlers during that time. This, though, has not been a long-lasting occupation, as the British took over those territories and integrated them into Canada. These territories are the territories of modern-day Quebec province, where most of the descendants of those French settlers resided. These people adopted the French culture identity and have evolved it in their surroundings, leading to the creation of the «French Canadian» identity [2].

Due to their origin and the discrimination done by the «English Canadian» government during the early and middle years of the country's existence, a large amount of these «French Canadians» do not see themselves as a part of Canada, but instead as a minority that was forced to be here by the «English Canadians». As such, there has been a lot of friction between these two groups, especially politically, where the province has even had a vote to leave Canada in 1995, resulting in a media storm that ended with a 50.3%/49.7% towards not leaving Canada. Although historians consider this fact as more of a political stunt with no actual attempt at a secession movement behind it, things like Brexit have signaled that signs like these have to be taken seriously [1].

The French are, of course, not the only minority that exists inside of Canada, as another major faction are the indigenous people of Canada. These were the people that lived on the North American continent before the French and English moved to colonize

it, and who were then pushed out of their native territories by the colonizers and then discriminated against. This has caused them to have an oppositional view of Canada as a nation, as it has caused many problems to them since its inception. Although the Canadian government has been trying to fix their relationship with them, these attempts were usually halfhearted and made only to pander to a voting bloc.

Although these three groups are the three main groups that make up Canada's cultural identity, there exists many different subcultures due to a very important factor in Canadian policy. Canada, being a developed western nation, attracts many different migrants from across the globe, creating many subdivisions around the country.

These subdivisions are usually made up of another cultural identity, one that belongs to another country. These are usually close knitted communities that rarely interact outside of their bubble. This leads to them being heavily underrepresented in the political sphere [3]. Although these English Canadian group may look hegemonic due to their massive presence in Canadian politics, they are not a united force. There is a major split between them, which can be especially felt in the political sphere, with the 2025 Canadian Federal Election being an extremely debated topic in Canada's English-speaking world. This «split» has many different causes, with the biggest one being geographical positioning. English Canadians on the eastern side of the country tend to be in much more developed regions, especially with how the center of population of Canada is located to the east. This leads to an English Canadian cultural identity that embraces multiculturalism as an ideal, with a strong support for integration policies for existing and new cultures arriving in the country. The western side of Canada, though, is a much less developed region, with a lot fewer financial investments being made by the government. This leads to them having a more antagonistic outlook on multiculturalism, seeing it as a wasted effort that would require much more effort, and with possibly negative results as the country would not be able to support its population. This leads to a lot of friction between both sides, especially with how important the topic of multiculturalism is in Canada [4]. Any reference to Canadian cultural identity always leads to a discussion of Canadian history, as they have had a very unfortunate history with the subject of multiculturalism. Canada, at its inception, was an extremely Christian country, and was extremely opposed to the indigenous culture due to it not being of «western origin», which

lead to over 100 years of the Residential School System. This system was an attempt by the Canadian government to impose their English Canadian culture onto indigenous children, therefore erasing any existence of an indigenous culture in future generations. In today's day and age, this is seen as an extremely inhumane and evil system, which leads to a very conflicted attitude towards Canada's founders and leaders, as they let this system exist in their country uninterrupted, while also making the pavement of what became modern Canada. This bleeds into the cultural identity of Canada, as a country's history always has an influence on cultural identity [5].

Indeed, one cannot forget the influential foreign factors that Canada must deal with. Their relationship with the USA has always been an interesting one, with lots of ups and downs in their history.

Although allies, the influence that the USA has had over Canada's cultural identity has always been a negative one. Although Canada sees itself as a completely independent country, their presence next to a world power causes them to be heavily influenced by USA policies and culture, which leads to Canadian cultural identity borrowing heavily from the USA's cultural identity, with them sharing many different cultural pieces. This leads to things like recent questions of Canadian annexation which, although quite extremist, does showcase how foreign viewers of Canada's cultural identity see little to no difference between theirs and the USA's. This leads to the government of Canada's current efforts in establishing a cultural identity. The government, on a country wide level, has been primarily focused on integrating existing and incoming cultural identities through several different policies. These policies include investments into Canadian book/film/music/TV publishing and distribution to foreign and internal markets, creations of new museums/libraries, and continuing to push their presence on the digital stage. Although these policies have been effective, they do not strike at the core issues of Canada's cultural identity, which are primarily internal conflicts made up of many different parts [2; 3; 6]. The country's division into provinces does not help the matter, as these provincial governments tend to have a lot more say in the cultural identity of the province. Quebec's provincial government tends to be more centrist on the matter, as trying to force a cultural identity on Quebec will cause massive issues in the eyes of Quebec citizens. Meanwhile, the governments of Alberta and Manitoba are a lot more

vocal about their cultural identity being different from the one being pushed by the main Canadian government, which has caused problems on the internal political stage [7]. Overall, the country of Canada is in a problematic state, one that may spiral into problems with its southern neighbor if the government does not try to quickly address this issue head on. Of course, any sort of attempt at tackling the problem may lead to a negative perception of the government, especially with how familiar Canadian history is with the issue of forcing an identity onto people not interested in it.

References

1. Angus I., The Paradox of Cultural Identity in English Canada. *TOPIA: Canadian Journal of Cultural Studies*. 2003, p. 23–38. Available at <https://utppublishing.com/doi/abs/10.3138/topia.10.23>
2. Frederick J. Fletcher. Media and Political Identity: Canada and Quebec in the Era of Globalization, *Canadian Journal of Communication*, 1998. Available at <https://cjc.utppublishing.com/doi/full/10.22230/cjc.1998v23n3a1049>
3. Goff, P., Jenkins, B. The «New World» of Culture: Reexamining Canadian Cultural Policy. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*. 2006, p. 181–196
URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.3200/JAML.36.3.181-196>
4. Zeman J., Where Is Here? Canadian Culture in a Globalized World. *Canadian Review of American Studies*, York University. 1996, p. 111–125. Available at <https://utppublishing.com/doi/abs/10.3138/cras.1997.27.3.111?journalCode=cras>
5. Lindsey Paek. Hybrid Identities in Canada: a case study of the Korean Canadian identity. Université Michel de Montaigne. 2023. URL: <https://theses.hal.science/tel-04202738/>
6. Sabine Milz. Canadian Cultural Policy-making at a Time of Neoliberal Globalization. *ESC: English Studies in Canada*. Volume 33. Association of Canadian College and University Teachers of English. 2007, p. 85–107. URL: <https://muse.jhu.edu/pub/79/article/257737/summary>
7. Mulcahy, K. V., Cultural Policy: Definitions and Theoretical Approaches. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 2006, p. 319–330. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.3200/JAML.35.4.319-330>

TRUST, COMMUNITY, AND *HYGGE* CULTURE AS CORNERSTONES OF DANISH WELFARE

Summary. *The author explores the core cultural foundations of Denmark's welfare model, namely trust, community, and the concept of hygge. It examines how these cultural values contribute to the success of the Danish welfare system and social well-being.*

The paper relies on an analysis of Denmark's cultural profile, the impact of globalization, and recent research on Danish society. The findings highlight the unique correlation between cultural attitudes and state policies, demonstrating how deeply rooted social trust, strong community ties, and the hygge lifestyle support and enhance welfare mechanisms.

Key words: *trust, community, hygge culture, Danish welfare, social cohesion.*

Statement of the problem. Culture plays a crucial role in shaping political and social structures within a country. In Denmark, cultural phenomena such as high levels of interpersonal trust, community orientation, and the popularization of the *hygge* concept directly influence the development and sustainability of the welfare system. These cultural attributes create a strong societal foundation that facilitates effective governance, economic prosperity, and social integration. Understanding the cultural underpinnings of Danish welfare is essential for interpreting its stability and global reputation as one of the happiest nations. Analysis of recent research and publications. The methodological basis of this study includes research on Denmark's cultural policies, globalization impacts, and the role of community in social development. According to the Compendium of Cultural Policies and Trends, Denmark's cultural strategy heavily emphasizes community support and social inclusiveness [1]. Research by Jensen and Westenholz in the article «Globalizing Denmark» discusses how Denmark balances openness to globalization with the preservation of strong nation values, including trust and social solidarity [2]. An analysis provided by Ivy Panda explores how globalization affects the Danish welfare state and highlights the resilience provided by cultural cohesion [3]. Further, the study by Jensen and Tan on JSTOR elaborates on Denmark's ethnocentrism balanced with open-mindedness, helping sustain trust and communal values even amid global changes [4].

Purpose of the research. The purpose of this article is to investigate the cultural aspects that underpin the Danish welfare state, focusing on the roles of trust, community spirit, and *hygge* culture. By understanding these elements, it becomes possible to

comprehend how cultural traditions and values enhance state efficiency and citizens' well-being in Denmark.

The key findings. The Danish welfare state is often admired worldwide not only for its economic achievements but for the deep cultural values that sustain it. Central to Denmark's success are three interrelated elements: trust, community spirit, and the unique lifestyle concept of *hygge*.

Each of these elements is not isolated but rather woven into the fabric of Danish daily life, politics, and social policies, creating a cultural ecosystem that supports welfare resilience. At the heart of Danish society lies an exceptionally high level of trust. Trust among citizens and toward institutions is not merely a social convenience; it is the foundation upon which the welfare system stands. Without such generalized trust, the heavy taxation necessary to fund universal healthcare, education, and social security would be politically unsustainable. Citizens contribute willingly because they believe in the fairness of the system and the honesty of their fellow citizens [2; 3]. This phenomenon invites reflection: is trust a product of effective institutions, or are effective institutions the product of a culture of trust? In Denmark, it seems to be a virtuous circle where both reinforce each other. Alongside trust, the strong sense of community embedded in Danish culture acts as a pillar of social cohesion. From local sports clubs to national cooperative movements, Danes actively participate in shaping their communal life [1]. This grassroots engagement nurtures a feeling of belonging and shared responsibility. It challenges the often-individualistic tendencies of modern societies and suggests that collective well-being is not achieved through isolated policies but through daily, voluntary acts of solidarity. It prompts the question: in an increasingly globalized and digitally mediated world, can such close community ties be maintained, or are they a unique product of Denmark's small size and cultural homogeneity? Adding another dimension to Danish welfare culture is the concept of *hygge* – often simplified abroad as «coziness» but representing much more in its native context. *Hygge* is a cultural practice that emphasizes intimacy, modesty, simplicity, and togetherness [1; 4]. It informs the way Danes build their homes, organize their social life, and even structure their workspaces. Far from being a superficial lifestyle trend, *hygge* serves a deeper function: it reduces social anxiety, promotes mental health, and strengthens informal social networks that are critical during

personal or societal crises. *Hygge* could be seen as the emotional infrastructure complementing the institutional welfare structure. Reflecting critically, one might wonder: is *hygge* something that can be deliberately cultivated through policy, or is it an organic outcome of deeper historical and cultural processes? Moreover, the interplay of trust, community, and *hygge* creates a feedback loop that fortifies the welfare state.

Trust encourages people to participate in the community; community engagement fosters interpersonal connections that are nurtured through *hygge*. Together, they form a cultural system resilient to economic shocks and social changes, including globalization pressures [2; 3]. Denmark's ability to integrate immigrants, adapt to economic restructuring, and maintain public support for welfare policies despite global neoliberal trends can largely be attributed to these cultural characteristics. Critically examining this model raises broader questions for other societies: Can the «Danish formula» be replicated elsewhere, or is it too culturally specific? While economic models can be imported, the deep trust and community spirit rooted in Danish history may not be easily transferable. This highlights an important insight – sustainable welfare systems must align not only with economic realities but also with the cultural values of the population they serve. Thus, Denmark's case demonstrates that welfare success is not only about funding or policy design. It is about nurturing cultural practices that promote trust, solidarity, and psychological well-being, creating a society that supports and perpetuates its welfare model from within. To further support the argument that culture significantly contributes to Denmark's welfare success, it is useful to examine global happiness indicators. According to the 2025 Happy City Index published by the Institute for Quality of Life, Copenhagen is recognized as the happiest city in the world [5]. The ranking methodology evaluates variables such as education & innovation, governance & transparency, health & well-being, mobility & transport, environment & sustainability, and economy & business. *Fig. 1.*

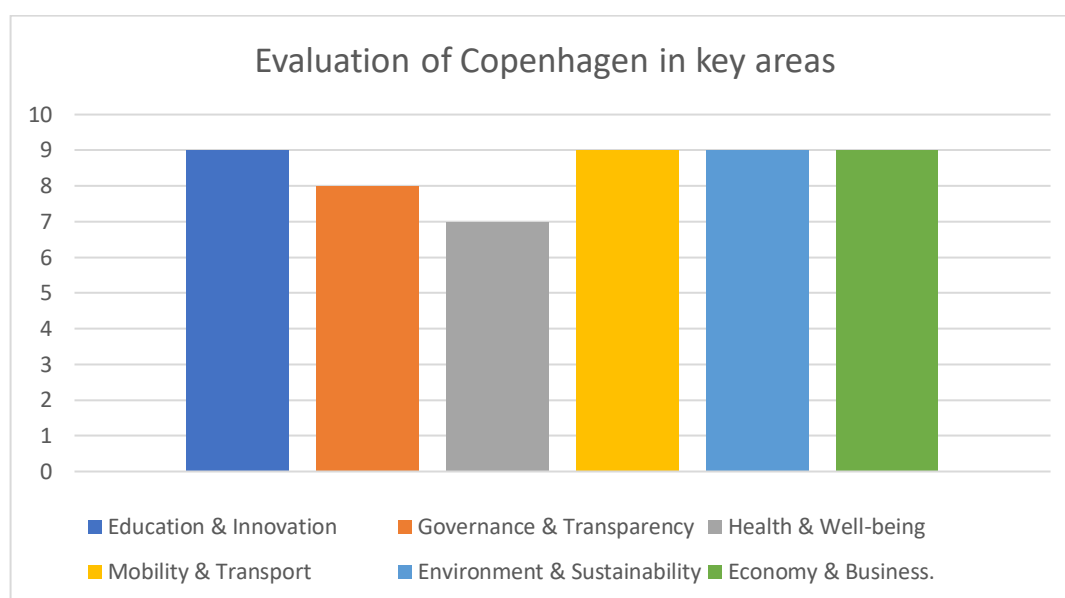
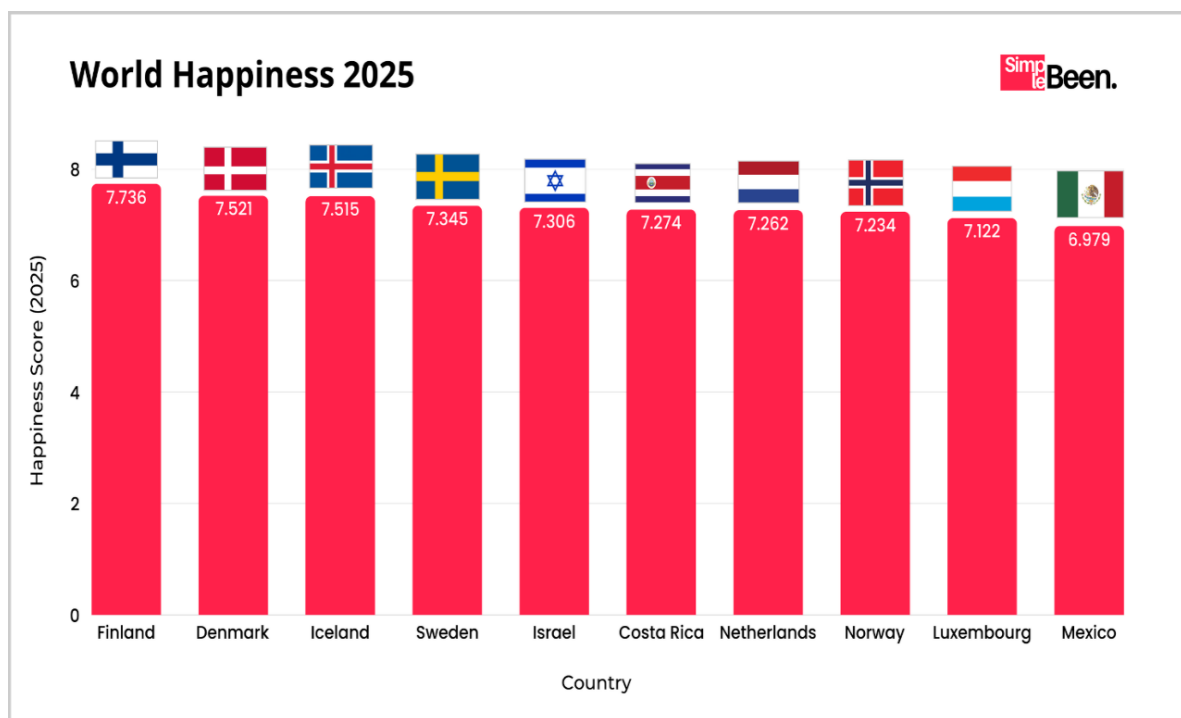

Figure 1

The diagram shows the score of six key areas of Copenhagen's development on a scale of 10. The highest scores were given to Environment & Sustainability (9.5) due to effective waste management, low pollution, and widespread use of renewable energy, and Education & Innovation (9.2) with a high level of digital skills (98%), public education, and the number of patents (6.34 per 10,000 inhabitants). Governance & Transparency (8.7) is characterized by high citizen participation (60%), open data and digital public services. Mobility & Transport (8.5) demonstrates 69% of eco-friendly travel, convenient infrastructure, and low traffic deaths (1.04 per 10 thousand). In the area of Health & Well-being (7.8), access to medical services (4.4 doctors / 1000 people) and life expectancy (79.9 years) are positive, but the level of obesity (22%) and suicide attempts (1.22 per 1000) are worrying. The lowest score is for Economy & Business (7.2), although the city has a high level of entrepreneurship (230.2 companies / 1000 residents) and low unemployment (4%) [6]. But in general, these quantitative indicators confirm the cultural analysis presented in this article. They demonstrate that national well-being is not only determined by economic performance, but also by the strength of interpersonal relationships, civic engagement, and a shared sense of security. Denmark's leadership is no accident – it reflects the cultural synergy of trust, community, and *hygge* in action.

In 2025 the World Happiness Report has defined Denmark as the second-happiest country in the world. The country scores 7.581.

Retrieved from <https://worldhappiness.report/ed/2025/>

The Report is the world's foremost publication on global wellbeing and how to improve it. It combines wellbeing data from over 140 countries with high-quality analysis by world-leading researchers from a wide range of academic disciplines. Happiness rankings are determined by analyzing comprehensive Gallup polling data from 149 countries in six particular categories: gross domestic product per capita, social support, healthy life expectancy, freedom to make your own life choices, generosity of the general population, and perceptions of internal and external corruption levels. The Report is published annually by the University of Oxford's Wellbeing Research Centre in partnership with Gallup, the UN Sustainable Development Solutions Network. Denmark's values for each of the six variables are quite comparable to those of Finland which is the leader. In fact, Denmark has even outscored the leader in multiple categories, including GDP per capita and generosity. According to the Report, Denmark is known for its Viking heritage and modern hygge design. Denmark has an advanced economy with strong renewable energy sector.

Conclusion. The Danish welfare state stands as a profound example of how cultural values serve as essential supports for political and economic systems. Trust, community spirit, and hygge culture are not external embellishments to the welfare system; they are the very essence of its success. Denmark's experience teaches that public policies alone

cannot sustain social prosperity without a corresponding cultural foundation. Effective governance is, in many ways, a reflection of the social trust and cohesion cultivated within everyday life. This paper also prompts critical reflection: while the Danish model is often cited as an example to follow, it reminds us that true welfare success must be rooted in authentic cultural conditions rather than imposed from above. Trust, community, and a shared sense of well-being cannot be legislated into existence but must emerge naturally within the cultural context of each society. In a world facing increasing polarization and individualization, Denmark offers a vision of how a culture of solidarity can still thrive – and how the simplest aspects of human connection, such as trust and belonging, can build the most resilient societies. It is no coincidence that Denmark consistently ranks among the happiest countries in the world, as its cultural foundations directly nourish both individual well-being and collective resilience.

References

1. Country profile. Denmark. Compendium of Cultural Policies & Trends [Electronic Resource]. – Available at: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/?id=10>
2. Jensen, T., Westenholz, A. Globalizing Denmark. // International Studies of Management and Organization, 2012. – Available at: https://www.researchgate.net/publication/274546115_Globalizing_Denmark
3. Denmark: Globalisation and the Welfare State Report [Electronic Resource]. – Available at: <https://ivypanda.com/essays/denmark-globalisation-and-the-welfare-state/>
4. Jensen, T., Tan, S. Globalizing Denmark: Open-Minded While Ethnocentric. – Available at: <https://www.jstor.org/stable/43301654>
5. Happy City Index 2025. // Happy City Index [Electronic Resource]. – Available at: <https://happy-city-index.com/>
6. Copenhagen. // Happy City Index 2025 [Electronic Resource]. – Available at: <https://happy-city-index.com/Copenhagen/>
7. World Happiness Report 2025. Available at <https://worldhappiness.report/about/>

IDENTIFICATION OF MINORITIES IN CHINA: OFFICIAL POLICIES

Summary. *This paper explores the official approach of China to identifying ethnic minorities, focusing on historical developments, contemporary practices, and related political and cultural contexts. Using Hofstede's cultural dimensions model and an analysis of China's political structure, the study examines how centralized control, collective values, and historical policies have influenced minority recognition. It highlights the inconsistencies in the application of recognition criteria and the tension between official policies and international human rights standards. The research aims to provide a comprehensive understanding of the intersection between China's political governance and its ethnic diversity management.*

Key words: *China, ethnic minorities, minority identification, official policies, cultural dimensions, Regional Ethnic Autonomy, political system.*

Statement of the Problem. In China, the recognition and categorization of ethnic minorities are not merely cultural or demographic matters but are deeply intertwined with the state's political and administrative strategies. The existence of minority groups is officially determined through a state-led process, granting recognized groups specific rights and privileges. However, this process raises critical questions regarding the objectivity of recognition, equality before the law, and the respect for self-identification principles enshrined in international human rights frameworks. The issue is further complicated by China's centralized political system and cultural norms that prioritize social harmony and unity, often at the expense of ethnic distinctiveness.

Analysis of Recent Research and Publications. Recent research on this topic has shown that China's approach to minority identification is a result of both internal political considerations and broader cultural tendencies. Hofstede's 6-D model reveals that Chinese culture is characterized by high power distance and strong collectivism, which supports centralized decision-making and control over group identities [1]. The political structure of China, dominated by the Chinese Communist Party (CCP), reinforces this approach by subordinating individual and group rights to the state's priorities [2].

Historical overviews provided by Britannica emphasize that China's modernization efforts have consistently been accompanied by efforts to standardize culture and promote national unity, often leading to the suppression of distinct ethnic practices [3]. Meanwhile, Wen (2013) highlights how internalized cultural norms influence behaviour expectations,

both domestically and abroad, suggesting that minority groups are pressured to conform to majority standards of behaviour [4].

The most detailed account is given by Wang (2015), who analyses the Ethnic Identification Project, revealing that the criteria for minority recognition were inconsistently applied, often influenced by political rather than purely cultural or social considerations. Wang also criticizes the fixed ethnic classifications imposed by the state, arguing that they create rigid divisions and fail to respect individuals' evolving identities, thereby violating international standards [5].

Purpose of the Research. The purpose of this research is to analyse the official policies and practices employed by China in the identification and management of ethnic minorities.

The paper aims to understand how cultural dimensions and political structures have shaped these practices, to identify the main challenges and inconsistencies within the system, and to assess how these practices align – or conflict – with international human rights obligations. The findings intend to contribute to a broader academic discourse on state management of ethnic diversity and the tension between national unity and minority rights.

The Key Findings. The identification of ethnic minorities in China is deeply rooted in the historical and political developments of the early People's Republic of China. After the establishment of the PRC in 1949, the Chinese Communist Party faced the challenge of managing an extremely diverse population, with over 400 self-identified ethnic groups recorded in the first national census. To address this, the Ethnic Identification Project was launched, spanning from the 1950s to the 1980s, aiming to create a manageable and politically viable framework of minority recognition. Drawing on a flexible interpretation of Stalin's four-element definition of nationality – common language, territory, economic life, and culture – the Chinese authorities ultimately recognized 55 minority groups alongside the Han majority, forming the structure of the «56 nationalities» still in place today [5].

The process of recognition was not purely academic. It was shaped by political considerations, ensuring that recognized groups would contribute to national stability rather than foster separatism. Some groups were merged or split to prevent regional

concentrations of minorities that could challenge central authority, demonstrating that the ethnic classification in China was a politically strategic exercise rather than an objective demographic survey [5].

China's cultural environment, as analysed through Hofstede's 6-D model, helps explain why this centralized approach to minority identification was not only possible but widely accepted. Chinese society exhibits a high-power distance, meaning that hierarchical structures and top-down decision-making are considered natural and legitimate. Moreover, China's strong collectivist orientation places the interests of the larger group – the nation – above those of individual ethnic communities [1]. These cultural traits underpin the state's emphasis on national unity and justify extensive intervention in matters of ethnic identity.

The political structure of China, characterized by one-party rule and limited tolerance for political dissent, further strengthens these tendencies. Within this framework, minority policies are developed and implemented exclusively by the central authorities, with little room for autonomous initiatives from the minority groups themselves [2]. As a result, the recognition of minorities and the management of their rights are framed primarily as matters of administrative convenience and political necessity rather than genuine cultural preservation.

The actual practices during the Ethnic Identification Project reveal considerable inconsistency and selectivity. Investigators applied varying standards depending on the region and the political context. For example, groups sharing similar languages and customs could be classified differently across provinces, depending on local administrative priorities. In some cases, smaller or politically sensitive groups were absorbed into larger, officially recognized minorities to streamline governance and preempt any potential for ethnic mobilization. These practices highlight that the identification of minorities in China was shaped less by cultural or anthropological realities and more by the strategic interests of the state [5].

At the same time, the recognized minorities were often expected to conform to a standardized image constructed by the state. This included adopting specific cultural symbols, participating in state-approved cultural festivals, and aligning their identities with the overarching narrative of the *Zhonghua Minzu* — the unified Chinese nation [5].

As a result, the state's management of ethnic diversity has involved not only the recognition but also the active shaping of minority identities, reinforcing national cohesion at the cost of genuine cultural pluralism.

Continuing from this foundation, several significant issues arise regarding China's practice of minority identification. A major problem lies in the selective and politically motivated application of the recognition criteria. Although the state officially referred to cultural, linguistic, and historical elements when determining minority status these criteria were applied inconsistently. Some groups were granted minority status based on minor cultural differences, while others with distinct identities were denied recognition. The flexibility in applying standards allowed the government to control the number of recognized minorities and manage their distribution strategically across the country [5].

Another critical consequence of the identification system is the creation of rigid internal divisions within the population. Once an individual's ethnic status is officially registered, it becomes almost permanent, influencing their access to education, employment opportunities, and social benefits. Although the official rhetoric emphasizes national unity, the fixed ethnic classification reinforces a sense of «otherness» among minorities, distinguishing them both from the Han majority and from each other. Over time, this has led to a heightened ethnic consciousness, which, paradoxically, may increase the risk of social fragmentation – the very outcome the government sought to avoid [5].

Additionally, the preferential policies available to recognized minorities have led to inequality and resentment, not only among unrecognized groups but also among different minority communities themselves. Minorities living outside designated autonomous areas often cannot fully exercise the rights supposedly guaranteed under the Regional Ethnic Autonomy Law, such as cultural preservation and local governance. Unrecognized groups are completely excluded from the minority protection regime, creating a stratified system where rights and privileges are distributed unevenly [5].

From the perspective of international law, China's practices present notable contradictions. According to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR) and the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (ICERD), which China has ratified, minority rights

should be protected without discrimination, and individuals should have the freedom to self-identify. However, China's ethnic identification system is largely state driven, leaving little room for personal choice. Official recognition is a prerequisite for claiming minority rights, and changing one's ethnic identity is subject to strict regulations and administrative approval. This approach conflicts with the principle that the existence of minorities is a matter of fact and should not depend on government recognition [5].

Furthermore, China's emphasis on cultural conformity and national unity often comes at the expense of genuine cultural diversity. The state's policy of Sinicization pressures minority groups to assimilate linguistically, culturally, and politically, limiting the space for the preservation of unique traditions and identities [3; 5].

This process risks eroding the rich tapestry of China's ethnic mosaic, even as it aims to promote national cohesion.

In conclusion, the identification and management of ethnic minorities in China illustrate a complex interplay between political control, cultural expectations, and international obligations. While the system has succeeded in creating a stable and administratively manageable structure of recognized minorities, it has also generated significant challenges. The rigid classification of ethnic identities, the selective recognition process, and the pressure toward assimilation undermine efforts to protect minority rights and promote cultural pluralism. Future reforms would need to address these issues by introducing more transparent, consistent, and rights-based approaches to minority recognition, ensuring that all ethnic groups, whether recognized or not, enjoy equal respect and protection under the law.

References

1. The 6-D model of national culture [Electronic Resource]. – Режим доступа: <https://geerthofstede.com/culture-geert-hofstede-gert-jan-hofstede/6d-model-of-national-culture/>
2. Politics of China [Electronic Resource]. – Режим доступа: https://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_China#:~:text=The%20Chinese%20political%20system%20is,and%20civil%20rights%20are%20curtailed
3. Social, political, and cultural changes in China [Electronic Resource]. – Режим доступа: <https://www.britannica.com/place/China/Social-political-and-cultural-changes>
4. Wen, G. (2013). Cultural differences cause Chinese «misbehaviour» abroad. Retrieved February 4, 2017, – Режим доступа: http://www.china.org.cn/opinion/2013-08/23/content_29804708.htm

5. Linzhu, W. (2015). The identification of minorities in China. Asian-Pacific Law and Policy Journal, 16 Режим доступа: https://manoa.hawaii.edu/aplpj/wp-content/uploads/sites/120/2015/09/APLPJ_16_2_Wang.pdf

Yu. Lykhota

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

CHINA'S CULTURAL POLICY IN THE AGE OF GLOBALIZATION: BETWEEN TRADITION AND MODERNIZATION

Summary. *The article explores the key vectors of China's cultural policy in the context of globalization. It investigates the ways in which the People's Republic of China balances its historical cultural traditions with the imperatives of modernization and international cultural competitiveness. The study also analyses the ideological underpinnings of China's global cultural strategy, the tools used to export soft power, and the tensions between cultural preservation and innovation. Particular attention is paid to the dual domestic-international nature of China's cultural agenda.*

Key words: *cultural policy, soft power, China, globalization, modernization, tradition, cultural diplomacy.*

Statement of the problem. In the 21st century, globalization has exerted a profound influence on the cultural identities of nation-states, compelling them to adapt their internal cultural strategies to the demands of global interconnectedness. For China – a country with one of the world's oldest civilizations and a rich cultural heritage – the globalization era presents a distinct dilemma: how to modernize and globalize its cultural output without undermining its core traditional values.

The urgency of this problem has intensified under the leadership of Xi Jinping, who has advocated for «*cultural self-confidence*» (文化自信) as a pillar of national rejuvenation. China's cultural policy thus reflects not only a need for external cultural recognition but also an internal desire to assert ideological control and resist what is often perceived as the cultural hegemony of the West. The state's increasing involvement in shaping narratives, both domestically and abroad, makes this a particularly relevant field of research in intercultural communication and international cultural policy studies.

Furthermore, the interaction between modernization and tradition in China's cultural strategy raises critical questions about authenticity, censorship, national identity, and global perception. The problem lies in reconciling Confucian and socialist legacies with creative innovation, digital transformation, and the global marketplace of ideas. This

dialectical tension is foundational to understanding the dynamics of China's cultural engagement on the world stage.

Analysis of recent research and publications. Numerous scholars have examined China's soft power initiatives, including Joseph Nye [1], who coined the concept, and Chinese academics like Zhang Weiwei and Yan Xuedong [2], who emphasize «civilizational confidence». Studies reveal China's attempts to reshape its global image through Confucius Institutes, cultural exchanges [3], and international media. At the same time, domestic policies such as Xi Jinping's emphasis on «cultural self-confidence» reflect a deliberate approach to safeguarding national values.

Purpose of the Research. The aim of this article is to examine how China's cultural policy navigates the intersection of tradition and modernization in the global era. The research focuses on the tools and narratives used by the Chinese government [5] to preserve cultural identity while enhancing its international image. It also seeks to explore how cultural policy functions as an element of soft power and national strategy.

The Key Findings. The study finds that China's cultural policy combines preservation of traditional values with active cultural globalization. While Confucian and national symbols are emphasized domestically, international efforts focus on modernized, appealing narratives. Initiatives like Confucius Institutes and media exports demonstrate China's attempt [4] to project soft power, though they face limitations due to political control and global scepticism. Overall, the policy reflects a strategic blend of heritage and innovation.

Main Material. China's cultural policy in the age of globalization operates within a paradoxical but deliberate duality: the assertion of traditional cultural continuity on the one hand, and the pursuit of cultural innovation, global competitiveness, and digital adaptation on the other. This dual orientation reflects both ideological imperatives and strategic necessities. It is through this dynamic interplay that China has sought to craft a unique cultural model – rooted in Confucian heritage and socialist values, yet responsive to the global cultural marketplace. At the domestic level, Chinese authorities have institutionalized culture as an essential component of national strength. Cultural policy is not an autonomous sector but is tightly integrated with political and economic goals under the overarching concept of the «Great Rejuvenation of the Chinese Nation». The state

maintains control over cultural content through agencies like the Central Propaganda Department and the Cyberspace Administration of China.

Cultural production – ranging from cinema and television to education and festivals – is curated to promote national pride, moral values, and ideological unity.

One of the key mechanisms of cultural preservation and innovation is the policy of *cultural confidence*, officially articulated during the 19th National Congress of the Communist Party of China in 2017. This concept asserts that Chinese civilization, with its 5,000-year legacy, provides the philosophical and ethical foundation needed for modern governance and future development. As such, Chinese policymakers encourage the integration of classical thought (such as Confucianism, Taoism, and Legalism) into modern curricula, public discourse, and the creative industries.

In parallel, China has intensified efforts to modernize and globalize its cultural outreach. The internationalization of Chinese culture is part of its broader soft power strategy, aimed at reshaping global perceptions of China as a peaceful, sophisticated, and responsible global actor. The Confucius Institutes – now operating in over 150 countries [5] – serve as a cornerstone of this effort. These institutes promote Chinese language and culture abroad, although they have also attracted criticism regarding issues of academic freedom and political influence.

Furthermore, China's cultural diplomacy has extended into international film, art, and digital media. State-sponsored studios like China Film Group collaborate with global producers to co-finance and distribute films with «positive» Chinese themes. Tech giants such as Tencent and Byte Dance act as both content creators and gatekeepers, shaping global media narratives through platforms like WeChat, TikTok, and Bilibili. These platforms not only project soft power but also reflect China's ambition to lead in global cultural technologies. Importantly, cultural elements are embedded within major foreign policy initiatives such as the Belt and Road Initiative (BRI). Through BRI's «people-to-people exchanges», China invests in cultural centers, educational scholarships, and media partnerships across Asia, Africa, and Latin America. These efforts promote mutual understanding and reinforce China's narrative of a multipolar, harmonious global order rooted in shared prosperity and cultural respect [6]. Despite these achievements, China's

cultural policy faces notable challenges. There exists a persistent tension between global appeal and ideological control.

While traditional values and national pride resonate with domestic audiences, censorship and political orthodoxy often diminish the authenticity and creativity of Chinese cultural exports. Additionally, perceptions of Chinese soft power are complicated by geopolitical tensions, human rights concerns, and suspicions of state influence in cultural institutions abroad [7–8].

Nevertheless, the evolution of China's cultural policy reflects a sophisticated balancing act – one that continues to adapt in response to both domestic transformations and international expectations. Rather than abandoning tradition, China reinterprets it in service of modernization, thereby constructing a hybrid cultural identity that aspires to be both distinctly Chinese and globally relevant.

References

1. Nye J. *Soft Power: The Means to Success in World Politics* / Joseph Nye. – New York: Public Affairs, 2004. – 208 p.
2. Zhang W. *The China Wave: Rise of a Civilizational State* / Weiwei Zhang. – Singapore: World Century Publishing, 2012. – 312 p.
3. d'Hooghe I. *China's Public Diplomacy* / Ingrid d'Hooghe. – Leiden: Brill Nijhoff, 2015. – 412 p.
4. Shambaugh D. *China Goes Global: The Partial Power* / David Shambaugh. – Oxford: Oxford University Press, 2013. – 432 p.
5. Rahman S. China's Foreign Policy and its Choice for Cultural Soft Power: The Tools / Syed Rahman // *Social Change Review*. – 2019. – Vol. 17(2). – P. 90–115. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://sciendo.com/2/v2/download/article/10.2478/scr-2019-0003.pdf>
6. Albert E. China's Big Bet on Soft Power / Eleanor Albert. – Council on Foreign Relations, 2018. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-big-bet-soft-power>
7. Li M. China's Cultural Exports and Soft Power in the Age of Globalization / Li Mingjiang // *Asian Perspective*. – 2011. – Vol. 35, No. 3. – P. 123–145. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.jstor.org/stable/42704681>
8. Repnikova M. Confucius Institutes and China's Soft Power: Practices and Paradoxes / M. Repnikova // *The China Journal*. – 2020. – No. 84. – P. 89–113. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/708205>

O. Stateshna

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

O. Onanchenko

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

THE ROLE OF BRITISH CREATIVE INDUSTRIES IN STRENGTHENING THE COUNTRY'S CULTURAL PROFILE WORLDWIDE

Summary. *The present article explores the role of British creative industries in strengthening the United Kingdom's cultural profile on the global stage. It examines the strategic use of soft power and cultural diplomacy, highlighting the increasing governmental support for creative sectors such as film, music, and design. The study analyses how the UK's cultural strategy operates amid global competition, Brexit-related challenges, and internal funding issues. It evaluates how culture serves both symbolic and economic functions in foreign policy. The paper also considers the implications of these strategies for international influence and identity projection.*

Key words: *cultural diplomacy, soft power, creative industries, UK cultural policy, international influence, global identity*

Statement of the problem. In the 21st century, culture has become a central tool of international influence, particularly through the lens of soft power. For the United Kingdom, the creative industries have emerged as key assets in maintaining global visibility and projecting national values. However, the implementation of this cultural strategy is occurring in a highly competitive and uncertain geopolitical environment. Questions arise regarding how cultural resources are mobilised to reinforce Britain's global role and how effective these tools are in balancing symbolic goals with economic and diplomatic realities.

Analysis of recent research and publications. A growing body of research has examined the intersection of culture, diplomacy, and global influence, particularly in the UK context. Scholars such as Nye (2004) have laid the foundation for understanding soft power, while recent policy documents like the Culture White Paper (2016) and government initiatives such as the Soft Power Council (2025) reflect the institutionalisation of cultural policy.

Additional studies explore the effects of Brexit on cultural mobility and the global expansion of British media, with academic attention also given to international funding models and comparative policy approaches.

Purpose of the research. The purpose of this article is to analyse the UK's cultural strategy and evaluate the extent to which creative industries contribute to strengthening the country's cultural presence worldwide. It aims to identify the motivations,

instruments, and outcomes of cultural diplomacy as deployed by the British government, while assessing challenges and proposing areas for improvement. The study contributes to broader discussions on the role of culture in international relations and the changing nature of global influence in the post-Brexit era.

The key findings. One of the central findings is that the UK government's cultural strategy deliberately employs soft power to enhance its international presence. This approach corresponds with the concept introduced by Joseph Nye, where influence is achieved through attraction and shared values rather than coercion or payment [1]. British cultural institutions such as the BBC, the British Council, and the Royal Family exemplify this strategy by acting as symbolic carriers of national identity. The establishment of the Soft Power Council in 2025 further institutionalised these efforts, reflecting an intentional use of culture to promote British values, foster international partnerships, and reinforce the UK's image abroad [2]. These measures align with the government's Culture White Paper, which explicitly outlines the goal of promoting Britain as a world leader in the arts and culture [3]. Another important finding is the recognition of creative industries not only as cultural resources but also as strategic drivers of economic growth. The UK's creative sector—encompassing film, television, music, gaming, and publishing—contributes over £100 billion annually to the national economy and provides employment for more than two million people [4]. In 2025, the UK Treasury announced an additional £60 million in targeted investment to support key areas such as digital content, film production, and music exports [5]. This illustrates how cultural output can simultaneously function as an instrument of international visibility and a source of economic competitiveness. However, several structural and contextual challenges limit the full implementation of this cultural strategy.

A major issue is the long-term reduction of public funding for the arts, which has led to the downsizing of local programmes, closures of venues, and increased dependency on private or commercial sponsors. These constraints undermine the inclusivity and accessibility that the national strategy seeks to promote [6]. In addition, the UK's departure from the European Union has reduced access to cross-border cultural initiatives, increased administrative burdens, and complicated collaboration with European partners [7]. Another concern is the intensifying global competition in cultural

diplomacy. Countries such as China, South Korea, and the Gulf States have made significant investments in their own soft power strategies. These developments require the UK to continuously innovate in order to sustain its relevance and influence. Furthermore, critics have noted a persistent disconnect between centralised cultural policies and local realities, particularly in underrepresented regions and communities. The dominance of London-based institutions risks projecting a narrow version of British identity, rather than embracing the full cultural diversity of the UK.

Conclusion. The analysis of the UK government's cultural strategy reveals that culture has become an integral component of the country's international positioning. Through the deliberate use of soft power, strategic support for creative industries, and diplomatic engagement via culture, the UK seeks to maintain and expand its global influence in a rapidly changing world. Initiatives such as the establishment of the Soft Power Council and substantial investment in creative sectors demonstrate the government's intention to harness culture as both a symbolic and economic asset.

However, the implementation of this strategy is not without challenges. Budget cuts, post-Brexit disruptions, and increasing global competition limit the scope and impact of British cultural diplomacy. Additionally, tensions between centralised policymaking and local access highlight the need for a more inclusive and decentralised cultural approach. To remain a leading cultural power, the UK must strengthen the financial sustainability of its cultural sector and ensure that cultural representation reflects the full diversity of its society. In sum, the UK government's cultural policy is a multifaceted instrument that blends diplomacy, identity, and economic development. Its success in the global context will depend on the country's ability to adapt its strategic vision to contemporary challenges and to forge meaningful cultural connections worldwide.

References

1. Nye J.S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. – New York: Public Affairs, 2004. – 191 p.
2. Cultural figures and royals to boost UK's global influence in 'soft power council' [Electronic resource] // *The Guardian*. – 2025, January 17. – Retrieved from: <https://www.theguardian.com/uk-news/2025/jan/17/cultural-figures-and-royals-to-boost-uk-global-influence-in-soft-power-council>
3. Department for Digital, Culture, Media & Sport. *The Culture White Paper* [Electronic resource]. – 2016. – Retrieved from:

https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a8149efe5274a2e8ab53297/DCMS_Arts_and_Culture_White_Paper_Accessible_version.pdf

4. DCMS. Creative Industries Economic Estimates [Electronic resource]. – 2023. – Retrieved from: <https://www.gov.uk/government/statistics/creative-industries-economic-estimates-2023>

5. £60 million boost for creative industries to turbocharge growth [Electronic resource] // UK Government. – 2024, June 14. – Retrieved from: <https://www.gov.uk/government/news/60-million-boost-for-creative-industries-to-turbocharge-growth>

6. The UK should take a leaf from France's book to boost arts funding [Electronic resource] // Financial Times. – 2025, January 27. – Retrieved from: <https://www.ft.com/content/7e9b0eac-149b-4586-9804-bf6712ef57ea>

7. Hadley S., Mullen A. The post-Brexit narrative of the British Council: Re-engagement, resilience and relevance [Electronic resource] // International Journal of Cultural Policy. – 2022. – Retrieved from: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41295-022-00297-2>

8. De Voldere I., Fraioli M. Cultural and creative sectors in post-COVID-19 Europe: Crisis effects and policy recommendations [Electronic resource] // Policy Department for Structural and Cohesion Policies, European Parliament. – 2021. – Retrieved from: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/652242/IPOL_STU\(2021\)652242_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/652242/IPOL_STU(2021)652242_EN.pdf)

I. Pisotskyi

Master's Student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

TWO LANGUAGES, ONE NATION: THE ROLE OF BILINGUALISM IN BELGIUM'S CULTURAL POLICIES

Summary. *This article explores the unique case of Belgium, a federal state deeply influenced by its bilingual nature, and analyses how bilingualism shapes its cultural policies. Through an overview of Belgium's linguistic legislation, administrative structure, and regional dynamics, the study highlights how language serves both as a unifying symbol and a divisive factor. The paper further investigates how bilingualism affects nation-building, political representation, and cultural preservation, emphasizing its importance in maintaining national cohesion in a multilingual society.*

Key words: *bilingualism, cultural policy, Belgium, federalism, language legislation, national identity.*

Statement of the Problem. In multilingual states, language plays a central role in shaping identity, political relationships, and cultural narratives. Belgium, with its three official languages – Dutch, French, and German – is a paradigmatic example of how linguistic diversity can both enrich and challenge national unity. The country's bilingual structure, particularly between Dutch-speaking Flanders and French-speaking Wallonia, has significantly influenced its cultural policies and political dynamics. Understanding how Belgium manages this complexity is crucial for appreciating the broader challenges of multilingual governance and intercultural cohesion.

Analysis of Recent Research and Publications. The methodological basis of this study is grounded in the work of scholars who have examined Belgium's multilingualism and cultural autonomy. Notable contributions include those by Philippe Hambye, Laurence Mettewie, and Luk Van Mensel, who explore language policy and identity, particularly in education and public life. Maria Bech Espersen and Peter H. Nelde provide further insight into linguistic conflict, minority rights, and the broader sociopolitical impact of bilingualism. Their research highlights the complexities of Belgium's federal system and the central role of language in shaping cultural policy.

Purpose of the Research. The main objective of this article is to examine how bilingualism in Belgium impacts cultural policy, and how language functions as a tool for both differentiation and integration. By analyzing legal frameworks, regional dynamics, and administrative practices, the study provides insight into the complex interplay between language and national identity.

Key Findings. Belgium presents a compelling case of multilingual coexistence within a single national framework. The nation's unique linguistic composition has shaped not only its identity but also the architecture of its cultural and political institutions. The country's three official language communities – Dutch, French, and German – correspond to specific regions and are granted far-reaching autonomy. As a result, bilingualism is not only a characteristic of everyday communication but also a defining element of governance and cultural policy. The following analysis explores the various ways in which bilingualism shapes Belgium's cultural landscape and national unity.

Belgium's federal structure is deeply rooted in its linguistic diversity. The country is officially divided into three language communities: the Dutch-speaking Flemish Community, the French-speaking Community, and the German-speaking Community. These correspond largely, though not entirely, to the country's three main regions: Flanders in the north, where Dutch is predominant; Wallonia in the south, where French is the main language; and the Brussels-Capital Region, where both French and Dutch hold official status.

A small German-speaking area in eastern Wallonia completes the picture, representing a minority that nonetheless enjoys extensive cultural and educational autonomy [1].

This linguistic federalism developed in response to the complex historical tensions between the Flemish and Francophone populations. During much of the 19th and early 20th centuries, French was dominant in public life, even in regions where Dutch was widely spoken. This imbalance led to increasing dissatisfaction in Flanders, sparking a long process of political reform that culminated in the federalization of the state. Today, the constitution explicitly recognizes the cultural rights of all communities, granting them control over cultural matters, education, and language use. As such, Belgium's federal structure is a direct response to linguistic divisions and a testament to the country's commitment to preserving cultural diversity within a unified national framework [2].

Cultural policy in Belgium is closely tied to language and identity, and it is managed at the level of the language communities rather than the regions or the federal government.

Each community has its own government and parliament that oversee matters such as education, media, and cultural institutions. This decentralized approach ensures that each linguistic group can preserve and promote its cultural heritage according to its own values and historical experience. For instance, the Flemish Community places strong emphasis on Dutch-language media and education, with initiatives aimed at reinforcing a distinct Flemish identity. The French Community, likewise, supports French-language cultural projects and promotes the Francophone heritage of Wallonia and Brussels. The German-speaking Community, though much smaller in population, has developed its own cultural infrastructure, including schools, radio stations, and public services in German. This autonomy empowers each community to respond to its unique needs and aspirations while contributing to the richness of the Belgian cultural mosaic [3, 4]. Nowhere is Belgium's linguistic complexity more visible than in the Brussels-Capital Region. Officially bilingual, Brussels is the administrative heart of Belgium and the European Union, making it a highly symbolic and strategic space. It is home to major institutions from both the Flemish and French communities, as well as to many international organizations. On paper, all public services in Brussels must be available in both French and Dutch. In practice, however, French dominates everyday life, reflecting demographic

realities. This duality makes Brussels both a symbol of national unity and a frequent source of political friction. Conflicts often arise over language use in administration, education, and public signage. Political parties and cultural institutions from Flanders and Wallonia compete for influence in the capital, leading to disputes over funding and policy priorities. Despite these tensions, Brussels remains a unique space where linguistic and cultural exchange occurs daily – sometimes contentiously, but often productively. The city serves as a living laboratory for bilingual governance and intercultural coexistence [5, 6]. Belgium has developed a highly structured and legalistic approach to managing its linguistic diversity. The cornerstone of this framework is the «Law Governing the Use of Languages in Administrative Matters», which stipulates strict rules about which language(s) must be used by public officials depending on the region.

This law ensures that citizens have the right to communicate with local and regional governments in their native language, be it Dutch, French, or German. In bilingual Brussels, public services must be provided in both Dutch and French, although as noted, implementation can vary. These legislative measures are bolstered by constitutional guarantees that enshrine the equality of all language groups. The Constitution affirms the autonomy of the language communities and protects their right to govern their own cultural affairs. Such legal protections are essential in a country where language is closely tied to political identity. They help prevent discrimination and promote a balanced coexistence, even if practical challenges remain in enforcement [7, 8].

Belgium's approach to bilingualism is both functional and symbolic. On one hand, it facilitates governance and service delivery in a multilingual society. On the other hand, it plays a crucial role in shaping national identity. Federal institutions such as the parliament, the monarchy, and the national media operate in both Dutch and French, projecting a sense of unity despite regional differences. Nonetheless, many Belgians feel more connected to their language community than to the Belgian state as a whole. Flemish citizens often identify first as Flemish, and Walloons as Francophones, with national identity occupying a secondary role. This has contributed to political fragmentation, with major parties operating almost exclusively within their respective language groups. While bilingualism helps hold the country together institutionally, it does not always foster a strong shared national consciousness. Still, it remains a vital mechanism for maintaining

peace and cooperation among Belgium's diverse populations [9, 1]. A more recent challenge for Belgium's cultural policy is the integration of immigrant minorities, especially in urban areas such as Brussels, Antwerp, and Liège. Bilingualism plays a critical role here, as newcomers are generally expected to learn the dominant language of the region in which they settle – Dutch in Flanders, French in Wallonia, or both in Brussels. Language acquisition is often a prerequisite for access to employment, education, and social services, making it a key factor in social mobility and inclusion. However, the level of support for language learning and integration varies across regions. Flanders, for example, has implemented more rigorous language requirements and offers structured programs to help immigrants acquire Dutch. In contrast, Wallonia has been more flexible but arguably less systematic.

In Brussels, the coexistence of two official languages adds complexity, often leaving immigrants uncertain about which language to prioritize. As a result, language policy is deeply intertwined with questions of equality, access, and social cohesion in Belgium's increasingly multicultural society [10].

Conclusion. Belgium's experience with bilingualism offers meaningful insights for multilingual and multicultural societies. Through its federal structure and strong legal protections, Belgium has managed to preserve linguistic diversity while ensuring the stability of a unified state. By granting significant cultural and political autonomy to the Dutch-, French-, and German-speaking communities, the country has allowed each group to maintain its language and heritage without undermining the overall governance framework. This balance, however, is not without challenges. Strong regional identities often take precedence over national unity, leading to political fragmentation and intercommunity tensions. Additionally, the integration of immigrant minorities into a linguistically segmented system presents new concerns, particularly in diverse urban areas like Brussels. Ensuring equal access to services and opportunities across language lines remains an ongoing task. Despite these complexities, Belgium demonstrates that bilingualism—when thoughtfully managed – can be a powerful tool for cultural preservation, democratic participation, and social cohesion. It highlights the potential for language to serve both as a bridge and a boundary, fostering cooperation while respecting diversity. Ultimately, Belgium's model illustrates that linguistic pluralism, embedded in

law and supported by inclusive institutions, can contribute significantly to national stability in a diverse society.

References

1. Forum of Federations. Language Policy in Belgium. Available at: <https://forumfed.org/wp-content/uploads/2022/03/OPS-55-Language-Policy-Belgium.pdf>
2. Wikipedia. Languages of Belgium. Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Languages_of_Belgium
3. Culturalpolicies.net. Country Profile: Belgium. Available at: <https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/?id=5>
4. Vermeire Elke. Language legislation. Available at: <https://www.docu.vlaamserand.be/node/12898>
5. American University. Culture in Brussels. Available at: <https://www.american.edu/aubrussels/culture.cfm>
6. The Guardian. Belgium's Language Divide: Wallonia and Flanders at Odds. Available at: <https://www.theguardian.com/world/2010/may/09/belgium-flanders-wallonia-french-dutch>
7. University of Ottawa. The Kingdom of Belgium: Law Governing the Use of Languages in Administrative Matters. Available at: <https://www.uottawa.ca/about-us/official-languages-bilingualism-institute/clmc/international-perspective/canadian-bilingualism/kingdom-belgium-law-governing-use-languages-administrative-matters>
8. Wikipedia. Language Legislation in Belgium. Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Language_legislation_in_Belgium
9. Philippe Hambye. Multilingualism and Minorization in Belgium: Odd Relationships with «Foreign» Languages. Available at: <https://shs.cairn.info/journal-langage-et-societe-2009-3-page-29?lang=en>
10. Queen's University. Immigrant Minorities in Belgium. Available at: <https://www.queensu.ca/mcp/immigrant-minorities/resultsbycountry-im/belgium-im>
11. Nelde, P.H. Language Conflict and Mobility. In: Sociolinguistica. Available at: <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.1515/9783110869118.335/html?lang=en>
12. Espersen, M.B. Multilingualism at all Costs? CBS Research Portal. Available at: https://research-api.cbs.dk/ws/portalfiles/portal/58466295/maria_bech_espersen.pdf
13. Laurence Mettwie, Luck Van Mensel. Multilingualism and Language Needs in Business in Brussels. Available at: https://www.researchgate.net/publication/284592404_Multilingualism_at_all_Costs_Language_Use_and_Language_Needs_in_Business_in_Brussels
14. Bech Espersen, M. Language and Power in Multilingual Belgium. Available at: <https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.21832/9781853597800-011/html?lang=en>

INDIGENOUS PEOPLE IN NEW ZEALAND AND THE STATE: NATIONAL LESSONS OF MULTICULTURALISM

Summary. *The present article examines contemporary policies in New Zealand regarding its Indigenous population – the Māori – and their evolving relationship with the state. Grounded in the 1840 Treaty of Waitangi and aligned with the UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, New Zealand's approach integrates biculturalism with broader multicultural values. The analysis focuses on recent reforms in health, education, environmental governance, and legal rights, highlighting both progress and political tensions. Key strategies such as the Māori Health Authority, Māori-medium education, and co-governance arrangements demonstrate an equity-focused model that treats Māori differently to achieve fair outcomes. At the same time, ongoing debates over “one law for all” and Treaty-based rights illustrate the fragile balance between equality and partnership in a multicultural democracy. This case offers important lessons on how nation-states can advance indigenous inclusion without undermining social cohesion.*

Key words: *Māori, Treaty of Waitangi, multiculturalism, biculturalism, tino rangatiratanga (self-determination), equity, indigenous rights, Te Tiriti, Māori Health Authority, co-governance, Māori education, New Zealand policy.*

The Māori are the indigenous Polynesian people of Aotearoa New Zealand, who settled there from around the 11th century (32% of whom identify Māori as their sole ethnicity). Today Māori number over half a million (roughly 15–18% of the population) and remain *tangata whenua* (people of the land, the traditional inhabitants). New Zealand's modern Māori policies are grounded in the 1840 Treaty of *Waitangi* and a commitment to improve Māori well-being under the UN Declaration on Indigenous Peoples [11]. The state frames Māori-Crown relations as a unique «special relationship», informing laws and institutions (e.g. the *Waitangi* Tribunal and reserved Māori seats) that recognize tribal interests.

New Zealand Coat of Arms. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/New_Zealand_heraldry

Today's New Zealand Parliament maintains a unique blend of traditional Westminster practices and evolving Māori cultural integration. While drawing from the British parliamentary system, it incorporates Māori traditions like *karanga* (call), *haka* (ritual challenge) and *powhiri* (formal welcome). This cultural mix is evident in the National Coat of Arms and some ceremonies like The State Opening of Parliament.

In recent years the government has formalized this with strategies that explicitly aim for equity. For example, the Ministry of Health's Whakamaua (2020–25) and *Pae Tū* (2023) directives demand the health system «upholds *Te Tiriti*... improves equity and enhances long-term health outcomes for *Whānau Māori*» [1][2]. These plans set Māori-led targets (e.g. higher Māori immunization rates) and prioritize eliminating systemic racism in care [2].

Such policies treat Māori differently in order to achieve equitable outcomes, reflecting a multicultural principle of affirmative support. Critics have sometimes derided these as «special rights», but supporters note they correct historic disadvantage. Healthcare reforms exemplify this equity focus. In 2022 the Pae Ora Act created a stand-alone Māori Health Authority (Te Aka Whai Ora) to co-commission services for Māori (focused on *hauora* models) [1][2]. This signaled that Māori authority and perspectives would guide service delivery. However, the new (2024) coalition government quickly moved to disestablish the Māori Health Authority, folding its functions into the mainstream health agency [7].

Cabinet papers show the revised law rephrases objectives universally (e.g. «best possible health outcomes for all New Zealanders») and removes formal co-governance provisions [7]. Māori advocates and analysts warned this rollback undermines Treaty commitments to equitable care [8]. In short, health policy swings illustrate a tension: targeted Māori initiatives advance equity in a multicultural sense, but moves to abolish them invoke a color-blind «one law» narrative that many Māori see as a step back.

Education policy likewise embeds Māori goals. The latest Ka Hikitia strategy (2024) affirms that «Māori [learners are] achieving education success as Māori» and commits to «excellent and equitable outcomes» for Māori students [3]. Its guiding principles include giving «practical effect to *Te Tiriti o Waitangi*» in schooling [3].

Another new plan, *Tau Mai Te Reo* (2024), emphasizes that the Māori language is a *taonga* (treasure) «integral to our national identity» and should be nurtured across all levels of learning [4]. In practice this means funding *Kura Kaupapa* (Māori-medium immersion) and compulsory Māori-culture content for everyone. Official data show Māori students still lag in achievement [3], so the policy approach is to raise Māori engagement through culturally responsive teaching. These initiatives reflect a multicultural ethos by valuing and supporting Māori culture in education. At the same time, since they involve extra resources and Māori-specific options, they are an example of equity-based differentiation rather than uniform policy. In environmental management, recent laws explicitly share power with Māori. National directives now require regional authorities to «give effect» to *Te Mana o te Wai* – the intrinsic importance of water – by «involving *tangata whenua*» (Māori) in all planning and by prioritizing healthy ecosystems [5]. For example, the 2020 Freshwater NPS obliges councils to co-develop visions for waterways with *iwi/hapū* (tribe) and to protect vital *mahinga kai* (food preparation) values. On a larger scale, landmark co-governance arrangements were enacted: e.g. *Te Urewera* (formerly a national park) was turned into a legal «person» managed jointly by *Tūhoe* and the Crown, and the Whanganui River was given personhood under shared guardianship. Even in the recent Resource Management overhaul, the draft Natural and Built Environments Act provided for a National Māori Entity to oversee policy consistency. These measures put multicultural principles of pluralism and partnership into practice. The *Waitangi* Tribunal has explicitly held that Treaty guarantees of *tino rangatiratanga* (absolute monarchy) require such joint governance of Māori environmental *taonga* (treasure) [10]. Unsurprisingly, however, critics in the election campaign attacked «co-governance» as unfair. The incoming government promptly pledged to repeal the Three Waters reform and other co-managed bodies, exposing the fragility of these policies. Legal and political rights remain contested. The government continues to settle historical Treaty claims via redress packages, which is a form of institutionalized multicultural accommodation. At the same time, debate over new laws has surged. For example, in late 2024 ACT proposed a «Treaty Principles Bill» that would redefine the Treaty as affirming Crown sovereignty

and formal «equality» of all citizens. This bill was overwhelmingly defeated after mass protests.

Observers note that ACT's draft aimed to enshrine three principles – government power to govern, respect for Māori possession at 1840, and legal equality for all [9] – essentially rolling back any notion of ongoing Māori privileges. Māori and allied MPs denounced it as an «attack» on the Treaty. On Waitangi Day 2025, protestors warned the new government was «attacking tangata whenua on all fronts» by rolling back Māori-specific agencies, language initiatives and cultural programs [8]. These political dramas underscore the tension between an equality-based multicultural ideal (one law for all) and a Treaty-based vision of partnership.

*Cultural moments in New Zealand Parliament. The MPs did **the haka** (ritual challenge to the opponents) when asked if their Te Pāti Māori or Māori Party, supported a bill that sought to redefine the country's founding treaty with Māori people. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/articles/>*

Overall, New Zealand's recent policies illustrate a complex mix of multicultural values. On one hand, initiatives in health, education and the environment strongly uphold Māori distinctiveness and seek equitable outcomes – in line with pluralistic, restorative justice ideals. On the other hand, conservative critics frame some of these as divisive or special treatment, invoking a liberal color-blind notion of fairness. The NZ case suggests that balancing indigenous rights with broader social cohesion requires carefully calibrated policies. Rather than treating all citizens identically, the state often treats Māori differently because of multicultural equity goals. In practice this has led to hybrid solutions – such as targeted Māori institutions operating alongside universal systems – and heated public debate about where equity ends and preferential treatment begins.

References

1. Pae Tū: Hauora Māori Strategy [Electronic Resource] // Ministry of Health NZ. – 2023. – <https://www.health.govt.nz/our-work/health-strategies/pae-tu-hauora-maori-strategy>
2. Whakamaua: Māori Health Action Plan 2020–2025 [Electronic Resource] // Ministry of Health NZ. – 2020. – <https://www.health.govt.nz/publications/whakamaua-maori-health-action-plan-2020-2025>.
3. Ka Hikitia – Ka Hāpaitia: The Māori Education Strategy [Electronic Resource] // Ministry of Education NZ. – 2024. – <https://www.education.govt.nz/our-work/overall-strategies-and-policies/ka-hikitia-ka-hapaitia>.
4. Tau Mai Te Reo: The Māori Language in Education Strategy [Electronic Resource] // Ministry of Education NZ. – 2024. – <https://www.education.govt.nz/our-work/overall-strategies-and-policies/te-ahu-o-te-reo-maori-fostering-education-in-te-reo-maori>.
5. National Policy Statement for Freshwater Management 2020 [Electronic Resource] // Ministry for the Environment NZ. – 2020 (amended 2024). – <https://environment.govt.nz/acts-and-regulations/national-policy-statements/national-policy-statement-freshwater-management>.
6. Election 2023: National Party releases 100-day action plan if elected” [Electronic Resource] // Radio New Zealand. – 2023. – <https://www.rnz.co.nz/news/political/499136/election-2023-national-party-releases-100-day-action-plan-if-elected>.
7. Legislation passed to disestablish the Māori Health Authority – Te Aka Whai Ora” [Electronic Resource] // Lexology (Buddle Findlay). – 2024. – <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=439459be-24f5-4399-a8ac-6776e7ed221d>.
8. Lucy Craymer. New Zealanders celebrate national day amid debate over founding treaty. [Electronic Resource] // Reuters. – 2025. – <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/new-zealanders-celebrate-national-day-amid-debate-over-founding-treaty-2025-02-06/>.
9. Treaty Principles Bill voted down after widespread outrage. [Electronic Resource] // BBC News. – 2025. – <https://www.bbc.com/news/articles/c8je9013m0ro>.
10. Co-governance/co-management and co-design [Electronic Resource] // Ministry for the Environment NZ. – 2022. – <https://environment.govt.nz/publications/tribunal-findings-rma/co-governanceco-management-and-co-design/>.
11. UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples [Electronic Resource] // Te Puni Kōkiri. – 2022. – <https://www.tpk.govt.nz/a-matou-whakaarotau/te-ao-maori/un-declaration-on-the-rights-of-indigenous-peoples>.

L. Sluchaina

Associate Professor, PhD in Political Science

Department of Foreign Languages and Intercultural Communication

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

SHAPING A SENSE OF NATIONAL AND CIVIC IDENTITIES IN THE PROCESS OF INTERCULTURAL TRAINING AT A MODERN UNIVERSITY

Abstract. *The paper deals with the ambiguities and challenges of global changes when cultural/national/ethnic/civic identities have become indispensable elements of a country's influence and its positioning worldwide.*

Keywords: *cultural policy, cultural identity, cultural diplomacy, globalization, soft power.*

Kyiv National Economic University (KNEU) defines its mission as making a significant contribution to the development of Ukraine through research, generation of new knowledge, its dissemination and training of socially responsible, creative individuals and competitive specialists. As a structural unit, the Department of Foreign Languages and Intercultural Communication provides fundamental linguistic and intercultural communication training for doing business in a modern international environment. For many years, the Department has been developing a comprehensive model of the formation of intercultural competence and the development of cultural intelligence of participants in the academic process. The model is aimed at mastering cultural theories and principles; it enhances cultural awareness and contributes to cultivating a sense of cultural, national and civic identities in the turbulent times of the 21st century. The complex model has been implemented in the Intercultural Communication Course. In 2024-2025, the Master's students at KNEU conducted an empirical research of national cultural policies in the context of globalisation, with a special emphasis on the mechanisms for preserving cultural uniqueness and regional identity.

Statement of the problem. Modern societies face a dilemma of sharing a common vision of globalizing processes, on the one hand, and adjusting their own specific identities to uncertain environment, on the other. The issue of national identity in Ukraine was a neglected subject for study before the country gained its independence in 1991, though interest grew significantly after the Revolution of Dignity in 2014. Thus, addressing to the problems of identities in higher education in a democratic society is relevant and acute. In summer 2024, the Government adopted the *State program to support and maintain Ukrainian national and civic identity for the period until 2028*. The Program is aimed at establishing interdisciplinary cooperation in the field of strengthening Ukrainian national and civic identity through national-patriotic, military-patriotic education, civic education of the population of Ukraine; popularisation of

national values of Ukraine and the formation of Ukrainian national and civic identities on their basis.

The aim of this paper is to outline the spectrum of identities that are discussed in the process of educating students as citizens, patriots and leaders who are ready to participate in a full-scale state-building process.

Literature overview. A substantial corpus of scholarship has developed around identity in a number of disciplines, including philosophy, psychology, anthropology, and sociology. The massive research resulted in the theories that shape a clearer understanding of cultural, national, and ethnic identities and their relation to the issues of citizenship, nationalism and patriotism. The huge role of cultural phenomena has been emphasized by: Smith (1993), Huntington (2004), Hart, Richardson, and Wilkenfeld (2011), Knefelkamp (2008), Kelman (1993), Hopkins (2001), Barnett (2004), Baumann (1996), Cohen (1999), Rapoport (2020), Nye, J.S. (2004) etc. Our paper also explores national and international official sources, academic publications, books, and analytical sources.

The Key Findings (*theoretical background*). The origins of national identity as a concept and a unifying human force in society can be traced back to the development of states and the centralization of political power in the pre-industrial era. Anderson describes the concept of a nation as «an imagined (invented) political community – and imagined as both inherently limited and sovereign» (Anderson, 1983: 6). National identity refers to the identity of citizens of a country with their own country's historical and cultural traditions, moral values ideals, beliefs, national sovereignty etc. (He & Yan, 2008). The contemporary studies of national identities face numerous challenges. Perhaps the most daunting is that national identities are simultaneously influenced by micro- and macro-social factors. Macro-level influences include (but not limited to): history, culture, language, religion, political institutions, agents and agencies of socialization, etc. The micro-level influences the conceptions of ethnicity (bloodlines), national borders (territoriality), belonging (citizenship) etc. Miller (1995), Hutchison and Smith (Hutchison & Smith, 1994: 8) specify «civic» and «ethnic» as the two competing conceptions of national identity.

The former is supposed to place importance on aspects such as respect for political institutions, possessing national citizenship and speaking national language.

The latter is associated with a greater emphasis on bloodlines, ancestry and cultural assimilation (Werther, 2008:160).

Tajfel proposes a group of social identities (Tajfel, 1982) which can include cultural or ethnic membership identity, gender identity, disability identity, professional identity.

Ting-Toomey develops the identity negotiating theory by emphasizes the linkage between cultural values and self-conception. She specifies eight identity domains influencing our everyday interactions and proposes to use the term «identity» as a reflective self-conception. As S. Ting-Toomey puts it, *Cultural Identity is a sense of self within one's own culture*. All individuals are socialized within a larger cultural membership group.

No individual person develops a sense of self in a vacuum. The scholars emphasize eight identity domains in influencing our everyday interactions. See Fig. 1.

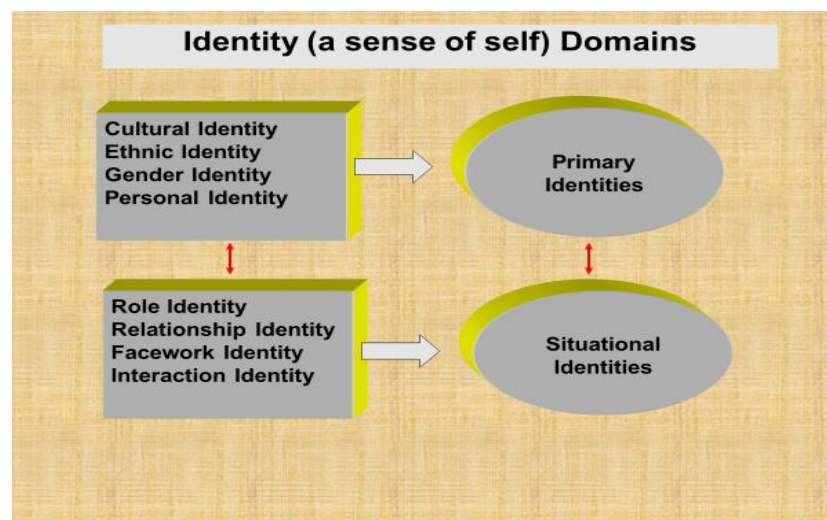

Fig. 1. Ting-Toomey S. (1994) *Communication across Cultures*

Countries and regions differ in more than their cultures. Hofstede distinguishes three kinds of differences between countries: identity, values, and institutions, all three rooted in history. Identity answers the question «To which group do I belong»? It is often rooted in language and/or religious affiliation, and it is visible and felt both by the holders of the identity and by the environment that does not share it. Fig. 2.

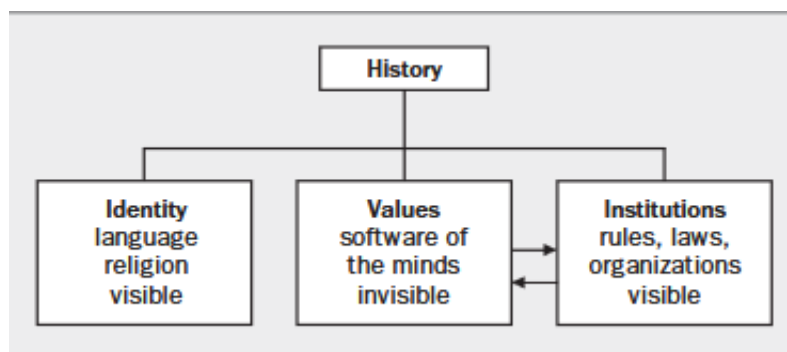

Fig. 2. Sources of differences between countries and groups. G. Hofstede, M. Minkov. *Cultures and Organizations Software of the mind*, 2010, p. 22.

We live in the time when globalizing processes are being implemented in all areas of human activity: economy, politics, science, personal contacts, and culture. *Cultural convergence* is visible, particularly in music, fashion, food, entertainment, software, transport, and architecture. International markets are gradually pushing all the world's nations to embrace the value systems of the established economies that are richer, stronger, and more attractive.

Consequently, there is a risk of losing cultural identities in the local communities that also tend to converge toward global values (Ritzer, G., & Atalay, Z. 2010). Some scholars characterize globalization as an assault of multinational corporations on local cultures, religions, traditions, and identities (Beck, 1992; Berger & Huntington, 2003; Pieterse, 1996, Berger, P.L., & Huntington, S.P., 2003). At the same time globalization leads to the emergence of new forms of culture and intercultural contacts. It does not eliminate the phenomenon of cultural diversity, but rather integrates the new forms with the previous ones. No culture, social group or ethnic community remains aloof from this process. Cultures hardly become standardized because, in a globalized world, people become much more aware of their unique values and take pride in their cultural identities. In a sense, globalization has made people aware of their diverse national cultures and use them as a soft power to maintain and expand the national influence in a rapidly changing world (Tomlinson, 2003; Nye, J.S., 2004). On our part, we add the phenomenon of *civic identity* to the above list of situational identities discussed within the academic process at KNEU.

According to Hart et al., *Civic identity refers to the broader sense of developing and situating oneself and one's beliefs within a group of people, and how one engages with others in the social, political, and economic structures within their society* (Hart et al., 2011).

The importance of civic identity of Ukraine has been highlighted by the Ukrainian authorities not just once. For instance, the tasks of the *State social program for the establishment of Ukrainian national and civic identity for the period until 2028* are:

- improving the competencies, knowledge, skills and abilities of specialists in the field of strengthening Ukrainian national and civic identity through formal and informal education;
- conducting research in the field of strengthening Ukrainian national and civic identity.

These tasks are among the priorities of the state's humanitarian policy regarding the formation and further development of the unity of the Ukrainian people around the socio-state (national and cultural) values of Ukraine.

The National Resilience Plan covers several points, including *cultural sovereignty*, which encompasses Ukraine's cultural heritage, contemporary culture, and cultural diplomacy. This is the element of guaranteeing Ukraine's ties with the global world. There are things that politics, public figures, and the media cannot convey to others, but emotions can – culture can. Culture, in general, is a tool that works universally for humanity across different parts of the world. (<https://www.president.gov.ua/en/news/>)

The Key Findings (*empirical background*). The purpose of master's project work *National Cultural Policies in Globalized World: Cultural Uniqueness vs Cultural Unification* was to explore a relationship (a delicate equilibrium between the benefits of a connected world and unique aspects that define one's cultural/national/civic identity in the age of unprecedented interconnectedness) between culture, values, and global citizenship, hoping to provide a foundation for navigating a national community more thoughtfully, critically, and authentically. The analysis of national cultural strategies of 12 countries (Germany, the Netherlands, Greece, Spain, China, New Zealand, Italy, Switzerland, Denmark, Great Britain, France, Belgium and Ukraine) made it possible to conclude that:

- from a cultural point of view, globalization is a dialectical process – *cultural universalization and cultural particularization* are not mutually exclusive but mutually dependent trends of modern cultural and civilizational development;

- there exists a balance/equilibrium between the benefits of a connected world and the unique aspects that define one's cultural/national/civic identities in the age of globalization and digitalization;

- individual countries maintain this balance/equilibrium through cultural (social, humanitarian) policies aimed at maintaining their own cultural/national/civic identities at the institutional level;

- culture has become an integral component of the country's international positioning;

- through the deliberate use of soft power, strategic support for creative industries, and diplomatic engagement via culture, an individual state may seek to maintain and expand its global influence in a rapidly changing world;

- the analysis of a country's cultural identity markers demonstrates their fundamental role in shaping international perceptions and reinforcing national identity through strategic cultural diplomacy;

- in today's global landscape, a country's influence is increasingly shaped by its cultural and ideological appeal. Soft power, an ability to attract and persuade rather than coerce, has become a key tool in international relations

Conclusion. The necessity of maintaining one's national and civic identities has become one of the priorities of a state's humanitarian policy in an increasingly interconnected world. The issue requires a systemic approach, state support, policies and strategies in the spheres of education and science, youth and social policy, culture and art.

References

1. ДЕРЖАВНА ЦІЛЬОВА СОЦІАЛЬНА ПРОГРАМА з утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2028 р. Available at <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/864-2024-%D0%BF#>
2. Anderson, B. (1983). *Imagined Communities*. London: Verso.
3. He, J.R., & Yan, J.R. (2008). Discussions from Ethnic Identity to National Identity. *Journal of the Central University for Nationalities: Philosophy and Social Sciences Edition*, P. 3, 5–12.

4. Hutchison, J. and Smith, A. (eds.) (1994) *Nationalism*, Oxford: Oxford University Press.
5. Tajfel, H. & Turner, J. (1986). *The social Identity Theory*. In S. Worchel & W. Austin (Eds.). *Psychology of Intergroup relations*, Monterey, CA: Brooks/Cole.
6. Ting-Toomey S. (1994) *Communication across Cultures*, Guilford Press No.4.
7. Hofstede G. *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. Intercultural Cooperation and its Importance for Survival, Harper Collins Publ, 1991.
8. Ritzer G., & Atalay Z. (Eds.) (2010). *Readings in globalization: Key concepts and major debates*. John Wiley & Son).
9. Beck, 1992; Berger & Huntington, 2003; Pieterse, 1996). Berger, P. L., & Huntington, S. P. (Eds.) (2003). *Many globalizations: Cultural diversity in the contemporary world*. Oxford: Oxford University Press.
10. Tomlinson, J., 2003. *Globalization and culture*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
11. Nye, J.S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Public Affairs.